

DE
R E G U M
R E G N O R U M Q U E

MUTATIONIBUS AC REVOLUTIONIBUS

ORATIO

THEOLOGICO-POLITICO-HISTORICA

PRO GLORIA

SERENISSIMI & POTENTISSIMI PRINCIPIS

Ac DOMINI

D. WILHELMI, MAGNÆ
BRITANNIÆ FRANCIÆ ac HI-
BERNIÆ REGIS, FIDEI
DEFENSORIS, &c.

ET IN USUM

ACADEMICÆ JUVENTUTIS

S C O T O R U M

Conscripta & Edita,

^{A^{erman.}}
JOHANNES H. DALHUSIO
GERMANO,

^W EDINBURGI,

Typis Hæredis *Andree Anderson*, Typographi Regii:
Anno MDCXCI.

R E G I S T R A R I U M

DE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

REVISIONE

()
INCLYTI REGNI SCOTIÆ

Illustrissimis, Generosissimis, Ex-
cellentissimis, Nobilissimis,
Magnificis, Amplissimis, Con-
sulissimis, Experientissimis,
Plurimum Reverendis, Re-
verendis, Clarissimis ac Do-
ctissimis Dominis,

*D. D. Ducibus, Marchionibus,
Comitibus, Vice-comitibus, Ba-
ronibus, Nobilibus, Academia-
rum Doctoribus & Auditoribus,
Ecclesiarum Ministris, Ju-
diciorum Consiliariis ac Mem-
bris,*

()
bris, Urbium ac Oppidorum
Magistratibus & Civibus, Mi-
litie Praefectis & Marte &
Arte Claris, Tum Etiam Juris-
consultis, Advocatis, ac Medi-
cinae Doctores, Cultoribus, Om-
nibusque Literarum Promoto-
ribus ac Fautoribus, &c.

Dominis suis clementissimis, gratiosissimis,
honoratissimis & aestimatissimis,

Orationem hanc ea qua par
est reverentia & devotione
dedicat, dicat, & dat

IOH. H. DALHUSIUS
GERMANUS.

PSAL.

PSALM. CXXIV.

*Auxilium nostrum sit in nomine
Jehovæ qui fecit Cælum
& Terram, Amen.*

Auditores Omnium Ordinum excellen-
tissimî, honoratissimî, &c.

Ulgentissimum Coronæ regis Decus ac
Ornamentum est notabilis illa allocu-
tio, quâ Leonum Domitor Daniel Mo-
narcham Chaldaeorum Nabuchdono-
forem, cognomento MAGNUM,
& in ejus persona omnes REGES, etiam mo-
dernos, veneratus est, dicens : (Dan. 2. 37.) O
Rex, summus cæli Deus dedit tibi regnum, poten-
tiam, firmitatem & gloriam, & quibuscunque lo-
cis habitant filii hominum, bestiae, agri, & aves cæ-
li data sunt in manum tuam, & DOMINA-
TOR constitutus es in omnibus illis : Pulchrum
sanè est esse REGEM, si quidquam in hoc Uni-
verso. Quid enim pulchrius, quam unum pluribus
imperare, leges & jussa ponere, maria, terras, pa-
cem, bella moderari, justiciam administrare, sub-
ditis

2 ORATIO J. H. DALHUSII,

ditis denique suis quietem, & sæculo, in quo vivunt, tranquillitatem elargiri? Divinitas vel Deitas quædam videtur hæc Dignitas, ab uno nempe capite tot capita coerceri, & universam illam multitudinem inquietam, discordem, turbulentam leniter redigi sub commune quoddam obedientiæ jugum, sine quo nec Domus ulla, nec Civitas, nec Gens, nec Hominum universum Genus stare, nec rerum Natura omnis, nec ipse Mundus potest: Vinculum enim est illud per quod Respublica cohareret, spiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura nisi Onus & Præda, si mens illa Imperii subtrahatur.

Sed quanto altius assurgunt Regum & Principum munia, tanto majoribus curis, imò periculis implicantur, quæ tanta sunt ut duabus magno illi dicendi Magistro Demostheni viis propositis, quarum altera ad Rempublicam, altera ad mortem tenderet, eum eò impulerint, ut se potius hanc quam illam electurum esse dixerit. Nec sanè injuria: Nam quot quantisque imperia mutationibus & conversionibus solent esse obnoxia, quam multi de folio deturbati, quot tragicos sortiti sunt exitus, quot rerum subitas experti vicissitudines longè lateque Terrarum Domini?

De quarum mutationum exemplis & causis cum declamandi mihi sit electa materia, & de iis fateor multa ex Philosophia in medium adferri possent, ego Philosophorum sententiis valere jussis, quid de hac re ex sacris literis & historiis profanis statuendum sit, commonstrare conabor. Hoc unum, Auditores, antequam in suscepta hac à me provincia

ulterius

ulterius provehar, à vobis summopere contendo, ut qua humanitate & benevolentia alios mihi similes ex hoc loco dicentes complexi estis, eadem & me jam nunc complecti haud dedignemini, quò te- lam hanc Oratoriam confidentius pertexam, & accepto in præsentiarum declamandi munere felicius apud vos defungar.

Et quidem illorum primò in hac Diatribe sententiam adduci animadverto, qui fortè fortuna ac temerè nullo vel ordine vel divina Providentia consilio & auxilio, nasci, denasci, oriri, aboriri, surgere & cadere in hoc Mundi Theatro Reges, Regna, Imperia, Respublicasque arbitrantur. Hujus author sententia fuit Epicurus, qui Providentiam in Deo nullam agnovit, sed omnia casu incerto volvi, omnia fortuito fieri, sibi aliisque persuadere conatus est, Sed O delirantem Philosophum! O perversam hominis profani sententiam! Usque eò hominem sapientia studiosum desipere, ne dicam, insanire potuisse verisimile est? Oculos quæso vestros, Auditores, circumferte per hoc Universum, intuemini Terram in Mundi medietullo immotam, libratam in aere, & nullo alio statumine nixam, quam Dei omnipotentia: Intuemini nobilem illam cœli structuram, tot varios stellarum & syderum concursus, & inter tot altramicantia Solem, magnum illum mundi oculum, huncne casu viginti quatuor horarum spatio magnam hanc Orbis terrarum machinam emetiri putatis, ac decurrere? Tantumne quis fortunæ tribuet, ut casu tempestates anni quatuor, Ver, Æstatem, Autumnum, Hyemem, inviolabili Ordine inter se

4 ORATIO J. H. DALHUSII,

nexas, in orbem redire, & noctium ac dierum nobis dare discrimina, statuere audeat? Plantarum, animalium, mineralium, metallorum casu naturas propagari, Lunam casu obtenebrari, terram fortuito concuti, aut aquis decumanis inundari, nemo opinor affirmavit, nisi planè rationem exuerit, & sensum. Sacra divinitus inspirata scriptura aliter nos docet Christianos, dum Providentiæ divinæ regimini actuali omnia caelestia & terrestria, universalia & singularia, maxima & minima, necessaria & contingentia, temporalia ac spiritualia subicit & subdit. Nec audiendi qui blasphemant Deum magna curare, parva negligere, nam ita Deus magnus artifex est in magnis, ut minor non sit in parvis. Ille sapienter facit omnia ex consilio voluntatis suæ, adeò ut omnia per eum consistent, sustineatq; omnia verbo suo potente; quod si verò rebus à se constitutis influxum & directionem suam subtrahere placer, non possunt non quin subito concidere & interire, teste Psalmo 104. 29. 11. *Abscondente illo, scilicet Deo, faciem suam conturbantur, & recipientes spiritum eorum expirant, & in pulverem revertuntur.* Ita ortus & interitus omnium rerum dependet à nutu & arbitrio constantis suæ voluntatis, de quo audiendus ipse merito est, apud Jer. 46. 9, 10. *Recordamini priorum indè à seculo me esse Deum fortem, & nullam præterea, & neminem parem mihi INDICANTEM à PRINCIPIO FINEM, & ab antiquitate quæ nondum facta sunt, dicentem: Consilium meum stabit, & omnem delectationem meam faciturus sum: Præterea & non minus inepta, ne dicam absurda, illa*

Psal. 104
24.
Eph. 1. 11
Col. 1. 17
Heb. 1. 3

nobis videtur quæ de annis climactericis adferri solet sententia fatalis, quibus exactis imperia & regna convertantur in pejus meliusve, vel grande periculum, magnamque revolutionem adstant: Non vacat hic curiosius exquirere doctrinam eorum qui quadragesimum nonum, quod & numerus sit quadratus, & ex septenario septies multiplicato resultet, vel sexagesimum tertium, utpote constatum ex novies septem, & ex septies novem, Hominis climactericum magnum appellant, in quo singulorum Fatum ac fortuna finiatur; sed cum de Regnorum & Civitatum conversionibus agunt Mathematici, septenarios & novenarios numeros non in simplex accipient, sed quadratè sive cubicè multiplicant, & unus potissimum numerus accommodari ab his ad Rerum publicarum occasum solet, scilicet 496 annorum, qui ex septuaginta septenariis annorum conficitur, adeo ut Respublicæ civitatum anno præter propter quingentesimo destruantur, & concidant, non video qua ratione solida id queat demonstrari; Cum multæ fuerint & sint Civitates, multa Respublicæ, quæ longè pluribus constiterint seculis, alæ autem breviori tempore interierint: Neque ad rem quicquam facit, quod exempla quædam referantur earum Civitatum quæ ad finem talis spatii perierint, cum multò sint plures quæ fixum illud & definitum genethliacorum terminum aut excesserint aliquot seculis, aut diu ante collapsæ sint, quàm cum attigissent; Et quæ hæc omnia meras conjecturas, & inanes speculationes esse, ne dicam, deliria, quis nostrum non videt? Quid enim rationi magis & veritati dissentaneum, imò quid insulsius exco-

gitari potest, quam Deum, cujus arbitrio et nutu cuncta reguntur, temporum momentis subicere, et arbitrari eum à quo omnia pendent, pendere à fatali annorum termino ?

Abfit, Auditores, abfit ! Deum enim & æternam illam mentem non aliter cogitare nobis fas sit, quàm ut Agens liberrimum, in quo scientia & prævisa sunt certa & æterna: Eundem credamus firmum, immutabilem, semper unum eundemque, & sui similem in iis quæ semel voluit & proposuit. Qualem quisque populus sortem statumque habeat in & ex manu ejus positum est. Nulla pars mundi usquam, nisi volente propitioque illo, floret. Quas Nationes funditus exscindi, quas transportari, quibus libertatem dari, quibus eripi, quos reges mancipia fieri, quorumque capiti regium circumdari vel abstrahi decus oporteat, quæ ruant Regna Urbesque, quæ oriuntur, illius sola jurisdictio & exercitium est, qui dixit, *Per me reges regnant, & dominatores decernunt iustitiam, per me Principes gerunt Principatum.* Prov. 8. 15. *Ego sum ille qui mutatur tempora & tempestates, & qui transfert regna & constituit Reges.* Dan. 2. 21. Unde luculenter patet Deum prout omnis boni ordinis, ita & Regum & Regnorum esse Authorem & Institutorem, & Directorem, non enim est *Potestas nisi à Deo ordinata.* Rom. 13. 2.

Quod si Prophetæ *Danieli* fides adhibenda canonica, statuendum est : Deum quatuor summas in Mundo potestates, id est, Monarchias instituisse, quarum prima fuit Babyloniorum & Assyriorum, secunda Medorum & Persarum, tertia Græcorum, & quarta, Romanorum; De vera autem Monar-

chiz Etymologia tenendum est, quod illa sit duplex, nempe Absoluta & Comparativa. *Absoluta* sive generalis est, qua μοναρχία dicitur à μόνος hoc est solus, & ἀρχή, hoc est imperium, quod in Monarchia unus imperare debeat. Quæ notatio Bodino arridet, ut ex illa evincere possit. Romanum imperium non esse Monarchiam, siquidem in ea potius vigeat Aristocratia, quàm Monarchia. *Comparativa* sive specialis, quæ dicitur à μόνος & ἀρχή κατ' ἐξοχήν sic dicta, ita ut sensus sit; Monarchiam esse summum in mundo imperium, sive tale Regnum, quod Majestate sua omnia reliqua Mundi Regna superat, atque vincat, quasi solum & unicam, cui cætera veluti capiti suo reverentiam ac respectum debitum exhibere teneantur. Omnia enim Regna cætera quotquot in orbe extiterunt, vel etiam nunc existunt, ad Monarchiam, tanquam ad caput, referri debent. Et prout Veteres dixerunt: Episcopatus unus est cujus singuli, scil. verbi Ministri, partem suam tenent: Ita possem dicere: Monarchia est una, sed tamen ita ut quilibet Rex ejus in suo regno partem teneat. Quod si itaq; Monarchiam rectè definire velimus, oportet nos distinguere inter Monarchiam Politicè & Theologicè acceptam; Monarchia *Politice* vel generaliter accepta, definitur ab Aristotele in Politicis, quod sit *Imperii forma, ubi Unus imperat Omnibus*, & hanc sententiam Aristotelis Bodinus aliique sequuntur. Monarchia vero Theologicè, vel specialiter accepta, est summum in Orbe imperium, à Deo ipso præfiguratum, & à Daniele Propheta ex Sp. S. inspiratione explicatum, quod Deus præ cæteris Mundi regnis

Lib. de
Method.
Hist. c. 7.

regnis magna potestate armavit, atque Majestate ornavit, ut præ illis emineat, unde patet quod quando de IV. Monarchiis loquimur non sint illæ ex Schola Aristotelis, sed Spiritus sancti definientæ, illa namque schola Monarchiam accipit in sensu absoluto, non comparativo, sed perperam. Nam quando Monarchiæ numerantur & distinguuntur, non tam ad statum unius vel unici Regni, quam ad ipsam molem imperii, sive ad supremam in toto Orbe potentiam respicimus, illamque Monarchiam κατ' ἐξοχήν appellamus, quæ præcipuum & supremum est in orbe Regnum, Legibus constitutum, & armis viribusque ad tuendam disciplinam instructum, licet plures in eo Reges & Principes simul imperent, uti in imperio Romano tum ante, tum post divisionem factum esse Historiæ docent.

At Dicat aliquis: *Si quatuor Monarchiæ sunt catholica orbis imperia, quæ igitur sit, quod nullus æquum Monarcha omnibus Gentibus ac populis in mundo imperasse legatur?* R. Quod nulla unquam Monarchia omnibus omnino Mundi partibus dominata sit, sicut neque hodierna Monarchia Romana omnibus Gentibus imperat, sed exiguis finibus circumscripta est, illud duplici de causa fieri dicendum est.

1. Propter perversum hominum ingenium, ut quidam Historici volunt, qui scribere haudverentur hoc ipsum confutioni ac perversitati humanæ tribuendum esse, quæ caput à Deo ordinatum non velit agnoscere, cui sententiæ non adstipulamur.

2. Propter *Mysterium*, quæ ratio nobis melius pla-

placet ut insinuetur, quod Deus atque Christus ejus sit Rex *παντοκράτωρ*. Præter cum namque nihil infinitum agnoscimus, vel ratione *ἰσῆας*, hoc est, essentia, vel ratione *παρεσιᾶς* hoc est, præsentia, vel deniq; ratione *ἐξῆσις* sive potentia, Ps. 72. 8. Zach. 9. 10. Et hac de causa nullus unquam sub sole absolutè Catholicus Mundi Monarcha fuit. Nam omnes Monarchiæ fatales suos Terminos habuerunt, ultra quos progredi non potuerunt, ut omnes Reges agnoscant se esse sub Deo, sicut Joseph dicebat, Gen. 50. 19. Sic prima Monarchia Chaldaeorum fatalem Terminum habuit Hellespontum angustum illud fretum inter Asiam & Europam prope Constantinopolim interjacens. Secunda Monarchia Medorum & Persarum fatalem Terminum habuit non tantum Hellespontum cum prima Monarchia communem, sed etiam versus septentrionem Terminus illi fatalis fuit Tanais fluvius, & mons Caucasus, isque eidem cum Monarchia III. Græcorum communis fuit. Sic Darius Histaspis & Xerxes Hellespontum transgressi cum exercitu, re infecta, magnisque cladibus acceptis, intra fatales Terminos revocati sunt. Quarta denique Monarchia Romanorum versus Orientem fatalem Terminum habuit Euphratem: Quodocunque enim Romani ultra Euphratem progressi sunt, semper infelices fuerunt, sicut testantur exempla Valeriani, Juliani Apostatæ etc.

10 ORATIO J. H. DALHUSII,

Unde dicimus : *Omnia regna Mundi & Imperia esse periodica*, hoc est, Deum constituisse *ὁποῖστα*, uti Paulus in concione ad Athenienses habita, *Act. 17. 26.* inquit, hoc est constituisse metas & fines singulis Imperiis, quos transgredi nunquam impune fuit. Solum Christi Regnum est Oecumenicum, intellige non *Corporale*, utpote non de hoc mundo, *Joh. 18. 36.* Sed *Spirituale*, quia ipse solus dominatur à mari usque ad mare & terminos terræ, *Psal. 72. 1. Psal. 110. 2. Zac. 9. 10.* Ac proinde omnes Mundi Reges ac Domini fasces & scepra Christo sponte submittere eumque Regem Regum & Dominum Dominantium, sicut *Apoc. 16.* vocatur, imo Deum Creatorem ac Protectorem suum agnoscere tenentur : Hoc Christi Regnum non habet finem *Luc. 1. 33.* E contra omnes tres priores Monarchiæ mundanæ finem suum nactæ quartæ interitum proximum per Adventum Christi ad Judicium comminantur & præstolantur : Non est nostrum scire & determinare quo anno & tempore *Lapis excisus absque manibus sit percussurus*, & totaliter comminuturus hanc quartam Romanam Monarchiam, hæc enim *Pater cælestis in sua potestate retinet solum*, *Act. 1. 7.* Hoc saltem scimus & certò determinamus Deum prout aliis, ita et huic Imperio certam periodum prædestinasse, nam ex *Dan. 5. 28.* discimus, quod solus Deus Mundi Dominus sit ille, cui hæc

Dan. 2.

DE REVOLUTIONIBUS REG, II

hæc vox tribuenda sit, MENE, MENE, id est, numeravit, numeravit, hoc est, Ille omnibus Regnis atque Imperiis fatales initii incrementi atque durationis præscripsit terminos, quibus evolutis non secus ac fumus à vento dissipatus, transeunt & evanescunt.

Prima Monarchia Assyriorum, sive Babyloniorum à Nimrode condita exiguis cœpit initiis, constititq; cœteris diutius, nempe annis 1646. quibus elapsis concidit. Hinc Jer. 25. 11, 12. dicitur, quod Deus Babyloniorum Regno à tempore Ierosolymæ expugnata 70 annos præfixerit: Nam ita sonant verba: Omnes Gentes istæ, servient Regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint 70 anni, visitabo super Regem Babylonis, & super Gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & super Terram Chaldaeorum, & ponam illam in solitudines sempiternas. Similiter Jer. 27. 7. inquit Deus: Servient ei, scil. Nebuchadnezzari, omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus DONEC VENIAT TEMPUSTERRÆ EJUS, & IPSIUS.

Secunda Medorum & Persarum à Dario et Cyro stabilita An. Mundi 3434. vel juxta Calvinium anno M. 3412. post occupatam Babylonem, et interfecto ultimo Assyriorum Rege Belsazare, qui Herodoto est Labyniticus, duravit annos 207. et interiit.

Chron.
P. 63.

Tertia Monarchia Græcorum ab Alexandro

C 2

M. fundata

12 ORATIO J. H. DALHUSII.

M. fundata Anno M. 3642. stetit annos 282. et in fumos abiit.

Quarta Monarchia Romanorum à Julio Cæsare initium sumsit anno M. 3924. ante Christi Nativitatem 46. quo Julius, victo Pompeio, Imperator dictus est. Et hæc durabit usque dum lapis de monte sine manibus abscissus percutiet statuas in pedibus, partim fictilibus, partim ferreis, et comminuet eos, *Dan* 2. 34.

Habent et alia Regna, Principatus atq; urbes terminum sibi à Deo constitutum. Et ostendunt omnes Historiæ, raro constitisse aliquod Regnum et Imperium absque insigni aliqua mutatione ultra 500. annos, imò singulis 50. annis insignem revolutionem Republicam sentire animadversum est. Hæc periodus definitur à *Daniele* 9. 24. Ubi prædicitur tempus durationis Politicæ Judaicæ. *Septuaginta hebdomades* (annorum) *definita sunt supra populum tuum*, hoc est, 490. anni. Quo Deus vult ostendere omnia sub sole mutationi obnoxia, vel ut *Ecclesiastes* cap. 1. loquitur; *Omnia esse vanitatem vanitatum*, ac proinde Cœleste æternumque in Cœlis Regnum querendum, in quo *κληρονομίαν, ἀφθάρτον καὶ ἀμείαντον καὶ ἀμετάσταντον*, hoc est, hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem à Deo nobis præparatam possidebimus, 1 *Pet.* 1. 4.

Quemadmodum autem in imperiis Orientalibus

bus nil stabile, nilque durabile unquam re-
 pertum est, ita in Occidentalibus Regnis prout
 alibi ita similes in Italia Rerum publicarum
 exitus experti sumus. Postea quàm enim
Caroli Magni viribus, pulsas Longobardis,
 accrevisset Italia, inter liberos *Ludovici Pii*
 Imperium divisum est, ita ut *Carolo Calvo*
 primogenito Gallia, Lothario Italia primum,
 deinde Lotharingia, Pipino Aquitania, Lu-
 dovico Germania cesserit, sub hac conditione,
 ut alii aliorum imperio minime tenerentur,
 unde vario bellorum eventu Germaniæ & I-
 talia Regnum coaluit, quousque intermor-
 tua *Caroli M.* stirpe Germaniæ Reges de
 Principum consensu crearentur, qui per Le-
 gatos & Vicarios Italiam & Helvetiam, per
 seiplos verò Germaniam regebant, cum ve-
 rò in Tyrannides lapsi fuissent, Germani ex-
 cussa servitute imperium Optimatum, Hel-
 vetii populare, Itali Pontificum & Imperato-
 rum odiis in partes Guelforum ac Gibellino-
 rum, distracti, ex Legatis Pontificum & Im-
 peratorum partim Reges nacti sunt, partim
 Tyrannos, reliqui populares & optimatum
 status probarunt, Ut enim Pontifex Urbanus
 regnum Neapolitanum & Siciliam Hispanis,
 sic Ludovicus Imp. Urbes Ecclesiæ Romanæ
 Præfectis dono dedit, plures etiam pertasæ
 servitutem peregrinorum Imperia domestica
 subire maluerunt: Ita Mediolanum & mag-
 nam Insubriæ partem Comites Angleriæ gen-
 tis

tis occuparunt, Veronam Scaligeri, Patavium Ecelini, Mantuam Bonacolfii, tum his expul-
 sis Gens Gonzagarum, Bononiam Bentivo-
 li, Faventiam Manfredi, Ariminum Mala-
 testæ, Perusium Baleones; deinde his ejectis
 Ottones, Ferrariam, Rhegium, Mutinam
 Atestini, Pisaurum, Forolivium Sfortiæ, Pi-
 cenum agrum, Umbriam, Flaminiam, cum
 maxima Hetruriæ parte Pontifices tenebant.
 Interim Veneti qui à Carolo Magno liberta-
 tem impetrarant, Istriam primum, deinde
 Liburniam (insulas omitto) Tarvisium, Vin-
 centiam, post etiam Patavium, Veronam Ber-
 gonum, Brixiam, Cremam, Ravennam ali-
 is sensim ademerunt, Florentini quoque, em-
 pta libertate ab Imp. Germanis, Pisanos, Vo-
 lateranos, Aretinos & finitima oppida su-
 begerunt. Lucenses, Senenses ac Genuenses
 se quoque in libertatem iisdem temporibus
 vindicarunt. Hæc tam multa oppida, tot
 Urbes ac multò plures, imperiis ac finibus di-
 visæ à regibus in Tyrannos, hinc in Optima-
 tes, mox in factiones & populares status, in-
 terdum etiam in puram Anarchiam incide-
 runt.

Ex Italia proficiscamur in Germaniam, u-
 bi in via primum occurret Helvetiorum Na-
 tio. Hæc multa per secula Imperatorum
 Legatis ac Vicariis Subiecta tandem jugum
 Comitum Habsburgensium, qui postea Impe-
 ratores ac Archiduces Austriæ facti sunt, por-
 tare

DE REVOLUTIONIBUS REG. 15

tare didicit : Sed pertasa continuæ Tyrannidis Eorum, illiusque evertendæ causa hostilem Societatem anno 1315. formavit contra Domum Austriacam, ejusque compedibus, vi gladii, abjectis, in Libertatem, multo Nobilium, à quibus premebatur, sanguine effuso, se vindicavit, adeo ut jam in Europa non exiguam Supremæ Potestatis figuram præ se ferat.

Possẽm hîc Vobis, Auditores honoratissimi, prolixam de Revolutionibus Imperii Græcorum, Arabum, Turcarum, Polonorum, Hispanorum, Danorum ac Suecorum dare Historiam, sed quia brevitati votum dedi, consona muta potius quam vocalis esse conabor. Hoc saltem expeto ; Detur venia de Anglorum mutationibus pauxillisper differendi. Polydorus Virgilius reges octo & sexaginta ex antiquis seu veris, seu fabulosis scriptoribus, mille circiter annis ante Cæsarem, Britannis imperasse scribit : Romanis verò, posteaquam à Julio victi sint, annos quingentos paruisse, id est, ad Theodosium usque Juniorem; quibus temporibus cum à Scotis & Pictis gravissimè premerentur, ac de Romanorum copiis auxiliaribus desperare cœpissent, Saxonum copias è Germania evocarunt, hi pulsissimò Romano-Britannis Imperium facile occuparunt, sed ita, ut septem Reges divisim imperiis dominarentur, ac perpetuis bellis in se ipsos grassarentur, quoad Egbertus post annos

16 ORATIO J. H. DALHUSII,

nos circiter CCC. quam Anglo-Saxones, Romano-Britannos in Galliam expulerant, id est, anno salutis DCCC. penè solus imperavit : Postea Dani ac Scoti, mox victi, mox Victores, Insulam more Prædonum annos fere CL. diripuerunt usque ad Eduardum Majorem, qui, Danis pulsus, imperium recepit. Centesimo post anno, bellis intestinis flagrantibus, Gulielmum Normannum ad se vocarunt : Is, Haraldo Casio, ac Republica constituta, Regnum successionem ad suos detulit, qui annis ferè centum ac decem fortiter imperarunt. Secutus est Stephanus, Comes Blefensis, genere Gallus, qui Regnum legibus ac domestica disciplina humaniter informavit anno salutis MCXXXVI; post Henricus I I. genere quoque Gallus, & Stephani, ut plerique ajunt, filius, paterno jure Comes Andium, Cenomanorum, ac Turonum, Stephani adoptione, & materna successione Angliam & Normanniam, uxoris dote Aquitaniam & Pictaviam consecutus, maximum Imperium diutissimè rexit, ac deinceps ejus posterius florens illud regnum, ac bellicis laudibus abundans annos CCC. ita gubernarunt, ut Universam pene Galliam partim legitimo jure, partim arte & Marte tunc temporis, quando Gallia civili bello premeretur, occuparint, unde tamen non multo post à conspirantibus Gallis; & victoriarum incredibili celeritate utentibus iterum ejecti sunt.

Vide
Bodin.
Method:
Hist. p:
314.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 17

In Angliæ patriam reversi, cum hostili bello carerent, civilia cum tanta crudelitate gesserunt, ut ludicra videantur, quæ de tragica Thebanorum feritate prodita sunt præ his, quæ à Polydoro narrantur, qui tamen in Gen-
 ris propriæ gratiam multa scripsisse fertur. Unde nec mirum videri debet, si Philippus Cominaus scripserit annis ferè XXX. quibus bella civilia gesta sunt, sua ætate cæsos esse regiæ stirpis homines amplius LXXX. omisso Reges duodecim, qui populi seditione ac Principum conjuratione cæsi, aut imperio spoliati fuere. Non opus est præsentis seculi extraordinarias Revolutiones : (concernentes Regis Caroli I. vitam ac mortem, Caroli II. exilium & restaurationem, Jacobi fratris abdicationem, & Guilielmi III. successionem) Verborum prolixitate depingere, siquidem tales Actus omnes in recenti vestra memoria vivunt, & nunquam morituri sunt.

Bodinus
 Meth.
 Hist.

Sufficiat pauca de Belgarum vicinorum superioris seculi mutatione annectere, & referre ; Hac contigit occasione Margareta Austriacæ, Caroli V. filia, Ducissæ Parmensis, & totius Belgii Gubernatricis, cum mandatum fratris sui, Hispaniarum Regis, de Inquisitione & Concilii Tridentini executione, publicasset. Quod cum libero populo acerbum & intolerabile videretur eripi sibi libertatem colen-

D

di

di Deum, prout cuique sua conscientia, secundum verbi divini præscriptum, suadebat, anno sequenti, nîm. 1568. Nobiles quidam conjuncti, amplius 400. gravi & iusta querela aures Gubernatricis implebant, ne intollerabile Inquisitionis jugum imponeret, sed libertatem in religione concederet. Eodem quoque tempore per libellum supplicem rogantur Maximilianum II. Imperatorem, ut auctoritate & intercessione sua Inquisitionem impediret, ne tantum innocentis sanguinis profunderetur. Intercesserunt quoque nonnulli Electores & Principes Protestantes in Germania, qui per legatos suos Gubernatricem orabant, ut supplicantibus libertas conscientiarum, erratorumque ventis concederetur. Illa verò, si quid peterent, Regiam Majestatem compellendam esse docebat. Quare, cum omnia miseris, sub tam atroci tyrannide meritis suspirantibus, tentare animus erat, Marchionem Bergensem & Ducem Montignium ad Regem Hisp. ablegarunt, qui illi supplicarunt, & demisse petierunt, ut leniret atrocitas de Inquisitione lata edicta. Sed nullis precibus obitumatum & obduratum Regis animum flectere potuerunt, & postquam eos Rex diu, ut saepe ante, ludificasset, tandem eos, contra jus Gentium, tanquam Majestatis reos, occidi iussit. Misit deinde Ferdinandum Albx Ducem, (quo nemo unquam infestior Belgarum Hostis existit :) cum ingenti

genti exercitu in Belgium. Ille, quo insatiablem Hispanorum avaritiam saginaret, eorumque cupiditates sanguine miserimæ gentis expleret, violenter decimas vicefimæque petebat, & crudelissima Hispanica tyrannide, per horrendum Inquisitionis Institutum, infloita hominum millia, flammis, aquis, omnibusque poenarum exemplis perdebat, imò talem prorsus se gerebat, ut nullum societatis humanæ commercium huic importuno prodigio intercedere videretur. Nimirum nec Comitum ille aut Principum familiis parcebat, siquidem Comites Egmonda & Hornæ, plurimosque Nobiles carnifici occidendos tradebant. Leviebatque tum in amicos, & que ac inimicos, dummodo, qui Babylonicam meretricem adorare nollent, è medio tollerentur. Tyrannus iste stolidè jactatus est, supra XVIII millia Belgarum se carifici, intra quinque annos, tradidisse trucidandos, nec tamen isto rigore Patribus Inquisitionis satisfecisse.

Harlemi, non procul Amstelodamo, vidi hisce meis oculis in Urbis curia asservatos gladios quinque, quibus Tyrannus Albanus usus est in decollatione fidelium mille ducentorum, maximam partem Nobilium, cum illos in Foro publico, uno die, è medio tolleret. Sextus gladius (Harlemiani dicunt furto, potius dono) ablatum, & Castellæ in excellentissimum illud Landgravorum Hassiæ armamentarium

rarium delatus est, ubi ad sinistrum, superioris contabulationis in introitu latus pendet omnibus intrantibus conspicuus: Legi in hoc Carnificis gladio Cassellano hæc chalybi incisa verba notabilis:

Harlemi quondam Albani dominante furore

Christiadam madidus saepe cruce fui.

Wolmerchusani verum nunc munere tandem

Servio Jussitia, Dux Guilielme, tua.

At quem fructum hæc crudelitas peperit, & habuit? Hunc videlicet, ne pleraq; Belgicæ Provinciæ ad extrema redactæ Regem suum ceu Tyrannum immanem omni imperio indignum judicantes arma contra eum animocissimè susceperent, Wilhelmum Comitem Nassovium, ac Principem Aurangiz, Consilio & armis Heroem fortissimum, rebus suis præficerent, seque suo Marte in Libertatem vindicarent. Deus autem arma illorum pro religione & patriæ libertate justè suscepta, tam manifesto favore, & admirandis successibus prosecutus est, ut non solum omnia feliciter recuperarent, quæ Dux de Alba, ejusque successores, armis, velut inundante diluvio, obruerant, sed tandem etiam potentissimum Hostem invitum adigerent, ut ab eodem omnino Gentes liberæ pronuntiarentur, quæ usque ad hæc tempora armis se defendunt, nec ulla Hispano eas recuperandi spes reliqua est, jamque cum suis olim subditis æquo præfici

cisci jure non aspernatur. Ecce tantum potuit Religio Papistica suadere & protresare damnorum malorumque Magno illi Hisp. Regi; cum illam illegitimis & injustis mediis, nim. armis ferro ac flamma, aqua ac laqueo propagare, & Dissidentes Non-Conformistas totaliter pessundare & extirpare constituisset: O quanti hoc poenitere primum emit, & postea vendidit! O utinam omnes Reges ac Principes Pontificii hocce exemplo & vestigio territi & edocti melius & mollius saperent, abhorrerentque Religionem suam armis carnalibus propagare, quibus, experientia teste, plus deficiunt, quàm proficiunt!

Ut autem hæc clariùs perspiciamus: Distinguendum est inter propagare & propugnare. Doceo 1. *Veram Religionem armis, gladio, laqueo propagare, Principi vel Magistratui nullatenus licere, & è contrà. 2. Veram Religionem armis propugnare, sive defendere, quàm maximè licere.*

Primæ meæ assertioni uterque Antichristus Orientalis & Occidentalis, & verbis & factis contrariatur. *Mahumet* namque gloriari non dubitavit, se missum esse non in virtute miraculorum, sed gladii, ad conterendos omnes Contradicentes. *Papa Rom.* idem facit, uti ex Inquisitione Hisp. constat; similiter etiam *Jesuitæ* Principes atque Magistratus ad arma capienda adversus subditos

Pro-

Protestantes incitare solent, ut ex Costeri En-
chiridio luculenter, aliisque patet:

*Verum nos ex verbo Dei docemus atque
dicimus.*

1. *Quod Magistratus Christianum jure sub-
ditos suos ad religionem atque fidem cogere
non queat:* Quia hominum voluntatibus
atque conscientiis dominari est supra vires
omnium hominum constitutum. Nam volun-
tas cogi non potest. Coacta voluntas, ut in-
quunt Jurisconsulti, non est voluntas, D.
Mattheus in Comment. de Regul. Jur. p. 41.
Voluntas per essentiam libera est, adeo ut
libertate detracta voluntas desinat esse vo-
luntas, Scal. Exerc. 307. I. 25, De qua libe-
ra potestate dicimus verè & omnium Genti-
um consensu; Volo velle, volo nolle, Scal.
ibid. Jam verò religio & fides sunt maxi-
mè voluntaria, nam fides est noticia in men-
te, & assensus liberrimus in voluntate: Men-
tes autem & voluntates hominum nemo Mor-
taliū cogere potest. Unde non minus piè
quàm verè dixit Stephanus Batori, glorio-
sissimus ille Poloniae Rex: Deum tria sibi
reservasse, 1. Ex nihilo aliquid creare. 2.
Futura prænunciare. 3. Conscientiis domi-
nari. Ad stipulatorem Lactantius lib. 5. Instit.
Divin. cap. 19. dicens: *Quis imponat mi-
hi necessitatem vel credendi quod nolim, vel,
quod velim, non credendi. Nihil tam volun-
tarium*

tarium quam Religio, in qua si animus aver-
sus, jam sublata, jam nulla, jam hypocrisis
est. Similiter Maximilianus II. Imp. senten-
tia constans fuit: Nullam esse Tyrannidem
intolerabiliorem quam conscientis dominari
velle, quia solus Deus sit conscientiarum Do-
minus.

II. Dicimus, quod Magistratus Christi-
anus Subditos ad Religionem cogere non de-
bat. Nam ad Religionem atque fidem co-
actio est

Primo ἀντιπαρ. Nam nullibi in Scriptura
S. præsertim autem in N. T. mandatum est,
ut homines Christiani externa violentiâ, fer-
ro, laqueo, flammaque ad religionem capel-
sendam adigantur. In parabola quidem de
Cœna Magna narratur, Patremfamilias servo
suo mandasse, ut invitatos ad Cœnam COM-
PELLAT vel COGAT intrare: Ve-
rum coactio illa non est externa, vel violenta,
quia hæc Ministris Ecclesiæ, quorum arma
non sunt carnalia, nullo modo competit, sed
moralis vel spiritualis, quæ consistit in ver-
bi divini prædicatione, & pœnarum commina-
tione, quæ mediante auditores suos Ecclesiæ
Ministri ad pœnitentiam excitare debent.

Luc. 14
23.

Deinde est ἀντιπαρ. Nam perversus & in-
versus ille per milites, quos Dragones vo-
cant, docendi ordo planè ignotus fuit Apo-
stolicæ & primitivæ Ecclesiæ, imo eidem est è
diametro contrarius: Nam Christus jussit
Apo-

Apostolos docere ac baptizare, non verò iussit, ut eos, qui audire nollent, interficerent, aut Civilis autoritate potestatis ad credendum compellerent. Huc respiciens D. Paulus, 2 Cor. 10. 4. inquit: *Arma militie nostræ non sunt carnalia, sed durat à τῷ θεῷ potentia Deo, hoc est, à Deo, ad subversionem munitionum.*

Tertio est λόγος καὶ ὁμιλία. Ideoque cum infelici successu conjuncta. Violentis namque & cruentis mediis homines ab illa religione, ad quam coguntur, magis abalienantur & irritantur. Coactio enim illa non fidem sed hypocrisim inducit, unde pulchrè ait D. Gregorius: Qui fidem asperitatibus propagari volunt, suas, non Dei causas creduntur attendere. *Tertull. in lib. ad scapulam cap. 2. p. 88. Religionis non est cogere ad religionem, quæ sponte suscipi debet, non vi.* Et in Apologet. c. 23. inquit: Videte, ne & hoc ad irreligiositatis elogium concurrat, adimere libertatem religionis, ut non liceat mihi colere, quem velim, sed cogar colere, quem nolim: Nemo se ab invito colivellet, ne homo quidem, Confer *Psal. 54. 7.* Unde Rex Navarra in literis ad Nobiles Aquitaniz, apud *Dinothum, lib. 6. Histor. Gall. fol. 488.* rectè scribit: Non gladio, sed persuasione, ac vi doctrinæ, in cordibus hominum Religio plantatur, & honesto vitæ exemplo confirmatur.

Pergo jam ad II. meam Assertionem, & doceo: *Veram Religionem armis propugnare ac defendere legitimum ac licitum esse*: Nam piis Principibus non tantum licet, sed etiam eos decet, si qua vis publica atque injuria subditis suis, præsertim ab hostibus externis, intentetur, siue religionis siue libertatis abripiendæ prætextu id ipsum fiat, eorum defensionem suscipere, & non tantum nomine sed & re & omine Fidei Defensores esse. In tali namque bello non hoc præcipuè quaeritur: An Religio in se & per se armis defendenda, sed an subditi propter religionis professionem injustè oppressi à Principe suo contra vim illatam sint defendendi? Id quod non solum licitum sed etiam necessarium esse contendimus: Nam immota est hæc Lex naturalis: *Vim vi repellere licet*: In quam sententiam etiam Cicero graphicè differit in *Oratione pro Milone*: Est, Judices, hæc non scripta sed nata Lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti sed imbuti sumus, ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela aut larronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis. Hæc Cicero. Sic olim Judices, Reges atque Duces populi Dei veram religionem propugnarunt adversus Philistæos, aliosque feroces Tyrannos legimus, 1 Macc. 3. 20.

cùm Aniochus Israelitas religionis causa oppugnaret, dicebat Judas Maccabæus: *Ipsi veniunt ad nos ut disperdant nos, & uxores nostras & filios nostros: Nos vero pugnabimus pro animabus nostris, & pro legibus nostris.* Ita Constantinus M. & Theodosius M. Christianos contra Gentiles armis tuebantur, & hæcenus Christiana Religio contra Turcarum vim defenditur. Nam si patriam, si libertatem, fortunas denique adversus injustam hostium violentiam defendere licet, utique etiam religionem veram, necessitate ita flagitante, defendere licebit: Hinc veteri proverbio pro *aris & focis* pugnare dicuntur, qui se suosque iusto bello, si ve sacrum, si ve profanum illud fuerit, defendunt. Neque ab hoc officio Magistratus propter incertum belli eventum deterri debet, sed potius eum Deo committere, dicendo cum Joab, belli Duce, adversus Ammonitas & Syros pugnaturus: *Confortemini nos pro populo nostro, & pro urbibus Dei nostri: Dominus autem faciat quod bonum est in oculis ejus,* 2 Sam. 10, 12.

Sed quo me fervidus contra Tyrannos, falsam suam Religionem gladio propègantes, abripit ardor? Abductus sum ferè ad devia, tempus est ut ad viam regiam Orationis meæ revertar, & opus, quasi derelictum, resumam, & redintegrem: Vidimus omnes Reges ac Regna non forte fortuito sed à Dei sapientis-

sima

fima providentia Ortum & occasum suum habere, & ad ipsius nutum & arbitrium ad certum tempus stare vel cadere: Nam ut hominibus singulis sua adolescentia, robur, senectus, mors obtingit, ita et Regibus & regnis, & ut Solem assidue vel nubes aliqua subducit, vel nox condit, ita talium splendor & felicitas vel obscuratur, vel evanescit;

Sed quæret fortè hic aliquis: Quas harum revolutionum & mutationum sacra pagina assignet & referat causas?

Multæ sunt, Auditores, & variae, sed ne patientia vestra abuti videar & benevolentia, præcipuas tantum adducam, ut si non rationum pondere, & verborum lenocinio, brevitate saltem mea & compendio vobis placeam.

I. *Tyrannis* Regum prima sæpe Revolutionis causa est. Aiunt; *Nullum violentum diuturnum*: Tyrannis est sævum, sanguinolentum ac violentum Imperium, juxta definitionem Juvenalis: *Quid Nero tam sæva crudaque Tyrannide fecit?* Apud Veteres I. TYRANNIS.
in bonam partem Tyrannus dicebatur pro Domino, Rege, seu Monarcha qui plenam habebat in subditos potestatem. Ab initio enim, teste Calepino, omnium Civitatum regionumque imperium penes Reges fuit, quos ad hujusmodi fastigium Majestatis non nativitas, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat, qui etiam Tyranni ob fortitudinem vocabantur, Unde Virgi-

28 ORATIO J. H. DALHUSII,

7 Æneid

Dan. 3.
19,

lius : *Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.* Postea tamen Tyranni nomen ad illos solum restrictum est, qui per insolentiam & crudelitatem legitimæ potestatis viribus abutebantur, & vi & quadam animi libidine dominabantur, non jure & legibus a quis : Idcirco tales Principes non amabantur sed metuebantur à subditis suis, attestante Daniele, dum de Tyranno Nebucadnezare ita loquitur : *Ob amplitudinem, quam dederat ei Deus, omnes populi, nationes, & linguæ tremebant ac timebant à conspectu ejus, quem volebat occidebat, & quem volebat in vita conservabat, & quem volebat extollebat, & quem volebat deprimebat.* Sic volo, sic jubeo, stet pro ratione voluntas ! Dan. 12. 36. Vultis, Auditores, ut ad oculum vobis depingam Regis Tyranni proprietates ? Faciam, attendite & conspiciate veram illius picturam.

1. *Conatur evertere legitimum Dei cultum, & in illius locum substituere idololatricum & superstitiosum, prout Antiochus Epiphanes aufererat jugem & verum Dei cultum, ac in illius locum ponebat detestationem desolantem, Dan. 12. 11. quam ob rem gravissime tales reges puniti sunt, teste Esdra 6. 12. Deus, cujus nomen habitat in domo sua, dejiciet è throno omnem regem ac populum qui extenderit manum suam ad mutandum, scilicet verum Dei cultum, quo destruat domum*

Dei

Dei huius: Interdum quidem quoad extra dissimulant, et volunt videri Orthodoxæ religiones amantes ac Defensores, sed quoad intra Tuta frequensque via est per amici fallere nomen. Data occasione tales oves fiunt lupi rapaces, et gregis vastatores: Olim Judæorum Hostes magnam simulabant in cultu concordiam et consensum dicentes primoribus paternarum familiarum, *Nos edificabimus templum vobiscum, & sicut Vos, requisituri sumus Deum vestrum, non enim alteri amplius Deo sacrificabimus.* Responderunt autem illis Proceres Israelis: *Non est vestrum nobiscum edificare domum Deo nostro, sed nos una edificabimus Jehovah Deo Israelis, sicut præcepit nobis rex Cyrus, Rex Persidis, Esdr. 4. 2.* Herodes in animo habebat perdere Christum, sed externè desiderabat ejus cultum et adorationem, *Mat. 2. 8.* Simili modo XLV. Rom. Imperator et Tyrannus *Julianus Apostata* simulabat, antequam Rex constitueretur, se esse verum et Orthodoxum Christianum, quamvis diu ante, sed clam, et inter privatos parietes ad Gentilismum defecisset; sed Imperator stabilis vulpinam cum lupina pelle mutavit, et cordis arcana aperuit. Ideò quemadmodum Bonifacio VIII, P. R. epitaphium erectum est hisce verbis, *Intravit ut vulpes, regnavit ut Leo, mortuum est ut canis.* Ita merito de hoc Imperatore dici potest:

Intra-

30 ORATIO J. H. DALHUSII,

Intravit ut vulpes, se Orthodoxum simulando, cum esset Ethnicus; *Regnavit ut Leo* omnia obstacula et impedimenta Evangelii cursui præjiciendo, Bonos fidei Confessores persequendo, Malos Gentilismi sectatores ad primaria officia promovendo, &c. Ideo quoq; mortuus est *ut canis*, hoc est, tragicum exitum sortiendo. Nam sagitta vel hasta in prælio adversus Persas vulneratus, jam jam moriturus fertur manum sanguine suo implevisse, illumque in aerem projecisse, et Christum debellatorem suum rabiosè allatrasse hoc scommate: *Vicisti Galilee* (Galilæos enim per contumeliam Christianos nominabat, ipsumque Christum Galilæum:) Ita simul et victoriam confessus est, et animam cum blasphemiam evomuit.

Theo-
doret.
lib. 3. 25
Niceph.
lib. 10.
cap. 25.

PRO. 28.
15.

2. *Superat feritate sua leones et ursos* dum in Populum tenuem infirmumque grassatur; Audite in hujus Confirmationem verba Regis, non Tyranni: *Dominator improbus in populum tenuem est sicuti Leo rugiens et ursus discursans.* 3. *Subditos excogitatis et impositis variis oneribus affligit*, et vitam ipsorum amaram efficit, ita Pharaeo coegit Israelitas per sævitiam ipsi servire, & amaram effecit vitam eorum servitute dura *Exod. 1. 14.* 4. *Formidat à viro forti*, quem videt apud subditos in pretio esse, & in omnibus secundari, atque adeo omnibus modis studet cum per fas & nefas è medio tollere, timens

ne

DE REVOLUTIONIBUS REG. 31

ne regnum ei deferatur, cujus rei exemplum Rex Saul est, qui Davidem, ne ipsi in regno succederet, hasta, quam in manu habebat, percutere; et parieti percussum affigere conabatur, 1 Sam. 18. 10. sed *Vana sine viribus ira*. Nemo etenim, quod notandum, *successorem divinitus designatum è medio tollere potest*, quia Decreta Dei immutari viribus humanis nequeunt: juxta *Psal. 33. 11*. Probabo hoc non tantum prædicto Saulis exemplo, sed & aliis ex sacris & profanis Historiis petitis: E. G. *Salomon* voluit interficere Jeroboamum, servum suum, seu præfectum tributorum, eo quod intellexerat eum regnaturum in 10. tribus post mortem suam, ex Prophetia Abiæ Silonitæ, sed non potuit: Dominus enim ita decreverat ob peccatum Salomonis, atque ideo effugiens manus ejus fugit in Ægyptum ad Sesac Regem illius, donec mortuus fuit Salomon, & successit Ieroboam in regnum, non melior Salomone, quia & ipse fuit idololatra, 1 Reg. 11. 30, 31. & 1 Reg. 12. 15, 20. *Joas* Ochoziæ Regis Judæ filius, cum in crepundiis esset, omni virili stirpe Davidicæ gentis, crudelissimo Athaliaz aviæ imperio, uno die extincta, vita donatus est, opera aliena regno spoliatus, puer tamen adhuc regnum recepit, 2 Reg. 11. Receptum turpiter amisisset, nisi aliud aliquanto turpius omni gaza regia fuisset ab eo redemptum: Ad postremum ferrum, quod
in.

32 ORATIO J. H. DALHUSII,

Matt. 2.

infans aliena effugit solertia, sua ipsius effugere non potuit, 2 Reg. 12. *Herodes Ascalonita* Messiam recens natum Judæorum Regem è medio tollere conatus, multo effuso sanguine innocentium infantium, & sui ipsius et aliorum: Verum irritò conatu. Nam decretum Dei erat, quod ex semine David Rex super solium Davidis usque ad tempus Messiae successurus esset. Ideoque Herodes Regem successorem tollere non valuit.

Vultis etiam exempla profana? Dabo. *Astyages* metuens sibi nasci ex filia Mandane successorem in regno, voluit perdere ex illa natum filium Cyrum, sed non potuit: *Cambyses*, Cyri filius, admonitus in somniis quod Smerdes ei successurus esset, putans sortem eludere, curavit fratrem suum Smerdin interimi, tamen non evitavit, quod decretum erat: Nam alius Magi filius, Smerdin se dicens, ei successit, et per seditionem regnum occupavit. *Tiberius Cæsar* post mortem Germanici factus crudelis, Astrologiæ se dedit in hominum perniciem. Nam multos, indagata illorum nativitate, si quid excellens vel imperium concernens inveniret, occidebat, Galbam tamen futurum Imperatorem non occidit. *Valens Imp: Arrianus* successorem sibi destinatum extinguere voluit, sed non potuit: Nam cum Dæmonem consuleret: quis post eum imperio potiturus esset? accepit à Dæmone literas gracas

ΘΕΟΔ

DE REVOLUTIONIBUS REGI 33

ΘΕΟΔ, significans hoc esse initium nominis ejus. Qua ratione Valens jussit occidi omnes, quotquot in nominum suorum initiis haberent has literas, nempe vel nomen Theodi, vel Theoduli, sed non potuit Theodosium successorem suum perimere. Sed pergendum.

5. Tyranni proprietas est crudelissimè *scire in eos qui responderunt vel communicarunt cum viris illis magnanimis, quos suspectos habet, neque exculationem, purgationem vel defensionem ullam admittit, de qua re notabile exemplum habemus in Saule, qui idcirco Achimelecum cum tota familia morte mulctabat; quod innocentem Davidem vel verbo defendere ausus esset.* 1 Sam. 22. 16.

Sed quæret quis: Annon eadem mensura mensuratum est Tyrannis, quâ aliis mensurarunt? An Dei edictum falsum et effecti expers est: *Qui effundit sanguinem hominis, per hominem sanguis ipsius iterum effunditor?* Insignis Poëta Juvenalis huic quæstioni non minus verè quam eleganter respondet: Gen. 9. 6

*Ad generum Cereris sine cade & sanguine
pauci*

Descendunt Reges & sicca morte Tyranni.

Sacer codex confirmat idem, Ps. 37. 2.
Malefici funditus delebuntur. Potentes po-
F ten.

34 ORATIO J. H. DALHUSII,

tenter tormenta patiemur, Sap. 6. 7. *Gladium evaginaverunt impii, intenderunt arcum suum ut prosternant pauperem & inopem, & trucident rectos corde. Gladius eorum intrabit in corda ipsorum, & arcus eorum confringetur, Psal. 37. 14, 15.* Exempla habemus illustria in omnibus Tyrannis; *Saul* sæpe in furore gladium evaginaverat adversus *Davidem* ejusque assecras innocentes, sed tandem cor ipsius atque viscera intravit, quando proprio gladio se ipsum confodit, 1 *Sam.* 31. 4. Ita etiam *Senacherib* Rex Assyriorum *Ezechia* pientissimo Regi *Juda* et toti populo *Israel* horrenda quaque minabatur, gladium suum adversus eos evaginabat, ut inopes ad resistendum prosterneret, et rectos corde trucidaret, sed gladius intrabat in cor ejus cum à propriis filiis suis *Adramelech* et *Sarassar* in templo *Nisroch* interficeretur, 2 *Reg.* 19. 36, 37. *Jos.* 37. 36. *Psal.* 37. Sic alii Tyranni injuncti peribunt PARITER et SIMUL, ait *Psalmes*; Verissimum hoc esse exempla *Absolonis*, *Achabi*, *Herodis Ascalonitæ*, *Antipæ*, *Agrippæ*, *Holofernis*, *Antiochi*, *Belsazaris*, *Neronis*, *Diocletiani*, *Aureliani*, *Valeriani*, *Juliani*, *Phocæ*, aliorumque innumerabilium evidenter docent.

Ubi notandum quod moneant Politici, tres tantum nominari Tyrannos in veterum Historiis, quarum mors placida fuit, nempe

Dio.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 35

Dionysium Majorem, Syllam, & Tiberium Imperatorem, sub quo Christus crucifixus est. At hæc exempla neminem turbent : Nam licet non tragica morte sint extincti in hoc mundo, tamen in altero seculo dignam impietatis mercedem reportarunt : Tandem enim, ut David ait, *Impii peribunt* : Quare non respiciendum est ad exigui temporis pompam & splendorem, quo hominum illi oculos perstringunt (qui tamen est πολλή φαντασία juxta Spiritus S. judicium, *Act. 25. 23.*) sed ad extremum finem, qui erit in altero mundo, animi nostri oculos convertere debemus. Pulchrè Herodotus in Clione inquit : Εὐθὺς οἷον νικῶσι μετὰ δαίη : Alias constantissima S. Scriptura sententia est : Quod : *Qui gladium sumit* (scilicet illegitimè & injustè illum usurpando :) *ille gladio peribit*, *Matt. 26. 52. & Apoc. 13. 10.* *Qui gladio occiderit, illum gladio occidi oportet*, nam innocenter interfectorum sanguis clamat ad Dominum vindictam, neque cessat donec exaudiatur, *Gen. 4. 10. & par pari referatur.*

Apoc.
6. 10.

Expectatisne ut adducam profana veritatis hujus exempla ? Auscultate. *Cambyfes*, qui in S. Codicè vulgo *Artaxerxes* appellatur, erat Vir sanguinum atque dolosus, nam motus falsa suspicione 1. *Smerdin* fratrem suum nefario atque immuni ausu trucidari jussit. 2. *Sororem suam*, can-

demque uxorem Meroem crudelissime interemit. 3. Filium Prexaspis, eum propter temulentiam reprehendentis, sagitta transfixum interfecit. 4. Duodecim Persas, viros nobiles, uno tempore è medio sustulit. Verum Cambyfes, talis cum esset, aliquanto post divinitus punitus est: Cum enim in equum adscenderet decidens ex vagina gladius ferit ei femur, ex quo vulnere paucos post dies mortuus in sanguine est: Præterea ex C. Julii Cæsaris intersectoribus nullus triennium supervixit: Et memorabile est quod Val. Max. lib. 8. 6. narrat quod omnes interfectores Cæsaris violenta morte, & iisdem gladiis, quibus eadem perpetraverant, ipsimet perierint: Haud ægre feretis, spero, si similis sceleris reos (videlicet illos qui XXXII. Germanorum Imperatorem Adolphum Comitem Nassoviensem, unum ex Augustissimis gloriosissimi nostri Regis Guilielmi Majoribus Consanguineis publico in prælio trucidarunt:) sub eadem vindictæ divinæ rigore in scenam produxero.

Hic Adolphus è veteri & præstantissima Nassovicorum Comitum familia oriundus fuit: Quæ Gens generosa in bellis Italicis, rebus pro imperio fortiter gestis, Henricorum seculo, inclaruit, & ab exiguis initiis eo potentia progressa est, ut non tantum vicinos inter Comites ultra citraque

Ab-

Abnobios montes, qui Catto ab Angrivariis & Westphalis dividunt, principem sit consecuta locum, sed etiam ad fastigium Ducum apud exterarum nationes conscenderit, & ditioni Augustæ multas alias ampliores adjecerit. Hic, inquam, Adolphus, Rudolpho Habsburgensi rebus humanis exempto, Francofurti A. C. 1292 in die Epiphaniæ Imperator electus & renunciatus, inde Aquisgranum deductus, ibique cum uxore Imagina ab Archiepiscopo Colonienſi unctus & coronatus est; A Pontifice verò Romano, cujus inaugurationem constanter respuit, non est coronatus, à Rudolpho prædecessore edoctus nugas istas esse contemnendas, ut splendidam miseriam. Is enim ut Italiæ se committeret, quo à Papa coronaretur, persuaderi non potuit, solitus ad mentionem itineris Italici recitare illos Horatii ex apologo Æsopico desumptos verſus.

————— *sed me vestigia terrent,
Omnia te antroſum ſpectantia, nulla re-
troſum.*

Electores ad eligendum hunc Nassovicum imprimis commovebantur præclaris fortitudinis Bellicæ speciminibus, quæ ante Imperium ediderat, de quibus unicum saltem ex plurimis referam: Ducem Brabantiae, numero superiore, quinque præliis ordine vicit, & occisis quinque belli Ducibus, spolia opima

re-

reportavit : Quamobrem sibi magnam virtutis opinionem famamq; conciliavit non modicam, nec solum prosperis, verum etiam adversis rebus invictus. Cum enim sexto praelio adversus Brabantos captus, & ab ipso met Duce interrogatus esset : Ecquis esset ?

Cuspin.
Caltruti-
us l. 5.
fol. 361.
Pantaleo
on fol.
363.

Masculè respondit : Sum Comes Nassoviz, non quidem ditionibus potens, “ sed rebus magnis gerendis natus, mirorque quod
“ gladii mei mucronem effugere potueris, ut
“ disceres hostem numero imparē non esse
“ contemnendum.

Hoc audaci responso delectatus Dux Brabantiz honestè habitum & donis oneratum, factâ pace, domum dimisit: Sed ad rem redeamus.

Quidam ex Principibus Germaniz, Ductore Alberto Austriaco, conspirationem primum & postea apertum Bellum contra hunc Adolphum instituerunt, eum in finem, ut, ipso ab imperio rejecto, Austriacus succederet.

Trithemius
Chron.
Hirsav.
Naucle-
rus pari.
2. Gene-
rat. 44.

Cui ut occurreret Adolphus contulit se Rhenum versus, ubi instructus Rudolphi Electoris Palatini Generi sui, & Ottonis Bavariz Ducis auxiliis, acerrimum contra Austriacos pro corona Imperatoria, commisit certamen ad moenia Urbis Spirensis. Ad extremum Adolphus, quod esset animi vehementior, equitatum suum rapit in Austriscos haud exspectatò, ut prudentissimè monebatur, peditum exercitu. Albertus, qui id operam dederat, ut adversum haberent solem hostes, armis eos æstuq; devicit.

cit. *Adolphum* ipsum propria manu in praelio primum vulneravit secus oculum, qui prostratus in terram, cum galeam armiger levasset, secundo ab illo in collo vulnere ac ictu accepto, generosè obiit, cum imperasset annis sex & sex mensibus: Quamquam autem desiderari quædam in *Adolpho* potuerunt, tamen quia Unctus fuit Domini, omnes, qui in ejus necem cum interfectore conspirant, sive sint Comites, sive Archiepiscopi, sive Episcopi, mala morte, divina ulciscente vindicta injuriam ejus, perierunt: Nam *Albertus* ipse regni usurpator à *Johanne*, fratris filio, fuit occisus. Comes *Albertus* de Hohenloe in itinere à Duce Bavariz *Ottone*, *Adolphi* Genero, necatus. Comes de *Oxenstein* vulneratus in conflictu obiit. *Gerhardus* *Eppensteinius* Archiepiscopus *Moguntinus* inventus est mortuus, sedens in sella. Comes *Bipontinus* in fluvio, *Gliese* dicto, fuit submersus. Comes de *Leiningen* phreneticus & variis calamitatibus miser factus est. *Conradus* Episcopus *Argentoratensis* ante *Friburgum* à quodam rustico gladio interemptus. Caterique omnes simili penè interitu periere, adeò ut verum maneat: Per quæ quis peccat per idem punitur & idem.

Hiscæ obiter commemoratis & accidentaliter interspersis, meum est reverti & redire ad Tyrannidem exercentes Principes, quos vindex justitiæ Deus in solio sedens, *Psal: 9. 5.* removen,

removens & constituens Reges *Dan.* 2. 21. & ipse excelsus dominans super regna hominum dat illa cui vult, *Dan.* 4. 22. humilianisque & exaltans quoscunque vult, *Psal.* 75. 7. non solum proprio interitu, sed & magnis regnorum ac provinciarum suarum mutationibus ac revolutionibus non raro acriter punire solet; Ubi tamen *lento gradu ad vindictam divina procedit ira, sed tarditatem supplicii gravitate compensat.* Cujus rei luculentum habemus exemplum in Philippo & Henrico utroque, Hisp. ac Gallic, Rege II. maximis Protestantium Christianorum Tyrannis & Persecutoribus, quibus Deus quidem longa ad resipiscendum tempora indulgit, sed cum illi illa per contemptum neglexerint, horribili quoque modo vitam cum morte commutare debuerunt. *Philippus enim II. infelicem animam, quæ tot innumeris millibus, ense, rotâ, ponto, funibus igneque necatis exitio fuerat, A. C. 1598. & vitæ 72. in servili timore ac tremore, exhalavit, postquam sævissimos morbos pertulisset, horribilique mortis (Cervera de Turre de morte Phil. II.) genere, nempe phlegmæ, erumpentibus toto corpore vermibus, extingueretur, de quo ita D. Baudius.*

Tlucanus
lib, 120.

— Rex ille Philippus
Tot populis terrisque potens lateque Tyrannus,

Oca

*Occidit à foedo rosus grege vermiculorum,
Carnificesque suos miserando corpore pavit
Vivens atque videns, & propria funera planxit.*

Quamquam autem abominandum illud mortis genus ad causas naturales ab Architectis & Medicis Hispanicis referebatur, tamen constat illud poenæ genus sceleratis principibus imponi solere, ut in summo dolore vitam suam finirent, & de nullo ferè excellæ dignitatis Principe legimus, quod tali mortis genere interierit, nisi qui vel sæviendo, vel divinos honores affectando, humanitatem exuisset. Sic Antiochus Epiphanes, 2 Macc. 9. Herodes Ascalonita, apud Josephum lib. 17. antiq. c. 8. Herodes Antipas, Act. 12. Galerius Maximinus, infensissimus Christianorum Hostis, & Arnulphus Imperator miserè *φθισιάσας* extincti scribuntur.

Interea Henricum II. Regem Galliarum quod attinet is superiori seculo tam horrendam & atrocem contra Reformatos incepit persecutionem, ut nemo illam omni verborum vi & grandiloquentia possit depingere. Sed hanc Tyrannidem Deus in ipso Rege graviter etiam in hac vita ultus est. Rex enim jurando comminatus fuerat se ex Reformatorum comburendorum cineribus montem maximæ altitudinis & latitudinis confecturum, cui vix similis in Gallis extaret:

G

Cum

42 ORATIO J. H. DALHUSII,

Cum autem filio Dei Jesu Christo videtur hic Rex mensuram crudelitatis suae implevisse, apprehendit sceptrum ferreum, & hunc Persecutorem, tanquam vas figuli, prostravit & comminuit: Cum enim Parisiis anno 1559. nuptiae Philippi regis Hispani celebrarentur, et in ludis equestribus *Gabrielem Comitem Mongomerium*, porrectâ hastâ, ad certamen equestre invitaret, & invitum cogeret, Mongomerius cum Rege concurrere hastam quidem eleganter super Regis thoracem ferreum fregit, sed galea Regis non satis clausa admisit tenuissima quaedam fragmenta hastae Mongomerianae, quae supra oculum Regis per cranium in cerebrum penetrarunt, ex quo vulnere, cum gravissimos & supra modum exquisitissimos cruciatus ac dolores, per integros novem dies tolerasset, adinstar canis rabidi, expiravit: Ecce tam durum utrique huic Regi fuit *contra stimulos calcitrare.*

Ad. 95.

D. Sacus
Postill.
fol. 399.
Chytræ
us
in Chro-
Sax.
Camer
part. 1.
hist. c. 83
Steid.
contin. 1
lib. 2.
Martyro-
logium
Crocii.
lib. 2.

Sed hos et omnes alios Tyrannos & Homicidas longis parasangis sua crudelitate superat Papa Romanus, qui per suos satellites & asseclas intra 30. annos, (nim. ab anno 1550. usque ad 1580.) novies centena millia hominum in Gallia, Italia, Hispania, Anglia & Belgio interfici curavit. Inter ea 39. Principes, 148. Comites, 235. Barones, 147518. nobiles, 700060. ex vulgo, ab Historicis fide dignis, numerantur. Quis ad

nu-

numeri illius penè innumeri immensitatem,
& ad feralem tot Christianorum, cruciatibus
ac homicidiis, tam brevi temporis spatio,
sublatorum memoriam non cohorresceret?

Quis jam non diceret Papam Romanum esse
verum Antichristum, imo *meretricem il-* Apoc. 17
lam Babylonicam, amictam purpura & coc-
co, & MARTYRUM SANGUINE
EBRIAM?

Quando autem hujus Bestiæ Apocalyp-
tici usurpatum Imperium supremum revolutio-
nem & mutationem suam ultimam sic per- 2 Thes.
2. 8.
1 Cor.
13. 9.
pessurum, & quando *Dominus sceleratum*
illum sit absumenturus Spiritu oris sui, no-
bis, quorum scire imperfectum est, non li-
cet definire. Sed hæc sufficiant de Tyranni-
de, quæ prima mutatorum & mutandorum
Regum & Regnorum solet esse causa. Pro-
grediamur jam ad secundam, quæ est

IMPIETAS vel IRRELIGI-
OSITAS, quæ si regnat, non Princeps
officium suum, non Subditi faciunt. E II.
Impietas
contrà nulla res magis animos & mores com-
ponit, quam Religio vera, & illa ubi in
pectus demissa. Virtutum agmen sequitur.
Contra morâ Religionis anchora, turbata
simul reipublicæ navis, & ubi Impietas do-
minatur, stare diu ea nequit. Deus enim ut
gloriosissimus gloriæ nominis sui est vindex,
ita non patitur abire impunè contemptum
verbi sui, sed ejusmodi genus hominum

44 ORATIO J. H. DALHUSII,

(si homines dicendi sunt , & non potius brutæ pecudes :) inexplabili odio averſatur , & exquiſitiſſimis ſuppliciis , quæ publicis quæ privatis, in tales animadvertit : Vultis ſcripturæ locum ? Certè non alio ſpectat illud Prophetæ, Eſ. 40. 24. Quemadmodum, inquit, *Stipulam devorat ignis, & paleas flamma abſumit, ſic radix eorum quaſi putredo erit, & germen illorum ſicut pulvis abibit.* Quare ? quia, inquit Prophetæ, *abjecerunt legem Domini exercituum, & ſanctum Iſraelis blaſphemiis offecerunt, domus rejeſta eſt Jacob, & repleta eſt eiꝯ Terra idolis, & opus manuum ſuarum adorarunt.* Tantum ſcilicet poteſt æſtænis illa morum licentia irreligioſa, & extremum malorum *Impietas*, quæ ubi dominari cœpit, & levato quaſi velo, fractisque pudoris omnis ac honeſti repagulis, ferream ſemel frontem induit, nulla amplius ratione compeſci poteſt,

*Fertur equis auriga, nec audit currus
habenas,*

Eoque Reſpublicas illas peſſum ire et in ruinam agi tandem neceſſe eſt quæ numinis contemptum et impietatem fovere non erubeſcunt. Vita enim hominum, ſine hoc vinculo Religionis, Stultitiâ, ſcelere, immanitate completur, morbuſque eſt Reipublicæ ut plurimum conclamatus et ſummæ ad-
verſus

versus remedia contumacia. Impietas *à sé-*
bus, est proprie peccatum in Deum, nempe
 violatio præceptorum, quæ in prima tabula
 Legis præscribuntur, cum scilicet homines
 vel vix vel parum agnoscunt, amant, timent
 et reverentur Deum, aut non ritè vel rectè
 colunt Deum juxta præscriptum verbi sui :
 O infelix Natio ubi talis ignorantia et inobe-
 dientia Rex et subditi sunt ; nam ibi *adversus*
omnem IMPIETATEM & injustitiam ho-
 minum retegitur è cælo ira Dei, Rom. 1. 18.
 E contra O quam felix est ille populus, qui
 cum Apostolo in rei veritate potest dicere :
 Illuxit gratia Dei salutifera apud nos quibus-
 vis hominibus, erudiens nos ut ABNEGA-
 TA IMPIETATE et mundanis cupiditati-
 bus sapienter et justè et piè vivamus in præ-
 senti seculo, expectantes beatam illam spem &
 illustrem illum adventum gloriæ magni illius
 Dei ac servatoris nostri I. Christi qui dedit
 semetipsum pro nobis ut redimeret nos ab
 omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi popu-
 lum peculiarem, studiosum bonorum operum.

Sed O quam pauci Reges ac Regna & subditi
 querunt primò & ante omnia regnum Dei ac
 justitiam ejus, potius quisque, juxta Psalmum
 14. perpetrat actiones abominandas, nec est,
 qui faciat bonum, ne unus quidem, quod con-
 siderans Iesaias cap. 1. 4. de toto Israelis
 regno dicit : Ab gens peccatrix, populus gra-
 vissimus iniquitate, semen maleficientissimum,
 filii

Tit. 2.
11, 12.

Mat. 6.
33.

46 ORATIO J. H. DALHUSII,

fili corruptores dereliquerunt Jehovah, contemnitim irritaverunt sanctum Israël & abalienantes sese averterunt retrorsum : A planta pedis usque ad caput non est in isto corpore integritas, sed vulnus & tumex, &c. O quot sunt capita Gentis & regnorum, quæ Pharaonis vestigia, si non verbo, saltem facto & praxi premendo ad pietatem adhortantibus elata voce respondent : Quis est Jehovah cujus vocem auscultem dimittendo delicta mea ? Non novi talem Jehovah, idcirco delicta mea non dimittam, Exod. 5. 2. O quot sunt membra gentis & populi qui similes filio mulieris Israelicidis nomen Domini blasphemant, sed poena carent promerita qua Vir Dei Moses nebulo-nem hunc afficiebat postquam expressum ad id mandatum à summo Legislatore, qui servare & perdere potest, accepisset : Educito blasphemum istum extra castra, dicebat Deus, ut nitantur, quicumque audiverunt, manibus suis super caput ejus, deinde totus cætus lapidabunt eum, & prout ex malis moribus oriuntur bonæ Leges judicio Platonis, ita et Deus occasione hujus malefacti hanc expressam sancivit legem : Qui execratur nomen Jehovah omnino morte afficitor, lapides omnino conjiciunto in eum totus cætus, tam peregrinus, quam indigena, ita ut morte afficiatur. Rab-sake exclamabat publicè Regem Assyriorum cum exercitu longè potentiorum esse ipsomet Deo Israël, ad quam blasphemiam

Lev. 24.
14.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 47

am Rex Hiskias vestes suas dilacerabat, 2 Reg: 18.

Antiquitus blasphemiz impietas severissime interdicebatur, & puniebatur, erat mandatorum & edictorum regionum primum & ultimum conceptum his verbis: *Ut omnis populus, natio aut lingua, quæ dictis erraverit contra Deum Israël, in membra lanietur, & domus ejus in sterquilinum redigatur,* Dan. 3. 29. propterea quod non sit Deus alius, &c. Sic Rex Darius scripsit omnibus populis ac linguis habitantibus in terra sua: Pax vestra multiplicetur. A me proponitur decretum ut in toto dominatu regni mei omnes timeant & tremant à conspectu Dei Danielis, quia ipse Dan. 6. 26. est Deus vivens, & stabilis in secula, & regnum ejus incorruptum, & dominatus ejus ad finem usque: Ecce tam sollicitè olim interdictum, & tam rigorosè punitum est maledictum blasphemiz crimen, & tunc reges & regna diu florere adinstar arboris ad rivus aquarum plantata, quæ suos tulere fructum, & quorum folia non deciderunt. An autem hisce temporibus ultimis impiorum Blasphemorum delicta quotidiana tam severè observentur & puniantur nemo dubitat nisi totus mundus, Aut vix aut parum Blasphemi puniti recordamur. Non mirum sit itaque si tertii præcepti effecta & consequentia regnum totum sentiat & experiatur quando nomen Jehovæ in eo in vanum assumitur, nam tale regnum non potest

test manere *impune*, vel carere revolutionum
& mutationum difficultatibus.

III.
Injusti-
tia.

Progredior ad tertiam causam, qua Dei
providentia commota reges & regna mutat,
& hæc vocatur INJUSTITIA: Transfertur
enim regnum à gente in gentem propter inju-
sticiam, & spoliatur, justo Dei judicio, qui
alios spoliare & exuere consueverunt: Quid
enim sublata justitia, & exaugurato Templo
Themidis, Respublicæ & regna, nisi cloaca
& sentina vitiolorum, publica lastrocinia, au-
daciæ & iniquitatis asyla, scelerum officina, &
conclamata nequitia latibula, ubi licentia,
immissis habenis celsiores pudoris ac verecun-
diæ calles supergressa, impunè dominatur,
& furit? Hæc ubi grassari cœpit, dormiunt
leges, & veluti gladius in vagina reconditus
vel in usu consenscunt, vel fraudulentè ma-
lis artibus circumveniuntur: Et quis tandem
malorum esset finis, si quæ ex ea, velut alto
quodam gurgite, in genus humanum proma-
bant, recensere mihi esset animus? Inde enim
audacia, temeritas, avaritia, fraudes, partes,
factiones, seditiones, bella civilia, concus-
siones, rapina, & quicquid talium est scele-
rum, et flagitiorum, originem suam trahunt.
Hoc enim laxata vinculo regio diffinit, omnis
inter homines societas tollitur, quam sequi-
tur barbaries et rerum omnium ingens confu-
sio, ita omnia in ruinam prona, grassante in
quodvis malum dissoluta licentia, nisi auda-
cia

cia hominum legum repagula objiciantur, et illa ad coercendos maleficos inventa ter-
riculamenta, taurea, scutica, equuleus ner-
vus, arbor illa infelix, ensis, rota, funis,
securis, atque adeò tota illa carnificina of-
ficina adhibeantur.

O infelix regnum ubi exulat justitia, inju-
sti florent, et justii marcescunt, impii surgunt,
et pii deprimuntur ! Non immeritò tale re-
gnum summus rerum arbiter alloquitur Ies.
I, dicendo : *Lavate vos, purificate vos, a-
moveite malignitatem actionum vestrarum ex
oculorum meorum adverso, desinite malefa-
cere, discite benefacere, QUERITE JUS,
JUVATE OPPRESSUM, pupillo dicite
JUS, suscipite causam viduæ : Si acquies-
cetis, ut audiat, terræ hujus bonitate frue-
mini. Sin autem renuatis atque rebelletis
GLADIO consumemini, nam os Jehovæ
locutus est : Quomodo effecta est meretrix
Urbis fidelis, & PLENISSIMA JURE, in
qua JUSTITIA pernoctabat ? Ea nunc
homicidarum est : Argentum tuum abiit in
scorias, & merum tuum inspurcatum est
aqua. Principes tui contumaces & socii
furum, unusquisque amat munus, & seclat-
tur retributiones, pupillo non dicunt jus, &
causa viduarum non pervenit ad eos ; Pro-
pterea domini Jehovæ exercituum dictum
est : Ultionem sumam de inimicis ac hostibus
meis.*

H

Sed

50 ORATIO J. H. DALHUSII,

Mat. 7.
16, 17.

Sed quæritur: Quænam sunt notæ et indicia REGIS vel Principis INJUSTI? Resp. verbis Christi: *A fructibus agnoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de carduis ficus? Sic omnis arbor bona fructus idoneos facit, mala verò arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos. Sed omnis arbor mala, quæ non facit fructus bonos, excinditur & in ignem ruit: Aspice igitur fructus, & sic judicabis num rex vel princeps tuus sit justus, vel injustus, Injustus tibi & aliis dicendus erit*

Psal. 68.
31.

1. *Bella non necessaria gerendo.* Bella autem non necessaria voco illa, quæ non propter defensionem, vel bonorum amissionum recuperationem, &c. Sed vel ex ambitione stolidæ, vel propriarum virium fiducia, vel augendæ potentie causa, temerariè suscipiuntur. Licet autem hæc bella injusta lato interdum ac felici gaudeant ingressu & progressu, tandem tamen tragicum sortiuntur effectum, quia *Deus dissipat Gentes quæ Bella volunt.* Exemplum habemus in *Sacra* in *Josia*, rege alias pientissimo, qui adversus regem *Ægypti*, pacem ipsi offerentem, temerè bellum movit, sed, vulnere in *Campo Megiddo* accepto, paulo post extinctus est, 2 Paral. 35. 21. In *Sennacherib* qui ex ambitione et superbia *Ezechie* regi *Juda* arma intulit, sed infelici prorsus

DE REVOLUTIONIBUS REG. 51

sus successu, 2 Reg: 19. 35. & 37. 36. tum Profana; Semiramis bellum intulit Staurobati Indorum Regi, nulla alia de causa, quam ut regnum amplificaret, & nomen immortale sibi pararet de devictis Indorum populis, qui habebantur eo tempore pro bellicocissimis. Sed Regina ipsa in proelio vulneratur, totusque ipsius exercitus in scædam fugam vertitur, teste Diodot. Sicul. lib. 2. rer. antiq. c. 5. Cræsus cum in florentissimo regno suo otii impatiens esset, & bellum Cyro Regi Persarum absque ulla legitima causa, sed tantum prosperitate rerum & luxu superbus, inferre veller, ob eamque causam Legatos ad Delphicum Oraculum, dissimulato habitu, et unde venissent, misisset, ita respondisse illi Pythiam Cedrenus refert:

Est mensura maris, numerus mihi notus æ-
rena,
Elinguis animi sensa & cognosco tacentis,
Sed mihi Rex Cræsus, cupiuntque illudere
Lydi,

Tum demum, expositâ verâ causâ legationis, ita respondit Oraculum: Cræsus Halyn penetrans magnam pervertet opum Vim. Ita Cræsus oraculi ambiguitate & æquivocatione delusus magnam pervertit opum vim, non alienarum sed propriarum. Cyrus Massagetis bellum ex πολυπραγμοσύνη.

52 ORATIO J. H. DALMUSII,

Herode-
tus lib. 1
Iustinus
lib. 1.
Naucle-
rus Ge-
nerat. 53

inferens, ingenti prælio victus, & in acie interfectus est, ac postea cadaveri, ut Herodotus refert, caput præcisum & in utrem sanguine plenum conjectum est addito Reginae *Tomyris* Sarcasmo : *Satia te sanguine quem sitivisti, cujusque insatiabilis semper fuisti.*

Xerxes cupidus gloriæ, ac exercitu inauditæ multitudinis instructus, bellum Græcis intulit : Sed belli non necessarij hic fuit exitus, ut *Xerxes* post pugnam *Salaminiam* parvo navigio fugiens redierit in Asiam, ubi propter incestas libidines & crudelitatem ab *Artabano* Patruo interfectus est.

Quare videant Reges & Principes, alique *Mavortii* Heroes ut belligeraturi justam belli causam habeant : Nam justa causa velut *Promontorium Bonæ Spei* est, ducens in triumphales terras, siquidem occulta quadam internaque vi,

*Frangit & attollit Vires in milite causa,
Quæ nisi justa subest, excutit arma pudor.*

Rectè *Bernhardus* de nova militia. Si, inquit, bona fuerit causa pugnantis, pugna exitus non malus esse potest, sicut nec bonus judicabitur finis, si causa non bona & intentio non recta præcessit.

GALLORUM & olim fuit, & adhuc dum est mos & consuetudo pessima de

de Lana caprina, vel de Asini umbra, id est, re & negotio quodam levissimo, molliori ac meliori modo alias componendo, sanguinolentum aliquando incipere & gerere bellum: Livius, celeberrimus Scriptor Romanus, notanter refert quod Galli ob vinum Italium Italiam subigere voluerint, scribens: Illos gustata Italici vini dulcedine mox arreptis armis ad subigendam illam profectos esse, cum aliam nullam haberent vel parvam vel magnam facienda belli causam: Atque ita Galli pro vino Italico sanguinem mutarunt proprium, innumerofque mactandos obtulerunt, quamvis *Pax una triumphi. Innumera potior semper esse deberet.* Sic modernus *Archi-Tyrannus Ludov. XIV.* cum anno 1672. Belgicas quasdam Provincias ex abrupto invaderet, & subjugaret, præcipua tam crudelis belli causa promulgabatur ab ipso, quod nimis sit voluntaria defensio ac amplificatio GLORIÆ suæ, quam Belgas violasse et obscurasse statuebat. Sic vana vel defensa vel quasita gloria maximi mali fuit causa! Merito hic exclamarem cum *Lucretio*:

Liv. lib.
5.

*O miseras hominum mentes! O pectora cæca.
Qualibus in tenebris vitæ quantisque periculis
Degitur hoc ævi, quodcunque est!*

NII

54 ORATIO J. H. DALHUSII,

1 Tim.
6, 6.

Nil tamen vel gloriæ vel Iucris ex hoc bello mansit superstes maledictio huic Regi, cui præstitisset proinde aures regulæ Paulinæ observatio, 1 Tim. 6. 6. *Est questus magnus Pietas cum animo forte sua contento : et consideratio illius Virgiliani : Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.*

E contrà O quam benedicti sunt isti Reges qui in ipso imperii initio et fine in id unicè incumbunt, ut non modo præsentia sed et futura bella tollant, et præcaveant, quò unusquisque sub vite et fici sua tranquillè sedere possit, juxta venustum Sabini epigramma :

*Pace nihil melius, nil pace salubrius orbi
Terrarum, cæli qui regit astra, dedit,
Pace suas Mercator opes, sua rura colonum
Possidet, absque metu carpit & hostis iter.*

Hinc Henricus II. Germ. Imperator in Comitiis talem promulgavit legem : Ut qui pacem publicam turbaret, et bellum moveret, absque ullo personarum respectu capitis supplicio afficiatur, quod postea moderatum et mitigatum est, ita ut Belli reus canis morâcis ad humeros pedibus alligati circumgestatione solenni ac ignominiosa vitæ pœnam redimere potuerit, cujus nobile exemplum contigit, regnante Friderico Barbarossa, qui cum A. C. 1155.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 55

expeditionem contra Papam in Italiam suscepisset, illo absente diffidiis privatis inter *Arnoldum Moguntinum* (quem Imperator Imperii Vicarium constituerat) et *Hermannum Palatinum*, Electores, coortis, Germania ad Rhenum turbata est: Quod ubi cognovit Imperator ex Italia reversus hanc rem mali exempli vindicandam censuit, et Moguntino quidem propter atatem et ordinem, et quod author rixæ et tumultus non fuisset, pepercit. Sed Hermannum Palatinum coegit vivum canem, posterioribus pedibus ad humeros alligatum, Spira Nemetum in spectaculis publicis circumferre. Tali itaque censura notabantur illi ex summis ordinibus, qui pacem publicam petulanter turbassent. Bono quippe justitiæ proxima esse debet severitas, et quicquid prodesse potest severitate, nunquam nocuit exitio. Quinimo magna exempla, quo sunt conspectiora, eo cæteros à maleficio deterrent vehementius: Hac de re quod nempe olim insignis infamiae indicium fuerit, si canem vel circa castra vel ad locum certum rebellionis vel aliorum criminum reus in humeris portare coactus esset, talis extat descriptio.

Otto
Frising.
Peuceri
4 Chro.

Pub.
Mim.

Quintil.
Decl. 7.

apud
Guntherum
lib. 5.

*Quippe vetus mos est ut si quis, Rege remoto,
Sanguine vel flamma, vel seditionis aperta
Tur-*

56 ORATIO J. H. DALHUSII,

*Turbine, seu crebris regnum vexare rapinis
Audeat, ante gravem quàm fuso sanguine pœ-*
nam

*Excipiat, si liber erit, de more vetusto
Impositum scapulis ad contigui Comitatus
Cogatur per rura CANEM confinia ferre,
Sin alius, SELLAM. Cujus dispendia pœne
Ille Palatinæ custos celeberrimus Aula
Non potuit vitare comes, cunctisque vi-*
dendus

*Portavit scapulis passus plus mille latrantem;
Hanc quoque tunc alii simili pro crimine*
panam

*Sustinuere decem Comites, totidemq; coacti
Fæda tulere canes generosa pondero collo,
&c.*

2. *Calumniatoribus & adulatoribus nimium credendo, & judicium exinde precipitando:* Vulgare nimis illud est in aulis Principum, etiam bonorum, ut delatoribus, atque infidis ministris (qui in aures eorum, fictè & simulatè, quæstus sui favorisque captandi gratiâ, hæc & alia insusurrant) nimium tribuant, atque ab illis ad injustitiæ exercitium se persuaderi patiantur. Sic Rex David audit Sibam mendacem contra Mephibosethum, Abasuerus seducitur ab Hamane, et instigatur ut Decretum de omnibus Judæis in toto regno suo extirpandis promulgarer. Abimelech Rex in Gerar aulicorum suorum suâ
su

2 Sam.
16. 3, 4.
Esth. 3.
8, 10.
Gen. 26
16.

su atque impulsu Isaacum Patriarcham, publico velut Decreto, abire jubet, nullamque omnino hujus facti causam allegat nisi prosperam Isaaci fortunam, *Multo*, inquit, *fortior nobis es*, *Discede à nobis*. Persarum Rex *Darius* incautus decipiebatur, cum fraudulentis Consiliariis suis, *Danielem* sophisticè et astutè accusantibus, patulas aures præberet, neque prospiceret quem illi scopum sibi propositum haberent. Ideoque tandem nolens volens ipsis *Danielem* in foveam Leonum præcipitandum tradit.

Dan. 6. 9

Ac moniti sint Reges atque Principes ne delatores atque calumniatores in aulis suis serant, juxta Præscriptum, *Psal. 101.* qui est totus boni Principis speculum; *Cor perversum declinabit à me, hominem malignum non cognoscam, id est, amabo; & perdam hunc, qui secreto detrahit proximo suo, multo minus eorum delationibus aures prebeant, illisque temere credant: Sicut David ad Regem Saulem (cum in manus ejus incidisset, sed occidere eum noluisset:) dicebat: Domine, mi Rex, QUARE AUDIS VERBA HOMINUM, scil: calumniantium et dicentium: David querit malum adversum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea, & dictum fuit, ut occiderem te, sed peper-*

Pl. 101. 4

1 Sam. 24.
10, 11.

cit tibi oculus meus: Dixi enim: Non extendam manum meam adversus Dominum meum, quia christus Domini est. Ex quo discimus qui fiat quod tam saepe homines ingenui et pii apud Principes in odium deducantur, et calumniis denigrentur, nempe, quando illi Diabolis, id est, calumniatoribus atque Sufurronibus locum in aulis suis concedunt, illisq; credunt, sicut experientia quotidiana contestatur.

Quare notanda est hæc Politicorum regula: Principes dum omnibus sine discrimine confidunt, saepe in magna pericula incurrunt. Rectè et prudenter ait Epicharmus: Νῆς, καὶ μέμνησο δ' αἰσῶν, Sobrius sis, & memor esto nulli temere credere, cum quo consentit aphorismus ille Theognidis aureolus: Res mihi fracta fide, res diffidendo retenta, vel ita: Fiso res periit, diffiso salva remansit. Unde Apollonius Thyaneus interrogatus à rege Babylonis: Quonam pacto stabiliter utroque regnare possit? Sapienter respondit: Si multos honoraveris, paucis verò credideris.

Imperator Domitianus, licet ille crudelis, simulator, suspicax & insidiator fuerit, summam tamen humani generis pestem judicavit delatores, sycophantas & obrectatores, quos urbe ejecit. Idem cum

Vid. Pet.
Gregor.
Tholos.
lib. 22.
de Rep.
c. 11. p.
1414.
&
Christ.
Matthiæ
Hist. Pas-
triarch.
13: de
Isaaco §
22.

cum homines mordaces ac maledicos haberet odio, semper tamen eos dicere solebat peiores esse, qui maledicis aures præberent, neque reprehenderent, quàm ipsos maledicos: Elector Mauritius, Dux Saxonix nunquam solitus est calumnias accipere, nisi delatores sponderent, se affuturos coram, quando accusatos ea de re allocuturus esset. Nec possunt etiam delatores refutari melius, quàm hoc modo, si jubeantur ea coram dicere in faciem præsentibus, quæ de absentibus deferunt. Nam multi prohi dolor! viri boni talibus delationibus prægravantur, quia ipsorum excusationes non audiuntur. Similiter Constantinus M. infensissimus adulatorum hostis fuit: Nam eos pestes & pernities aularum, item tineas soricesque palatii appellare solebat, uti Aurelius Victor scribit. Tales adulatores sive aulico-Politicos Heliogabalus, alias improbus Imp. aligabat rotæ aquaticæ vocans eos amicos Ixionicos. Huc pertinet elegans responsum *Bionis*. Ille enim interrogatus, quodnam esset animal omnium maximè noxium? Si de feris, inquit, percunctaris, *Tyrannus*; Si de mitibus, Adulator (*Laert. lib. 1. c. 6.*) Similiter idem Bion eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat similes esse amphoris qui auribus circumaguntur

Sueton.

Percerus
in Chro.

60 ORATIO J. H. DALHUSII,
tur (*Erasm. lib. 8. Apophth. ex Plu-
tarcho.*)

3. MORTUORUM SEPULCHRA
VIOLANDO. Artificem summum se in
hac crudelitate exhibuit Ludovicus XIV.
Verus & *Ferus* ille homo *Ismael*, *cujus*
manus contra omnes elata, & omnium
contra ipsum: Hic ante triennium Phi-
lipsburgum obsessurus, & vicinam antiquis-
simam Imperii urbem SPIRAM flam-
marum incendio, per suum militem, so-
lo aquas vel ipsis etiam Imperatorum
ibid. sepulcorum monumentis vim ne-
fandam intulit, dum ipsorum sarcophagos
argenteos & stanneos, per tot secula
contra quosunque Barbaros inviolatè con-
servatos, disrumpendo non tantum aure-
as cruce^s, annulos & gemmas abscondi-
tas, sed & ipsamet etiam venerabilia ossa
violenter extraxit, & cum iis, pilarum re-
ciprocatarum adinstar, horrendum in mo-
dum lusit, & jocus est. Notum est ex
Historicis, quod multi Imperatorum Spira
sint sepulti. Memini me ibid. in templo
Cathedrali vidisse mausolaum Imperatoris
Conradi II. hac cum inscriptione: Con-
radus II. Imp. obiit anno Domini 1039.
item hosce versus:

Gen. 16.
32.
Relat.
Urbis
Spirensis
impressa
1688.

*Filius hic, Pater hic, avus hic, Proavus
jacet isthic*

Hic Proavi conjux, hic henrici Senioris :

Post & inter hos similiter in hoc templo sepulta sunt corpora Imperatorum Henrici III. ejusque gloriosissimi Filii Henrici IV. omnium Heroum excellentissimi, & sexagies bis in proeliis cruentissimis Victoris incomparabilis, cujus cadaver, ut hominis excommunicati, toto quinquennio in sarcophago lapideo inclusum, extra templum Spirense stetit, Pontifice Paschali id sepeliri vetante, demum A. C. MCX. Henricus V. Patrem excommunicationis vinculo solutum Spiræ insigni pompa funebri Terræ mandari curavit : Requieverunt & ibidem cadavera Imperatorum Henrici V, item Philippi (qui fuit ante Dux Sueviæ & Hetruriæ) Rudolphi Habsburgensis, Adolphi Nassovii, Alberti Austriaci, aliorumque maximi nominis Principum. Sed obstupescite, Auditores, stent vobis Comæ, et vox faucibus hæreat ! Horum omnium tam veneranda Sepulcrata immanis iste Tyrannus impiè violavit, destruxit & in nihilum reduxit !

De Carolo V. Imp. legimus, quod Spiræ ex curiositate quadam ingressus sit in cryptam, in qua cadavera tot Imperatorum
asser-

asservabantur, ut in specie Rudolphi Habsburgensis, (à cujus posteritate, nusquam interrupta sobolis serie, & illa ipse & omnes Austriæ Archiduces descendunt) reliquias conspiceret. Inde reversus Carolus obstupuisse dicitur, & mandasse, ne cuiquam deinceps monumenta illa aperirentur. Et hoc malo proprio edoctus cautiore factus est: Nam cum anno 1547. Victor Wittebergam Urbem ingrederetur, & quæ inibi publica essent ædificia lustraret avidè, urgebant eum dux Eumenides infernales, Ferdinandus Albanus, & Episcopus Atrebatensis, ut Lutheri Sepulchrum dirui, demortuique cadaver publicè cremari juberet, non solum illorum petitio ipsi displicuit, verum etiam severè atque vitæ etiam capitisque periculo sanxit, inviolatum Lutheri Sepulchrum ut esset. Probavit itaque facto verboque suo Imperator sententiam nostram, quæ est, quod mortuorum sepulchra non sint violanda; Hujus doctrinæ tres afferam rationes, quarum prima summa est

Ex nominis sepulchrorum qualitate,
nam mortui in sepulchris, veluti in cubiculis suis, quiescunt, Græcis dicuntur κοιμητήρια, dormitoria, Jesaiæ conclavia; cubicula. Quare in hac tranquillitate, ubi

DE REVOLUTIONIBUS REG. 63

bi quiescunt à laboribus suis, non sunt turbandi.

Secunda, ex *Jurii civilis auctoritate*.

Jus civile sepulchrorum violatoribus infamiam irrogat l. 1. ff. de sepulcr. violator. Interdum etiam ii, qui cadavera spoliant, vel corpora ossaque extrahunt, vel dividunt, severius, quandoque etiam capite puniuntur, l. 3. Cod. adv. 7. l. fin. eodem l. 4. Cod. eodem. Sub posterioribus Imp. sepulchris purè & illibatè conservandis proprius constitutus fuit Magistratus, quem Comitum Privatarum dicebant, ut clarè ostendit formula ejus apud *Cassiodorum* in variis, quæ concepta est in hæc verba: *Defunctorum æquabilia jura conscientia tua commissæ sunt, ne quis columnarum decorem irreligiosa temeritate violare præsumat, ne quis vestita marmoribus sepulcra nudet, ne quis cineres alienos aut longinquitate temporis, aut voraci flamma consumptos scelerata perscrutatione detegat, ne corpus, quod semel reliquerat molestias mundanas, humanas iterum patiatur insidias: Nam etsi cadavera furtim non sentiant, tamen ab omni pietate alienum esse dignoscitur, qui aliquid mortuis abrogasse monstretur. Vides ergo tibi mandatam esse securitatem mortuorum. Hæcenus Cassiodorus.*

3. Ex exemplorum gravitate. Exemplum testantur omnes τυμβωρύχες vel infelices extitisse,

titisse, vel subito magnoque terrore correptos fuisse : *Darius Hystaspis* III. Persarum Monarcha, ex instinctu avaritiæ, *Semiramidis* sepulcrum, nefario ausu, violavit : Nam *Stobæus* & *Plutarchus* in *Apothth.* narrant, quod *Semiramis* Regina *Babylonis* supra portam Urbis celeberrimam in loco edito atque conspicuo sepulcrum sibi construxerit, atque his verbis ornaverit aureis : *Si cui Regum Babylonis post me futurorum fuerit pecunia penuria, aperto sepulcro summat, quantumcunque libnerit, pecunia duntaxat indigens : alioqui non aperiat, non enim in rem ejus fueris.* Hoc sepulcrum tamdiu fuit immotum dum regnum pervenit ad *Darium*. Is indignum esse ratus se neque uti quippiam his portis (ideo autem non utebatur quod supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, et eas quidem ipsum provocantes, tandem reseravit monumentum, in quo non quidem pecunias invenit, sed literas, ita dicentes : *NISI PECUNIE esses inexplabilis, & turpis lucri cupidus, defunctorum sepulcra non aperuisses.* Unde patet quod primus sepulcrorum apertor fuerit *Darius*, et quod tum temporis inter summa scelera sit numeratum violare sepulcra. *Alexander Magnus* *Cyri* sepulcrum ingressus inscriptionem legit, eamque sibi explicari curavit : Dicitur au-
tem

DE REVOLUTIONIBUS REG. 65

tem hæc fuisse: *Quisquis ades Mortalium,*
aut undecunque veni, Venturum enim te
scio: Cyrus ego sum, qui Regnum Persi-
cum constitui. Ne igitur mihi invidas tan-
tum telluris, quo corpus meum tegitur. No-
li me irridere. Hæc facta sunt non multò
ante obitum Alexandri, ut Historici tra-
dunt. Præterea Otto III. Imp. sepulcrum
Caroli M. Aquisgrani effregit anno Christi
1001. cupidus ossa ejus videndi. Crucem
auream, quam de collo suspensam gestave-
rat, & partem vestimentorum nondum cor-
ruptam apud se retinuit, reliqua omnia suo
loco reponi mandavit: Carolus ipse in som-
niis apparuisse scribitur vultu vindicis, mor-
tem ei subitanæ comminantis, quoniam
vita defunctum inquietare non dubitasset.
Et eventus sequutus est: Nam Otto Imp.
anno statim sequente ætatis suæ 28. Impe-
rii 17. mortuus est.

Hinc non sine ratione, prout supra dixi-
mus, Carolus V. Albano et Atrebatensi,
gravi et ad severitatem, ea Majestate di-
gnam, composito vultu in templo aulico Wit-
tebergenfi ad Lutheri sepulturam stans re-
spondit: *Nihil mihi ultra cum Luthero, ali-*
um ille jam habet judicem, cujus jurisdictio-
nem invadere nostrum non est, neque mihi
cum mortuis bellum esse sciatis, sed cum su-
perstitibus & in nos armatis. Similiter Ot-
to Frisingensis scribit, mortuo Rudolpho

Imperatore, contra Henricum IV. auctoritate Papæ, electo, sepultum cum Merseburgi fuisse pompâ prorsus regia. Eo loci fortè postea venit etiam Henricus Imp. viditque sepulcrum Adversarii splendidum, & fortunâ, quam præ se Rudolphus tulerat, satis dignum. Tum susurronum aliquis ex gente parasitica, spe gratiæ captandæ, Imperatori in aurem : Ecquid tu fers, Domine, æmulum istum tuum, qui Rex nunquam verè fuit, regali honore sepultum jacere ? Cui Cæsar : *Jaceat ille, & eo quidem modo quo voluit jacere ; Me verò splendor iste tantum abest ut offendat, ut optem & cupiam omnes meos hostes etiam splendidius sepultos jacere.*

Interea sepulcra mortuorum violare, defunctosque inquietare Pontifices Romani haud reformidant : Nam Bonifacius IX. in Concilio Constantiensi anno 1414. non tantum Wicklesi doctrinam damnavit, sed et tandem 1428. Cadaver ejus, anno ab ejusdem morte 41. exhumari et publicè cremari jussit. Taceo plures alios pios quorum ossa tempore persecutionis in Anglia, Gallia, & Belgio è terra retracta & combusta sunt. Quid quod etiam Papæ vivi in Papas mortuos sævierint, de quibus unicum inter multa ut addam exemplum Platina, in Romano, scribit, quod *Stephanus* et *Sergius* judicarint *Formosum* hæreticum fuisse, omnesque ab eo ordinatos reor-

DE REVOLUTIONIBUS REG: 67

reordinandos esse statuerint, et cadaver ejus è sepulcro effossum habitu Pontificali spoliarint, et sepultura seculari mandarint:

Hi sanè *τυμβορῆχοι* imitantur hyznam, quæ inquisitione corporum sepulcorum busta erudit. At quiescere sinant illi Turbones piè defunctos, qui semel in sepulcris suis, velut cubilibus, sunt reconditi, immunes ab improborum assultibus, curiosorumque hominum vanitate.

Solin.
Polyhist.
c. 40.

4. *Secundum arbitrariam potestatem, αὐτοκρατία & effrenem licentiam regnando.*

Sic Nero, quodcumque ipsi in mentem inciderebat, volebat, non curans pravum an rectum esset: Nam *licentia est mater impudentiæ*, sicuti Plato inquit: Hinc sine rubore dicere solebat: *Neminem principum ante ipsum scivisse, quid sibi liceret.* Sicut etiam quidam dixit: *Reges esse supra Leges.*

Dial. 3.
de legib.

At malè: Nam salutaris & pia est hæc Evangelii admonitio: Imperatorem non ex eo, quod aliis imperat, spectari debere. Sed ex eo, quod seipsum ita regere & moderari possit, ut nullum absurdum voluptatis genus sinat in animum irrepere, sed ita invictum se ab intemperantia præster, ut vita ejus sit tanquam imago virtutis, quam & imitentur subditi ejus, & ad virtutem erudiantur, cum qua congruit venustus hic versiculus Horatii:

Evagr.
Hist.
Eccl. lib.
3.

68 ORATIO J. H. DALNUS II,

*Fortior est qui se quam qui fortissima vincit
Oppida, nec virtus altius ire potest. Et alius
Rex est, qui regnat. Cur non regit om-
nia solus?*

*Qui regit & regitur, rectius ille regit,
& Ovidius pulchre:*

*Cui peccare licet, peccat minus: ipsa po-
testas*

Ovid.
lib. 3. de
Amore.

Semina nequitiae languidiora facit.

Sed quaritur hic: Quid subditis agen-
dum, si Rex, instinctu arbitrariae potestatis,
effrancis & exlex, præciperet aliquid quod
esset contra amorem Dei & proximi, prout
olim ex plenitudine potestatis Julianus Apo-
stata imperabat suis subditis Christianis, ut
contra fratres in aciem progredierentur illos
destructuri?

Ad quam quaestionem respondemus ex
Act. 5. 29. *Oportet Deo magis obedire, quam
hominibus.* Præterea Christus inquit: *Da-
te quæ Caesari Caesari, & quæ sunt DEI,
DEO:* Ubi in priori membro disertè expri-
mitur, quid Caesari dandum sit, videlicet,
quod est Caesaris, at posterius membrum
limitat prius, ita dandum est Caesari, quod est
Caesaris, ut tamen quod Dei est Deo relinqua-
tur. Quod si ergo Caesar ea quæ Dei sunt
sibi arrogat, hoc est, quando contra De-
um vel pietatem vel honestatem aliquid præ-
cipit, non est ei parendum: Nam duplex est
hominis obligatio, uti ex verbis Christi pa-
tet

DE REVOLUTIONIBUS REG. 69

tet, altera est *superior* qua quilibet in sua
 conscientia Deo soli obstrictus est, adeò ut
 ejus mandata & voluntatem omnium homi-
 num mandatis præferre debeat: Altera ve-
 rò est *inferior*, quâ Magistratibus & Paren-
 tibus homo devinctus est, quæ tam diu rata
 est, quam diu mandata Dei & Magistratus
 consentiunt: Si autem hi aliquid contra
 Dei mandata præcipiunt, tum negligendi
 sunt, *Mat. 10. 27. Luc. 14. 26.* Sic ob-
 stetrices *Ægyptiacæ* timebant Deum, & no-
 lebant exsequi mandatum Regis Pharaonis
 de infantibus Hæbreorum in flumen projici-
 endis. Parentes Moſis infantulum tribus
 mensibus occultarunt contra mandatum Re-
 gis, id quod fidei tribuit Apostolus dicens:
Fide Moſes natus occultatus est mensibus
tribus à parentibus suis eo quod vidissent ele-
gantem infantem, & non timuerunt edi-
cium Regis, hoc est, credebant Deum &
 ipsos & infantulum conservaturum, ideoq;
 una cum puero periclitari, quam in Deum
 & puerum peccare maluerunt: Ita etiam
 satellites Saulis, impii Regis, rectè fecerunt,
 quod noluerint etiam jussi à Rege extendere
 manus suas in sacerdotes Domini innocen-
 tes: Tres socii Danielis statuam Nabuch-
 donosoris adorare nolebant, & ille contra
 Regis Darii mandatum fenestris apertis ora-
 bat. Mulier Hebræa unà cum septem li-
 beris mori maluit, quam jussu Antiochi
 contra

Exod. 1.
17.

Ex. 2. 2.

Heb. 11.
25.

1 Sam.
23. 17.

Dan. 3.
18.

Dan. 6.
10.

2 Mac. 7.

August
in enarr.
Ps. 124.

contra legem divinam suilla carne vesci. Apostoli cum à Concilio Hierosolymitano in Christi nomine loqui ac docere prohibiti essent, cordatè ei respondent: *Si justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate.* Ita quoque milites Juliani rectè se gesserunt, quod ab eo in aciem contra Christianos progredi jussi, arma deposuerunt: Qua de re eleganter Augustinus: *Julianus, inquit, extitit infidelis Imperator. Nonne extitit Apostata, iniquus idolatra? Milites Christiani servierunt Imperatori infideli: Vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in caelo erat, quando volebat ut idola colerent, ut iburificarent proponebant illi Deum: Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra hanc vel illam gentem, statim obtemperarunt, distinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen subditi erant, propter Dominum æternum, etiam Domino temporali.* Eousq; Augustinus. Referri huc etiam possunt exempla omnium Martyrum, qui exquisitissima supplicia maluerunt subire, quam à veritatis confessione discedere.

IV:
INCA-
STITAS

Procedimus jam ad quartam Regnorum mutatorum & mutandorum causam, quæ est INCASTITAS carnisque VOLUPTAS Regum & subditorum, ubi non rarò: *Qualis Rex, talis*

DE REVOLUTIONIBUS REG. 71

*talis & Grex solet esse. Regis ad exemplum totus componitur orbis, id est, Regnum, vel ut alius poeta cecinit: Scilicet in vulgus manant exempla regentum. Franciscus Patricius notanter scribit, quod nulla sit tanta vis ingenii, quæ non frangi ac debilitari blanditiis voluptatis possit: Item: Voluptas optimam indolem perimit, virtutem animi corporisque frangit, atque enervat, ingenium hebefacit, Consilium eripit, & honesta omnia obscuriora reddit: Magna sane & admiranda sapientia & virtus Davidis fuit: Sed tamen hic tantus vir voluptari adeo indulgit, ut & conjugem sanctissimi viri raperet, et maritum interfici curaret. Hercules, celeberrimus ille Heros, hostes immanes vicerat, atque trucidaverat, monstra domaverat, urbes expugnaverat, et incredibilia peregerat, sed ab imbelli fœmina, nempe *Omphale*, ita fractus et enervatus fuit, ut exutus pelle Leonis, quam semper hactenus gestaverat, ancillarem vestem induere, interq; puellarum examina colum tenere, fila ducere, pensumq; quotidie annumerare non erubesceret, atque ita omnibus ostenderet se in mulierem esse mutatum. Vnde Venus non abs re VERTICORDIA appellatur:*

Lib. 4.
de Res
gno Tit.
13.

2 Sam. ii.
& 14.

Nam

72 ORATIO J. H. DALHUSII,

*Nam Venus armatum vincere nuda potest,
& teste Ovidio:*

Lib. 2.
de arte
amandi.

*Mars pater insano Veneris turbatus amore
De duce terribili factus amator erat,
etenim mulier impudica*

*Cum vultu pungit, cum verbis dulciter un-
git,*

*Affectu fingit, complexu peiora stringit,
Si res procedit, vab! animam cum corpore
perdit;*

*Vnde quidam artifex Venerem dormien-
tem*

Finxit sub hac inscriptione:

*Cave viator excites somno Deam,
Sua adaperiens tua namque claudet lu-
mina!*

Herodo-
tus lib. 5

Scilicet corporis et rationis, cujus me-
morabile exemplum habemus in Cambyse,
qui pulchritudine duarum suarum sor-
rum ita occæcabatur, ut utramque simul
in uxorem duceret, cumque illis incestum
committeret. Antea Persæ proprias so-
rores in matrimonium ducere non con-
sueverant, sed ipse sororum amore ca-
ptus, cupidusque illas ducendi in uxo-
rem, accersivit ad se iudices regios, eos-
que percontatus est: Num quæ Lex sit,
quæ permittat fratri matrimonium cum
sorore contrahere? Respondent illi:
*Nullam se invenire legem, quæ sinat fra-
tri*

tri ducere sororem, quandam tamen se
reperire legem, QUOD LICEAT PER-
SARUM REGI FACERE QUOD LI-
BEAT. Dedit ergo utramque. Papa
Alexander VI. Lucretiam filiam suam
uxoris loco habuit. De qua extat hoc
epitaphium:

Conditur hoc tumulo Lucretia nomine, sed

*Thais, Alexandri filia, sponsa, nu-
rum.*

*Julia Imperatoris Severi vidua privi-
gno suo Caracallæ nupsit, & quidem invi-
tans eum. Cum enim quasi per negligentiam
coram eo nudasset sinum, & ille dice-
ret: Vellem si liceret, illa contra ait:
Si libet, licet. An nescis te Imperato-
rem esse, & leges dare, non accipere?
Publicè ergo eam matrimonio sibi junxit.
Sed omnis anima, quæ fecerit istas abo-
minationes peribit de suo populo, inquit
ipse Deus.*

Lev. 18,
29.

Interea non est quod obliviscar maxi-
mi belluinæ ac monstrosæ Voluptatis
exempli, quod priora secula nobis po-
steris reliquerunt & proposuerunt in Sar-
danapalo, Chaldaeorum Monarcha
XXXVIII: Is erat vir non-vir, &
non-mulier mulier, hoc est, vir erat
sexu

Avent.
Ann.
Bojoar.

sexu, sed non animo, & non erat mulier
sexu, sed animo, imò, ut Aventinus lo-
quitur, muliere corruptior erat, quia
veste muliebri indutus in gynæceò inter
mulieres sedens vitam muliebrem duxit,
fucò muliebri faciem pingebat, non re-
gnum curabat, & fila ducebat, imò
velut larvale voluptatis mancipium, adeo-
que monstrum supra luxum muliebrem
lasciviebat, omnesque Reges & Reginas
Assyriorum luxuria atque ignavia vince-
bat :

Quod dum innotuit apud subditos in
odium offensionemque omnium incurrit.
Sicut enim virtus, velut ingens bonum
omnibus est amorì, ita vitia omnibus
sunt odio, & abominationi, quia malum
hominem non perficiunt sed destruunt. Tan-
dem ergo circa annum Regni ejus deci-
mum sextum unus ex regni Proceribus
Arbaces, Medorum Præfectus, auditis il-
lis Regis sui flagitiis, ardentissimo illum
videndi desiderio flagavit. Etsi autem
nemini ad Regem aditus patebat :
(quoniam à temporibus Ninyæ per 1100.
annos Monarchis hisce ignavis & defici-
entibus in more positum erat, ut gentibus
responsa darent, non ipsi coram sed per
internuncios :) tandem tamen eunucho
muneribus expugnato (dedit namque illi
aure-

Iustin.
lib. 1.
Diodor:
Sicil: 2.
rerum
antiq:
c: 7.

auream phialam) aditum impetravit. Intromissus ergo in regium palatium, Gynaceum id esse vidit, regemque deprehendit inter Scortorum greges purpuram colloquentem, & muliebri habitu, cum molititiae corporis & oculorum lascivia omnes foeminas anteciret, pensa inter virgines partientem. Quibus visis, acriter indignatus tali Mulieri tot viros fortes subiectos esse, tractantique lanam, ferrum et arma portantes, parere, & ad socios primores regni properans, quid viderit, refert. Quibus auditis, unanimi consensu statuunt se ei parere non posse, qui mulierem se malit esse, quam virum. Societate itaque inter se inita bellum in Sardanapalum parant. Quo audito, Rex non statim se regno suo abdicavit ut pusillanimis, vel timidi adinstar leporis ad tympanorum sonitum bombardarumque crepitum ex proelio aufugit, omnibus suis derelictis regnis & subditis, sed, generosa mente resumtâ, obviam rebellibus processit, eosque ter Victor cecidit.

Verum cum è tanto successu tum insolentior, tum negligentior factus ad voluptates suas rediisset, & regis exemplum imitaretur miles, ex improvisu exercitus somno vinoque sepultus à Proceribus regni opprimitur, & tanta Strages editur,

76 ORATIO J. H. DALHUSII;

Diod:
Sic: l: 2.
c: 7.

ut fluvius, redundante intersectorum sanguine, colorem mutaret. Rex vero nondum se Consilio deserit, sed Niniven confugit, eamque commeatu instructam egregie munit, quem statim inseguri Proceres obsidione cingunt. Rex nullum periculum extimescit, tum quia Urbs Ninive propugnaculum omni humana arte inexpugnabile videbatur, tum quia ab Oraculo responsum accepisse Majores noverat, nunquam posse capi Urbem nisi fluvius, nempe Tigris, hostis urbi fieret, quod nunquam fore ratus Sardanapalus obsidionem in tertium usque annum toleravit. Verum cum tandem Tigridis inundatione magna Muri pars, ad viginti stadia, conciderat, ad desperationem adigitur, putans fatale Oraculi tempus advenisse. Ideoque in regiam se recepit, & ne in potestatem Subditorum perveniret, vivus in pyram ingentem ibi extructam se una cum uxore, & pellicibus & vestibus regis, omnique gaza, quam immensam fuisse memoria proditum est, inclofit, atque Vulcano consecravit, quod incendium per 15 dies duravit.

Diodo-
rus, A-
thenaus
Eusebicus
Suidas
Orosius
Iordan-
des Phil,
Melanc.
Cliron,
p: 46.

Et hic fuit funestus ille tragicusque tanti Regis Sportatoris exitus, qui ante obitum juxta urbis Anchialensis moenia Monumentum aliquod extrui curaverat, in
cu.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 77

cujus fastigio statua lapidea sculpta stabat, dextræ manus digitis supra caput elevatis, & ad crepitum edendum compositis, in eoque hoc epitaphium Assyriis literis insculptum erat, ut Historici referunt communi ore.

SARDANAPALUS, Anacyndaraxis Filius, **ANCHIALEM** & **TARSUM** uno DIE CONDIDIT.

TU VERO, O HOSPES, EDE, BIBE, LUDE, RELIQUA HUMANA NE TANTI QUIDEM SVNT, hoc est, ne digitorum crepitu digna sunt.

Concludam hæc axiomate quodam politico, quod extat apud Bodinum: Imperii conversiones eò citius accidunt, si tyrannus avaritia, aut impotenti libidine, aut utroque vitio fractus languescat, plura tamen Voluptas perdidit, quam crudelitas: Quia crudelitate homines perterrentur, at libido Tyranni non modo subditos ad odium, verum etiam ad contemptum excitat, cum intelligunt hominem voluptatibus deditum impotentis animi esse, nec impertio dignum videri, qui imperare sibi non possit. Itaque innumera- biles fere Tyrannos perdidit Voluptas. Hucusque Bodinus: Quæ tua est hæc de te sententia dive Paule? O quam bene respondes & sentis in tua ad Hæbreos epistola!

Suidas in
Nino: &
Athenæ
us ex A-
ristobu-
lo lib: 12
c: 12. di-
pno soph
Bodinus
Lib: 4: de
Republ:
c: 1: 12
p: 584.

Heb. 13. 4

epistola ! *Scortatores & adulteros judi-*
cat Deus !

Gen. 19.
Gen. 7.

Num. 15
4. 9.

Quosdam Deus judicat *immediate*, uti
judicavit Sodomam & Gomorrhā incol-
lasque earum pluendo cœlitus super ipsos
ignem & sulphur, & antediluvianos aqua-
rum diluvio submergendo : Quosdam ve-
rò *mediate*, id est, per Magistratus & ali-
os homines. Ita propter stupra 12. Prin-
cipes in Israel suspensi sunt, & interfe-
cti 24000 homines. Ita quoque Cyrus
Rex Persarum vagas gentis Ionica libidi-
nes punivit maximarum Urbium ruina &
deletionē : Dolendum itaque reverā est,
quod & quidam præsentis sæculi Reges,
& Principes, nullis prædictis Scortato-
rum pœnis divinis perterriti honorabilis
conjugii sacros limites transgrediantur,
effrāni cum licentia legitimis Vxoribus tot
concubinas et scorta adjungant, quot volunt,
& hoc modo turbam Spuriorum proge-
nerando regnis ac provinciis suis non exi-
guum onus, sed magnas molestias & va-
rias expensas operantur & imponunt.

Sap. 3. 16

Antiquitus spurcii non tanti æstimabantur,
ut illis honor vel dignitas quædam singula-
ris in mundo concederetur. Liber Sapien-
tia Apocryphus eam in rem notanter testa-
tur, quod *Liberi Moechorum non consequan-*
tur perfectionem, quia semen ex illegitime
cubili

DE REVOLUTIONIBUS REG. 79

cubili natum delebitur. Etenim siue longevi sint, nihili aestimantur, & inhonora ad finem usque est senectus istorum, siue celeriter moriantur, neque spem habent, neque consolationem in die cognitionis: Nam generis iniqui dura sunt exitia: Tum etiam spurii ex adulteriis aut damnato coitu progenerati plerumque sunt mali, inquieti & turbulenti: Ismael ex ancilla natus persequabatur filium legitimum Isaacum, Saræ liberae filium; unde Deus Abrahamo mandavit: *Ejice ancillum & filium ejus.* *Abimelech* filius spurius Gideonis, 70. fratres patris sui legitimos filios, ut regnaret solus, super unam petram trucidavit excepto Jotham natu minimo: *Manfredus Friderici II.* Imperatoris filius nothus fuit, ex nobili pellice *Blancâ* natus. Hic defuncto fratre *Conrado IV.* Imp. ejus filii unici in Bavaria degentis tutelam suscepit, ut sub eo prætextu regnum Sicilia & Italiae occupare posset, sed cum multiformis ejus perfidia manifestaretur, simul & spe regni decidit, & miserè suam vitam amisit. Nam usurpato sibi regio nomine, & ducta *Arragonum* Regis filia, postquam Pontifici subjectionis fidem dedisset, & simulatione quadam fefellisset, misit in *Germaniam* percussores qui pupilum suum *Conradinum* innocenter interficerent, & nondum perpetrata eade cum magno

Gen. 27.
10, 12.

Judic, 9.

magno suo exitio, ac si verè mortuus Conradus esset, divulgavit, &, quasi ad se iure successionis pertineret, regnum vi & exteris *Saracenorum* auxiliis occupavit, sed pœnas mox dedit

Ovid. 1.
de arte
amandi.

————— *Nec enim lex justior ulla est
Quam necia artifices arte perire sua,
Ergo & perjuros meritò perjuria fallant,
Frangenti fidem fides frangatur eidem.*

Sicque regna parricidiis astutè acquisita amisit: Nam Pontifex *Urbanus IV.* *Carolus* comitem *Andegavensem*, fratrem *Ludovici* Regis *Gallia*, adversus hunc *Manfredum*, anathemate percussus, evocavit, & *Carolus* in *Italiam* veniens A. C. 1265. *Romæ* magno honore exceptus, Senator creatus, & Rex *Jerusalem* ac *Sicilia* proclamatus est, Anno sequenti prope *Beneventum* *Manfredum* proelio vicit, & interfecit per prodicionem, operâ *Johannis RO-TÆ*, Comitis *Casertæ*, cujus conjugem *Manfredus* stupravit, illumque insepultum abjecit ut esca & canum & volatilium esset, quippe Dei occulto & mirabili judicio sepulcri honore indignus fuit, qui nihil Deum ipsumque adeò pietatem veritus genitori suo vitam ademit, dum ipsum, injecto in os decumbentis pulvino, suffocavit: Non immerito itaque Deus legem sancivit: *Spu-rino*

DE REVOLUTIONIBUS REGI 81

rius ne venito in congregationem Jehova,
id est, non gerat manus publicum in populo
Dei, *etiam decima ejus generatio ne veni-* Deut. 23
to in congregationem Jehova. 2.

Et quamvis Spurii ad suam generationem
& existentiam se habeant merè passivè, &
eatenus vituperari nequeant, tamen ipso-
rum Genitores non culpa nec pœna carent:
Scortatio quidem & omnis impuritas in Eph. 5. 3.
regnis Christianis, ne etiam omninò nomina-
ri deberet, sicut decet sanctos, sed quoniam
natura humana semper nititur in vetitum,
cupitque negata, Paulus addit: Hoc autem v. 5.
scitote, quod quisquis est scortator, ei non
fit hæreditas in regno Christi & Dei. Non
est meum hîc multa loqui de pœnis spi-
ritualibus & æternis, quas promerentur in-
casti & luxuriosi, sed scopo meo convenien-
tius est demonstrare quod etiam Deus tales
reges & subditos corporalibus affligat pu-
nitionibus, imò etiam Reipublicæ mutatio-
nibus, & subversionibus. Cum filii Dei Gen. 6.
congrederentur cum filiabus hominum, quæ 4.
liberos pariebant tota Respubl. eorum hor-
ribili diluvio & inundatione destruebatur:
Sodomæi propter Sodomiam hospitibus Lo- Gen. 19
thi intentatam pluvia sulphurea & ignea cœ-
litus comburebantur, & civitates ipsorum
unâ cum planitie circumjacente, omnibusque
incolis earum civitatum totaliter subverte-
bantur.

iud. v. 7. *bantur.* Unde Judas Apostolus: *Sicut Sodoma & Gomorrha, & his finitimæ civitates, simili modo atque illæ scortatæ, & carnem alteram seciatæ propositæ sunt exemplo ignis æterni pœnam sustinentes: Ita etiam Sichemita propter stuprum Dinæ illarum tam severè puniebantur, ut civitas illa invaderetur & quilibet mas gladio occideretur, & quicquid divitiarum in ea esset in prædam cederet.* Israelitæ ex eo, quod quidam cum extranea Midianitide scortationem commiserat, mediante plaga divinitus immissâ, mortuos amiserunt vices quater mille. Salamon cum varia de Scortationibus Regum & subditorum retulisset, tandem hanc pronunciat sententiam: *Improbi tales è terra excidentur, & tam perfidè agentes auferentur ex ea, & alibi: Ne dedito fœminis robur tuum, & vias tuas, facientibus ut DE-*
 GEN. 34.
 NUM. 25
 1 COR. 18
 3.
 PROV. 2.
 22.
 PROV. 31.
 3.
 LEANTUR Reges, & regna: Tempus jam est ut confideremus quintam regum & regnorum mutatorum & mutandorum causam, quæ est

5.
 PERFIDIA, seu perjurium, quod est
 jusjurandum violatum, aut juramentum
 falsum, vel ut verbis Ciceronis utar, est
 religiosæ affirmationis vel negationis viola-
 tio: Theologicè is dicitur perfidè agere,
 qui pietatem deserit, id est, impius est erga
 Deum & proximum; *Erga Deum*, quis
 ipse

Cis. lib.
 3. offic.
 Pl. 78
 57.
 1er. 3. 20
 & 5. 11.

ipſius nomen in vanum falſò uſurpat ; *Erga proximum*, quia illum fraudibus ac dolo conatur circumvenire, fallere, opprimere & perdere, quod dicitur de illis qui nocendi proximo cupidiffimi ſunt. Uno verbo, *Perjurium* eſt, quando quis ſciens ac volens per iuramentum fallit, vel legitimum non ſervat. Pejerare enim eſt vel rem falſam iurare, putà, te non eſſe reum cadiſ, cùm interfeceris, vel rem licitè, à Rege ſubditis, vel à ſubditis Regi, vel ab homine homini iuratam non præſtare & efficere, hoc ſenſu vera perfidiæ proprietatis eſt, quod ſit magnum peccatum, & hoc nomine omnibus hominibus, cujuſconque ſint ſtatus ac ordinis, prohibeatur. Hinc Deus ipſe : *Ne mentimini, neque fallacia utimini ullus in proximum ſuum, neque iurate per nomen meum ad fallaciam ullam, ſic profanaveris nomen Dei tui, ego ſum Jehova.* Hinc Servator noſter in N. T. dicit : *Audiſtis quod dictum ſit antiquis : Non mentieris in iuramento tuo, perſolves autem Domino iuramentum tuum.* Quod ſi non feceris, ſcias me illud graviffimè ulcurum, *perjuris* enim *Lex poſita eſt.*

Oſez. 7
& 6, 7

Mal. 2,
11
Pf. 25. 3
& 59. 6
Ier. 12. 6

Lev. 19
11, 12

Mat. 5.
33.

1 Tim.
1. 10

Non obſtante tamen hoc Thuſnus dicit : Quoſdam Reges & principes Iudere iuramentis ut pueri aſtragalis : Cujus rei veritatem ut evincam producam quendam

dam execrandæ perfidiæ exempla. SE-
NACHERIB Ezechia per Legatos pro-
miserat, si trecenta argenti talenta, & tri-
ginta auri acciperet, se pacatum abitu-
rum, neque regnum ejus armis hostili-
bus infestaturum, sed pecuniâ accepta.
Rex impius atque perfidus pacta non præ-
stitit. Præclare Thucydides: *Tyranno-
rum hoc est proprium, ut magis æstiment
utilitatem, quam pietatem & honesta-
tem. Omnes namque illis amici ac ho-
stiles sunt pro temporis opportunitate, quod
& bene quadrabit in Ludovicum XIV. si e-
jus acta & pacta, eorumque violationem
ritè consideraverimus. Fratrem in hoc
vitæ genere habet non tantum moder-
num Turcarum Imperatorem, Confæde-
ratum suum dilectissimum, sed et vita fun-
ctum Solymannum, de quo Paulus Jovi-
us refert, quod jurando promiserit Habray-
mo, præcipuo ex Ministris, vitam incolu-
mem, quamdiu viveret, id est, quod vi-
vente Imperatore nemo Habraymum in-
terficere, vel morte mulctare debeat: Ve-
rùm cum somnus sit gelidæ nisi mortis
imago, & Talismanes summus sacerdos
id confirmaret, jussit ut se dormiente
Habraymus strangularetur. Annon hoc
est juramenti ludere ut pueri astragalis?
Sic Alexander VI. Pont. Rom. perfidè*

Lib. 6.

Paulus
Jov.
Hist. lib.
33. p.
267.

agere voluit cum *Adriano Cardinale*, familiari suo, sed, Deo aliter rem dirigente, in suum recidit missa sagitta caput, inque foveam incidit alii præparatam: Nam hic *Alexander VI.* (qui mortuus est A. C. 1503.) in horto Amici Cardinalis Adriani cœnabat aliquando, et quia filio suo *Cæsari Borgia* cædibus ac rapinis regnum parabat, idè convivium aliquod splendidum instruebat, ut quosdam præcipuos Viros invitatos, venenato pulvisculo, vino insperso, tolleret, eorumque exuviis filium ditaret: Factum est autem divinitus ut, pincerna lagenas errore quodam commutante, *Alexander Papa*, ejusque filius, venenum haurirent, et alii purum putum vinum. Ita *Alexander perfidus* non aliis, sed sibi exitium struxit. *Filius Borgias*, inclusus mûlæ recens exenteratæ utero venenum aliquo modo dissipavit, sed cum convalesceret parata ei fuit mors cruenta, quam et prædicere sibi visus est, nam ejus Apophthegma hoc fuit: O CÆSAR O NVLLO, aut Cæsar, aut nullus. Tandem nihil factus est, cum propter nefarias technas trucidaretur.

Anno Christi 1444. accidit in Hungaria CLADES VARNENSIS omnium celeberrima, et Christianis luctuosissima, cujus causa, absque ulla dubitatione, fuit per-

Perfidia et isti fœderis violatio, quæ impulsu æternum maledicti *Cardinalis Juliani*, Legati P. Romani, facta est.

Historia pleniorẽ aliquam relationem meretur, quam itaque studiosa brevitate dabo. Auscultate modò, Auditores, vel Lectores charissimi, quantum *Periurium* potuit suadere malorum ! IOANNES HVNNIADES (Hungariæ Prorex, Heros excellentissimus, non sine ratione dictus Turcarum terror, et Europæ murus) secundis aliquot præliis Turcas superaverat, et *Amurathem* I I. Turcarum Regem VII. ita terruerat, ut pacem ultrò posceret, et Christianis decennii inducias offerret, quas cum Hungari non recusarent, præstitum est ab utraque parte Juramentum, Christianis quidem libro Evangeliorum, Turcis verò Codici Alcorani digitos inter jurandum imponentibus. Factum A. C. 1443. die 13. Junii. Sed pacis Leges, cum vix *Amurathes* ex Europa in *Asiam* trajecisset, violavit *Vladislaus* Rex Hungariæ, juvenis alacer et ferox, incertæque belli gloriæ, quam securæ pacis, avidior. Rupit autem fœdera *Juliani* Cardinalis intans et exitalibus Consiliis, cui prosequenda victoria videbatur, præsertim cum *Eugenius* IV. Papa *Juliano* scripsisset, nullum valere fœdus, quod se incon-

sul-

sulto cum hostibus Ecclesiae percussus esset. Vladislaus itaque per Julianum à juramento absolutus coactis ex Hungaria copiis, atque auxiliis undique accersitis, Turcarum agros invadere statuit. Sic Duce Hunniade: (qui tum summo cum imperio toti exercitui erat praefectus, quem nonnulli XL. millibus constitisse scribunt:) in Turcas itum est. Julianus Cardinalis milites Italos cruce signatos non paucos secum duxit, qui vix ulli alii usui erant, quam turbandis ordinibus, et, si res bene successisset, dividendis spoliis. Iter per Walachiam susceptum, deinde trajecto Danubio in Mysiam ventum. *Amurathes* praeter opinionem laceffitus in *Asia minorè* exercitum ad centum armatorum millia properè coegit, quanquam sunt qui 60000 tantum fuisse scribant. Vnum *Amurathi* erat impedimento, quod Bosphorus seu Hellespontus erat trajiciendus, ad quem usum turcica nequaquam sufficiebant naves. Sed aderant *Genuensium* aliquam multæ triremes, qui accepto in singula capita aurei nummi navulo, totum exercitum transportarunt, classe Italica, seu flagitiosa timiditate, seu scelerata perfidia, otiosè spectante, scilicet ut quadam quasi eventuum conspiratione in hoc etiam tam acerbo ac funesto casu palam fieret, quæ sit et fuerit

rit satellitii pontificii in periculis christi-
 nae Republicæ, et quidem Pontificum ar-
 te commotis atque accersitis, constantia,
 magnanimitas et fortitudo, et *que Ligu-
 rum fides*: Interea tam subitus atque ino-
 pinatus Christianis fuit hic Turcarum ad-
 ventus ut prius eos conspexerint quam
 trajecisse Bosphorum audissent.

Quamvis autem ad tantam multitudi-
 nem, quam fama quoque, ut fit, supra
 verum augebat, penè obstupefcerent, ne-
 quaquam tamen vel latum unguem ce-
 dendum, sed cum Hoste omnibus viribus
 configendum censuerunt: Ipse Rex imprimis,
 qui præ cæteris incredibilem alacritate-
 tem præ se ferebat. Deventum est ad pu-
 gnam, ad quam eductæ sunt acies utrinque
 die 10. Novembris. Christianam struxit
 Huniades maturo deliberatoque consilio.
 Certatum est totos dies, noctesque tres, diu
 fortuna ancipiti, sed tanto animorum ardore
 utrinque, tantoque impetu, ut caëtorum
 sanguine campi stagnarint. Primum in Hun-
 garorum exercitum impetum fecerunt XV.
 millia Turcarum equitum, qui ita excepti
 fuerunt, ut iis partim caësis, partim in fu-
 gam actis, *Amurathes* ipse magno metu per-
 celleretur, fugissetque protinus proclito &
 derelicto exercitu, nisi circumstantes Bassæ
 comprehenso ejus equi freno, ignaviam il-
 lius

lius increpassent, mortemque, si suos defereret, comminati fuissent. Retractus ergo in statione mansit, & cruce Christi in Christianorum acie conspecta: VIN-DICA, inquit, CHRISTE, G DEVS ES, HANC TVORVM CHRISTIA-NORVM PERFIDIAM. Mox restituta, quantum fieri poterat, acie, multo majorem equitum numerum in Hungaros immittit, quos illi non minus acriter exceperunt. Sed cum in singulas ferè horas novus hostis succederet, & sauciorum Turcarum loca recentes & viribus integri milites occuparent, Christiani, non tam virtute, quam numero superati, paulum retrocesserunt, ex quo tota acies inclinare coepit. Jam Rex ipse *Uladislaus* in confertissimo Hostium agmine diu fortiter pugnans, ex equo lethaliter sauciato prolapsus, multisque vulneribus confossus fuerat, cujus abscissum caput Turcæ deinde per totam Graciam & Asiam minorem, tanquam trophæum, hastæ infixum, circumtulerunt. *Hunniades*, cum ex pugna nullam salutem speraret, una cum aliquot millibus Hungarorum & Walachorum ex acie evasit, è quibus multi, partim paludibus ac lacubus absorpti, partim fame, frigore, vigiliis enecti, in sylvis miserabiliter interierunt.

Julianus nequam *Cardinalis*, rumpendi foederis author, ex hostium manibus jam elapsus Hungarorum vindictam effugere non potuit, nam potum equo dantem in rivo duo quidam latrunculi agnoverunt, & spe pecuniæ apud eum inveniendæ equo dejectum necaverunt, ablatisque vestimentis nudum cadaver feris, volucris ac canibus laniandum dimisere. Hoc in prælio multi Episcopi, alique Clerici, quos in templis & scholis, quam in acie, conspici satius fuerat, occubuerunt. Decessorum numero non idem scribunt Historici, in eo tamen plerique conveniunt, è Christianorum exercitu, vix salva parte tertia, circiter quinque millia cecidisse, præter eos, qui paludibus submersi & in fuga perierunt. E Turcis ad XXX. millia desiderata scribuntur, eoque Amurathem post victoriam vix ullum lætitiæ signum præ se tulisse, causamque rogantibus idem, quod olim *Pyrrhum* aiunt, respondisse: *Amici viâi sumus, si iterum sic vincamus, aut, ut alii scribunt: sibi non placere victoriam tanto sanguine partam.*

Annal.
Turc.
Chron.
Phil.
Mel.
Buchol.
vide.
Æneam
Sylvium
in Euro.
pæ desc.
& ejusd.
Epistolæ
52, 81,
87.

Vladislao tale Epitaphium positum.

Re

DE REVOLUTIONIBUS REG. 91

*Romulide Cannas, ego Varnam clade nota-
tavi,*

*Discite, Mortales, non temerare fidem.
Me nisi Pontifices jussissent rumpere fæ-
dus*

*Non ferret Schythicum Pannonis ora ju-
gum.*

Nam hoc modo *Uladislaus* rebus chri-
stianis detrimentum summum, hostibus
ad acquirendum & stabiliendum Orientis
Imperium opportunitatem magnam attulit,
siquidem tota Christiana Respublica Tur-
cis postmodum quasi præda fuit. Adeo
consensu experientiæ perpetuæ certum est,
nulla unquam fuisse felicia & salutaria,
vel fœdera cum Pontificibus facta, vel bel-
la de horum consilio suscepta, & admi-
nistrata, præsertim ubi causæ fuerunt ali-
qua religionis specie vestitæ, aut cum fuit
spectata vel quæsita dignitatis aut poten-
tiæ pontificiæ amplificatio.

Addo: Est etiam aliqua perfidiæ species,
quod *nemo aulicorum*, etiam optimorum,
possit certò confidere & securè inniti gra-
tiæ & favori hodierno Regis, qui facile
crastino die in furorem, & odium non
rarò mutari solet. Tam *πρόκαιρος*, id est ad
tempus durans, est plerumque favor Regum
& Principum mundanorum: Ita Rex
Chaldæorum. *Danielem* initio velut Deum

Dan. 1.
46.

Dan. 3.1 voluit adorare, postea verò ipse tanquam
 Dan. 2. Deus in statua à Daniele voluit adorari.
 48. Similiter socios Danielis primò ad summos
 Dan. 3. dignitatum atque honorum gradus evexit,
 15. mox verò eos ad rogam damnavit. Sicut
 enim Reges ipsi sunt mutabiles, ita quoque
 favor eorum, juxta illud epigramma :

*Nec Domino blando, nec cælo crede se-
 reno,
 Nam facili causa Dominus mutatur &
 aura.*

Duo sunt aulæ propriæ, ἀναβολὴ cuncta-
 tio, & μεταβολὴ mutatio. Etenim Princi-
 pes sæpe in beneficiis dandis sunt testudine
 tardigrado tardiores, at in affectu & passi-
 onibus sunt polypo mutabiliore. Ideoque
 Regum & Principum amici sunt similes A-
 rithmeticonum nummis, sicut pulchrè dixit-
 se Orontem, Artaxerxis Regis generum,
 Plutarchus in Apophthegmatibus tradit. Hic
 namque indignatione quadam à socero
 damnatus ac honore dejectus, cum se con-
 temtibilem animadverteret, ac esse ludibrio
 inimicis, Solitus est dicere : Principum
 amicos videri consimiles Arithmeticonum
 nummis, nam ut hi computando nunc my-
 riada, nunc monada representant, ita &
 qui regibus se insinuant modo pollent pluris-
 mum & observantur, mox vero, qui for-
 tune

tunc mos est, quæ homines velut pilas habet, in imum demersi ludibrio sunt omnibus: Sic vetus verbum est verissimum: Aulica gratia facile senescit. Hinc Veteranus quidam interrogatus, quæ ratione senectutem, rem rarissimam in aula, consecutus esset? respondit: Injurias accipiendo, & de iis gratias agendo: Unde

Seneca
lib. 2. de
ira cap.
33.
Briffon.
lib. 1:
cap. 6.

Quisquis in ambigua se non accommodat
aula

Omnibus ingeniis, non habet ingenium,

Vel ut Owenus Anglo-Britannus, ad aulicos eleganter canit:

*Dissimula, simula, quoties occasio poscit,
Moribus ut morem, temporibusque geras:*

*Temporibus, qui ritè sapi, servire memento
Omnibus, ut tempus serviat omne tibi.*

In aula nemo nisi per gradus plures ascendit, plus satis est unus ad descendendum.

Ubi tamen notandum, quod aula & vita aulica in se non sit mala, quia multi pii & sancti viti in ea versati sunt, ut Josephus, Gen. 41. David, 1 Sam. 16. Daniel cum sociis Dan. 2. Nehemias cap. 1. Mardochai Esth. 10. Centurio in Capernaum, Mar. 8. Eunuchus Æthiopiæ, Act. 10. sed sit mala per accidens post varios casus & inter tot discrimina rerum; Exemplum habemus in Corbulone, viro præstantissimo, qui ob multas

Dio in
Nerone
5. 16.

Tacit.
lib. 15.
cap: 63.

tas præclaras res gestas à Nerone adeò prii-
mum venerabatur & amabatur, ut, **P A-
T R E M** ac **BENEFICUM** ipsum appel-
laret; Et meritò. Nam Imperium à milici-
bus oblatum, ut Neronem deiceret, accipe-
re recusarat, ut se fidelem Ministrum præbe-
ret. Sed postea sine causa à Nerone inter-
fectus est: Moriens nihil aliud dixit, quàm
αἷος, dignus qua voce se reprehendit, &
quod tantis occasionebus oblati ab Impera-
tore non defecerit, & quod inermis ad Ty-
rannum accessisset: Hoc extincto, *Seneca*
Præceptorem, aulicorum optimum &
doctissimum, ut aut mortem sibi ipsi con-
scisceret, aut mortis genus mandatum subi-
ret, iussit, quamvis sæpe jurasset, periturum
se potius, quam ipsi nociturum: Moriturus
dixit Seneca: *Hoc est unum, quod de vita
non possumus queri, neminem tenet. In-
troitum ad vitam unum dedit Deus, exitus
multos.* Quibus dictis αὐτόχρησ factus
A. C. 66. 30 Aprilis, & venas in brachiis
& pedibus aperuit, sed ita cruciatus etiam
cicutam bibit, & tandem stagnum aquæ ca-
lidæ inivit. Tale autem sibi ipsi Epitaphium
concinnavit:

*Cura, labor, meritum, summi pro munere
honores*

Ite alias posthâc sollicitate animas:

Me

Me Deus à vobis procul evocat, ilicet aſſis
Rebus terrenis, hospita terra, vale.
Corpus avara tamen ſolennibus accipe ſaxis,
Namque animam cælo reddimus, oſſa tibi.
 Ecce ita ſolent fidem datam violare maximis
 Amicis non pauci ex Regibus & Principi-
 bus. Non immeritò igitur quidam ipſe Rex
 Pſal. 146. canit
Securitatem ne ſtabilem tibi
Promitte regum præſidio, neque
De ſtirpe mortali & caduca
Pone tibi columen ſalutis.
Ut membra liquit ſpiritus in ſuam
Terrena moles abit, & diu
Conſulta uaneſcunt, et auras
Irrita per vacuas feruntur.

Aſt non ita agere decet Principes. Noten-
 tur Regum ſapientiſſimi ac magnificentiſſimi
 Salomonis axiomata: VERBA REGUM Prov. 3. 6
 DEBENTESSE REGIA, & Principes ea,
 quæ digna ſunt Principe, cogitabunt, iſque
 inſiſtent, Jeſ. 32. 8. hoc eſt, Principum cogita- Ieſ. 32. 8
 tiones & ſermones debent eſſe principales, &
 regales. Principum verba non debent eſ-
 ſe aurtæ, hoc eſt, fluxa & mutabilia, ſed
 aurea & argentea, id eſt, conſtantia & im-
 mutabilia: Si tandem aliquando in cœleſti
 Sionis monte habitare intendant: Nam ibi-
 dem nemo commorabitur niſi

Quem

*Quem fraudis expers simplicitas juvat
Urgetque rectum propositi tenax.*

*Nec mente savus grata blandam
Edocuit simulare linguam*

Nec ore mendax exitiabiles

Concinnat artes, nec mala proximis

Excogitat, nec dulcem amicum

Opprobriis maculat pudenda.

Qui fastuosum despicit impium,

Dei timentem suspicit & pium;

TENAXque **PROMISSI**, fidemque

Indocilis temerare patiam.

Elegans historia de fide Regum & Principum occurrit in Chronico Hirfaviensi & Ursspergensis. *Guelfus* Dux *Bavariae*, pugna victus à *Conrado* Imp. vallo & mœnibus, oppidi *Winssberg* se suosque inclusit. Obsessus igitur à *Conrado*, post multas difficilesque oppugnationes, fame et rerum necessariorum inopia, deditionem facere compulsus. Cumque metueretur ne Imperator in *Guelfum* ejusque nobiles, jure belli, propter rebellionem graviter animadversurus esset, scæminæ ejus oppidi, antequam portæ sperirentur, petiverunt, ut sibi salvis abire liceret una cum iis rebus, quas humeris gestare possent, quod cum à clementi victore, & optimo Principe facile impetrarent, & hostes aurum, argentum, gemmas mundumque muliebrem eas elaturas crederent;

rent, matronæ illæ, omni supellectile neglecta, militumque prada relicta, maritos suos humeris exceptos ex oppido, cunctis spectantibus & industriam admirantibus, asportarunt. Qua pietate ingeniosa *Conradus* Imperator motus *Guelfum* cum sociis suis inviolatum & incolumem dimisit, & pacē constituta cum eo amicitiam junxit. Ducibus verò indignantibus & frementibus ob leges deditiois isto dolo violatas, respondit Imperator: NON DECERE VERBUM REGIUM IMMUTARI, subindicans, male se clementia quam severitate delinquere.

Contrario planè animo ac moribus fuit *Caracalla* XXII. Rom. Imp. Hic *Artabani* *Parthorum Regis* filiam falsò uxorem petiit, ut posset horribile *perfidie* exemplum posteritati relinquere. Idcirco *Euphrate* trajecto, magnoque itinere facto, ad ipsam *Artabani* regiam appropinquabat. Occurrit ei Rex in quadam ante urbem planitie, novum generum & nuptum excepturus. Sed barbarorum *Parthorum* magna multitudo, floribus indigenis coronati, atque induti vestes auro diversisque coloribus varias, festum in honorem sponsi agitabant, ad tibiarum, fistularum tympanorumque sonitus numerosè saltantes. Sed ubi omnis multitudo confluit, ac relictis equis pharetrisque & arcibus depositis, inter libamina & calices

O

lætabantur,

Herodi-
nus in
Antoni-
no Ca-
rac. 6, 6.

Psalmo
55. 22.

Herodi-
anus in
Carac
6. 7.

latabantur, collectique in unum Barbaro-
rum quamplurimi temerè inordinatque con-
stiterant, nihil suspectantes mali, sed pro
se quisque studentes novum videre nuptum,
tum signo dato *Caracalla* militibus ac stipa-
toribus suis imperat, impetum eademque in
Barbaros faciant, & ita ingens multitudo
occisa: Annon igitur est ipsa veritas illud
Psalmis? Dantur, *quorum verba sunt blanda*
& butyrina, dum bellum infidet animo eorum,
quorum molliora quidem verba oleo, sed
STRICTI GLADII sunt, quibus tamen &
ipse *Caracalla* tandem trajectus miserè pe-
riit.

Prout in Politicis, sic & in rebus Ecclesia-
sticis magna fraus & perfidia potest com-
mitti, qua in re notetur Arrii falsitas non
exigua. Cum *Athanasium*, propugnaculum
illud veritatis, in exilium Trevirense, id est,
in Germaniam usque ejectus esset, ad Eccle-
siam vacantem Alexandrinam reversus est
Arrius, dolosissimus ille Hæreticus anno
Christi 336. Cujus causa cum tumultus
magnus excitaretur, quod suspecta multis
piis fides illius esset, Constantinopolim vo-
catus est ab Imperatore ut Synodi Nicænæ
Decretis subscriberet. Quod ille fecit qui-
dem, sed fraudulenter & dolosè. Dogma
enim suum in charta quadam scripsit, scri-
ptumque sub ala occultavit, atque ita juravit

vit sic se credere atque sentire quemadmodum in charta scripisset, intelligens nempe non orthodoxam confessionem, sed heterodoxam sub ala occultatam. Fraus ista est homine christiano indigna prorsus, Deoque summè exosa uti patet, *Psal. 5. 7. Jobi cap. 15. 34. 1 Pet. 2. 1.* Quare Salvator noster graviter pronuntiavit apud *Mat. 10. 32. omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego illum coram patre meo, qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus; negabo et ego eum coram patre meo, qui in cælis est:* Cum itaque *Arrius* Archi-Hæreticus iste ad hunc modum fidem dedisset, Imperator mandavit *Alexandro* Episcopo Constantinopolitano ut *Arrium* ad communionem iterum admitteret, quod, ubi recusavit Episc. *Alexander*, minas jactavit Imperator, & pericula intendit. *Alexander* verò omnibus humanis præfidiis destitutus, cum jam dies appropinquaret, quo recipiendus ad communionem erat *Arrius*, tota nocte preces ardentes cum suis adhibet Deo, ut vel mori sibi contingeret optans, antequam tale facinus in se admittat, vel divina ope aliqua sublevaretur. Hic tantùm effecerunt preces Episcopi & aliorum, ut cum manè ad confessum publicum iturus esset cum factione sua *Arrius*, in itinere ad latrinam deflectere cogeretur ob sensum tor-

Socrat.
lib. 1. c.
38.

Socrates
lib. 1. c.
38.
Hist.
Magd.
cent. 4.
c. 9.

minum & angorem, quem in corpore & anima percipiebat. Mox in isto loco foedo intestina effudit.

Vultisne adhuc unum *Episcopalis perfidia* exemplum horribile, Auditores astimatissimi? Dabo. Anno Christi 905. vivebat quidam *Albertus*, Comes in Germania *Bambergensis*, qui de jure præcedendi cum Episcopo Herbipolensi & Ducibus Hassiæ & Franconiæ acerrimum gerebat bellum, multumque nobilis & civilis sanguinis profundebar, &c. Cum hæc res mali exempli majores turbas dare posse videretur, *Ludovicus IV.* Imp. iratus Alberto, ejus arcem *Bambergam*, collectis copiis, obsidione cinxit. Sed cum diutius obsidionem toleraret, fraude & machinatione *Hattonis Episcopi Moguntini*, hominis perfidissimi ac versutissimi, *Albertus* ille in potestatem *Ludovici* pervenit. Siquidem *Hatto*, sub specie & fide amicitiae, *Bambergam* venit, & se effecturum spondit, si modò in colloquium Imperatoris venire veller, ut salvus & incolumis in arcem suam reduceretur. Hac oratione infectus *Albertus*, fidem *Hattonis* secutus, ex arce sua discessit, rectà ad castra *Ludovici* profecturus. Cum autem paululum ab arce secessissent, ecce, *Hatto* dixit: Satius mihi esse videtur ut sumto prius jentaculo ad castra Imp. eamus. Quod cum utriusque placuisset

cuiſſet, in arcem reductus *Albertus* ab *Episcopo fraudulento*, laurè & benignè eum tractavit: Quo facto profecti sunt ad castra Imperatoris, & mox *Albertus* ipsius jussu in custodiam detrusus, & postmodum, lata in eum sententia capitali, in conspectu totius exercitus, manibus post terga revinctis, ad locum supplicii deductus, securi percussus est, frustra fidem *Hattonis* implorans, omnesque ejus possessiones fisco adjudicatae sunt. Quod cum iniquum judicaretur, & contra datam fidem fecisse diceretur *Episcopus*, *sophisticè* facinus excusavit, quasi promissum suum exsolvisset in hoc, quod *Albertum* in arcem suam incolumem reduxisset, cum ex itinere ad jentaculum sumendum eò rediisset, & quia semel tantum promiserat eum se restitutum, frustra de fide violata queri. Hic *Hatto* tandem justas luit poenas. Nam fulmine ictus ejus corpus in *Aetna* montis voragine à Diabolo delatum est, hac voce in aere resonante: *Sic peccata lues, sicque ruendo ruēs!*

Multo major pietas occupat cor *Conradi* II. Imperatoris, ad cujus dexteritatem in simili ferè casu commissam erubescet adhuc hodie *Episcopus Hatto*, si apud inferos pudori locus esset; In hoc *Conrado* memorabile est exemplum fidei praestitae.

Nam

Regino.
Aventin.
lib. 4.
Annal.
Fulgosus
lib. 7.
cap. 3.
Crantzii
us. lib. 2.
Metrop.
c. 25.
& lib. 3.
cap. 4.

Nam cum Imperator hic *Polonis* bellum inferret, Rex *Poloniæ Miescislavus*, viribus *Conradi* se imparem videns, ad *Ulricum*, Regem *Bohemix*, confugit auxilia ejus imploraturus. Verum *Ulricus* hospitali fide spreta, *Conrado* per literas significavit se *Miescislavum* ei oblaturum, si pacem sibi esset concessurus. Imperator à scelere **PERFIDIE** adeò abhorruit, ut statim Regem *Polonum* periculi, in quo versabatur, admonuerit: Præclare pronuncians & sentiens, *solere Germanos virtute cum hostibus, non fraudibus certare, nihilque acrius quam perfidiam ulcisci, sceleribus, non nomini hostium irasci, oportere armatum esse, quem oderint.* Hac integritate *Polonus* commotus ad *Conradum* Imp. profectus, ipsi supplex factus pacem ab eo petivit, quam etiam impetravit, & in gratiam receptus est.

Avent:

l: 4. Ann:

Chron:

Spang:

Fulgosus

l: 6: c: 5.

Sed omnis in Universum *Perfidie* apicem longis parasangis transcendit detestabilis illa actio, quâ *Henricus V.* proprium & venerandum Patrem *Henricum IV.* ex Imperii throno nefarie ejecit, & se in illius locum violenter ingessit & obtrusit: Imperator hunc minorem natu filium, filio *Conrado* abdicato, spe melioris frugis, successorem sibi elegerat, & in sua verba jurare fecerat, nunquam eum à Patre

tre

tre defecturum. Verum *Paschalis* I I. Pontificis Romani miris artibus seductus adolescens & aperta vi & fraude patrem tantò rristius persequi cœpit, quanto majores imperii vires patris autoritate acceperat. Non hic jura sanguinis, non cura pietatis, non pudor retardare eum, aut deterrere ab armis impiis adversus Patrem potuit. Omnia namque consilia adv. Patrem direxit, & acta *Gregorii VII*, *bipedum nequissimi*, firma rata habuit, causamque Pontificis injustissimam tutandam suscepit, Saxonibus ejus partes sequentibus, & plerisque Imperatorem deserentibus, ut habet Proverbium: *Plures orientem quam occidentem solem adorant*, id est, juveni magis adhærere quam seni solent. Patrem igitur *Moguntia* obsidere conatus est. Sed inde digrediens *Norimbergam* cepit post obsidionem duorum mensium; cujus muros dejecit, inde *Ratisbonam* venit. Pater cum exercitu filium secutus, eumque favore populi *Ratisbona* ejecit. Proelium cum filio committere voluit, & congressi fuissent, nisi Principes se interposuissent; Ante proelium tamen dicitur orasse milites, ut parcerent filio; ne in peccatis moreretur. Interim filius suasu amicorum in gratiam cum patre, qui

ad confluentem Mosellæ (Cobolentz?) secesserat, redire se velle simulans, habitu, quam posset, miserabili assumpto, erroris veniam petivit: Et quoniam *benigni Patris ira in filium nulla est*, teste *Mehandro*, veniam ab indulgentissimo patre facile impetravit, dato rursus jurejurando, se in patris potestate & obsequio futurum & mansurum. Deinde rogat patrem ut, quas secum haberet copias, dimitteret, siquidem jam in gratiam rediissent. Pater, ut erat rogatus, dimisit suum exercitum, atque è *confluente Mosellâ & Rhœni* paucis comitatus una cum filio ad *Conventum Moguntia* habendum proficiscitur. Verum, cum ad urbem *Bingium* pervenisset, Imperatori annunciatum est, ingentes copias Adversariorum adesse, filius patrem blandè & dolosè affatur: Paulisper tibi in urbem secedendum est, pater, donec illos tibi conciliem et pacem, & vos in gratiam redigam, & jurejurando sua dicta confirmavit. Pater credit filio juranti, sed suo exemplo testatus illud *Ovidii*,

3. de arte
amandi,

Non cito credideris, quantum cito credere ledat.

Postquam ergo Pater *Bingium* Urbem intravit, portæ Urbis statim clauduntur, &
mi-

ministri Imperatoris, oppido exclusi, dis-
 fugiant, & jussu filii custodes patri adhi-
 bentur, ne fuga elabi possit. Deinde post,
 celebratis Moguntiae Comitibus, Filius Lega-
 tum ad patrem mittit, qui denunciaret, ex
 decreto Consilii, siquidem salvus esse veller,
 insignia imperii sibi traderet. Paruit igitur
 necessitati, & quaedam tradidit, quae-
 dam vetò sibi retinuit, captivus deinde
Ingelheimium, duobus millibus passuum à
 Moguntia distans, ubi *Carolus M.* natus,
 deductus est. Atque cum seipsum omni
 honore imperii privare noller, & propterea
 insignia quaedam retinisset, missi sunt tres
 Episcopi, *Moguntinus, Coloniensis & Wor-*
matiensis, qui ipsi invito insignia aufer-
 rent. Cum autem causam ab iis require-
 ret tam severae in se inauditum à Con-
 silio prolatae sententiae, quia tu, dixe-
 runt, *Episcopatus, Abbatis, omnesque di-*
gnitates ecclesiasticas venales habuisti, quia
nil legitimi in legendis Episcopis obser-
vasti, ob has res Pontifici, Principibusque
Germaniae placuit, te non solum piorum
communione, sed regni etiam possissime
deturbare. Tum Imperator: *Quoniam*
me Ecclesiae dignitates vendidisse arguitis,
inquit, dic Moguntine, dic Coloniensis, per
nomen aeterni Dei, quam à vobis merce-
dem exegi cum Vos vestris Ecclesiis prae-
P
posui,

posui, quas omnium amplissimas ac fructuosissimas esse constat? Responderunt: NICHIL. Et Imperator: Gloria Deo in excelsis, dixit, quod in hac parte fidelis inventus sum. Cur igitur, si officium erga Vos retinui, aut me hujus criminis incusatis, aut vos duces sociosve eorum præbetis, qui fidem ac jusjurandum Regi datum fefellerunt? Sustinete parumper, & naturalem ætatis meæ jam jam exactæ terminum, qui longe abesse non potest, expectate, aut si regno me spoliare constitistis, præstite mibi diem, in quo manibus meis insignia mibi detrahā, eaque filio meo ultro imponam. Repugnantibus illis, et se negotium, propter quod missi fuerant, acriter, si resisteret, confecturos minitantes, Henricus Imp. paulum ab eis secessit, et cum paucis, qui aderant, amicis consilium contulit, atque ex eorum sententia, quod se ab armatis circumventum secus facere non posse cerneret, asserti ad se insignia ac vestem regiam jussit, atque iis ornatus in sellam adscendit, atque ita verba fecit, quæ sunt notatu dignissima: Hæc regie Majestatis insignia, æterni regis pietas, & principium regni consors voluntas mibi tribuit, quæ vi nulli tueri paratus sum, nam intestinum & domesticum malum, ut suspectum nunquam hab

habui, sic neque etiam cavi. Quis enim tantum aut in amicis furoris, aut in filiis impietatis habere posse existimaret? Verum unius Dei ope, & vestro pudore defendam. Quod si Vos neque Dei, neque honoris vestri rationem habebitis, vim patiar, quam propulsare non possum: Hæsitantibus autem super his verbis cœteris, tum Moguntinus: Quid dubitamus, inquit, O socii; Nonne officii nostri est Regem consecrare, & consecratum induere. Cur igitur, quem induimus, non merito exuimus? Statimque impetu facto Henricum adorti, coronam ei de capite detraxerunt, ac de sede remotum purpura cœterisque insignibus spoliarunt. Tum Imperator novitate rei perçæ attonitus: Videat Deus, inquit, quam inique adversus me agatis, ego quidem delicta juventutis meæ apud justum judicem luo, nempe ignominiam patiens nulli ante Regum illatam, neque Vos tamen noxæ expertes estis, qui contra Regem vestrum insurrexistis. & sacramentum fefellistis, quod semel jurastis. Ulciscatur vos Deus, quemadmodum ultus est eum, qui prodidit Christum Dominum suum. Illi vero his spreis ad filium cum insignibus perrexerunt, eumque condecorarunt. Ita Henricus V. ab Universis Principibus Rex iterum

Ursperg:
Spang.
Chron:
Hedion:
Cosmogt
Munster:
fol: 594,
595.

rum declaratus, atque ab Apostolicis, ut aiunt, Legatis per manuum impositionem confirmatus. Luxit hoc ipso tempore Cometa, quo absque dubio significatum est Cœlum ipsum perfidiæ facinus tam nefarium horrere, et vindictam divinam minari.

Detestandam quoque *Alexandri III.* P. R. erga *Frid. Barbarossam* Perfidiā hic referre placet : Cum Imperator iste contra *Soldanum*, *Ægypti* Regem, bellum magna virtute & gloria gereret, Pontifex *Alexander* ex diabolico odio faciem ejus à pictore coloribus expressam ad *Soldanum* per secretum nuncium misit, literisque ipsum monuit, ut, si quietus vivere veller, hunc depictum per insidias necaret. Soldanus acceptis literis cum expressa boni Imperatoris imagine studuit maligno huic monstro gratificari, & se ulcisci de Adversario, sed occasio in castris aut conflictu nunquam obtulit sese ad explendam proditionem ac perfidiā pontificiam. In *Armenia* autem cum semel ex calore solis atque itineris difficultate æstuarer, nihil esse periculi in ea nemorum solitudine ratus, cum paucis equibus & suo sacellano ab exercitu secēssit *Fridericus*. Non admodum procul equo descendit, & ut ipse cum sacellano in am-
ne

ne lavaret ad resingendum corporis restum, equites jussit ab amne recedere; Ibiq; statim optimus Imp, Equitibus ignorantibus, cum suo sacellano ab insidiatoribus capiebatur, ac per nemora abducebatur ad *Sultannum*: Ad quem perductus Imperator simulavit se Imperatoris esse ostiarium. Sultanus de facie ex imagine à Pontifice accepta, cognoscens eundem illum esse, jussit simulacrum ejus proferri, ac literas à Papa missas coram eo legi. Imperator ad istam perfidam prodicionem obstupefactus, videntique negationi non esse locum, fatebatur verum, & supplex misericordiam petiit. *Soldanus* (quam insigni clementia erga christianos usum fuisse tradunt) postquam de rebus multis cum Imp: locutus esset, atque intelligeret ex ejus dictis & factis, virum esse optimum, in quo nullam virtutem desideraret bono principe dignam, & cujus prudentiam, candorem, fidem & integritatem admiraretur, cogitavit se ejus dimissione plurimum sibi gloriæ & honoris comparaturum. Itaque condiciones pacis ei proposuit, atque ut numerata multa obsides daret; humaniter obtulit, illumq; tandem ea lege dimisit, ut secum fœdera perpetuæ pacis sanciret, ac numeraret milies centum ducatos, relinqueretque obsides

vid. Hist.
Eecl:
Casp:
Hedion:
lib: 10.
cap: 8.
Variant
circa
hanc
Hist: au-
thores
vide
Funcii
Chrono-
logiam
lib: 4.
Chron:
Philippi.

dis loco suum illic sacellatum usque ad solutionem.

Quid hinc mirere magis vel perfidiam Papæ, vel dexteritatem & fidem Sultani? Annon hic præstitit officium veri Papæ & ille functus est munere veri Turcæ, imo Diaboli, qui est homicida ab initio? Sed plura.

6.
IGNA-
VIA.

Plutarchus
in
Com-
ment.
adv. im-
peritum
Ducem.

Transco ad causam sextam quæ Deus movetur ad Regum & regnorum mutationes, & illa est Regum & subditorum **IGNAVIA** in omittendis ac negligendis illis, quæ ad patriæ salutem conducunt. Laudandus sanè mos ille Regum Persarum fuit, quod inter cubicularios quendam hoc munus sustinere volebant, ut manè regium thalamum ingressus Regem hisce verbis excitaret: *Surge Rex ac negotia cura.* O pulchrum præclarumque institutum! Non minus enim Princeps cogitur servire populo, quam populus Principi, nisi quod princeps hoc facit cum dignitate. Sicut enim subditi sunt propter Principem, nempe ὑποτακτικοί, hoc est, ut ei obediant atque ministrent; Ita quoque Principes sunt propter subditos κυβερνητικοί, id est, ut eos regant atque gubernent: Quare boni Principes meditationes atque actiones suas ad bonum publicum promovendum, non privatum, solent dirigere, juxta vulgatum Politicorum axioma: *Salus Reipublica suprema lex*

lex esto. Trium namque (ex Agathonis sententia) Principem meminisse decet: *Primum* est, se hominibus imperare. *Alterum*, se ex legibus imperare. *Tertium*, se non semper Imperaturum esse. Hinc *Hadrianus* Imp. in Senatu frequenter dicere solebat, se sic gesturum Principatum ut sciret rem populi esse, non suam privatam. Et *Theodosius M.* cum *Arsenio*, viro doctissimo, filios suos, nempe *Honorium* & *Arcadium* in disciplinam tradidisset, sempiternam memoria dignum, & verè imperiale illud verbum prolocutus est: *Si tales se præbaturi essent, ut mores vitamque suam ad disciplinam & leges Dei componerent, propensum se fore, ut eis imperium in manus tradat ad civium & subditorum commodum, & utilitatem accommodatum. Sin minus, conducibilis esse, ut sic privati vitam agerent, quàm cum periculo imperarent.*

Dion.

Niceph.
Call. Hist.
Eccl. lib.
12. c. 23.

Dantur Principes qui sæpe noverunt arcana Rerum publicarum externa, non interna, id est, quæ geruntur foris, sciunt, & quæ geruntur domi ignorant; Non sic fuit ab initio: Præstat proprii quam alieni status viscera & intestina rimari, & secundum proverbium, *Proximus sum egomet mihi*, diligenter procedere: & hoc sciverunt & fecerunt *Perse*, de quibus *Apuleius* refert, quod alperint diversos emissarios sub titulo

&

& nuncupatione *regiarum aurium & oculorum*, per quæ officiorum genera Rex ab hominibus Deus aliquis esse crederetur, cum omnia, quæ ubique gererentur, tanquam ubique præsens, alienis & oculis & auribus cognosceret: Similiter alibi legitur, quod Reges Perfici vulgares homines emiserint in omnes terras, quos appellabant *Regis aures*, eosque omnia auscultare jubebant, & alius quidam erat *Regis oculum* dictus, per quem omnia videre & cognoscere poterant. Imperatoris *Septimii Severi Pertinacis* Symbolum erat: **LABOREMUS!** *Caroli V.* Plus ultra, *Alexandri M.* Μῆδ' αὐτὰρ ἀνὰ βασιλῆς Ἰμῶος. Nihil cunctando. Cum orium perniciosissima & odiosissima res sit, maximo-perè ab iis, quibus Titan de meliori luto præcordia finxit, & canie pejus & angue fugienda, rectè antidotum ejus, **LABOR** videlicet, commendatur. Quod Plato innuere voluit, ubi dicit: Virtutis ramos sudore ac labore produci.

Subditi videntes Principes suos, ignavia relegata, regiminis labori sedulam operam navare, magno quoque ardore ipsorum vestigia solent premere, & ocio pernicioso valedicere, & sic, ut *Martialis* canit: *A bono ve majori discit arare minor.* Recordantur indefinenter veteris dictionis: *Seguis juven-ta, egens senectū*; quod tale epigramma

Dion.
Chryso.
Orat. 58.

Dion.
Orat. 3.
de Reg-
no.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 113

ex fabula cicada & formicæ, peperit, sed
nescio cujus Poëtæ :

*Stridore ingrato campos dum rauca patentes
Cicada cantrix complet æstu fervido,
Hiberni mēmor algoris formica reponit
Collecta grana, post quibus famem levet.
Te ne confectum senio malè vexet egestas,
Suda, labora, dum virens ætas finit,
Heu quàm res misera est canos gestare ca-
pillis,*

Patique dura turpiter jejunia !

Nemo autem facilè ab honesto labore de-
terreri, eumque subterfugere, sed si cœptus
est, in illo strenuè pergere debet. Et si e-
nim omne principium in cunctis negotiis
grave esse solet, tamen mox paulatim alle-
vatio laboris, si paululum progressus fueris
(non secus ac si quis arduum montem ascen-
surus, licet anhelitus illi ob altitudinem &
præcipitia interdum propè deficere videtur,
superatis verò iis ad fastigium pervenit, &
inferiora despectans, voluptati potius quam
oneri ea sibi sunt) magno cum gaudio sen-
titur, donec ad finem perducatur, hoc mo-
nere voluerunt veteres :

*Incipe : Dimidium facti est capisse ; Super sit
Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.*

Q

Uc

114 ORATIO J. H. DALHUSII,

Ut autem Reges & Principes ostendant se nulli rei minùs quàm otio et Ignavia deditos esse velle, ab ineunte ætate animum ad labores assuescere solent, dum literatis studiis et artibus liberalibus pueritiæ et adolescentiæ tempora applicant, et impendunt, quod postea regimen ipsis progenerat facile est foelix. Contrà autem Principes illiterati et ignavi sæpenumero non laudem sed labem sibi acquisiverunt. Ludovicus XI. Rex Gallia noluit filium suum, Carolum VIII. erudiri literis, ne, dum literarum sectaretur otia, regni negligeret negotia: Deinde etiam ne historiarum cognitione timidus redderetur, aliorum magis exempla intuens quam suo genio obsequens. Et hoc votum Regis fuit omen. Siquidem filius ipsius Carolus hæc tantum quinque verba, ex monito Patris, latina scivit: *Qui nescit diffimulare, nescit regnare.* Haud dignum tanto Parente et filio tum factum, tum verbum: Magis probanda vox est Uladislai Bohemiæ et Hungariæ Regis: *Non videri sibi homines, qui literas ignorarent.* Eruditio itaque sentiens se non tantum à vulgo, sed et magnatibus parvi aestimari, inò sæpe contentum, non potuit non quin patheticam hanc cordis et animi sui querelam publicæ lucis facere, apud celebrem Poëtam Hermannum Buschium ita lugendo:

Negligor

Onuphrius.

Æmylius l. 10.

Æn Syl. lib. 3.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 115

*Negligor à multis, curant mea semina pau-
ci,*

*Quæ tolle, & nullus vivet in orbe De-
us.*

*Res regit, ars eget, & populos fors lubrica
versat,*

*Cedite virtutes, Rex ibi nunc; ubi res :
Scit modo rem dare fraus, pietas mendicat
ubique,*

*Nunc emitur magno nil, NISI SCIRE
NIHIL.*

*Alexander M. fuit Princeps non ignavus
vel indoctus, sed Marte & Arte excellen-
tissimus: Aristotelem quinquennium ha-
buit Praeceptorem, ad quem postea scri-
bens, ait : Ego optimarum rerum sci-
entia malo quam potentia aliis antecel-
lere.*

Brufon:
lib: 3.
cap: 35.

*Iliadem Homeri in summo tulit pretio,
adeo ut eam ad verbum edidicerit, sem-
perque dormiens eam cum pugione cervi-
cali supposuerit, unde eam rei militaris
viaticum nominavit. Si quando in collo-
quiis aut conviviis incidisset de carminibus
Homeri concertatio, aliis alia praeferenti-
bus, ipse hunc versum unicè praefer-
bat, qui est de Agamemnone scriptus Ili-
ad. V.*

Ἀμρότερον βασιλεὺς, ἀγαθός, κρατερός τε αἰχμητής.

Dux bonus atque idem validus pugnator in armis.

Cum ad illum delatum esset scriniolum, quo nihil in græza Darii pretiosius pulchriusque repertum est, & quæreretur: In quem usum destinandum esset? Aliis aliud suadentibus, dixit Alexander: Huic optimè servandus dabitur Homerus, sentiens nullum esse thesaurum illo pretiosiorum. Pindarum Poëtam Lyricum tanti fecit, ut cum Thebas vastaret, Pindari ædibus propria manu inscripserit: Πινδάρῳ τῷ μεσοποίῳ τὴν εἰρημὴν καίετο, hoc est, Pindari Poëta teſtum ne cremate. Diogenem Sinopensem, Cynicum ex impudentia dictum, veneratus est: Cum enim Corinthi Imperator Græciæ declaratus esset, illum ad se accersivit, sed repulsam tulit. Respondit enim mordax ille Philosophus: Quid mihi cum Alexandro? Si quid mei indiget, veniat ad me. Quo Alexander conspecto, cognitaque ejus rerum humanarum derisione, dixisse fertur:

Plutarch
in Alex:
Cic: l. 5.
Tulc:
Quæst.

Ego nisi Alexander essem, Diogenes esse vellem: Sic eruditio Emollit mores, nec finit esse feros.

Sanè

DE REVOLUTIONIBUS REGI 117

Sanè non tantum ignaviae rejectæ documentum, sed & magnum decus & Ornamentum est Regum, Principum, & Personarum illustrium, si literis & artibus liberalibus sunt imbuti. Sicut enim poma in patera argentea sunt conspectiora. Ita Principes literati sunt conspectiores, & multò illustriores: Etenim Virtus & eruditio tam bene conveniunt cum nobilitate, & illustri dignitate, quam bene gemma auro includitur, & rosæ liliis intexuntur: *Æneas Sylvius* pulchrè dixit: *Plebeiis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco, literas esse debere*, quo & respicit excellentissimus *Owenus*, *Britannus*, dicendo:

Nobilitas aurum, virtus tua gemma fit, usque

versetur digitis annulus iste tuis.

Huc sine dubio respexit *Justinianus Imp.* quando institutiones Juris ita orditur: *Imperatoriam Majestatem non solum armis sed etiam Legibus armatam esse oportet, ut utrumque tempus & bellorum & pacis rectè gubernare possit: Hisce enim duobus nititur Orbis, nempe ut à literis adjuvantur arma, & ab armis literæ sustineantur. Idem sibi vult imago, C. Julii Caesaris in Symbolis Paradisi. Inscrit ea mundi globo,*

bo, atque altera quidem manu gladium, altera verò librum tenet, cum hac inscriptione: EX UTROQUE CÆSAR: Quæ enim *Julius* iste interdum armatus gerebat, ea nocte togatus purissimo dicendi genere, conscribebat. Huc pertinet pulchellum illud distichon:

*Fert fluvium tranans sua commentaria
Cæsar,
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet.*

Aulus
Gellius
l. 17. c. 56

Basilium Imp. ad *Leonem* filium egregium hoc scripsit monitum politicum: Per *historias* veteres ire ne recusa: Ibi enim reperies sine labore, quæ alii collegerunt cum labore, atque illinc hauries & bonorum virtutes, & improborum vitia, vitæ humane varias mutationes, & rerum in ea conversiones, mundi hujus instabilitatem, & impiorum præcipites casus, & ut verbo complectar, malorum facinorum pœnas, & bonorum præmia, quorum illa fugies, ne in justitiæ divinæ manus incidas, hæc amplecteris, ut præmiis, quæ ea comitantur, potiarius.

Æn: Syl:
in vita
Alphon-
si.

Alphonfus Rex Castellæ in Hisp: sapientissimus percunctantibus: Viri rei se debere plus fateretur, librisne, an armis? Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici, qua voce professus est se libris

ac.

accepta ferre omnia prudentissimus & potentissimus Heros, qui fuit Rex, Regis filius, Regis nepos, & Regis frater. Ita per expellendam animadvertit fructum bonarum artium, & facile colligere potuit, quam infinita mala ex illarum jactura oriantur: Tum etiam *Roberius Rex Siciliae*, teste Petrarcha, *Sic est, ait, vita hominum, sic sunt judicia & studia, & quot capita tot sensus; At ego volo dulciores & multo cariores mihi literas esse, quam regnum, & si alterutro carendum sit, aequanimius me diademate, quam literis cariturum:*

Petr. l. i.
Memo-
rabilium

Prout autem omnes literat. Magnates sunt laude ac honore, ita illiterati & indocti compassione & pudore; si non sibilu, digni sunt. In historia *Concilii Constantiensis* memorabile quid legitur de illiteratura *Sigismundi Imp.* qui alias magnus literatorum fautor fuit. Hic, cum Constantia in illius temporis doctissimorum virorum cœtu verba faceret de Reipublicæ convulsione, & horrendos *Schismos* nominaret, et ob id derisus à *Cardinale Placentino* fuisset: Respondit ei quidem Imperator: Sibi non placere Placentinum, quamvis aliis placeat, qui arbitretur Imperatorem servire præceptis Prisciani debere, quem, si legibus politicis solutus sit, grammaticis certè teneri non oporteat, festivè quidem hoc ipsum

sum Imp. dixit, sed quantò satius fuisset aliquanto plusculum operæ ab illo Grammaticæ tributum fuisse, ne ridicula hac elusione erratum elevare coactus fuisset: *Paccerum* quoque exemplum habemus in *Christophoro* Cardinale *Eboracensi*, viro ut indocto, ita ambitioso. Hic cum *Reginaldo Polo* Cardinale, et *Thoma Moro*, Angliæ Cancellario, præsentibus, aliquando versum *Homeri* laudare veller, quem memoria sibi excidisse diceret: Ibi *Thomas Morus* ad *Reginaldum* conversus: *᾽Οὐδὲν πρὸς ἑμὸς*, inquit, id est: *Nihil ad rhombum*: Tum *Eboracensis*: *Ipfissimus* est, *verum mihi exciderat*: Et sic: *Nos poma natamus*.

7.
SUPER-
BIA.

1 Pet. 5 5

Act. 12.

Septima revolutionum causa est **SUPERBIA**, atque animi elatio, quam non odisse tantum, sed & acerrimè quoque Deus punire consuevit, nam prout is gratiam dat *submissis* & humilibus, ita *superbis* obfistit: Dum enim has de regno *Babylonico* cogitationes animo suo volvit *Nebucadnezar*, conscendam in cælum, super astra exaltabo solium meum, similis ero altissimo, ecce! ad infernum usque detruditur. *Herodes* in solio ornatu regali sedens se ab ignobili vulgo Deum proclamari patitur, sed adfuit confestim qui cum percussit *Angelus*, & qui modo salutabatur *Deus* à
pu-

putidis erosus vermibus expiravit. Ponamus nobis ob oculos tria illa orbis portenta, *Caligulam*, *Domitianum*, *Heliogabalum*. Quis superbæ quis fastus eorum fuit modus vel finis? Deos se esse finxerunt, edicta divina in aulis suis cuderunt, imagines suas à populo Romano adorari voluerunt: Sed hæc impurè, Auditores? Minimè gentium; venit qui *Caligulam* è medio tulit *Charea*, venit qui *Domitianum* crudeliter interfecit *Stephanus*, & Romanis illuxit optata illa dies, qua novi Dei *Heliogabali* per totam diu urbem raptata & dilaniata viscera in putidas cloacas abjecta fuere. Talium exemplis scatent passim Historiarum monumenta. Animus enim Principum inflatus temerè, & insolens, dum humana omnia infra se posita videt, falso, quæcunque potest, etiam licere sibi existimat: Ita à continentia ad libidinem, à temperantia ad luxum, à lenitate ad sævitiam desciscunt, pietatem, juramentorum observationem, justitiam, Castitatem, & cæteras, quæ optimus quisque colit virtutes, inter vulgi ignobilis & privatorum bona numerant, ne, si his quoque legibus adstricti sint, serviliter & precariò regnare videantur: *Julius Caesar* & *Pompeius* valdè superbi & ambitiosi fuerunt: Pompeii symbolum fuit: Ἀνὴρ ἀπιστός ἐστιν. &

ὑπέρτοχος ἔμμεναι ἄλλων : id est : semper
ego cupio præcellere, & esse supremus :
Cæsar verò dixit : Malo in obscuro oppi-
do primus esse, quam Romæ secundus.
Cicero refert Cæsarem semper in ore ha-
buisse versus Euripidis in *Phænissis* :

Lib. 3.
Offic.

Ἐπειρ γὰρ εἰδικεῖν χρὴ τυραννίδος πῆρ
Κόλλισον ἀδικεῖν, τὰλλα δ' εὐσεβεῖν χρεῖων.

Quos Euripidius versus ipse lati è sic vertit :

*Nam si violandum est jus, imperii gratia
Violandum est, aliis rebus pietatem colas.*

Idèò uterque periit violento & misero
mortis genere, ut ex Historiis notum est :
Exemplar quoque superbiæ fuit *Sennache-
ribus* tum erga Deum, tum erga *Ezechi-
am* Regem : Nam, excusso omni timore
Domini, se suamque potentiam admira-
tur, in eoque confidit, imò os in Cælum
posuit, & Deo altissimo maledixit, licet
non *immediatè*, tamen *mediatè*, nempe
per Legatum suum *Rabsacem* : *Ezechi-
amque* regem præ se contempsit, atque de-

Isrl. 36. spexit, ut videre est in sacris literis. At
49 5, 6. Rex ille *Magnus*, v. 13. viribus suis con-
7, 8, 9. fidens, contempto Deo, infelicem exitum
10, 11. sortitus est : Nam exercitus ejus *centum*
12. *octoginta quinque millia hominum* ab An-
gelo vindice trucidabantur, ipseque turpi
fuga

De

Ma

Dis

Ant

A

DE REVOLUTIONIBUS REG. 123

fuga elapsus à propriis filiis interficiebatur:
O felix, quem faciunt aliena pericula cau- Ies. 37.
tum! Utinam hodierni Magnates hîc dis- 18.
cerent Deum timere, etîmq; sibi ob ocu-
los semper ponere, nam *timor Domini ini-* Pl. 111.
tium sapientiæ, & cordibus suis inscriberent 10.
aureolos illos Prudentii versiculos :

*Sic tota decurrat dies,
Ne lingua mendax, nec manus,
Oculi ne peccent lubrici,
Nec noxa corpus inquinet.
Speculator adstet desuper,
Qui nos diebus omnibus
Actusque nostros prospicit
A prima luce in vesperam.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quicquid est.
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit iudicem.*

Quare, ut idem Prudentius, adhortatur;
Desine grande loqui, frangit Deus omne su-
perbum,
Magna cadunt, inflata crepant, tumefacta
premuntur.
Disce supercilium deponere, disce cavere
Ante pedes foveam, quisquis sublime mina-
ris.

Apud Senecam Tragoedum memorabilis

quoque exstat admonitio, quæ talis est :

*Vos, quibus Rector maris atque terra
Jus dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosque vultus,
Quicquid à vobis MINOR extimescit
MAIOR hoc vobis Dominus minatur,
OMNE SUB REGNO GRAVIORE RE-
GNUM EST.*

Historiæ omnium seculorum testantur :
*Ambitionem atque superbiam nunquam à
Deo impunitam esse relictam, cujus va-
ria exempla tam in sacris quam profanis scri-
ptoribus inveniuntur, quorum quædam tri-
bus saltem verbis attingam, E. G. Adam
& Eva, qui Deo se similes fore credebant,
graviter ob superbiam hanc puniti sunt. Æ-
dificatores superbæ turris Babylonice in
universam terram sunt dispersi, Pharao ex
superbia dicebat Mosis : Quis est Dominus
ille? hinc postea in mari rubro submersus pe-
riit. Maria Mosis soror lepra divinitus est
percussa quod ambitiosè in Moysen fratrem
surrexisset. Core, Dathan & Abiram cum
sua cohorte, ex arrogantia se Mosis compa-
rantes, hiatu terræ vivi absorpti sunt in o-
culis universi populi. Goliathi superbiam
quisnam erat exitus? nonne perditio? Ha-
manem superbia percudit : Xerxis tanta fuit
superbia, ut vel ipsis montibus, mari at-
que*

Gen. 3.

5, 6.

Gen. 11.

5.

Exod. 5.

2.

Exod. 14.

Num. 12.

10.

Num. 16.

33.

1 Sam.

17. 49.

Esth. 7.

10.

que Diis, ad subjugandam Græciam cum exercitu proficiscens, minaretur, quod vel ipsa elementa sibi loco cedere crederet. Verum Deus, qui resistit superbis, & arrogantium perpetuus hostis & adversarius, ita omnem ejus potentiam fregit, ut nihil praeclarius illa confecerit, quam ejusdem fugam, dedecus & perniciem.

Plot: in
Lib. de
Iracun-
dia.

Operæ pretium erit ut paulò plenius & distinctius, hoc superbiz exemplar extraordinarium vobis depingam. Sciatis itaque hunc *Xerxem Persarum Regem* triplici modo fuisse Superbum, nim. Corde, Ore, & Opere. **Primo CORDE**, quia in viribus exercituque suo immenso, ejusque sumtuosissimo apparatu bellico, nimium confidebat, unde in Ecclesiis Germanicis solemus cantare.

Xerxes verließ sich auff sein Heer,
Drumb ward er auch geschlagen sehr :

Secundo: ORE. Nam post lustrationem Exercitus sui in Thracia *Demaratum* Spartanum exulem hac compellavit oratione : *Nunquid putas Græcos impressionem mei exercitus sustinere posse ? Ego namque persuasum mihi habeo, Gentes ad occidentem universas pares hand fore armis nostris. Habebat enim pedum vicies ter centena millia, & præterea decem & septem millia :*
Equi-

Dan. 11.
2.

Equitum verò octoginta millia, & de hoc immenso Xerxis exercitu *Daniel* Propheta vaticinatus est hisce verbis: *Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside, & quartus (vid. Xerxes) ditabitur opibus nimis super omnes, & cum invaluerit divitiis suis, concitabit omnes adversum regnum Græciæ.*

Tertio, OPERE, dum humanæ conditionis oblitus supra Deos & homines esse rebatur, & esse voluit Dominus terræ atque maris: Quia montem *Atho* atque *Isthmum* perfodit, & *Hellepontum* contabulavit, quæ fuerunt supra hominis vires stupenda opera, nam Deus solus omnia condidit in pondere, numero & mensura, *Sap. 11. 21.* Deus montes certo libramine fundavit atque fixit *Prov. 8. 25.* Montes adscendunt & valles descendunt in locum, quem Deus fundavit.

———— stat nullo mobilis ævo
Terra super solidæ nitens fundamina molis
Pollenti stabilica manu ———

Psal. 104. 8. Imò Deus & aquis terminum posuit quem non transgredientur, *Ibid. v. 9. Jerem. 5. 22. Job 38. 10, 11.* sicuti *Bachus* canit venustissime:

Neve iterum immixta tellus stagnaret ab unda
Li-

Limitibus compressa suis resonantia plangit
Littora, præscriptas metuens transcendere
metas.

Christiani Reges prudentius se gerunt, & majora viribus suis opera non aggrediuntur, inque Dei solius imperium sese non ingerunt. Nam Domini est terra, & omnis plenitudo ejus, orbis terrarum, & qui habitant in eo, Ps. 24. 1. Imitantur notabile CANUTI, Danorum & Anglorum Regis Potentissimi, exemplum, quod ex Henrico Huntidonenfi Guilielmus Camdenus refert in sua Britannia. Repressit is adulatorem quendam, qui omnia ad regis vultum ac nuncium converti adferebar, hoc modo: Sedile suum in littore maris statui jussit, cum per refluxum adscenderet: Adscendenti mari dixit: Tu meæ ditionis & jurisdictionis es, & terra, in qua sedeo, mea est, nec fuit qui impune meo resisteret imperio. Impero igitur tibi, ne in terram meam adscendas, nec vestes nec membra dominatoris tui madescias. Mare vero de more adscendens pedes regis sine reverentia madescit. Ille igitur resiliens: Sciunt, inquit, omnes habitantes orbem, vanam & frivolum esse Regum potentiam, nec Regi quempiam nomine dignum, frater eum, cujus nutui calum, terra, mare legibus obediunt
eter-

æternis : Nec unquam postea coronam capiti imposuit.

Ita etiam Carolus M. à quibusdam contra Dei constitutum ordinem novaturientibus & aquarum cursum invertere ac aliorum detorquere volentibus, persuasus fuit, hominum labore effici posse ut è *Danubio* in *Rhenum* navigaretur, si inter *Rhedonessum* & *Alemannum*, flumina Nariscorum, ubi vligo palustris erat, fossa duceretur, quæ navium capax foret, in quam palustres aquæ subsidentes utrinque flumini committerentur, nam *Rhedonessus* (vulgò *Regnitz*) *Bambergæ* Mœno, hicque *Rheno* apud *Moguntiam* misceretur, *Alemannus* verò juxta oppidum *Kelheim* in *Danubium* profluit. Fit igitur, jussu Regis, à maximo Bojorum, Francorum, Suevorumque numero, fossa lata trecentos pedes, longa duo millia passuum. Totum autumnus tempus in tam præclarum opus utileque absumptum est. Sed invidit fortuna labori, qui invito cœlo cœptus erat. Immensi frumentorum acervi & omnis generis granorum reperti in campis, quos perfodere debebant, quæ si pecus gustaret, è vestigio peribat, farina inde facta sub manibus evanescibat, noctibus audita sunt voces mugientium, & lascivientium, confusi strepitus circum superiorem fossam, accedebant continui imbres in

Aventin.
lib. 4
Annal.
Aimoni-
us de re-
bus
Franc.

in loco alioquin palustri, ideo quicquid terrarum interdiu egerebatur noctu humo relabante subsidebat. Et sic in vanum & in fumum abiit quicquid contra supremi fluviorum Directoris beneplacitum tentatum erat. Sed hac obiter.

Præterea, ut ad rem redeam, in catalogo superbiorum Regum fulget quoque *Darius*: Nam is se *regem regum* & *Consanguineum Deorum*, & Alexandrum M. *famulum suum* vocitabar, & ideo jubebat Satrapis suis ut insipientem illum Philippi adolescentulum: (sic ipsum per contemptum semper nominabat:) verberibus puerilibus graviter *cæsum*, indutumque post veste purpurea, sibi vincitum traderent: Similiter per contemptum munera ei mittebat tris, nempe **VIRGAM**, **PILAM**, & **MASSAM AURI**: Innuens *Virgâ*, eum puerum esse ferocientem, cujus temeritas virgis coercenda sit, *Pilâ* vero, ejus ætati convenientius esse pila ludere, quam arma tractare, *Auro*, opes ei nequaquam sufficere ad bellum contra Potentissimum Persarum Regem gerendum: Verum sensit tandem, quantum superbia ipsi nocuerit, exutus vita & regno ab eo, quem contemserat; Et sic superbia Regem & Regnum hoc mutavit! destruxit & annullavit!

Sic

Diodo-
rus Sicus
lib. 15 Strabo
bo.

*Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuerè. ruunt.* Nam
Darius modò summus in orbe Monarcha
erat, modò à servis atque amicis suis captus,
catenis aureis vinctus, sordido vehiculo
impositus, huc illuc raptatus, & tandem,
equum conscendere negans, trucidatus est,
anno Mundi 3641. ante Christum natum
330. postquam vixisset annos 50. & regnasset
6. Atque ita uno die Monarchia à
Persis ad Gracos translata.

Horribile est hoc exemplum, quod mon-
net nos de iudicio Dei, qui regna mundi
propter multa magnaue superbiam hominum
scelera horribiliter mutat. Audite, Jeho-
va quoque in hunc finem ait: Filia Zionis
eò quod altæ & superbae sunt ambulantes ex-
tento guttuce minutisque passibus, ornatae
tiaribus, armillis, annulis monilibus, &c. De-
us suo tempore amovebit ornamentum
istud, & non tantum scabie afficiet verti-
cem illarum filiarum, eritque loco aromatis
rabes, loco cinguli dissolutio, loco operis
pexi calvitium. sed et homines ipsarum gla-
dio cadent unà cum potentibus bellatoribus
Jes. 3. 17, 18, 26. Dicamus ergo cum Re-
ge Davide: *Horruit à timore tui caro mea,
& à iudicio tuo metui: Nam tu ille es qui
victoriam facis brachio tuo, & DISPER-
DIT SUPERBOS in cogitatione cordis
ipsorum,*

Psalm. 119
120

Luc. 1. 51
52, 53.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 131

*ipſorum, Tu es ille qui POTENTES DE-
TRAHIT à THRONIS, & exaltat hu-
miles. Tu eſurientes ſaturas bonis, & di-
vites dimittis vacuè ! Fac ut omnem cor-
dis, oris ac operis ſuperbiam fugiamus et
deſtemur, quæ ſi in nobis radices acquirit et
reſidet, omnes noſtræ virtutes in foediſſimo
quaſi cœno demerſa ſunt juxta illud vulga-
tum :*

*Si tibi copia, ſi ſapientia, formaque detur,
SOLA SUPERBIA deſtruit omnia, ſi co-
mitetur.*

Sed quid multa loquor de Regum tempo-
ralium arrogantia & ſuperbia ? Dedecus
ſanè eſſet, hac data occasione, tacere & ſi-
lentii ſipario involvere veritatem indubita-
tem, quod nimis Omnium in mundo ſuper-
biſſimus ſit ſervus iſte ſervorum Dei, qui
habet cornua duo, ſimilia agno, ſed loqui-
tur ut Draco, & qui efferit ſe ſupra id, quod Apoc. 13
Deus dicitur, aut Numen, adeò ut in tem-
plo Dei ſedeat tanquam Deus, imò præ ſe 2 Theſſ.
ferens ſe eſſe Deum, cujus pedes maximi 2. 4.
etiam Imperatores, Reges ac Principes,
genibus flexis, capiteque aperto, exoſculari,
ſi non minùs, pati debeant, ut, pede collis
ipſorum impoſito; audire cogantur illud :
Super aſpidem ac baſiliſcum ambulabis & Pl. 91.
conculcabis juvenem leonem & Draconem :

Hoc immensa *superbiae* exercitium expertus
 est *Frid. Barbarossa* ab *Alexandro III.*
Venetis in vestibulo *S. Marci A. C.* 1177.
 Audiamus ea de re tristem Imperatoris que-
 relam, quæ extat apud *Guntherum* lib. 6.
Ligurin, inclusa sequentibus versiculis :

Ecce paterna fides, & magni Præsulis alma
Integritas, humilisque Petri vestigia se-
quans.

Jam non ferre crucem domini, sed tradere
regna
Gandet, et Augustus mavult quàm Petrus
haberi, &c.

Ergo quid ad summum, de regni jure, quid
oro,
Pontificem spectat ? nullum caput ista super
se

Adspicit, excepto cælorum rege, potestas.
Ecclesiam regat ille suam, divinaque jura
Temperet, imperium nobis facesque relin-
quat, &c.

Cogitet antiquos primævi temporis annos,
Priæteritosque dies, & secula prisca revol-
vat,

Num Petrus, aut Clemens, aut cætera tur-
ba piorum

Sceptra latina dabat ? Romanus tempore
prisco

Pauper erat præsul: Regali munere crevit,
&c.

Historia hæc valde notabilis est, & ampliorem promeretur narrationem, qua benevolos Auditores & Lectores fraudare nolo. Species facti breviter ita se habet: Friderico, stabat sententia, Italiam sibi, ut Imperatori, jure à Carolo M. tradito, regalia item universa, deberi. Item Praetores, Consules, ceterosque Magistratus in singulis Urbibus assensu populi per ipsum creari oportere, qui sacramentum ei dicerent, &c. Sed hoc *Friderici* institutum Pontifici *Hadriano* non placuit, qui existimabat, integra imperii Majestate vindicata, suam Majestatem & auctoritatem imminutum iri. Ideoque *Hadrianus* missis nunciis submonuit Imperatorem, ne posthac legatos Romam, Pontifice inscio, mitteret, neve à populis Pontificiæ ditioni subjectis, nisi suscipienda coronæ tempore, solum exigeret, nec Episcopos Italiae homagio sibi obstringeret. Indè Imp. ipsi rescripsit more antiquo, & suum nomen præposuit, Papamque in singulari numero appellavit. *Papa* exprobravit hoc Imperatori his verbis: *In Iuveris, inquit, ad nos missis nomen tuum nostro præponis. In quo insolentia, ne dicam arrogantia nomen incurris. Ab Episcopis homagium requiris, fidelitatem exigis, Cardinalibus nostris missis non solum Ecclesias, sed et civitates regni tui claudis. Resipisce: cui masculè respondit*

spondit Fridericus: *Quicquid, inquit, Patris vestri habet, id ex largitione Principum obtinet: Unde cum Romano Pontifici scribimus, jure antiquo nomen nostrum præponimus: revolvite annales, & si legere neglexistis, quod asserimus, illic invenitur. Ab Episcopis autem, qui regalia nostra tenent, cur homagium & sacramenta non exigamus? aut igitur regalia nostra nobis dimittant, aut si hæc utilia judicaverint, quæ Dei Deo, quæ Caesaris Cesari persolvunt. Cardinalibus vestris clausæ sunt Ecclesiæ, nec patent civitates, quia non videmus eos prædicatores, sed prædatores, non pacis corroboratores, sed pecuniæ raptores, non orbis reparatores, sed auri insatiabiles corrasores. Cum autem viderimus eos, quales requirit Ecclesiæ, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes æquitati, necessariis stipendiis & comitatibus eos sustentare non differemus, &c.*

Hisce literis exacerbatu*s* Hadrianus scripsit ad quasdam civitates Lombardiæ ut Imperatori rebellarent, fulmenque anathematis meditatus est in Fridericum, sed non multò post muscæ involatu in os sub haustum aquæ suffocatus est, A. C. 1159. Exincto Hadriano schisma Romæ ortum est, & duo Pontifices creati. Unum legitimè creatum Victorem II. confirmavit Fridericus,

cus, alterum *Alexandrum* III. rejecit, & anathemate percussit. Sed enim cum hanc potentiam *Friderici* & summam auctoritatem Itali obliquo oculo et averſo corde aspicerent, Pontificis *Alexandri* III. in Gallia commorantis partes ſequi, civitates item ſocedere inter ſe factio ſuas vires adverſus Imp. conjungere cœperunt. Quo audito, *Fridericus* ingenti cum exercitu in Italiam profectus eſt, A. C. 1174. ac *Genoa* expugnata Romam contendit, quam *Alexander* munire inſtituerat. Romani cognito ejus adventu audacter ſed infeliciter occurrerunt ad Tuſculum. Nam prælio commiſſo, Imperator, trucidatis Romanorum civium duodecim millibus, urbem primo impetu cepit, et Papam *Victorem* reſtituit. *Alexander* habitu nautico deceptis cuſtodibus Venetias evaſit. Poſt eam victoriam exercitum peſtis corripuit, et multos præſtantes Heroes abſumſit. Fugientem *Alexandrum* III. proſecutus eſt Otto Imperatoris filius ſeptuaginta quinque navibus, cum quo ad Saliorum promontorium in Peruſuſi tractu ad oram Iſtriæ confluxit Venetiæ Claiſis Ductor *Cianus*, et 48. navibus captis Ottonem interceptum Venetias abduxit. Urbem cum triumpho ingreſſo Pontifex annulum aureum porrexit, quo, ſe authore, in mare projecto, id ſibi deſponderet, ritu prout ethnicis, et inſtituit,

ruit, ut successores quotannis idem statuto die, nempe Adscensionis Domini, peragerent, quod servatum deinceps in hunc usque diem.

Quod ergo nec pertinacem ambitionem Pontificum flecti aut infringi, nec immanem saevitiam restingui aut expleri ullis cladibus publicis, ullove tot miserorum & innocentum hominum sanguine posse animadverteret, imprimis & filii Ottonis vitæ periculum consideraret, satius esse existimavit de suo jure aliquid cedere, quam, dum civilibus armis omnia porro perturbarentur, ipsam Rempubl. prodere vel perdere. Et quidem *Saladinus Sultanus* mira felicitate usus Christianos tota fere Syria Asiaque ejecerat. Itaque re ipsa cogente *Fridericus*, qui summis erat præditus virtutibus, se ipsum vicit, & Venetias in colloquium cum Alex. III. venit A. C. 1177. (cum schisma inter eos 18. annos durasset) & supplex ei factus in vestibulo S. Marci pacem se sanctione quadam civitatibus Italiae se constituturum promisit. Modestia hac abusus est Papa, qui pedem collo Imperatoris imposuit, & jussit à præcone acclamari: *Super aspidem & basiliscum ambulabis*. Sed & cum *Fridericus* indignitate rei commotus dixisset: *Non tibi, sed Petro*; respondit Papa, impressa fortius plantâ,

tâ, & mihi & Petro. O inauditam tyrannidem & superbiam ! Spectator fuit hujus Tyrannidis Pontificiæ quidam Misnia Marchio Theodorus, qui, Zelo exardescens, properè ad erigendum Imperatorem accurrit, & vultu ipso justam indignationem in Papam ostendit. Qua re territus ille nonnihil amplexus est Imperatorem, ad altare duxit, & data acceptæque salute fœdus pacis cum eo iniit. De hoc factō Meibomius Professor olim in Academia Helmstadiensī venustissimos hosce conscripsit versiculos, in quibus Imperatorem ita loquentem introducit :

*Cur nomen de pace tuli si praelia nusquam
Nusquam implacati peioris hostis abest?
Inferior nulli, tibi cessi Roma, timoris
Causa tamen pietas, non Papa, non Veneti.*

Ex omnibus illis detestandæ superbiæ Papis & monstris (de quibus possent quadante-nus repeti Psalmi 14. verba : *Omnes abominandas adicines perpe-trant, non est inter illos, qui faciat bonum. Jehova è cælis prospexit super istos filios hominum, ut videat : an sit ullus qui intelligat, et qui exquirat Deum, sed unusquisque recessit, omnes simul putidi facti sunt, non est qui faciat bonum, ne unus quidem :*) Unicum saltem in scenam producam, nempe Bonifacium VIII.

de cujus execrandis actionibus mirabilia apud Historicos adinvenio. Nam cum *Albertus Austriacus*, Imp. Rudolphi Habsburgensis filius, solennem ab ipso electionis suæ confirmationem peteret, hanc ille furens ambitione, insano stolidoque fastu gladio femur accinctus, & corona redimitus caput, ac se Imperatorem simul & Pontificem, barbarica jactantia, professus, initio denegavit. Cum autem aliquanto post gravissimum esset natum dissidium inter ipsum & *Philippum Pulchrum*, Galliarum Regem, approbavit electionem Alberti, in ejusque familiae laudem multa dixit: Sed ut ipsius perversos mores clarius & distinctius vobis explicem asserere debeo, ipsum fuisse hominem *avarissimum, fraudulentum, virulentum, superbum, violentum*, & denique planè *impium*.

Cuspinian, Peucerus: 5
fol: 106,
107. H.
Mutius
lib. 22.

I. *Avarus* fuit. Quia ex avaritia, quod nulli unquam in mentem venerat, revocaturus morem Imperatorum, qui singulis centenis annis annum secularem instituerant, annum JUBILÆUM agendum instituit, in quo plenissimam omnium peccatorum indulgentiam Romam venientibus, quam etiam aliis temporibus, sed minutatim, largiebatur, cum apertis misericordiae suae horreis, nullius mensuræ parcitate cohibitam, omnibus publicè, sed non omni-

nò gratis adverbialiter, sed gratis adjectivè, omnium peccatorum condonationem effunderet. Et eandem indulgentiam statuit in posterum omni anno centesimo repetendam: Eò itaque anno tanta undique hominum multitudo Romam confluit, ut vix incedere per urbem amplam & vastam liceret. Cum autem sequentes Pontifices viderent hujusmodi Jubilæo magnum afferri Pontificio fisco fructum, tum non solum ad 50. annos, sed tandem ad annos 25. Jubilæum reducerunt.

2. *Fraudulentus* fuit. Quia *Celestinum* antecessorem suum fraude circumvenit, voce tanquam cœlitus missa longa arundine per parietem ei quiescenti acclamavit: Cede Celestine, cede. Nisi Papatum dimittis, animam amittes. Quo sc: falso miraculo simplex Papa perterritus, Papatum resignavit, & huic nequam Bonifacio locum cedit.

3. *Virulentus* fuit. Quia Albertum Imp. coronare recusavit pronuncians eum indignum esse, qui imperio potiretur, quamquam bis à Germaniæ Principibus esset electus.

4. *Superbus* fuit. Quia omnia Mundi regna Pontificis esse contendit, & Reges hoc negantes excommunicandos & deponendos judicavit. Unde anno Christi 1301. Bullam misit ad Philippum Regem Galliarum, in

qua se prædicavit Dominum mundi in Spiritualibus, et Temporalibus: Et ea causa jussit ut Gallia Rex se pro feudi Domino agnosceret. Sed Philippus hanc bullam, manu carnificis, publicè combussit, et status regni convocavit, qui statuerunt, Pontifici nullum jus esse in regnum Gallia.

Platina

Cran-
tzius.

Martin.
Polon.

Heinz.

Mon.
Saxon.
l: 8. c: 36.

5. Violentus fuit: Nam hac de causa iratus fulmen excommunicationis vibravit in Regem et Regnum Francia. Sed nemo excommunicationem hanc in Galliis, præter Episcopum Burdegalensem, ratam habuit. Denique planè

6. Impius fuit, uti ex Jubilæo ab ipso instituto liquet: Etenim in illo plenam, ut diximus, delictorum omnium indulgentiam et remissionem præstabat visitantibus Romæ limina Apostolorum Petri et Pauli. Hic Papa in primo Jubilæi die in habitu pontificali processit, populoque benedictionem impertivit. Altero verò die processit indutus habitu Imperatorio, et sceptrum sibi præferri gladiumque curavit, cum hac exclamatione: *Ecce duo gladii hic sunt!* Quibus insignibus cœleste atque terrestre imperium superbissimè sibi arrogavit, de quo in in annalibus tale extat dictærum: *Intravit ut Vulpes, regnavit ut Leo, mortuus est ut Canis.*

Crantz &
Visp.

Notatu dignum est tempus, quo Jubilæum

lrum Romanum est institutum, scilicet, anno Christi millesimo trecentesimo, ubi Papa ad similitudinem & imitationem Caesaris Augusti (qui per edictum totum terrarum orbem describebat:) omnes Christianos Romanam convocavit, quia eodem quoque anno Imperium Osmanidarum, vel Ottomannorum, vel Caesarum Turcicorum in Oriente coepit. Initium quidem *Algieræ* sive æræ Turcicæ incidit in annum Christi, 622. Unde Saraceni, vel potius Agareni (neque enim à Sara, sed ab Agar ancilla ortum ducunt) annos *Algieræ*, id est, peregrinationis vel expeditionis primæ Mahumetis computant. Sed regnum Ottomannicum anno demum, 1300. coepit. Ergo eodem anno Papa in Occidente & Turca in Oriente regnum quisque sibi apertè usurparunt. Uterque Anti-Christus, & hostis Ecclesiæ infensissimus, ille *Occidentalis*, hic *Orientalis*, uterque alieni regni invasor impudentissimus, uterque malæ fidei possessor injustissimus.

Interea quid quæso actum est cum nostro Bonifacio VIII? Quem ille nequitia tandem & vitæ finem nactus est? Dicam. Anno Christi 1303. Synodus *Parisiis* fuit celebrata, in qua decretum: *Bonifacium VIII. esse Simoniacum, Homicidam, Hæreticum, & Epicuræum*, qui Saracenos allexerit

lexerit ad invadendam Siciliam. Inde *Philippus* Rex Galliarum ad domandam *Bestia* illius arrogantiam & malitiam (quoniam etiam Albertum Imp. cum Gallis committere studebat) extrema necessitate coactus, clam ducentos veteranos, *Sarra columna* Romano, & *Wilhelmo Nogareto*, Tholosate, Ducibus, in Italia conduxit, qui Pontificem, cum recenseret suos thesauros, quos in anno Jubilæo corraserat, Anagninæ in regno Neapolitano, in domo paterna die 7. Sept. ceperunt refractis valvis, & ita captivum Romam perduxerunt, ubi post dies 24, alii 35, mœrore animi *mortuus est ut canis ad rabiem* redactus, Pontificatus sui anno 8. Hoc modo Superbissimus ille Bonifac. mortuus est, qui Imperatoribus, Regibus, Principibus, Nationibus, populisque terrorem potius quam religionem injicere conabatur, quippe dare regna & auferre, pellere homines ac reducere pro arbitrio animi conabatur, aurum undique conquistum, plus quam dici potest, sitiens. Ejus Epitaphium est :

Platina.

Hic jacet, ecce Nero, Laicis mors, Viperæ Clero.

Talem ecce ! *Superbia* huic Regi Ecclesiastico ejusque regno mutationem & vitæ finem miserum imposuit ac intulit ! Amici,

ci, vitemus igitur cane pejus & angue omnem in cogitationibus, verbis ac factis *superbiam*, est enim magnum crimen, vitium, vel peccatum, graviter in scriptura à Deo damnatum, & prohibitum sub temporalibus & æternis pœnis, ut patet ex Num. 15. 28. Deut. 8. 14. 1 Sam. 2. 3. Psal. 18. 28. Psal. 101. 5, 7. & 119. 31. Matth. 18. 3. Luc. 14. 8. 1 Cor. 4. 7. Gal. 5. 26, & 6. 3. &c. Vultis exempla superbiæ punitæ Considerate Core, Dathanum & Abiramum, Num. 16. 1. Nabalem, 1 Sam. 25. 10, 11. Absalonem, 2 Sam. 15. 4. Hamanum, Esth. 3. 6. Simonem Magum, Act. 8. 9. &c. Certissimum Superbiæ consequens est excidium seu exitium superborum: Ideo, Prov. 18. 12. & 11. 2. *Animus se attollit ante confractiōnem, & adveniēti superbiæ evenit ignominia.* Non tantum linguam fallacem manusque sanguinarias, sed & oculos elatos & fastum odit Jehova, Prov. 6. 17. & 8. 13. imo abominationi Jehovæ est omnis altus animo, Prov. 16. 5. & Christus, Luc. 16. 15. *Quod apud homines sublime est, illud abominatio est in conspectu Dei.* Tolluntur Superbi in altum ut lapsu graviore ruant.

Octava Revolutionum causa statuitur esse *Idololatria & Superstitio*, quando nim. Rex, siue is natus & educatus sit in Idololatria & Superstitio

8.
IDOLOLA-
TRIA:
&
SUPER-
STITIO

trica religione, live à verâ ad illam Apostata factus, subditos suos ab orthodoxa religione, vel violenter, vel fraudulenter, ad idololatriam & superstitionem conatur cogere & seducere, quæ intentatio diversis in locis revolutiones non exiguas peperit. Sic Hussitæ, propter denegatum (combustosque contra datam fidem Johannem Hussum & Hieronymum Pragensem,) in S. Cena Calicem, armis, supra morem, duce Zizca, victricibus, Bohemiæ Regi Sigismundo, ejusque regno diversas attulerunt mutationes & devaluationes tam in politicis, quàm ecclesiasticis: Sic Principes & Urbes in Germaniâ Protestantes, superiori seculo, exercitum centum plus millium militum conscripserunt, seque contra Imperatorem suum Carolum V. qui suppressâ orthodoxa religione, idololatriam & superstitionem Papisticam illis obtrudere & restituere conabatur, armis defenderunt, & parva masculè tuiti sunt. Idem in simili casu præstiterunt *Belge* contra suum regem Philippum II. & nuper iterum Germani contra Ferdinandum II. cùm Gustavo Adolpho M. Suecorum Rege in auxilium vocato, religionem Evangelicam ferè oppressam relevarent, proque ejus defensione plus *triginta annis* continuis acerrimum bellum contra Papistas gererent: Ferdinandus enim Caesar, zelo

vid.
Æncam.
Sylv.
Chron.
Spang.
Grazzi-
um & eb.
Frank.

Anno
1546.

Anno
1566.
Anno
1629.

Religionis suæ nimium fervens Sanctæque Virginis Mariæ auxilio acceptas ferens diversas illas victorias, quas hisce duodecim annis elapsis contra Fridericum electum Bohemorum Regem, Christianum Brunsvicensem, Episcopum Halberstadensem, & Christianum IV. Daniæ Regem, frequenter obtinuerat, pergebat imperare Evangelicis Protestantibus Principibus & Urbibus Imperialibus Augustanæ Confessioni addictis, ut abjecta, quam sacris literis consonam credunt, fide, Romanæ Ecclesiæ auctoritatem sequantur. Diversum docentes tota Bohemia, Austria, Moravia, cæterisque Provinciis hæreditariis expulit, & ubique etiam in Imperio ipso ritus Papisticos restaurare incepit, Bonasque Ecclesiastica & monasteria suis olim possessoribus reddi voluit: Maximis itaque hisce periculis protestantes Germani commoti Regem Sueciæ, Gustavum Adolphum, ad socia pro religione arma gerenda admiserunt, & viribus unitis Papistarum vires ita detriverunt, ut Monasterii & Osnabrugi in Westphalia A. C. 1648. gloriosam pacem, post 30 annorum bellum cruentissimum, pro voto Protestantium concedere & subscribere coacti sint. Et non ita pridem etiam Angli, cum Religio & patriæ libertas & omnia essent tenti pendencia filo, mortique vicina, Liberato-

rem ex Papismi periculis & Restitutorem patriæ libertatis elegerunt & evocarunt Serenissimum, rum temporis, ac Illustrissimum Dominum Wilhelmum Henricum Principem Auriacum & Nassovcium, &c. Jam verò trium Regnorum non minus potentissimum, quàm, ex merito gloriosissimum Regem, cui nos omnes, quibus confractio Josephi curæ ac cordi est, ex profunditate cordis optamus, & à Deo precamur vitam longavam, felicem ac victoriosam!

Interea multum confert ad Idololatriæ introductionem & stabilimentum, si rex, vel princeps ipse, aut privatim, aut publicè sit Apostata, & Idololatra fiat: Nam multi semper *Placentini* erunt, & vertumni, temporis mutati religionem habentes, qui utilitaris aut commodi gratia Regis religionem sectabuntur, & multi etiam erunt & manebunt *Veronenses* confitentes etiam cum vitæ jactura veritatem agnitam: *Nebucadnezar* non tantum ipse Idololatra erat, sed etiam omnes subditos suos ad dedicationem & inaugurationem statuar, sub promissionibus & comminationibus, instanter invitabat: Seductus & alios seducere, perversus & alios pervertere volebat. Et sanè in tali casu Regum & principum viva exempla multum habent efficaciæ & persuasionis: Id ò Ecclesiasticus benè dicit: *Sicut est Princeps, ita et Praefecti, sicut est Senatus,*

Dan 3.

Syr. 10. 4

Senatus, ita cives. Hinc & Cicero: Quales sunt in Republ. Principes, tales esse in ea solere cives. Quapropter non tantum mali est, pergit, peccare Principes, quantum est magnum hoc per se malum, quantum illud, quod permulti etiam imitatores principum existunt. Nam qualescunque summi Civitatis viri fuerint, talem civitatem esse solere, & quaecunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo existere. Quò perniciosius de Republ. merentur Principes vitiosi, quod non solum vitia concipiunt ipsi, sed ea infundunt in Civitatem, neque solum obsunt, quod illi ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo, quam peccato, nocent. Hæc Cicero: Cui concinit Claudianus

Cic. lib. 3
de legib.

Claud.
Panegy.
de 4.
Consul.
lat. Honorii v.
299.

—— *Componitur orbis*

*Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita Regentis,
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
Scilicet in vulgus manant exempla regentium,
Utque ducum lituos, sic mores castra sequuntur.*

*Fulgentius: Qui sunt in culmine seculi
constituti aut plurimos secum perdunt, aut
plurimos secum in viam salutis perducunt*

Plinius : Vita Principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur.

Et prout hoc fit in politicis, ita & non raro accidit in Ecclesiasticis, ut multi Principum vestigia in religionis mutatione sequantur. Talis vertumnus & inconstans fuit *Ecebolius* Sophista Constantinopolitanus, qui in religionis negotio, pro re nata, varios colores induit. Nam dum Imperium tenebant Christiani Imp. & ipse acris extitit Religionis christianæ assertor. Ethnicis vero imperium tenentibus, ut JULIANO FOEDISSIMO APOSTATA, & ipse Ethnicus factus est & Gentilis. At, sublato Juliano, rursus Christianus factus, ad fores templi pœnitentiam agens, seu potius fingens, pronus se in terram projecit, prætereuntesque acclamavit : *παῖς αἰέ με, τὸ ἀπὸ ἀναίδουτος*, id est, *Proclamate me fulem fatuum* ; Alludit ad dictum Christi, *Matt. 5. 13. Marc. 9. 50. Luc. 14. 34.*

Inter maxima sane peccata censetur si quis in Religione vellet esse huic *Ecebolio* similis : In magno versatur divinæ abnegationis periculo : Quippe qui Christum abnegat, abnegabitur etiam ab eo coram patre cæleste. Præstat esse Christo fidelem usque ad mortem, & huic corona vitæ præparata est : O felices terque quaterque qui in
ago.

agone, ex instinctu veritatis, queunt dicere: *Ego certamen illud præclarum certavi, fidem retinui, idcirco reposita est mihi corona justitiæ, &c.* 2 Tim. 4

Idololatria dupliciter sumitur, vel propriè pro cultu religioso qui exhibetur rei, quæ non est verus Deus, vel etiam ipsi vero Deo, sed aliter quam ipse præscripsit in verbo suo, vel *minus propriè* pro spe & fiducia, quam aliquis reponit in re aliqua, quæ non est verus Deus, totus ab ea pendens, quo pacto avaritia dicitur idololatria, & avarus idololatra. Col 3 5
Eph. 5 5 Et hoc sensu valet:

Ambitiosus honos, & opes, & fæda voluptas,

Hæc tria pro TRINO NUMINE mundus habet.

Quod ad prius datū & inventi sunt in magna Britannia & Hibernia, ante quatuor vel quinque annos, non pauci, sed Deo sit laus! horum cultus tenebricosi ad ortum Solis nostri *Guilielmi* Regis totaliter dissipati & destructi sunt: Quo ad posterius plures adhuc ubique restant idololatræ, quorum regnum Deus, spiritu oris sui, et prædicatione verbi, magis ac magis extirpare ac destruere velit.

Cruas, quod idololatria tam citò in aliquo regno vires acquirat cundo, diversas esse

esse sciatis: Concurrunt et cooperantur ad hoc *partim* corruptio nostra humana, *Gal.* 5. 20. *partim* ignorantia veri Dei, et scripturæ sacræ *Gal.* 4. 8. *partim* authores et impulsores ad eam *Num.* 25. 2. *Deut.* 13. 6, 7. 2 *Chron.* 24. 17. ut sunt 1. *Diabolus* 1 *Tim.* 4. 1. *Zizania* illa in agro Domini scirens, *Matth.* 13. 25. 2. *Doctores falsi* *Deut.* 13. 2. *Apoc.* 2. 20. imprimis *Antichristus* falsorum Doctorum caput, *Apoc.* 14. 8. et 17. 4. et 18. 3. et 19. 2. 3. *Reges*, qui novos cultus invehunt ut *Jeroboam*, 1 *Reg.* 12. 28. 2 *Reg.* 17. 21. *Manasse* 21. 16. &c. 4. *Uxores* cultui idololatriæ addictæ, quas si duxerint *Reges* et subditi actum est de religione vera, imò et quandoque de vita ipsorum, nam tales uxores heterodoxæ abducunt eos à vero Dei cultu, et ipsos impios reddunt, vide *Exod.* 23. 32. et 34. 12. *Deut.* 7. 3. exemplo sint *Israelita*, *Jud.* 2. 3. *Psal.* 106. 35. *Salamo* quamvis regum sapientissimus, 1 *Reg.* 11. 4. *Ahab*, quem uxor idololatra magis impium reddidit, 2 *Reg.* 16. 31. et 21. 25. *Joam*, 2 *Reg.* 8. 18. *Achazia*, 2 *Reg.* 8. 7. 2 *Chron.* 22. 3. Ex talibus Regum conjugiiis multa mala in Ecclesiam ac Rempublicam promanant, ut patet in clarissimis *Judæorum*, *Neb.* 6. 17. *Eliafib*, *Neb.* 13. 4, 5. *Manasse*. v. 28. (vide *Joseph. antiq.* l: 11, cap: 8.) Integræ nationes

DE REVOLUTIONIBUS REGI 151

nes propter talia conjugia affliguntur, ut constat exemplo antiquioris mundi hominum, *Gen.* 6. 2, 3. *Judeorum* ut colligitur ex *Esdr:* 9. 14. *Mal.* 2. 11.

Sanè Idololatria est maximum peccatum testibus, *Exod:* 32. 21. *Jos.* 22. 17. *1 Sam.* 15. fons omnium viciarum ac scelerum, *Apoc.* 9, 20, 21. conjuncta: 1. Cum *scortatione*, *Gal.* 5. 19, 20. ut videre est in *Israelitis*, *Num:* 25. 1. *Apoc.* 2. 14. *Salamone*, *1 Reg:* 11. *Judeis* in templo lupanaria constituentibus, *Hos.* 4. 14. *Gentilibus*, *Rom:* 1. 24, 25. 2. Cum *ebrietate*, *crapula*, *intemperantia*, ut colligitur ex *Hos:* 3. 1. et 4. 18. atque adeò cum *lasciviis*, *cupiditatibus*, *vinolentiis*, *comestationibus*, *1 Pet.* 4. 3. *choreis saltationibus*, *lulis*, *Exod:* 32. 7. *1 Cor.* 10. 7. 3. Cum *veneficio* ut colligitur ex *Gal.* 5. 20. *Apoc:* 9. 21. et 22. 15. 4. Cum *violentia*, quam idololatræ exercent in proximum, sicut impii sunt in Deum, *Ez.* 8. 12, 13, 14, 17. atque adeò cum *crudelitate*, nam idololatræ amant effundere sanguinem, vide *Manassén*, *2 Reg:* 21. 16. *Joram*, *2 Chron:* 21. 13. *Jerosolymitanos*, *Ez:* 22. 3, 4. et 23. 37, 45. cordibus enim delectantur, *Gal.* 5. 21, 20. *Apoc.* 9. 21. et 21. 8. et in *pios ac orthodoxos*, qui nolunt polluere se idololatria & superstitionibus, crudelissime se. viunt. E. G: *Nebucadnezar* in socios *Danielis*,

nielis, Bestia, seu Antichristus, Apoc: 6. 10, 11. et 13. 15. et 10. 11. 5. Cum impunita & irrefragantia, nam haud facile resipiscunt, etiamsi Deus illis det tempus ad resipiscendum, Hos. 5. 3, 4. Apoc. 2. 21. vel magnis plagis illos afficiat, Jer: 2. 30. et 3. 3. Ez: 16. 27. vel dehortationibus in viam orthodoxiae revocet, 2 Chron. 24. 19. Jer. 2: 25. et 3, 7. et 44. 4, 5, 15, 16. et quamvis ad opera admiranda, quae Deus praestat in administratione seu gubernatione Ecclesiae suae, timeant, ac trepident, attamen non recedunt ab idololatria, sed in ea magis ac magis obdurantur Es. 41. 5, 6, 7. atque adeo tam pertinaciter addicti sunt idolorum ac imaginum cultui, ut ab eo abstrahi non possint, quamvis Deus quam plurimis testimoniis certissimis ac evidentissimis idolorum vanitatem, suam verò Majestatem et potentiam demonstret. Sic Philistaei, licet Dagonem facie sua collapsum coram arca Dei viderent, & se gravi plaga affectos ob id, quod arcam Dei captivam retinerent, tanta tamen fuit ipsorum caecitas & pertinacia, ut illis omnibus adduci non potuerint ad amplectendum Dei cultum, idolorum cultu abjecto, 1 Sam. 5. adeo delectantur in cultu illo abominando, & suaviter conquiescunt Es: 66. 3.

Multos in mundo vidi stultos & insipientes,

tes, sed insipientiores & stultiores non vidi,
quam Idololatrias & Superstitiosos, dum
vetulis & pueris creduliores, omnes sacerdo-
rum fabulas, veras credunt esse, ipsisque
indubitata fidem adhibent, imò incredi-
bilia quandoque credunt; Nil novi est. An-
tiquitus eadem regebantur & laborabant stu-
pida et stulticia, ut *Psal.* 115. 8. et 135.
15. *Es.* 44. 18. et 45. 20. *Jer.* 10. 8, 14.
et 51. 17. *Hof.* 8. 6. luce meridiana clarius
patet. Vultis exempla? Aspicite et consi-
derate *Laban* et *Mica Gen.* 31. 30. *Jud.* 18.
24. *Amaziam*, 2 *Chron.* 25. 15. *Achaz.*
28. 23. *Babylonios*, qui tamen de sapienti-
bus suis gloriabantur, *Jer.* 50. 35, 38. *Is-*
raelitas, *Hof.* 4. 11, 12. Gentes et eorum
Philosophos, *Rom.* 1. 23. Sed omnes irrisi-
one, sarcasmo, sibilis, et vexationibus di-
gni, adinstar *Baalitarum*, 1 *Reg.* 18. 26, 27.

Si quis etiam in mundo liberalis ad prodi-
galitatem usque est, certò etiam Idololatra
erit. Ille enim non parcat pecuniæ, aliisque
rebus pretiosissimis et charissimis ad idolola-
triam stabiliendam et fovendam, E. G. to-
tus populus *Israel*, *Exod.* 32. 3. *Ez.* 16. 17.
Ez. 8. 11. unde idola sua ex auro et argen-
to fabricant, aut ea auro et argento vesti-
busque pretiosissimis cooperiunt, imò quan-
doque pecuniâ fidei superstitionis profelytos
coëmunt, et conquirunt, cæterâ aut parum

aut nihil Christo in pauperibus largiuntur.

Sed ut verum fatear, peccatum hoc Idololatriæ in Sacro Dei codice *severè prohibetur, justè damnatur, & rigiè punitur.*

Prohibetur 1 Cor: 10. 7. 1 Joh: 5. 21. Exod: 20. vers: 3. 4. Act: 14. 15. et 15. 28. &c. etiam ea, quæ gestu tantum externo, reclamante animo, committitur, 1 Reg: 19. 18. Rom: 11. 4. &c. adeo ut neque pretio vitæ, neque metu mortis impelli debeamus ad cultum idolis exhibendum, Dan: 3. 15. neque etiam amplissimis honorum et divitiarum promissionibus ad communicandum idololatriæ adduci, Matth: 4. 9, 10. Luc. 4. 5.

Damnatur Gal: 6. 20. 1 Pet. 4. 3. et in aliis locis infinitis; et tertio

Punitur non tantum *Spiritualiter*, dum Deus illos odit, Hof: 9. 15. Exod. 32. 7. nec agnoscit pro suis, sed eos à fœdere suo excindit, Jer. 5. 8. et tandem à regno Dei excludit, 1 Cor: 6. 9. 10. Eph: 5. 5. Apoc: 22. 15. et in æternos cruciatus projicit, Apoc: 15. 19. et 21. 8. Sed etiam *temporaliter* et *corporaliter*, nam propter idololatriam, justo Dei judicio, evertuntur IMPERIA, REGNA et CIVITATES.

Audivimus supra quod imperia & regna Deus revolvat, mutet, & transferat, prout transtulit regnum Saulis ad Davidem, 1 Sam. 16. 1. 13, Roboam ad Jeroboam, 1 Reg.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 155

1 Reg. 11. & 12. *Judeorum* ad *Nebuchadne-
nezarem*, Jer. 27. 4. & hujus ad *Darium
Medum*, Dan. 5. 31. sed hæ frequentes
mutationes oriuntur propter peccata, ac no-
minatim propter idololatriam et scortatio-
nem, de quo exempla extant in *Sodomitis*,
Gen. 19. Deut. 18. 10. *Salomone*, 1 Reg.
11. 9. *Jeroboamo* 1 Reg. 13. 34. et 14. 10.
et 15. 29. *Baasa* et *Ela* 1 Reg. 16. 3. 7. 13.
Zimri v. 19. *Judeis* 2 Reg. 17. 15. ad 24,
Ec. *Manasse* 2 Reg. 21. 13. *Babylonis*
Jer. 5. 2. *Assyriis* Ez. 31. 3. et 32. 22.
Helamitis sive *Medis* Ez. 32. 24. *Scythiis*
v. 26. *Idumæis* v. 29. *Tyriis*, *Damasceniis*
et *Syriis*, v. 40. *Ægyptiis* v. 30. vide
etiam cap: 29: 14, 15: *Ninive* Nah: 1: 14:
Babylone mystica Apoc: 14: 8: et 18: 2:
et 19: 2: Imperium autem cum Deus
eversurus est propter peccata, solet ab eo
prius remove viros strenuos et sapientes,
et dominatores dare ad administrationem
ineptissimos, permittitque ut magna *atragia*
invehatur Es. 3. à vers. 2. ad 8.

Nona ratio, cur Deus reges et regna mu-
tet atque revolvat, est EBRIETAS et Te-
mulentia, de quo notetur ipsum *Jehovæ* di-
ctum: *Væ surgentibus summo manè ut po-
tum inebriantem se dentur, prorogantibus ad
crepusculum usque ut vinum incendat ipsos,*
in quorum convivio est cythara ac nablum,

9.
EBRIE-
TAS,
&
Temu-
lentia
Es: 5: 17,
12.

156 ORATIO J. H. DALHUSII,

vi. 22. tympanum ac vinum, opus autem Jehova
 non intuentur, & factum manuum ejus non
 considerant. Sed vae, vae! isti valentibus
 potare vinum, et ad miscendum potum ine-
 briantem strenuis. Contra hos est versa
 ira ejus, et manus extenta. Jehova contra
 v. 26. hos attollet vexillum ad gentes è longinquo,
 & sibilans advocabit eas ad se ab extremo
 terrae, & ecce! cū velox adveniet exerci-
 tus, cuius rugitus esse debet ut immanis le-
 v. 29. onis, rugientis ac frementis adinstar juvenis
 leonis, & ille prehendet prædam, salvamque
 deportabit, & nemo eripiet. Vultis exem-
 pla? & quot quantorumque malorum cau-
 sa sit Ebrietas? Considerate Regem Bel-
 fazarem. Annon ipse ebrius & se ipsum &
 regnum suum perdidit? Dem enim ille
 Dan. 5. cum Magnatibus suis mille comestationi
 poculisque indulgeret, & contra illos stre-
 nuè potaret, potandoque cum illis certaret,
 Cyrus Rex Persarum, urbem, cui confide-
 bat, munitissimam Babylonem cepit, Regem,
 Reginamque, omnesque Principes temulentos
 interfecit. Hic Belsazar ejusque Principes
 typus sunt omnium Epicuræorum, qui co-
 mestationi indulgentes à Cyro Cœlesti, nem-
 pe Iesu Christo, iudice vivorum ac mortuo-
 rum, de improvise opprimuntur, & in la-
 cum ardentem conjiciuntur: Cavete itaque
 vobis, inquit iudex iste, ne corda vestra

gra-

graventur crapula, et ebrietate, et curis
 hujus vite, subitusque vobis ingruat dies il- Luc. 21.
14.
 le, nempe extremi judicii; Tanquam la-
 queus enim superveniet in omnes, qui sedent
 super faciem terræ. Exempla in Ebrietate
 extinctorum illustra reperiuntur. 1. Phi-
 listæorum principes magno numero congre-
 gati idolo suo Dagon sacrificia magna offe-
 rebant, & convivia agitabant magnifica, sed
 cum putarent se frontem exporrecturos;
 Ecce ruina domus oppressi sunt, Jud. 16. 23.
 2. Amnon in ipso convivio jussu fratris Ab-
 salonis transfixus perit, 2 Sam. 13. 3. El-
 ia Rex Israel à Simrio Magistro equitum
 inter vina opprimitur 1 Reg. 16. 6. 4. Ben-
 hadad Rex Syriæ, qui maximum habens
 exercitum, & 32 regulos secum, bibens
 tamen & temulentus cum toto exercitu à
 paucissimis victus & profligatus est 1 Reg:
 20. 5. Simon Maccabæus cum filiis, in
 convivio largius bibens, à Ptolomæo Duce
 opprimitur 1 Macc. 16: 17. Hinc regula
 hæc politica nata est: *Vix ulla Respubl. diu
 stetit, quæ ebriosorum consilio gesta est, vix ulla
 concidit, quam ebriosi non everterint; vix
 ulla floruit, quæ à siccis & sobriis hominibus
 non administraretur.* Hinc Alex. M. ut
 Plutarchus refert, devicti Darii tentorium
 ingressus, visisque voluptatum apparatus
 magnificentissimis, exclamavit, dicens:
 Quid?

Quid? Num hoc est regnare? Cambyfes, ut Historici tradunt, ebrietati quoque nimium deditus fuit. O illaudibilis Principum consuetudo!

Contra Rex Salomon monet: Noli regibus, O Lamuel, *noli regibus dare vinum*, quia nullum secretum ubi regnat ebrietas: Divinum est monitum venerandi patris *Augustini*, quod extat in libro, quem scripsit *de Ebrietate*: Illud ante omnia, inquit, rogo, & per tremendum diem judicii adjuro, ut quotiescunque vobis invicem convivium adhibetis, illam scdam consuetudinem, per quam grandi mensura sine mensura, aut volentes, aut inviti solent bibere, tanquam venenum Diaboli de vestris conviviis respasitis: Quia ista infelix consuetudo adhuc de paganorum observatione restat. Hæc ille. Apud Paganos autem hæc illaudabilis vigebat consuetudo: ἢ πῖθι ἢ ἀπῖθι. aut bibe, aut abi, *Sauß oder entlauß*. Xerxes quoque in voluptate gulæ & ventris summum suum BONUM posuit: Ideo *Plutarchus* in *Apophth.* scribit, quod hic luxuriosus Rex bellum moverit ob CARICAS Atticas. Et licet ipsi nihil eorum omnium, quæ mens humana voluptatibus dedita excogitare potest, desuerit unquam, tamen de eo referunt *Valer. Max.* quod præmium publico edicto

Prov. 31
4.

Plin. lib.
4. c. 2.
Seneca
epist. ad
Lucill.
84. l. 12.

Val:
Max. lib:
9: c: 1:
& c:
Tuculan:
quæ:
lib: 5,

edicto novæ voluptatis repertori constituerit,
itaque isto Rege

Vivite lurcones, comedones, vivite ventres:

Ita quoque *Alex: Magnus*, teste *Plutarcho* in descriptione vitæ ejus, certamina potatoria instituit: Nam *Promachum*, hominem bibacissimum, in vini certamine victorem, talenti corona donavit, tribus tantum postea superstitem diebus: Ipse Rex adducis choas, seu duodecim sextarios bibendo processit: Cæteri cuncti, unus et quadraginta, effusis visceribus, propemodum spectante rege, crepuerunt, et potando spiritum eructarunt. O indignum tanto rege spectaculum! Sed tandem ille, qui nullis laboribus vel periculis cessit, non manu hostium, sed vino oppressus interiit. De quo *Philippi Melanchtonis* venusti versiculi notandi sunt:

*Aspice Pellæum pardum, quo pulchrior alter
Non fuit in toto, quem vicerat orbe, nec un-*
quam
Res similes gessit quisquam brevioribus an-
nis.

*Confectos ætate senes, bellicque labore
Consiliis vicit cunctos, in flore juvenæ,
Ergo illi nocuere nihil, nec tela nec hostes,
Sed facta EBRIETAS & desidiosa volup-*
tas.
Ac

At omnes mortales, adeoque imprimis Reges & Principes, voluptatem scēdam fugiant, nam tales voluptates. 1. Deo sunt exosæ, 2. Dolosæ, 3. Onerosæ, 4. Exitiosæ.

1. Voluptates sunt Deo summo EXOSÆ. Quia Deus casta & sobria mens, ideoque belluinam istam & immanem hominum voluptuosorum ingluviem extremo odio prosequitur, illisque Bachi mancipiis pœnas tum temporales tum æternas comminatur, ut supra ex Jesh. 5. 11, 12, 14, 22. probavimus. *Nolite itaque diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non ex Patre, sed ex mundo est. Et Mundus transit & concupiscentia ejus.*

1 I th: 2.
15.

Plautus
in cist. 1.
Act: 1.

2. DOLOSÆ. Quia non sunt meræ sed dolore mixtæ: Nam tota vita humana nihil aliud est quam γλυκύπικρον, id est, dulce amarum. Et illud quod videtur jucundissimum, est felle mixtum, videlicet Amor. Plautus inquit. *Amor est amaror, et melle et felle scēdissimus, gustu dat dulce, amarorum ad satietatem usque aggerit. Lucretius, lib: 4.*

me-

— medio de fonte leporum
*Surgit amari aliquid, quod in ipsis flori-
 bus angat*

hoc est, inest voluptati quiddam

Quod dulcem curis miscet amaritiam:

Deinde voluptates sunt dolosæ, quia non sunt veræ, sed falsæ. Licet enim filiis huius seculi arrideant, ingensque gaudium promittant, tamen veri specie eos decipiunt, & dulcissimo fistularum cantu, Sirenium more, amatoribus suis insidiantur, eosque incautos cassibus suis illaqueant, et tandem in exitium præcipitant. Omnia præterita, quæ nobis jucundissima fuerunt, cum recordamur eorum, sunt nobis conspecta, quasi in somno: Una namque litera inter mundi læticiam et luctum distinguit cum dico: *Lusum, luxum, luctum*. Unde meritò dicere possumus cum Salomone: *Vanitas vanitatum* Ecclesi 1. & omnia vanitas.

3. ONEROSÆ. Nam onerant et gravant hominem cum quo ad animam, cum quo ad corpus. Namque Horatius:

— corpus onustum
*Hesternis vitiis animum quoque prægravat
 ipsum,
 Atque affigit humi divinæ particulam auræ.*

Et Salvator noster Luc: 21. 34: Ubi ma-

gna est emphasis in voce GRAVENTUR, qua Christus insinuat, quod corda nostra, id est, mens et animus, hoc modo onerentur, ac deprimantur, ne ad diligentem rerum cœlestium contemplationem aut considerationem attolli possint. Quemadmodum enim viatori non expedit, ut nimio cibo potuque se oneret, nisi à comitibus deferri, et urbe excludi velit. Ita quoque vita Christianorum instar peregrinationis est, quæ ad cœlestem Hierosolymam tendit. Quare voluptatibus terrenis nos non oneremus, ne patria cœlesti excludamur.

1 Pet: 5. 8

Denique Voluptates sunt EXITIOSÆ. Quantopere enim Deus aversetur belluinam istam et cyclopicam hominum voluptatibus deditorum insaniam, pœnis diluvii toti mundo ostendit: Cum enim prima illa secula voluptatibus corrumperebantur, nec ductui Spiritus Johæ obtemperarent, fractisque continentiarum repagulis, ederent, biberentque, tam severè in eos animadvertit ultio divina, ut totum genus humanum aquis diluvii submergeret, eoque modo inexplebilem eorum sitim expleret restingueretque, insuper et tristissimam vocem ederet: *Pœnitet me fecisse hominem.*

Gen: 6. 6

Quanto minus præsentis seculi belluinam & intolerabilem ingluviem relinquet inultam, cum non edendo & bibendo, contrahendo

DE REVOLUTIONIBUS REG. 163

hendo & nuptum dando, sed dira ingluvie, crapula quotidiana, fraude dolosa, & vagis libidinibus omnem humanitatem homines exuerint, omnes verecundiae limites transulerint, omnemque patrum mensuram jamdudum supergressi sint?

De Germanis proverbium antiquum est: *Illos inter omnes bibaces esse bibissimos*: Carolus V. Imp. admonitus aliquando in castris, ut *Germanis* militibus de vitanda ebrietate, leges ferret, respondit, perinde fore, ac si *Hispanis* interdiceret, ne furarentur. Huc obiter potest referri jucundum certamen inter Italum & Germanum aliquando initum, quo Italus Germanum hoc modo adortus est:

*Germani cunctos possunt perferre labores,
O utinam possent tam bene ferre sitim!*

Rursum Germanus Italo hoc versu respondit:

*Ut nos dulce merum, sic vos Venus improba
vexat,
Lex posita est Veneri Julia, nulla mero.*

Sed hoc tempore invicti ceteroquin Germani ab aliis Nationibus in hac arte victi sunt, quibus proinde hanc laurum non invident.

10.
Impru-
dentia
&
Stultitia

Xiphili-
nus.

Iosephus
lib: 18.
Antiq:
Iudaic:
c: 4 & 10

Dion in
Cohor:
9. 6.

Decima Regnorum ruina est Principum & subditorum *Imprudentia & Stultitia*, quo malo non raro & Reges & Imperatores lethalius laborant: Veritatem hujus, sequentia consideraturi, reapse sentietis: Quartus Rom. Imp. *Cajus Caligula* in tantam delapsus est insolentiam & dementiam, ut veluti Deus adorari veller. Qua de causa Deorum vestimenta induebat & ornatum, & imagines suas per totum Romanum imperium mittebat, ut in templa & fana idolorum referrentur, divinoque honore afficerentur. Imò in sanctissimum templum Hierosolymitanum imaginem suam per *Petronium* inferri voluit, sed irritò conatu: Judæi namque obstinatè resisterunt, neque eam recipere voluerunt.

Cum fortè *Gallus* quidam hunc *Caligulam* pro excelso tribunali, sub specie & forma & habitu JOVIS, jus dantem videret, eoque viso effusè & publicè cachinnaretur, & cum Imperator id animadvertisset, vocatum ad se interrogavit, cur adeò risisset? Respondit satis confidenter. Magnam sibi dementiam ejus visam, ideoque risum continere non potuisse. Sed ei, quod sutor esset, & risus, & liberum atque aculeatum responsum, sine damno aut periculo fuit. Addeò, subjungit Dio, *Principes hujusmodi a-quiore animo ferre solent plebeios homines, à*

qui-

quibus propter vilitatem nullus motus, liberi-
us loquentes, quam viros magnos, & digni-
tate præditos :

Præterea & hic Imp. cuiusdam ex Equis suis
magnos honores habuit : Nam ita scribit
Dion : Unum ex equis suis, quem *Incita-*
tum nominabat, invitabat ad cœnam, ita
ut ei hordeum ex auro apponeret, funderet-
que vinum in poculis aureis, ac per salutem
ejus & fortunam juraret, seque eum CON-
SULEM facturum polliceretur. Eidem
quoque, præter equile marmoreum et præ-
sepe eburneum, præterque purpurea regu-
menta, ac monile è gemmis, domum etiam
et familiam, et supellectilem dedit, quò lau-
tius, nomine ejus ac famâ invitati, accipe-
rentur : Hic verè de Caligula dici potest :
Bruterum animantium collega est, qui bel-
luinam vitam agit. Addo : quod *Cæsoni-*
am Uxorem, aliosque locupletissimos ho-
mines Sacerdotes creaverit : Cujus rei causa
exegit à singulis aureorum centum millia,
cumque se ipsum Sacerdotem fecisset, *Equum*
collegam in sacerdotio designavit, eique sin-
gulis diebus aves teneræ et pretiosæ sacri-
ficabantur. Sed hæc Bestia, equi in sacerdo-
tio collega, tandem à *Cornelio Sabino*, mi-
litum Tribuno, interfectus, et ab assistantibus
multis vulneribus confossus est, nonnulli et
ejus carnem, per vindictam, degustarunt, et

S. 3.

Dion in
Calig. § 3

Dion § 6

mo-

momorderunt. Xerxes ut fuit potentissimus, ita et ridiculæ suæ stultitiæ atque extremæ dementiæ palmam omnibus ante se praripuit. De quo *Herodotus in Polymnia* ita scribit : Xerxes cum intellexisset Hellespontum ex Asia in Europam conjungi, indigne ferens jussit trecenta Hellesponto verbera infligi, et in ejus pelagus par compedum demitti. Audivi etiam misisse qui stigmata Hellesponto inurerent, dicentes hæc barbara et vesana verba : *O aqua amara, Dominus hanc tibi irrogat panam, quod eum lesisti, qui de te nil malè meritus erat.* Te tamen Xerxes velis nolisve transmittet, meritoque nemo hominum tibi sacrificat, ut doloso pariter et amaro flumini.

Quamvis autem nullus hodiernorum Regum ac principum Caligulæ huic, nimium dementi ac deliranti vel Xerxi sit similis vel æquiparandus, dantur tamen non pauci, qui imprudentiam ac simplicitatem suam manifestant, & visui & risui exponunt in casibus sequentibus, nimirum. 1. *Dum malorum Consiliariorum gubernio se submitunt, obedienter præstando quicquid illis visum fuerit, uno verbo, qui magis reguntur, quàm regunt :* Nihil est novi, quod mali consiliarii bonum principem corrumpant, aut tandem eum perdant, imò cum principe pereunte semetipsos in exitium præcipitent. Malum enim

DE REVOLUTIONIBUS RES. 167

enim consilium consultori pessimum esse so-
let & debet. Legimus Sap. 11. 17.

Διὰ ὧν τις ἀμαρτάνῃ, διὰ αὐτῶν καὶ παίδευεται,
id est,

Per quod quis peccat per idem punitur & idem.

Hesiodus in lib: cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι :

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσάντι κακίστη.

Consultum malè consultori pessima res est.

Seneca. In Magistratum scelera redierunt
sua. Claudianus :

Quam bene dispositum terris : ut dignus
iniqui

Frustrum consilii primis auctoribus instet.

Sic opifex tauri tormentorumque repertor,

Qui funesta novo fabricaverat ara dolori

Primus inexpertum, siculo regnante Tyranno,

Sensit opus, docuitque suum mugire juven-
cum,

Unde Politici quæstionem movent : An
melior status sit Reipubl. in qua Princeps
malus ? An vero ea in qua Consilarii Prin-
cipes sint mali ? Ad hanc quæstionem re-
sponderi potest ex Lampridio, qui, in vita
Alexandri Severi, scribit : Meliorem ac
propè tutiorem esse Rempubl. in qua Prin-
ceps malus sit, quam ea in qua Principis
amici mali : Nec sanè ratio deest : Nam
unus

unus malus potest à multis bonis corrigi : Multi autem mali non possunt ab uno, quantumvis bono, superari ulla ratione. Exemplis res declarari potest. *Saul* Rex impius erat, & tamen *Samuele* utens Consiliario, multa fecit, quæ alias non fecisset. Contra verò nullus est tam bonus Princeps, qui non seducatur, si malos habeat Consiliarios. Sic quamdiu *Joad* Rex *Juda* apud se habuit *Jorjadam* Pontificem, virum singulari pietate atque prudentia præditum, res bene successerunt Regi & toti regno, ubi verò, illo mortuo, destitutus fuit rex viris legis divinæ peritis, omnia ad ruinam spectarunt. Ita *Photinus* *Ptolomæi* *Ægypti* Regis Consiliarius, Regi suo de *Pompeio* *M*, à quo Pater ipsius in regnum amissum restitutus erat, recipiendo, & defendendo deliberanti, perfidum hisce verbis dedit consilium :

*Nulla fides unquam miseros elegit amicos :
Tu cole felices. Miseros fuge. Exeat
aula*

Qui vult esse pius.

vid. An-
ti Ma-
chiavel-
lum a
pag. 638
usque ad
647.

Verum sophisticis consiliis suis & sibi, & tandem Regi exitium attulit. Hinc rectè *Diocletianus*, cùm jam Imperio, sua sponte, abdicato & deposito, vitam privatam ageret, dixit : *Nihil est difficilius quàm bene imperare : Nam quatuor vel quinque viri se*

se colligunt, atque unum consilium capiunt ad Imperatorem decipiendum, dicunt, quid probandum sit: Imperator, qui domi clausus est, vera non novit: Cogitur hoc tantum scire, quod illi loquuntur, & sic facit iudices, quos fieri non oportebat, amovet à Republ. quos retinere debebat. Quid multa? Bonus, cautus, & optimus venditur Imperator. Hæc ille.

Unde patet quod nulla major Pestis Reipubl. sit, quàm mali consilarii. Et contra. Nullum majus & melius regni instrumentum, quàm boni consilarii. Et magnum sanè est Principi ornamentum Corona doctorum atque cordatorum Consiliorum cinctum atque stipatum esse. Imò & maximum Principi est emolumentum, quia felicem actionum successum præbet, & adversariis metum incutit, & subditi libentiùs parent: *Diocletianus*, quo ad statum Regum miserrimum, consentientem habet venustissimum poetam *Owenum*, dum canit:

Dum non vult alter, timet alter, dicere Lib. 2.
verum *Urgit.*

Regibus, ô miserum Regis in orbe statum.

Interdum mali Consilarii consilia dant calida, sed non satis cocta, quæ Regibus & regnis rarò sunt felicia: Nam præcipitantia rectis consiliis est inimica, & prudentiæ adversa,

adversa, & magnorum malorum mater. In cunctatione multa sunt bona, quæ etsi non prima fronte apparent, tamen progressu temporis percipiuntur. Unde rectè *Salustius* ait: *Antequam incipias, consulto; ubi autem consulueris, maturè factio opus est.* Ex *Livius*: Calida consilia initio læta, tractatu dura, exitu tristitia esse solent. *Thucydides* docet: Duæ res maximè obstant bonis consiliis, nempe *ira & festinatio*. Nam *impedit ira animum ne possit cernere verum*. Festinatio verò cæca est & præceps, cuius comes pœnitentia. Unde *Cæsar Augustus* hoc symbolo usus: *Σπουδὴ βραδέως: Festina lente*, quo insinuare voluit satis celeriter fieri, quicquid sat bene fit. Si enim vim & contenta hujus symboli æstimes, quæ hæc tam concisa vocum brevitās in se complectitur, profectò facilè discesseris in hanc sententiam, ut non aliud dictum ullum perinde arbitreris dignum, quod omnibus foribus ac cordibus inscribatur: Omnes itaque hoc symbolum usurpemus: *Consilium ante factum: Mantuanus* Eclog. 2.

Liv. Decad. 4.
lib. 5.
Thuc.
lib. 3.

vid. Macrobius
lib. 6. &
Gell. lib.
10. c. 11.
& Erasmus
in Chiliad.

*Sed post jacturam quis non sapit? Utile non est
Consilium post facta dari, quod oportuit ante.
Consilium post facta imber post tempora frugum.*

& *Ovid.* de Ponto, lib. 11.

Nunc

*Nunc quid naufragio, quid prodest dicere,
facto,*

Qua mea debnerit currere cymba via ?

2. *Dum bonorum Consiliariorum consilia, imò veritatem nolunt audire, vel sequi, Malunt sententias audire gratas, quam veras. Imò quod pessimum est, malunt saepe audire delatores & calumniatores qui grata, quam viros bonos, qui ingrata denunciant. Tale levitatis signum in Domitiano fuit. Nam dum rapinis animum intendebat, ita aures delatoribus patefecit, ut nihil cuiquam tutum esset. Grande hoc vitium fuit. Nam, ut suprà dictum, calumniatores humani generis sunt pestis. Unde lingua sycophantæ vocatur lingua aspidis, Ps. 140. 4. Quia sycophanta vel calumniator eadem opera tribus personis nocet. Nam 1. Conscientiam propriam atrociter fauciat, 2. Auditorem veritate privat : & 3. Delatum injuria afficit. Unde Bernhardus pulchrè ait : Triplex lancea est detractoris lingua, quæ uno ictu tres confodit, dicentem, audientem, & eum in fama, de quo detrahit. O venenata sagitta tres simul penetrans ! ut verè sapientum quidam dixerit : Detractor habet Diabolum in lingua, auditor in aure, & consentiens in corde. Et valdè memorabile est carmen Solonis, quod exstat apud Laërtium lib. 1.*

172 ORATIO J. H. DALHUSII,

*Singulis probè observatis
Vide, ne quis hastam occultam
In corde habens, te blando vultu alloquatur,
Et lingua duplex ex æramento sonet.*

Verum contra tales Malevolorum actus
& ictus quilibet vir probus se debet armare
& munire precibus ex Psalmo 55. haustis,
suspirando :

*O Deus linguas male perde pravas
Illitas linguas gelido veneno,
Quæ dolis, probris, rabidisque vexant
Litibus urbem.*

*Gentis humanæ moderator, orbem
Qui saluari regis æquitate,
Fraudis auctores scelerumque vivos
Obrue terra:*

*O potens rerum, sine fine pœnis
Tu premes justis scelus impiorum
Arrogans pectus quibus obstinata
intumet ira.*

*Pace qui fida simulant amice
Mentis affectus, animoque virus
Occulunt, prisco neque facta curant
Fœdera ritu.*

*Lacteus blando fluit ore rivus,
Bella cor spirat fera, suaviorque
Balsamo sermo secat instar ensis
Vulnere cæco.*

Tu

DE REVOLUTIONIBUS REG. 173

*Tu tui curam Domino relinque,
Is tuos gressus reget, is dolores
Leniet, justumque ope sublevabit
Rebus in arctis.*

*Impio fallaci, avidoque cædis
Fila mors rumpet viridi in juventa :
Me tui, Reſtor bone, spes favoris
Certa fovebit.*

Verum quando Reges non tam bonos Viros, quam malos delatores audiunt, hoc præſagium est ruinæ certissimum. Hoc namque signum est irati Nûminis sanam illis mentem auferentis, sicut *Lycurgus* in Oratione sua contra *Leocratem* pulcherrimè ait :

*Iratus ad panam si quos trahit Deus
Auferre mentem talibus primum solet,
Caliginemque offundit, ut ruant suas
Furenter in clades, sibi quas noxiis
Accersierunt ultrò consiliis mali.*

Livius in eundem scopum pulcherrimè loquitur : *Sæpe audiui eum primum esse Vi-* *Livius*
lib: 36:
rum, qui ipse consulat, quod in rem sit; secundum eum, qui bene monenti obediat; Qui vero neque ipse consulere, neque alteri parere sciat, eum extremi esse ingenii. Nobis, quia prima animi ingenique sors negata est, secundam & mediam teneamus, & dum imperare discimus, parere prudenti in animum inducamus.

Præ-

Præterea vulgatum est in mundo : *Magnates veritatem audire non amant, & ideo Veritas in aulis exulat.* Hoc ipsemet Ludovicus XI. Rex Galliarum, professus est : Illum enim dixisse aliquando legitur ; Se in regno suo et potissimum in aula propria, abundare omnibus rebus, unâ excepta. Quam verò innueret rem, dum quæreret unus ex aulicis : VERITATEM esse respondit : Quare prudens ac pia ejus ad filium in regno successorem fuit hæc admonitio : *Ita te gerito, ut confessori, necessariique & familiares possint te liberè admonere mali, quod feceris, & docere facta tua : Siquidem natura humana in his rebus, quæ ad voluptatem pertinent, ad id sæpius inclinatur, quod sibi detrimento esse solet, atque id unum profuturum putat, quod ipsa cupit perficere : Hincque revera in fraudem inducitur, neque quid conducat, solertia prospicere, neque periculis admonita, vel molestiam animi discere, vel ad id quod decet, redire potest.*

3. *Dum vel faminas heterodoxas in matrimonium ducunt, vel ducis secreta cordis & regni communicant.* Dictum à Poëta : *Si qua voles apte nubere nube pari, & hoc non tantum quo ad ætatem et statum, sed & quo ad religionem intelligendum esse censeo : Nam si in hoc impares jungimur facilius Uxor maritum quam ille uxorem so-*
let

Philipp:
Camer:
Horis
succil:
cent: 1.
cap: 90

let seducere, & ad partes suas trahere. E. G. Orthodoxus Imp: *Valentinianus* I. duxit Domitiam, vel ut alii, Dominicam, callidam & astutam fœminam, hæresi Arrianæ addictam: Sed hæc blandimentis suis persuasit ut à vera religione deficeret, & Arrianismum amplecteretur Maritus: Supra ex Scriptura aliquot *divina* hujus veritatis exempla adduxi, jam nil nisi *profana* addam, ex quibus patebit virus hæreticum ex gynæceo in totam provinciam læpius sparsum, & πολυπραγμοσύνη mulierum, negotiis ecclesiasticis aut politicis se immiscentium, ut plurimum fuisse infelicem, & Reges & regna turbasse: *Constantia* Licinii vidua, Imp. Constantini M. soror, imbuta Arrii blasphemii, persuasit fratri Constantino, ut Arrium ab exilio revocaret, retractaret Decretum contra illum, ejusque causam denuo cognosci curaret. *Eudoxia* Augusta, Arcadii uxor, effecit ut *Chrysostomus* in exilium pelleretur. *Basiliscus*, qui Zenone in exilium pulso, imperium rapuerat, à conjugè incitatus, edicta proposuit, quibus abolevit sententias & Decreta Synodi Chalcedonenfis. *Ludovicus Pius*, Caroli M. filius, & Imperator, totus pendit à consiliis uxoris, ab eaque persuasus multa & injustè & crudeliter fecit. Ea de causa incurrit in odium apud Proceres,

qui

Hist: Arcadii. c. 2

qui incitatis contra eum filiis, prætextu occultarum molitionum novercæ, regno amotum carceri incluseruat.

Ita quoque *Justinianus M.* ab uxore persuasus, ab orthodoxa sententia ad Eutychianos descivit, & magnis moribus & cum multis in Ecclesia & potestata causam præbuit.

O utinam tres posteriores Angliæ Reges, heterodoxas uxores ducendo, earumque consiliis perverlis morem gerendo nec se, nec regna sua perdidissent & amisissent !

Demonstravi Imprudentiam quorundam Principum dissentientes in religionis negotio mulieres ducentium, restat ut non minus vobis explicem stultitiam, quam in Uxori adaperiendis cordis & regni secreta quandoque committere solent : Sapientes docent vinum esse tormentum lene, quod constat ex Horatio, qui vini amphoram ita alloquitur;

Od: 21,
lib: 3.

*Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro, tu sapientium
Curas, & arcanum jocosum
Consilium retegis Lyao.*

Et hoc tormento uti, ait idem (*in arte ad Pisones*) Reges :

*Reges dicuntur multis urgere culullis
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus.*

Hinc Critici Liberum Patrem ex eo Libe-

rum

rum dictum voluere, quod bibentes liberi oris faciat. Eadem quoque in fœminas quadrant, quæ & ipsæ, ut lene tormentum, blandis extorquent verbis, quicquid imo latet in pectore. Unde non minus ab hisce, quam à vino cavendum, neque illis secreta revelanda. Et hac de causa *Michæas* graviter monet, quando inquit: *Ab ea, quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui.* Et pulcherrimi sunt versus *Antiphanis*.

Cap: 7.5

apud
Stobzium
Sermon: 14

Τι φῆς: λαθεῖν ζῆτῶν τι, πρὸς γυναῖκα
'Επεί τὸ πρᾶγμα, καὶ τί τῦτο διαφέρει
'Η πᾶσι τοῖς κήρυξιν ἐν ἀγορᾷ προᾶσαι:

Hoc est,

*Quid ais? latere cum velis negotium,
Quid fœmine narras? Quid istuc interest,
Quam si omnibus in foro dicas præconibus?*

O si hoc observasset *Samson*, & ab ea, quæ dormiebat in sinu suo, claustra oris sui custodivisset, secreta *Delilæ* non referendo, in tantas non fuisset reductus angustias, ut & libertatem, & oculos & vitam miserè amisset. *Judic. 16. M. Cato*, quamvis meliori fortuna usus, se tamen per omnem vitam trium maximè pœnitere dixit: *Unum*, quod mulieri arcanum credidisset; *Alterum* quod navigasset, quò pedibus ire poterat; *Tertium* quod unum diem mansisset intestatus.

A 1

Qua-

178 ORATIO J. H. DALHUSII,

Macrob.
lib. 1.
Saturnal
c. 6.
Gell.
lib. 1.
c. 23.

Quare viri in publico versantes officio,
à leni hoc tormento, hoc est, blanditiis for-
mineis sibi caveant, nisi ad eundem periclita-
ri modum velint: Nam *famina id tantum*
tacere potest, quod nescit, sicut notanter Por-
cius Latro ait apud Senecam, Rectè hoc
ipsum observavit Papyrius, quod ea, quæ
in Senatu consultabantur, matri quærenti a-
perire noluerit: Hic Papyrius vocatus fuit
prætextatus, nobilis adolescens, ex eo cog-
nomen adsecutus, quod in prætexta & ado-
lescentia magnæ indolis atque ingenii speci-
men dedit. Quum enim à patre duceretur
in Curiam, in eaque fortè arcana quædam
tractarentur, domum reversus, interrogatus
à matre, quidnam in Senatu esset actum, ut
duæ (inquit) uni nubere possint. Qua-
re inter matronas sparsa, manè gregatim
ad curiam concurrunt, multò æquius esse
clamitantes, duobus unam nubere. Cujus
clamoris causa tandem intellecta, Senatus
Papyrii in ætate taciturnitatem & callidita-
tem admiratur, soli in posterum ex æquali-
bus aditum concessit in Senatum.

4. Dum vestimentorum extraneorum &
peregrinorum modos & formas leviter assu-
munt, prout nullus ferè in tota Europa fu-
it princeps vel nobilis qui non ad nutum &
Phantasiam Regis Galliarum vestes suas, vario
modo, hætenus mutaverit.

Quod

Quod considerans *Owenus* ait:
Deserret mores si viveret Heraclitus,
Nostraque rideret tempora Democritus,
Quanquam ad ridendum curas et inania
mundi

Splenis Democritus non satis unus habet,
Ad casus hominum lacrymarum rore rigandos

Heraclite, oculi non satis ambo tui.

Olim enim fuit creditum, quod, qui vestes patrias mutant, unâ quoque mores patrios exuant, & aliarum gentium, quarum vestitum imitantur, mores induant, sicut Poëta iudicat: *Affectus patrios patria cum veste relinquunt.* Et Ecclesiasticus, cap. 19. 27. inquit: *Amicus, risus, & incessus produnt hominis ingenium.* Unde signum est impendentis mali, aut mutationis status publici, quando regio aliqua vel Respubl. patriis vestimentis mutatis, exoticas assumit: Vultis exempla? Judæis mirum in modum Chaldæorum vestitus ac habitus arridebat, imprimis TIARARUM TINCTARUM, id est, variis coloribus infectarum, in longitudine atque latitudine excedentium, qualia capitis gestamina hodie Turcæ, & parum abest, quin & foemellæ & puellæ Christianorum præsentis ævi, habent & portant. In hisce absurdis tiararum Babyloniarum

Ezech.
23. 15.

bylonicarum gestaminibus Judæorum oculorum concupiscentia insaniebat. Neque sanè hoc illi impunè tulerunt : Nam Deus *Sophon.*
1. 2. per Propheram *Sophoniam* hisce verbis comminatur : *Et erit in die hostiæ Domini, visitabo super Principes & super filios Regis, & super omnes QUI INDUTI SUNT VESTE PEREGRINA.* Idem Deus comminatur alibi eidem populo ; *Ego, inquit, Jehovah suscitabo omnes amatores tuos contra te, nempe filios Babel & omnes Chaldaeos, & venient super te armis, curribus, &c. Nasum tuum & aures tuas præcident, ipsi filios tuos & filias tuas capient, & DENU-*
Ez. 23.
23, 23,
27.
2 Reg.
25, 1, 2 7
&c.
Grego-
ras.
DABUNT TE VESTIMENTIS TUIS, & tollent vasa gloriæ tuæ. Impleta est hæc Dei comminatio in *Zedekia* ultimo Rege Judæ, ejusque filiis, & civibus Jerosolymitanis, qui à Nabuchdonosore in captivitatem Babylonicam abducti sunt.

DARIUS, ultimus Rex Persarum, *Vaginam acinacis Persicam* mutari jussit in eam formam, quâ Græci utebantur. Quod statim Chaldæi inter præsagia mutandi ac transferendi Imperii Persarum, à Dario ad Græcos, quorum arma esset imitatus, recensabant.

Alexander M. Regno Darii potius, similiter fertur **PURPUREUM** **DIADEMA**, distinctum **ALBO**, quale Darius habuerat,
 capiti

DE REVOLUTIONIBUS REG. 181

capiti circumdedit, vestemque Persicam sumisse; & quamvis ille se spolia Persarum gestare diceret, tamen verè mores cum illis induisse, & superbiam habitus animi insolentiam secutam fuisse, manifestum est: Unde & milites & amici tantum in eum odii conceperunt, ut illi eum relinquerent, & veneno mortem moliti fuerint.

Curtius
lib. 6: de
gestis
Alex. p.
224. A-
thenicus
lib. 12.
c. 18.

GERMANI quoque, populares mei, juxta Oweni veriverbum:

*Antiquata viget novitas, renovata vetustas
Nascitur, & Veteres nunc novitate placent,*

Vestitum plùs æquo & iusto, variant, ut nunc Gallos, nunc Italos, nunc Hispanos, imò etiam Turcas nonnunquam æmulentur: Qua de re sequentem audiamus narrationem: Demandabat quidam Turcicus Imperator egregio pictori, ut omnium populorum habitus & vestimenta artificiosè exprimeret. Obsequitur ille, & jussus parer, quantum consequi industria potest, ac cuique genti sua attribuit vestimenta. Ad extremum hominem nudum appingebat, cui aliquot ulnas panni humero dependentes attribuit. Rogatus verò, quis iste esset, & quid, hoc factò, sibi vellent? Respondit: GERMANUM hunc esse, cui perpetuam vestimenti formam assignare non possit, ut qui subinde vestimenta variet & novis formis delectetur. Ita certè res se habet hodie. Olim magna Ger-

Manlius
in Loc.
Com.

Germanorum in vestitu, ut etiam multis aliis in rebus, fuit gravitas, nunc verò gravis eorum in vestitu varietas, imò verò multis in locis insignis levitas est, aded ut nos Germani Germaniam in ipsa Germania requiramus, & vix inveniamus: Nam nostri, proh dolor! Germani unà cum veste mores quoque & animum Germanum exuunt, & aliarum, quarum habitus vestesque æmulantur, gentium mores moros induunt: Unde viri sapientes sæpe ominati sunt, verendum esse, ne aliquando exteri veniant repetitum suos colores & habitus, & furtivis nudata cornicula coloribus omnibus risum moveat. Ah, quod metuerunt, nunc illis proh dolor! evenit. Deus oculis gratiæ patriam meam dilectissimam respiciat, atque ex bellorum tempestatibus ereptam in securum perpetuæ pacis portum brevi reducat! De Polonorum vestitu Clemens Janitius idem scribit:

*Aut Turcæ turba ista favet, quia gaudet amittit
Illius, aut omen res habet ista malum.*

Ego addo hoc unicum: Si quis novo & alieno indui gaudet vestimento, is non potest invenire mollius ac melius quam *novum & peregrinum* vestimentum Domini nostri Iesu Christi, quem in baptismo primitus induit,

Horat:
lib: 1:
Epist: 3.

Gal. 3.
27.

duit, in eo gaudet, eoque triumphet dicendo cum *Jes. 61. 10.* Omnino gaudeo in *Jehova*, anima mea exultat in Deo meo, quia induit me vestibus salutis, pallioque justitiæ amiccivit tanquam sponsum & sponsam suam.

5. Dum ad summos eminentiæ atq; potentiæ gradus evecti veteris fortune exilii, paupertatis, amicorum benevolorum, ac beneficiorum, imò quandoq; consanguineorum, obliviscuntur, eorumque recordationem planè abolent, & susque deque habent ingratißimi: Non sic faciunt illi Principes, quibus *Titan* de meliori luto præcordia finxit, sed contrarium efficiunt. *Josephus* Patriarcha in summo opulentiæ eminentiæ atque potentiæ gradu constitutus pristini sui status, miseriz ac egestatis semper memor fuit: Nam ut miseriz suæ semper recordaretur filio suo *Manassis* nomen, ab oblivione, imposuit, eumque *MANASSEN* vocavit, quasi oblivionis filium, quia, inquit, *Deus fecit me oblivisci omnis laboris mei.* Alterum verò filium vocavit *EPHRAIM*, ab augmentatione, vel multiplicatione, quia, inquit, *Deus fecit crescere me in terra afflictionis meæ.* Similia humilitatis in statu excelso exempla habemus in *Jacobo* Patriarcha, in Rege *Davide*, & in *Maria* virgine, ac *Matre* gloriosissima.

Gen: 47.

57, 58.

Gen: 32:

10.

2 Sam:

7: 18.

Luc: 48

riofissima. Exemplorum profanorum tria saltem adjungam.

1. De *Agathocle Rege Sicilia*. Hic figuli erat filius, & ad gubernacula regni vectus, verum originis suæ memor pateras semper aureas & luteas mensæ simul imponi jubebat :

Et miscebat opes pauperiemque simul.

De quo elegantissimum Ausonii Epigramma observandum est :

Fama est, fidilibus canasse Agathoclea Re-

gem,

Atque abacum Samio saepe onerasse luto :

Quæsitæ causam, respondit : Rex ego, qui
sum,

Sicania figulo sum genitore satius.

2. De *Willigiso, Ottonis III. Imp. Præceptore*. Hic Ordinis septemviralis author instituendi fuit, A. C. 997. Et ipse primus fuisse perhibetur in *Diocesi Moguntina* Septem Vir. Verum ut suæ conditionis (qui natus erat patre rhedario ex pago Saxoniz Schoningen) memor esset, ROTAM, multis in locis depictam sibi velut imaginem *humilitatis* atque *modestiz* probandæ proposuit, cum hac inscriptione : *Willigise, Willigise, recole undè veneris, & prioris fortune tuæ memor, quis nunc sis, considera.* Unde etiamnum *Archi-Episcopus Moguntinensis*

Bruchius de
Episcopo.
Dr. Ste-
tus parte
2. milles
natio 6.

nenfis insigne hereditarium ROTA perduravit.

3. In annalibus Magdeburgicis elegans extat exemplum, de *Ludolpho à Kropenstett*, qui pauperis rustici filius fuit, sed ad Archiepiscopatum Magdeburgensem doctrina & virtute pervenit. Quem cum Mater annis & inopia oppressa adire veller, vitæ mox finiendæ subsidia petitura, complacitum est aulicis, qui pannosam & malè vestitam vetulam Principis conspectui offerri parum decorum judicabant, habitum mutato, nobilique amictu ad Archiepiscopum indutam deduci. Qui tanquam ignotam repudiavit, matremque suam esse negavit: RUSTICAM EAM FUISSE dicens, nec unquam tali habitu usam, nec per status conditionem, aut rei inopiam uti potuisse. Educta igitur, & pannis suis obsoletis reddita, postea ad Principem rursus ingressa est, qui obviam ulnis amplexus, eamque matrem salutavit, & honestissimè ad extremum vitæ halitum secum aluit:

Quod si igitur Magnates nolint dici imprudentes & dementes, turgidi & fastuosi, sint dissimiles illis qui ubi paululum emergerent ex statu misero, omnes infra se despiciunt, & non familiares & amicos veteres modo, sed & charitatis affectus atque necessitudines suas averfantur. Quos tales Se-

neca suis & vivis coloribus, depingit, cum ait: *Parentes suos non amare impietas est, non agnoscere infania.* Paucis verbis omnia complexus est Nazianzenus, cum inquit:

Π' εἰς καὶ ἀρνῆτατο Θεὸν μέγαν, ὃς γινώσκει.

Nempe Deum facile abjuret, quicumque parentes

Abnegat, unde hausit vitam animamque suam:

6. *Dum Superstitioni plus justo dediti.* (quos Britanni *Bigots* appellant) parva querunt, & magna amittunt, in his incuriosos, & in illis nimium diligentes se gerendo, adeoque transitoriam umbram, loco solidi corporis, arripiendo: Dabo casum notabilem: Otto M. Imperator præcipuum quendam honorem habebat *Wenceslao* Bohemorum Principi, adeò ut potestatem ei petendi concederet, quicquid petendum sibi putaret à Cæsare: Existimabat autem Cæsar gloriosa eum & ambitiosa petiturum: At hic nimium religiosus Bigottus brachium D. Viti, ex Gallia, sub *Ludovico pio*, Corbejam, in Westphalia in ripa Visurgis sitam, translati, magnaue religione in Bohemia culti, petivit, deindè Sigismundi quoque Burgundiæ Regis, propterea quod Vandalicæ nationis fuerat, reliquias sibi dari postulavit. Ad quæ postulata Imperator

tor subridens: Feres tu, inquit, quas habere cupis reliquias, interim dona Imperatore digna accipe, *regium imprimis decus*, quo te decoramus, deinde tributo absolvi-
mus. Jussit postremo & insignia sua novum hunc Regem *Wenceslaum* ferre, nempe fuscam aquilam in clypeo candido: Facile hoc, & illud alterum de tributo amplexus est *Wenceslaus*, sed caput suum diademate cingi, seque regem inungi, aut Rex à suis appellari nullo modo sustinuit, quoniam ab Imperatore atque aliis regibus & principibus Rex in epistolis salutaretur.

Dubravius l. 51

7. Dum per arrogantiam sibi imaginantur quasi ipsi sint omnium rerum, atque bonorum, etiam privatorum, quæ subditi habent, Domini & Possessores legitimi: In qua opinione fuit quondam & sententia Imperator *Henricus VII. Lutzelburgius*: Cum enim ipse, non procul à Bononia, nobilis cujusdam arcem illustrem præteriret, quæstio incidit: *An illa ipsa Arx & Palatium etiam Imperatoris esset?* Duo Jurisconsulti inter se disceptabant, quorum alter *Placentinus* rectè dici affirmabat, omnia etiam proprias facultates privatorum Imperatoris esse, alter *Veronensis* negativam tuebatur sententiam, videlicet unumquemque suarum facultatum proprium esse dominum. In hoc certamine cum conve-

nire inter ipsos non posset, arbitrum faciunt ipsum Imperatorem, hac dicta utrimque lege, ut equo donaretur Victor, cujus pretium solveret victus. Imperator sententiam fert, recte dici : *Omnia esse Imperatoris*. Ut sæpe judices sibi ipsis blandiuntur. Datus est itaque victori equus. Sed quid sit ? Faceti homines haud obscure iniquitatem sententiæ latæ agnoscentes, vulgò hunc jocum sparserunt. *Alter respondit æquum, sed alter tulit equum*. Et hic mos etiamnum aliquando in mundo viget, ut quidam injusti judices contra jus & æquum sententias pronuncient. In quem sensum quidam Pseudo-Politicus tale epigramma concinnavit :

Non ideo calcas equum, quia feceris æ-
quum,

Æquum qui faciant, his malè currit e-
quus.

Æqui hostes vellantur equis, pedes am-
bulat æquus,

Ergo sperne æquum, ne tibi desit equus :
 Verum si hæc controversia decidenda est, ita respondendum : Omnia quidem esse Regis, potestate nimis & imperio, sed hoc non ob stare, quo minus singulorum quædam sint proprietate & dominio. Quare *Acha-*
bus

bus Rex cum per vim Nabothi vineam occupasset graviter à Deo punitus est: 1 Reg: 21

8. *Dum artibus magicis & diabolicis exercitiis delectantur.* Dux Gregii ipse caper sit Domitius Nero, qui magicis artibus ad ambas usque aures immersus erat, quas tamen, teste Plinio lib. 30. omnes falsas, vanas, exitiosasque comperit. Exemplum memorabile recenset Franc. Petrarca lib. 4. *Memorabil.* Nero, inquit, consulens Oraculum Delphicum de vitæ ac regiminis termino, responsum accipit ut annum 73. caveret. Quod cum audiisset, homini considerato tanta securitas incessit, ut jam nihil vitæ metuens prosperitatem & ætatem integram per multos annos sibi sponderet, quasi ante prænunciatum tempus ab Apolline mori non posset. Sed ecce! subito ab omnibus destitutus ad turpissimam compulsus est mortem. Quamvis mendacii Pater, ne quid mentitus videretur, consuetis ambagibus atque arte providerit, quod ipse Nero suprema illa nocte, audito clamore militari, suum execrante & Galbæ successoris nomen celebrante, serò licet, quiverit intelligere, & ad infelicitatis suæ cumulum auctorem Oraculi veridicum opinari. Galbæ enim 73. annum tunc agebat. Hac infamia quoque notatur inter alios Wenceslavi Imperator, Bohemiarum Rex. De quo Du-
bravius

bravium Episcopus Olomucensis in Hist. Bohem. l. 23. ita scribit : Cum Wenceslaus (inquit) filiam Ducis Bavariae Sophiam uxorem duxisset, novus Socer, ubi generum ludicris spectaculis & magicis praeſtigiis delectari cognovit, plenum praeſtigatorum & magorum plaſtrum ſecum Pragam advexit. Ibi dum praeſtantiffimus artificum Ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adest inter ſpectatores Zyro, Wenceslai ſupremus Magus, ore uſque ad aures dehiſcente, accedens quae propius artificem illum Bavaricum cum omni apparatu ſubito devorat, ſolos duntaxat calceos, quia luto obliſi videbantur, exſpuens, ſeceſſumque inde petens, ventrem inſolita eſcâ gravem in dolum aqua plenum exonerat, praeſtigatorumque adhuc madidum praeſtigatoribus reſtituit paſſim deridendum, adeo ut cæteri ejus quoque ſocii à ludo deſiſterent. Et paulo poſt, ubi alias multas ludificationes & praeſtigias ejus recensuit, ita concludit Dubravius magni nominis Episcopus Wenceslao in Moravia vicinus : Cæterum Zyto impoſitor ad extremum ſuperſtes à Cadæmone cum corpore & anima de medio hominum ſublatus eſt, injeſcitque Wenceslao curam de religioſis deinceps ac magis ſeriis rebus cogitandi. Interea Electores imperii A. C. 1400. Francofurti conveni-

Dubrav-
vius
Hiſta
Bohem:
libr. 23.

runt,

runt, & hoc monstrum ab imperio unan-
mi consensu removerunt, quod quidem re-
cuperare conatus est, sed frustra.

Chron:
Canon:
Dubr:
Trichem

Memorable quoque exemplum magiæ
consultæ & sollicitatæ accidit tempore Lu-
dovici Bavari Imp. qui cum A. C. 1323.
Fridericum Austriacum, contra se invitum
electum magno prælio vicisset, eumque, for-
titer dimicantem & milites quinquaginta &
amplius sua manu propria trucidantem, tan-
dem captum carceri inclusisset, Frater Fri-
derici Leopoldus, ex hoc casu supra modum
tristis, nihil non liberandi fratris causa ten-
tavit: Egit & cum MAGO, ut Fridericum
custodia educeret, eique, postquam promi-
sit, se fratrem è custodia liberaturum, cura-
turumque ut intra horæ spatium salvus in
Austriam deduceretur, ingentia munera pol-
licitus est. Constituta itaque nocte, uter-
que circulum, incantationibus magicis de-
signatum, ingressus est. Magus per suas ad-
jurationes Spiritum accersit, qui in peregrini
hominis specie apparens, mandatum ad-
ducendi Fridericum accipit, aitque se qui-
dem facile & liberaturum et adducturum
Ducem Fridericum, quatenus ille sequi non
recusaturus sit. Protinus itaque noctu Spi-
ritus captivum Principem convenit, Frater,
inquiens, tuus Leopoldus me huc misit,
ut te è custodia liberem: Quare properè
sur-

Peucer:
lib: 5.
Aventin:
Cuspini:
Albert:
Argent:

surge, et equo huic inside, teque è vestigio ad fratrem abducam. Ad quæ respondit Fridericus : Quis es tu ? Ne quæras, quis sim, ait Spiritus, sed citra aliquam dilationem equum conscende, quatenus ex hac custodia liberari desideras. *Sed precibus se Deo commendavit Princeps egregius, atque tam facili liberatoris gratiam est aspernatum.* Quare Spiritus evanuit, et ad magum vacuus reversus est. Tandem tamen Fridericus, cum triennio in custodia retentus esset in arce vicina oppido celebri ad Nabum fluvium Naburg, dimissus est his conditionibus, ut nomen quidem et titulum, sed neque jus, neque potestatem Imperatoris usurparer. Et sic restituta fuisset Respublica nisi et *Leopoldus, & Bohemæ Rex Iohannes* partium studiis armis fovere perseverassent.

Spero, *Auditores æstimatissimi*, non ingratum Vobis fore, si adhuc unum Magni Galliarum Marecalli *Bironii*, Viri ut fortissimi, ita Magicarum divinationum et prædictionum studiosissimi, exemplum attulero, Omnes enim qui rerum gallicarum nostri seculi historiam scripserunt, uno quasi ore testantur, hunc Bironium inexpletæ ambitionis hominem, ac Astrologis hariolisque, vel Magis potius, valde fuisse deditum. Ex his Facta sua sciscitanti quidam ambiguis verbis responderunt, eum summis Europæ Ducibus pal-

palmas è manibus excussurum, quin etiam ad regni fastigium evectum iri, nisi unius gladii ictu impediatur. Idem Bironius jam captivus aiebat, à nescio quo ceream imaginem sibi ostensam, latina hæc verba, *Rex impie, peribis*, apertè & distinctè pronunciantem. O astutum deluferem ! Putabat miser Bironius in Regem ac Dominum suum hæc dicta fuisse, quæ tamen in ipsum, utpote imaginarium regem, jam dicta erant. Aliquando *Brossium*, famosum quendam Astrologum adiit, personam suam nuncii habitu dissimulans, eique thema Nativitatis suæ, ab alio genethliaco confectum, ostendit, heri sui esse dictitans, vitæ suæ fata scire cupientis. Ibi ille, video sanè, inquit, Nobilis iste est homo, & omnino ejusdem, cujus tu, ætatis. Bironius, inquit, *tibi nihil dixerò, tu illud tantum explicato, quamnam fortuna & quibus successibus ille in omni sua vita usus sit.* Tum Astrologus paulisper in musæum suum secedens, & reversus: Bene habet, inquit, mi fili: Is qui sic natus est, ut thema hoc demonstrat, industria sua & militari virtute maximos consequetur honores, quin etiam propè abest, ut Rex futurus sit, sed obstat caput *Algol*. Quid sibi vult hoc verbum ? inquit Bironius. Aliud dicere, ait Brossius, nec volo, nec possum. Post multas vi-

tro citroque contestationes Brossius rogantis victus pertinacia, nullo verborum usus circuitu : *Homo iste, ait, eò usque progredietur, ut capitum sit subiturus supplicium* : Quam injuriam, uti existimabat, minimè ferens Astrologum miserum ita depexuit, ut semimortuum reliquerit, idque facinus deinde apud multos ipse jactavit : Poterant hæc eum ab iis, quos postea suscepit, conatibus retrahere ; nisi Diabolus mentem ejus ita excacasset, ut quæ ipsi magnitudinem vera, quæ exitium portenderent, falsa credidisset : Idem Bironius alium quendam Lutetia, Casarem nomine, magnum magum ac necromanticum, consuluerat, qui similiter respondit : Regno poriturum, caveret sibi tantum ab ictu cujusdam Burgundi. Captivus postea, prædictionis hujus memor, an Carnifex Parisiensis natione Burgundus esset, inquire jussit : Affirmantibus : Ergo, inquit, de vita mea actum est : Nec multò post à Burgundo illo capite fuit multatus, cumque vita ejus incredibiles spes & conatus in fumum abierunt. Agmen claudet Rex SAUL: Hic etiam negotia sua expediebat secundum pessimum Virgilii versum : *Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo*. Nam cum in puncto Belli contra Philistæos consulisset Superos, id est, Jehovam, & ille ipsi non

responderet nec per somnia, nec per Urinos, nec per Prophetas, *Acheronta movebat*, id est, consulebat mulierem aliquam prædicam *Pythone*, id est, Diabolo, quæ proinde per evocatum magicis artibus è mortuis spectrum Samuelis, respondit ingrata. Regnum nempe ipsi esse abripiendum, & proximo suo Davidi tradendum. Interim ipsum cras futurum esse secum, id est, mortuum, quod & horribiliter ita evenit, nam sequenti die in prælio amissa victoria imperabat armigero, ut stricto gladio se confoderet ne venientes præputiati illud facerent. Verum armigero hoc recusante, Saul ipse arrepto gladio proprio confestim sibi mortem intulit, 1 Sam. 31. Et sic vixit, sic perixit: *Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.*

Vidimus decimam mutatorum Regum & regnorum causam, quæ est Imprudentia & Stultitia. Priusquam verò ad undecimam deveniamus, unicum adhuc ex *Calvino* dementiæ memorabilis testimonium proponam: Accepi, inquit, ab hominibus fide dignis lepidam historiam de *Maximiliano I.* Imperatore, cui, cum esset generis sui investigandi admodum curiosus ineptus quidam nugator persuasit, *se Originem ejus ex ipsa Arca Noa invenisse.* Quæ res tam vehementer ipsum affecit, ut negotiis omni-

Calvin. in
Hiam
p. 128.

bus prætermiſſis, huic uni investigationi aſſiduè intentus eſſet, nec ab ullo ſe interpellari ſineret, ne à Legatis quidem, qui de rebus magnis cum ipſo tractaturi adven- rant. Cùm hanc vanitatem mirarentur omnes & tacitè reprehenderent, nemo au- tem mederi vel poſſet, vel auderet; tandem coquus illius, quem etiam pro morione ha- bebat, & cujus dictis ſape oblectabatur, pe- tita loquendi venia, ut Imperatoriæ digni- tatis ſtudioſus, *hoc ſtudium inveſtiganda ori- ginis nec utile, nec honorificum ei fore di- xit: Nunc enim Majeſtatem tuam colo, in- quit, & te, ut Deum aliquem, veneror: Quod ſi ad arcam Noë veniendum eſt, illic futuri ſumus cognati: Nam illinc deſcendi- mus omnes.* Hoc morionis dicto commotus eſt Maximilianus, ut eum puduerit inſtituti, cùm antea neque amici, neque Conſiliarii, neque negotia eum revocare potuiſſent. Senſit enim fore ut nomen ſuum, quod Ara- vorum inveſtigatione illuſtrius reddi vole- bat, omnino vileſceret, & ad primam uſque ſtirpem veniretur, à qua Principes & ple- bei, nobiles & ignobiles originem duxerunt.

9. *Dum ante victoriam triumphum ca- nunt.* Et hoc eſt ſuperbiæ ſignum. Huc pertinent adagia parallela πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ἄδουσ: *Ante victoriam encomium canis.* Velut Plato: *Inſtar Galli degeneris ante*

Etasim.
in Adag.
Chil. 1.
Cent. 2.
Plato in
Timæo
101. 77.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 197

ante victoriam canit. Hic namque mos volucris est, cantu se victorem testari. Et factum est Ludovici XII. Galliarum Regis, apophthegma: *Ne visis templorum pinnis iter te exsequutum dicas.* Talis insolentia fuit Darii Hytaspis, Persarum Monarchæ, qui armatis octingentis hominum millibus Scythiam ingressus valdè insolenter sese gessit, & victoriam ante triumphum cecinit: Sed quam de Scythis sperabat victoriam, eam de illo Scythæ reportarunt. Cum enim Darius Terram & Aquam (quæ subjectionis symbola erant) à Scytharum Rege Indathyrso offerri sibi postularer, generosus Scytharum Rex hæc per caduceatorem ei misit munera, nempe AVEM, MUREM, RANAM & QUINQUE SAGITTAS. Dementis Darii, quia facilè credimus quæ volumus, sententia erat & opinio: Scythas nim: se ipsos ei donare, & terram & aquam. Quia mus terrâ gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, Rana autem in aquis nascatur. Avis verò sit equo similis, Sagittæ verò missæ potentiam traditam denotare videantur. At Gobryas unus de septem, qui magos sustulerunt, significari munibus hoc coniecit: O Persæ nisi evecti ut Aves subvoletis in cælum, aut mures subeat is terram, aut ut rane infiliatis in paludes, non remeabitis unde venistis, sed his sagittis

Chytizus
in Lud:
XII face-
te dictis

sagittis conficiemini : Darius itaque generosam Scytharum fortitudinem metuens amissis nonaginta millibus hominum, trepidè refugit, & ita ante victoriam triumphum cantavit.

Similiter *Darius Codomannus*, Rex ultimus Persarum ab *Alexandro* adhuc juvene bello se lacessi iracundè ferens munera ei misit *virgam. pilam, & massam auri*, prout superius retulimus. Inveniens *Virga* eum esse puerum virgis castigandum, *Pila* verò, ejus ætati convenientius esse *pila* ludere, quam arma tractare, *Auro*, opes ei nequaquam sufficere ad bellum contra Persas gerendum. Interea *Alexander* munera ea grato suscipiebat animo : Dario hunc ad modum in literis respondens : *Virgam* accipio à te mihi traditam, ut te & populum tuum puniam, tibi que subjiciam. *Pila* verò globum imperii tui denotat, *pilam* ergò dum transmittis, simul regnum tuum mihi tradis, quod vi armorum sub meam potestatem redigam. *Massam* quoque *Auri*, ut optimi omnis munus, amplector. Nam Dominum omnium tuarum divitiarum me fore confido, quarum partem ultro mihi obtulisti : Nec spes hæc *Alexandrum* fefellit : Omissis aliis, ante victoriam infelicitè triumphantibus, quorum exempla multa occurrunt apud Historicos antiquos, unicum saltem, quod est recentius,

recentius, nobisque omnibus notum, non possum non quin interferere: *Sixtus V.* Pont. Rom. Anno 1588. *Elisabetham* gloriosam illam Angliæ Reginam anathematis fulmine percussit, regio titulo & omni authoritate exuit, omnes ejus subditos à juramento & obedientia absolvit, & regnum Angliæ donavit Regi Hispaniæ Philippo II. Hic classem, quam vocarunt INVINCIBILEM, totum fermè triennium apparavit navium militarium grandium 120, militibus veteranis ex Hispania, Italia, & aliunde collectis 20000, nautis 10000, præter nobiles & voluntarios, qui sumtibus suis operam & fidem insigni aliquo facinore Regi probare annitebantur, tormentis 2650, tonnis pyrii pulveris, globis & annona ad sex menses instructissimam. In navibus erant altaria, celebrabantur Missæ, aderat magna multitudo Monachorum, qui convertere debebant Anglos ad fidem Pontificiam. In maxima navi picta erat imago D. Virginis additis hisce verbis: *Vindica causam filii tui.* Hieronymus Vida *ἐπὶ νίκης* ante victoriam canens acclamabat: alloquendo *Elisabetham*:

Tu, quæ Romanas voluisti spernere leges,

Hispano discas subdere colla iugo.

Annon hoc est victoriam ante triumphum canere?

Verum

Verùm *Regina Elisabetha* à Galliarum Rege pramonita, sibi suisque diligentissimè prospiciebat, militem conscribendo, exercitum lustrando, castra obequitando Heroinæ sub habitu naves instruendo, utramque Tamisis ripam propugnaculis muniendo, omnia denique strenuæ bellatricis munia obeundo.

Classis hæc Hisp. die 28. mensis *Maii* ex portu Ulysbonensi solvit, & Angliam petiit. Verùm ab Anglis, *Carolo Howardo* Thalassiarcha, & *Francisco Draco* inferiore Amiralio, Ducibus, die 1, 2, 3, 4. usque ad 8. Augusti creberrimis incursionibus & conflictibus læbescata pugna navali vincitur, & profligatur: Exercitu Hisp. numerosissimo fuso & fugato, triremibus multis captis, dissipatis, aut merfis, pluribus belli Ducibus captis, & præda ingenti in Reginæ potestatem redactâ, quæ hoc cognito suæ classis primæ navi inscribi jussit hoc Epigramma contrarium:

*Tu, qui divinas voluisti spernere leges,
Famineo disces subdere colla colo.*

II.
IRAC
CUN-
DIA.

Dan. 7.
4, 5.

Pergimus ad undecimum Revolutionum argumentum, quod statuimus esse Principum & subditorum *Iracundiam*: Non sine ratione Reges Medorum comparantur Urſis. Nam sicut Urſi sunt iracundi & vindictæ cupidissimi, & singulos, à quibus tangun-
tur,

tur, persequi student, unde Comites Davidis dicuntur viri fortissimi, & amaro animo, veluti si urfa raptis catulis in saltu se-
viat. Et bestiarum docent ursos naso (in quo iræ signa esse solent, unde apud Ebraeos ארס significat primò *nasum*, deinde *iram*, & quidem talem iram, quam quis naribus efflat, Ps. 6. 1.) Ursos, inquam, naso ictu potissimum irritari, juxta adagium: *Fumantem nasum urfi ne tentaveris*, quod extat apud Martialem

2 Sam. 17
8.

—— Rabidonec perditus ore

Fumantem nasum vivi tentaveris urfi:

Sit placidus licet, & lambat digitosque manusque,

Si dolor & bilis, si juxta cœgerit ira,

Ursus erit, vacua dentes in pelle fatigans.

Ita quoque *Ursorum* adinstar Principes quidam solent esse *Iracundi*, uti ostendunt exempla *Cambysis*, qui Consiliarii filium, libero quodam verbo eum monentem, sagitta, statim transfixit. *Ahasueri*, qui *Vasthi* Reginam ad se venire in convivium publicum renuentem, magna ira accensus, dignitate statim exiit, & in repudiatæ locum *Estherem* in thori sociam elegit. *Xerxis*, qui adeò furiosè iracundus fuit, ut non satis ei fuerit in homines iracundiam & rabiem suam exercere, sed idem adversus mundi elemen-

Esth. 2.
12.

ta facere contenderit. *Nabuchdonosor*, qui sanctos illos *Danielis* socios, religionis causa persecutionem patientes, tanta iracundia premebat, ut mandaverit fornacem septuplo magis succendi, eosque in talem caninum succensum projici.

Dan. 3. 13

Theodo-
ret. l. 5.
& Hist.
Tripart.
lib. 9.
Augustin
de Civit.
Dei lib. 5
c. 26.

Tale quoque *Iracundia* præcipitata exemplum habemus in *Theodosio* M. Hic namque cum A. C. 390. *Thessalonica* quidam per tumultum interfecti essent, Imperator nimium excandescens jussit, promiscuam turbam, infantes pariter cum fontibus, trucidari, ita ut ad septem millia hominum perierint. Eam ob causam ab Ambrosio, Episcopo Mediolanensi, excommunicabatur octo mensium spatio. Nam Ambrosius hujusmodi cladem gemitibus plenam audiens, cum Theodosius Mediolanum venisset, & solenniter in sacrum voluisset intrare templum, occurrit foris ad januas, & ingredientem his sermonibus à sacri liminis ingressu prohibuit, dicens: "Nescis, Imperator, "perpetrata necis quanta sit magnitudo, "neque post causam tanti furoris mens tua "molem præsumptionis agnoscit? Sed forte recognicionem peccati prohibet potestas Imperii: Decet tamen ut hic vincat ratio potestatem. Scienda quippe natura est, ejusque mortalitas atque resolutio, & pulvis progenitorum, ex quo fa-

"At,

I,
 Et, & in quem redigendi sumus, & non
 flore purpureo confidentem, infirmitates
 operi corporis ignorare. Coæqualium
 hominum es Imperator & conservorum,
 unus enim omnium Dominus & Creator.
 Quibus igitur oculis aspicias illius tem-
 plum, qui est omnium Dominus? Qui-
 bus pedibus sanctum illud solum calcas?
 Qui, quæso, manus, injusta cæde & san-
 guine resperfas, extendere audes? &
 eisdem sacrosanctum Domini corpus acci-
 pere? Aut quomodo venerandum ejus
 sanguinem ori admovebis, qui, furore
 iræ jubente, tantum sanguinis tam iniquè
 effudisti? Recede igitur, recede, ne se-
 cundo peccato priorem nequitiam augere
 contendas. Sed capesse vinculum, quo,
 ut ligeris, Dominus omnium cœlitus sen-
 tentiam dat: Quod quidem vinculum vim
 habet & morbum animi depellendi, et te
 ad sanitatem restituendi.

Huic Orationi Imperator obediens (nam
 divinis educatus eloquiis satis norat cum quæ
 essent Sacerdotum officia, tum quæ Regum
 propria) cum gemitu & lacrymis ad pala-
 tium suum revertitur. Et ipse sic pœnitentia
 egit, ut populus pro illo orans magis
 fleret videndo Imperatorem prostratum,
 quam timere, peccando, iratum, ut *Augu-
 stinus* loquitur. Nam cum excommunicatus
 Dd 2 esset,

esset, largum lacrymarum fontem ex oculis effudit, cumque ex eo quaereretur, quare tam lamentabiliter fleret? respondisse fertur: *Et templum & cælum clausum mihi est.* Rectè dixit, cælum sibi clausum esse, quamdiu excommunicatus viveret: Nam ipse Christus inquit: *Quaecunque ligaveritis super terram, ligata erunt in cælo.* Sed Theodosius, elapsis octo mensibus, receptus est ab Ambrosio in Ecclesiam, pronunciata ei absolutione publica post actam præsentiam. Eodem submonente, Imperator tulit legem, quam propria manu literis confirmavit, qua cognitiones causarum de cade, & pœnæ capitales in diem tricesimum differri jubebantur. Sicigitur sacratissimus Imperator ingredi linica præsumens, non stans Domino supplicavit, neque genua flexit, sed prorsus in pavimento jacens, Davidicam pronuntiavit vocem: *Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.* Manibus barbam capillosque evellens, frontem percuciens, & pavimento lacrymarum guttas aspergens, veniam ut impetraret postcebat. Hanc Historiam recitans Theodoretus hoc epiphonemate claudit: *Tali tantaque virtute & Ambrosius & Imperator erant illustres. Nam utrumque ego admiror, illius quidem libertatem, hujus verò obedientiam*

pfr. 119. 25

Theod:
lib. 5.
Cont. 1.
P. D. acc.
num in
Theod:
6. 7. 8. 9.
& 10.

entiam, itemque fervoris flammam illius,
& hujus fidei puritatem.

Judices & Magnates hic oculos & aures
arrigant, & *Iram* inordinatam atque exan-
descendentiam fugiant, quia mentem adimit,
furorque brevis est, & vultum etiam turpi-
ter deformat, & ad injustam sententiam pro-
mulgandam impellit, & truculentam crude-
litatem suggerit, adeò ut Tyranni, quando
semel ira insanire cœperint, tortores & ani-
mæ & corporis esse velint, si modò possint.
At non ita Christianos agere decet. Præcep-
tum Jacobi Apostoli observent: *Ira viri justi*. Iacobi. 20
tiam Dei non operatur. Et pulchrè Seneca do-
cet: *Justum, etiam si justum dixerit, si cum ira*
dixerit, injustus est Libet hic apponere in ma-
jorem turpissimi & pestilentissimi hujus vi-
tii detestationem, tædissimorum Iracundo-
rum descriptionem D. *Basilii*, cujus hæc
sunt verba notabilia: Quod jaculantibus
bestiis est venenum, hoc exacerbatis fit ira,
concitantur, exsiliunt, rabiunt veluti ca-
nes, impetunt ac pungunt veluti scorpii,
mordent, veluti serpentes. *Oculi* illis pro-
prij & consueti non cognoscuntur, percussus
est aspectus, & ignem jam præ se fert, &
acuit *dentes*, suum more, adversarios pa-
lam impetentium. *Facies* est livida, & san-
guine suffusa. *Moles corporis* tumida. *Ve-*
na disrumpuntur Spiritu ab interna tempe-
state

state commoto. *Vox* aspera est & superintenta. *Sermo* inarticulatus, & temerè prolabens. *Manus* elevantur, *pedes* insiliunt nullo habito respectu. Huc usque Basilus.

Non est mea mens hominem reddere Stoicum, affectionibus & passionibus (ut sunt metus, gaudium, ira, &c.) expertem, ita ut læsus lædenti, magistratus maleficis, vel parentes liberis immorigeris nequeant vel non debeant irasci. Absit : *Naturam* enim, licet furca expellas, tamen usque recurret. Sed obicem & remoram ponere injustè & excessivè iratis, qui, non nisi perfecta vindicta, vivere vel mori possunt, planè immemores illus *Ovidiani*.

Quo quisque est major, magis est placabilis ira,
Et faciles motus mens generosa capit.

Ex quibus patet *Iram* dari duplicem, vel Justam, vel injustam. *Iusta*, qua quis ex amore justitiæ, & odio peccati, atque adeò justis & legitimis de causis, cum moderatione, hominibus irascitur. Sic ira justæ & legitimæ exempla extant in *Jacobo*, Gen. 30. 2. & 35. 36. filiis ejusdem, Gen. 34. 7. *Pharaone* 40. 1. *Mose*, Exod. 10. 8. & 16. 20 *Samsone*, Judic. 14. 19. *Saule*, 1 Sam. 11. 6. *Jonathane*, 20. 34. *Davide*, 2 Sam. 12. 5. *Elia*, 1 Reg. 19. 14. domino servi
ma-

mali, Matth. 18. 34. imò ipsomet Christo, Marc. 3. 5. *Injusta* temeraria, immoderata, illicita, quæ est accensa & fervens animi ebullitio, quæ injuriæ nobis factæ vindictam nostra ætimatione expetit, ac desiderat, seu quæ nihil aliud est, quam *summa vindicanda injuriæ nobis factæ appetitio*, ideoque cum malevolentia semper conjuncta est, & hæc in sacris literis prohibetur ac damnatur tanquam vitium perniciosissimum, quod multa mala parit, tum Job 5. 2. & 18. 4. Prov. 12. 16. Matth. 5. 22. 2 Cor. 12. 20. Gal. 5. 20. Eph. 4. 27, 31. Col. 3. 8. 1 Tim. 2. 8. Tit. 1. 7. tum Eph. 4. 26. ubi habetur: *Irasimini, & ne peccate*: Neque enim his verbis ira præcipitur, sed admonemur de compescendis vitiosis affectibus, ut si irascamur, sic saltem irascamur, ut quod ira, pessimus sanè consultor, suaserit, ne exequamur, sed potius *ante solis occasum eam domemus*, ne opera præstemus Deo displicentia & ingrata. Atque adeò *Ira & Iracundia* hoc nomine, tanquam vitium perniciosissimum, damnatur in Caino, Gen. 4. 5, 6. Esau 27. 44. Potiphare 39. 19. Saule, 1 Sam. 18. 8. & 19. 15. Abnero, 2 Sam. 3. 8. Hamano, Esth. 3. 5. fratre prodigi, Luc. 15. 18. Demetrio cum suis, Act. 19. 28. Satana & meretrice mystica, Apoc. 12. 12, 17. & 14. 8.

Et

Et hoc iræ vitium diversa quærit subjecta ubi illud ordinariè invenies, ut in domicilio proprio habitans, sic *impiorum* in ædibus invenies semper iram adversus pios, *Psal.* 55. 4. *In fratrum offensorum* cordibus iram acerbissimam, quæ difficulter sedari potest, juxta Proverbium: *Fratrum quoque gratia rara est.* In *offensorum* parentum pectore, quorum in Liberos ira tandem sedatur, *Psal.* 103. & in *regum & principum* aulis & palatiis, unde *Salamon Rex*: *Benevolentia regis est erga servum intelligentem, furor autem ejus erit contra pudentem, id est, qui sibi & suis insipientia sua pudorem affert.* Ecce alibi: *Excandescentia regis sunt mortis nuncii, sed vir sapiens exprobrabit eas. Ut rugitus leonis juvenis est indignatio regis.* Exempla sunt in *Ahasvero*, *Esth.* 1. 12. & 7. 7. *Nebucadnezare*, *Dan.* 2. 12, 13. & 3. 18, 19: attamen talem iram placat vir sapiens, sicut *Jonathan*, *1 Sam.* 19. 4, 5, 6. & *Daniel* cap. 2. 16, 12.

O felix illa Regio ubi furor & IRA rationis ac pietatis fræno cohibetur ac coercetur ab utraq; parte tam Principis, quam subditorum! Nam talis regni populo pacifico ac moderato condonabit Deus iniquitatem, excandescentiam ab illo avertet, quò minus aestuet ira ejus; Habitatura est gloria in terra tali. Benignitas & fides occurrent in-
ter

prov: 18.
19.

prov: 4.
35.

prov: 16.
14.
prov: 19.
12.

psal: 85.

*ter se, justitia & pax osculabuntur se, fides
 è terra germinabit, & justitia è calis prospe-* psal: 133
riabit, Uno verbo, ibi erit benedictio Domi-
ni & vita usque in seculum.

E contrà: O quàm infelix est illa regio
 vel regnum ubi furori ac iræ, plus æquo &
 justo, frenum laxatur! Nam ibi Rex con-
 tra subditos, & subditi contra Regem inve-
 hent data vel arrepta prima occasione, tu-
 mulus ac bella gerent, seque mutuo destru-
 ent ac perdent, teste Domino nostro Jelu:
Omne regnum, quod dividitur adversus sei-
psum, destruetur, & omnis domus aut civi-
tas, quæ dividitur adversus se ipsam, non
stabit, adeoque & ira & furor in culpa &
causa sunt, quod reges & regna destruantur,
mutentur atque revolvantur.

Mat: 12.
25.

Descendo ad causam ultimam, propter
 quam Reges et regna concidere et mutari
 solent, et hæc est Regum et subditorum
AVARITIA: Exemplis, (quæ plus do-
 cent, quam verba, ut Plato autumat:) ne-
 gotium hoc demonstrabo. A Roboamo
 Salomonis filio, Rege Juda, decem tribus
 Israel defecerunt, cum subditis suis
 quod *λθισται*, id est, onerum publicorum leva-
 tionem, atque tributorum relaxationem pe-
 tentibus, gratificari nollet, sed plura eis im-
 poneret.

12.
AVARI-
TIA.

1 Reg: 12
& Iosep:
19. Anti:
Jud: c. 15

Imperatorum Sextus, id est, NERO,

Ee

nun-

Suetoni
& Dio-
nysius.

Volate-
ranus
lib: 23:

nunquam cuiquam officium delegavit et de-
dit, nisi hæc adjiceret : *Scis, quibus mihi
est opus ? Cujus proprium disterium et il-
lud erat : Hoc agamus ne quis quid habeat.*
Vox prædone, quam Principe dignior : *Mau-
ritius Cappadox* Imp: ob avaritiam à militi-
bus desertus, et a Phoca centurione captus
securi percussus, et vita et regno, quod ille
ad se rapuit, privatus est. Operæ pretium
erit ut hic paulisper pedem figam, Audito-
res æstimatissimi, Vosque paulo prolixius
informem de observatione dignissima morte
hujus *Mauritii*, quem avaritiæ detestandæ
Historici arguunt, unde & vita & regno
privatus est una cum tota familia. Res ita
se habet : *Caganus*, Rex Avarium barbarus,
prælio vincebat exercitum *Mauritii*, exinde-
que duodecim millia christianorum in capri-
vitatem miserrimam abducebat. Postea signi-
ficavit *Mauritio* se illos bona fide restitu-
turum, si pro singulis singula numismata
redderet. Quod cum Imperator recusaret,
unum pro singulis nummum postulavit. Cum
vero nec hunc nec ejus dimidium consequi
posset, *Caganus* furore concitus omnes ob-
truncavit. Quos igitur captivos non liber-
ratos, sed interfectos, Antiquitas Martyres
fuisse dixit apud *Zenoram*, *P. Diaconum*, &
Cedrenum : Imperator *Mauritius* tandem
in se reversus, & sciens quod nihil Deum

DE REVOLUTIONIBUS REGII

lateat, sed omnibus reddat secundum opera
 ipsorum, & pœnitens facti de captivis non re-
 demtis, & quod sic multiplicis homicidii reus
 factus esset, expedire judicavit in hac vita
 pœnitentiam agere, & pati. Ad omnes
 igitur Ecclesias scripsit, culpam deprecatus,
 iussitque pro se apud Deum intercedi, ut
 pœna divina mitigaretur.

Quo facto, non multo post nocte quadam
 in somnio vidit imaginem Salvatoris nostri,
 in sublimi cruce pendentem, & juxta eum
 stantem multitudinem trucidatorum, ipsum
 accusantium. Visum est igitur Mauritio se
 à Christo vocari. Accedit igitur ad Chri-
 stum, sic interrogantem eum. *Mauriti*, u-
 trum vis luere pœnam pro captivis his inter-
 fectis in hac vita an in altera? Ille supplex
 procumbit, rogat ut sibi parceret in altera
 vita, ac in hac potius sumeret pœnas. Tunc
 Christus: Ergo si non vis in altera vita puni-
 ri, in hac vita lues peccatorum tuorum pœ-
 nas, ideoque tradam te in potestatem Pho-
 cæ, ut interficiat te cum tota familia. Ma-
 nè expergefactus *Mauritius* ac nimium illo
 somnio perterritus ad se vocavit *Philippum*
cum, quem ante suspectum habuerat, di-
 xitque illi: Sæpe habui te suspectum, quod
 affectares regnum & vitam meam, sed jam
 te omni suspitione libero: Simulque ad
 pedes ejus Imperator se projecit, dicens:

Ignosce mihi propter Dominum, quia peccavi tibi, modo enim certissimè scio, quod nihil peccaveris in me, nam hac nocte revelatum est in somnio me interficiendum esse à Phoca. Quærit igitur qualis esset? Ibi *Philippicum* inquit: Nihil est quod vereris à Phoca, est enim homo timidus. Ibi statim *Mauritius* subjecit; *Si timidus est, homicida est*, sicuti in veteri proverbio dicitur: *πᾶς δειλὸν φοβεῖται*: Interea milites, quos interfectorum & non redemptorum commilitonum miseria valdè tangebatur, & angebat, rejecto *Mauritio* avaro, *Phocam* centurionem Imperatorem proclamant, qui propositum ambabus ulnis amplexans & urgens Constantinopolin totum exercitum duxit, & *Mauritium* cum uxore et liberis violenta morte abstulit. Ubi notandum, cum ex filiis natu minimus & infans quæreretur, dixit *Mauritius*, illum esse apud nutricem. Missum est ut adduceretur. Nutrix misericordia mota erga Imperatoris filiolum, ipsum abdidit in loco secreto, & suum proprium filium pro eo mactandum carnifici tradere voluit. Pater agnovit statim, suum non esse, nec voluit infantem peregrinum pro suo interfici: Dixit igitur ad *Phocam*. Iste non est meus, parcas alieno innocenti sanguini, & jubeas adferri meum. Coacta est igitur nutrix, resumpto suo, Imperatoris filiolum

ad-

adferre, qui allatus, patre etiam intente,
est transfossus, & quidam Historici referunt,
quod ex occisi corpusculo lac cum cruore ef-
fluxerit, sic ut spectatores omnes lamenta-
rentur. Deinde tres filia. Post has ma-
ter *Constantina*, boni Principis Tiberii filia.
Spectaverat Mauricius filiorum & filiarum
neces admirando silentio, sed cum videret
sanctam conjugem etiam feriri, hanc edidit
confessionem suorum delictorum. **JUS-
TUS ES DOMINE, ET RECTUM JU-
DICIIUM TUUM**, Ps. 119: 137. Tandem
et ipse securi cervicem subjecit, et mortem
subiit, repetitis verbis: O quam justus es
Domine, et quam justa sunt iudicia tua!
Superstes erat Theodosius Mauricii major na-
tu filius à Patre ad Cosroem Regem Persa-
rum praemissus filius; auxilia contra Pho-
cam petiturus. Sed hunc quoque ex iri-
nere et fuga retractum *Phocas* trucidari iussit
dicentem in agone: *Domine J: Christe tu
scis me nullum hominem injuria affecisse.*
Nunc ergo mihi eveniat, ut jubet tua poten-
tia.

Similiter & ipse Phocas, imperii Usurpa-
tor, ob eundem avaritiæ morbum contume-
liis summis affectus et è medio sublatus est.

Æ crudelis Bestia *Phocas* est ille ipse qui
Bestiæ Apocalyptricæ, id est, Anti-Christi
cristas nimium super omnes homines extru-

lit

Phil: in
Chron:
p. 538.
I. c. in
Loc:
Manlii r
118. & in
Loc:
Theol:
457.

lit et exivit, ita ut ejus jurisdictioni Ecclesiasticæ omnes mortales subjecerit. Et fecit hoc Phocas partim ut regicidii commissi approbationem, partim ut successionis imperialis confirmationem, à Romano Papa obtineret. Utramque dedit Pontifex, et ideo titulum Supremi ac Universalis Episcopi per fas et nefas sibi ab Imperatore sceleratissimo acquisivit. Sic manus manum lavabat, et multumulum sculptoriebat, fricabatque. MAURITIUS quidem Constantinopolitanum passus fuerat se nominare Oecumenicum, hoc est, Universalis Ecclesiæ Præsulem, sed *Gregorium* tum temporis P. Rom: insolitam hanc arrogantiam reprehendens exclamabat: *O tempora! O mores! Ardet undique bellis orbis terrarum, trucidantur ab Idolorum cultoribus Christiani, deletur à Barbaris urbes & templa, & tamen Sacerdotes, velut insultantes calamitatibus, unitatis nomina usurpant, & titulis prophanis se ostentant ut Anti-Christus: Optimè Gregorius. Sed, ajunt, Tempora mutantur & nos mutamur in illis; Bonifacius III. Gregorii successor titulum hunc Anti-christianum cupidè, sed nequiter arripuit. Atque inde initium sumit Tyrannis Hierarchiæ Romanæ cum*
dem

dem Rom: Ecclesiz, rogante Bonifacio, Phocas statuisse caput esse omnium Ecclesiastum in Orbe. Quicquid autem de hac sede, nempe ROMA, ipsimet etiam Pontificii cordatiores, credant, et statuunt, illud Baptista Mantuanus Monachus et Poeta insignis, ante Lutheri exortum, notanter expressit, Fasti lib: 2. hisce verbis.

*Vivere qui sanctè cupitis, discedite Roma, hinc
Omnia cum liceant, non licet esse bonum.
Sanctus ager scurræ, venerabilis ara cina-*

*dis
Servit, honoranda Divum Ganymedibus
ædes.*

*Templa, Sacerdotes, altaria sacra, corona,
Ignis, thura, preces, calum est venale Deusque.*

& alibi:

*I pudor in villas, si non patiuntur easdem
Et villa vomicas: Urbs est jam tota lupanar:*

Prout autem Christiana Roma moderna malè; sic antiqua gentilis bene audit, canente Martiali:

*Terrarum Dea gentiumque ROMA
Cui par est nihil, & nihil secundum,
Et Propertio.*

*Omnia Romanæ cedant miracula terræ,
Natura hinc posuit, quicquid in orbe fuit.*

Item

Item Ovidio, lib: 2. *Pastorum*

*Gentibus est aliis tellus data limite certo,
Romanae spatium est Urbis & Orbis idem.*

Et Virgilio, lib: 6. *Aeneid.*

Tu regere imperio populos, Romane in-
mento,

Haec tibi erunt artes, pacisque imponere
morem,

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Sed jam tempora mutata sunt in pejus,
& mores, & ego non sine ratione de Roma
hodierna possem reperere verbum Jehovæ
Jes. 1. 21. *Quomodo effecta est meretrix urbs
fidelis, plenissima jure, & in qua iustitia
pernebat. cur hæc nunc homicidarum ple-*
na est? Cur hæc jam facta est tota lupanar?
Ultionem de ea sumam, &c.

Philippus II. Rex Hisp: cum per avariti-
am à Belgis decimas, vicesimasque extor-
queret, hi illum ut Tyrannum & omni in-
ter ipsos imperio indignum declararunt, &
rejecerunt.

Flavius Vespasianus, Imp: X. Ob virtu-
tes egregias & paternum erga subditos af-
fectum à Senatu Rom: Pater patriæ
appellabatur: Unde etiam neminem metu-
it: Næ in portæ regiarum interdiu semper
apertæ, ac omni custodia destitutæ erant:
Quare Principes hoc adagium ob oculos sibi
po-

Dion
Nicæus
6. 3.

ponant: *Ut ameris amabilis esto. Diligenti-
enim princeps, nisi ipse diligit, non potest,*
inquit Plinius. Benevolentia populi tutis-
simum est Principis munimentum. Sicut
Eberhardus Dux Wyrtenbergicus, cum alius
princeps de vini, alius de vi auri argenti-
que maxima gloriaretur, beatum se hoc no-
mine predicabat, quod tutus in gremio cu-
jusvis subditorum dormire posset, Sed quam-
vis predictus Vespasianus tantopere laude-
tur ab Historicis, tamen propter *Avariti-*
am solam non parum culpari meretur. Nam
vectigalibus & tributis, etiam novis & gra-
vibus, provinciales affixit, eaque in quibus-
dam locis duplicavit. Negotiationes priva-
to pudendas propalam exercuit, coemendo
quædam tantum, ut pluris postea distrahe-
ret: Hinc vectigal è lotio & matulis exegit,
symbolum usurpans: *Lucri bonum est odor è*
re qualibet. Officiariis pro spongiis uteba-
tur. Nam procuratorum rapacissimum
quemque ad ampliora officia ex industria
promovebat, quo locupletiores mox con-
demnaret, & emulgeret: Quibus quidem
vulgò pro spongiis dicebatur uti, quod quasi
& siccos madefaceret, & humentes expri-
meret.

Plin: in
panegy:
Trajani.

Sueton.
in Vespas:
Dion:
Nicæus.

§. 5.

Pompeia Plotina, foemina sanctissima, ut
regnum firmius redderet & durabilius, ma-
ricum suum, *Ulpium Trajanum, Casarem,*

ab *Avaritie* exercitio constanter & sincerè dehortata, &, ne provincias à procuratoribus suis divexari triburis pareretur, sedulò adhortata est: Cui consilio ille obtemperans, graviter in improbos illos exactores, & fisci lienes investitus est. Nam ut, crescente in corporibus humanis liene, reliqui artus contabescunt; Ita fiscum per similitudinem vocabat *Lienem*, quod turgente Principis fisco reliqua civitatis membra marcescant & ægrotent. Pulchrum hac de re existat emblemata apud *Alciatum*:

*Humani quod splen est corporis, in populi re
Hoc Caesar fiscum dixerat esse suum.*

Splene aucto reliqui tabescunt corporis artus:

Fisco aucto augetur civica pauperies:

E contrario *Antonius Caracalla*, XXII. Rom. Imp. aliam vitam, aliosque mores duxit: Nam cum direptis civium bonis, atque omnibus exhaustis ærariis, ingentem, sua crudelitate, corrasisset pecuniam, eamque indifferenter nefariis hominibus distribueret, objurgatus à *Julia* matre, ut pecuniis quodammodo parceret, atque prædæ optimam partem in alium usum sibi reservaret, strictum gladium ostentans matri respondit: *Lato sis animo! quamdiu hunc habebimus nulla nobis deerit pecunia.* Ostendens

Stendens nullam pecuniam apud subditos adeo reconditam esse, quam sua crudelitate extorquere non posset. Symbolum ejus huc pertinet, quod tale fuit: *Omnis in ferro Salus*: Quo innuere voluit: Nihil esse in toto imperio, quod armata manu rapere non posset; Quis, quæso, *Avari* ac rapacis hujus Domini finis ac exitus fuit? A *centurione Martiali*, ex improvise, pugione per aversum est trajectus & necatus.

Apostolus inter proprietates Episcopi requirit quod etiam debeat esse φιλόθεος & ἀλλοτρίος, id est, hospitalis, & alienus ab avaritia: Non observabat hoc requisitum Episcopus Moguntinus Hatto, siquidem erga subditos suos nec hospitalis nec liberalis fuit. Nam hic cum A.C. 968. ingens frumenti esset inopia in tota Europa, plurimos pauperes in horreo congregatos, eâ spe, quod esca vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremavit. Cumque illi horribiliter ejularent, clamarent atque ulularent, Episcopus, Satanico Sacasmo, MURES esse dixit. Quam tyrannidem & avaritiam Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus, ut catervatim ipsum invaderent, ac dies noctesque affligerent, vivumque devorare festinarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni, juxta oppidum *Bingium* extructam, & ab hoc casu MURIUM

Cosmo-
graph.
Munke-
ri, lib. 2
Marti-
nus in
Chron,
Trithe-
mius.
Maria-
nus Sco-
tus.
Schaff-
nab.

TURRIM vocatam (vidi & perlustravi il-
lam extus & intus) aufugit, sed nec ibi
à moribus murium tutus esse potuit: Nam
mures catervatim per Rhenum natantes in
turrim conscendêre, iustum Dei iudicium
executuri. Quod agnoscens miser horren-
da morte inter mures periit. Ferunt quod
mures nomen quoque ejus delentes à parieti-
bus & tapetibus abarserint.

Prout autem *Avaritia* in Principibus cul-
panda, tanquam medium perditionis & om-
nium rerum ruinæ, ita sanè in Subditis non
minùs detestanda est, dum in casu summa
necessitatis pecuniam pro Salute publica no-
lunt elargiri, & expromere, unde fit ut Re-
ges & regna magnum detrimentum capiant,
& omnia interdum pereant. Pecunia, ut
ajunt, est nervus belli, & *deficiente pecu-
deficit omne nia*. Sic ex defectu & inopia
illius magna & ardua negotia succumbere
debent. Docent Historici interitum Impe-
rii Orientalis causatum & effectum fuisse *A-
varitia Civium Constantinopolitanorum*, qui
Constantino Imperatori ipsimet, ostistim
pecunias pro conscribendo validiori exerci-
tu, colligenti & corda et manus occludere,
quam patriæ totalem interitum præcavere
maluerunt: Hinc A. C. 1453. Constanti-
nopolis Orientalis Imperii caput et sedes
omniumque in genere humano regina, post
paucorum

paucorum dierum obsidionem expugnata et capta est à *Mahumete*, cognomento *Magno*, Turcarum Rege VIII, quo uno toti christianæ Republicæ nil accidere poterat calamitosius, nihil tristius. Ex hoc enim fonte omnia profluxerunt mala, sub quibus etiamnum gemit Christianorum Imperium.

Licet enim domesticis et externis bellis interdum quassata est hæc Urbs excellentissima, mansit tamen et *Arx Imperii Orientis*, et præcipua doctrinarum sedes, et hospitium Ecclesiæ, sed aliâ magis aliâ minus pura. Nunc deletis Ecclesiis, Bibliothecis, et studiis doctrinarum, sublatis ordinum gradibus et omnis decori, arx est blasphemiae Mahomericæ, et stabulum Turcorum, quos non tyrannos sed immanes Bestias potius possis appellare, qui doctrinas, honestam disciplinam, leges, conjugiorum fœdus, castitatis decus furenter contemnant, & omnia abominanda perpetrant: Urbe occupatâ, caput Imperatori *Constantino* abscissum & ad *Mahumedem* allatum est, qui illud lancea suffixum per urbem circumferri voluit in contumeliam Christianorum. Turcæ victores tantam in urbe devicta crudelitatem exercuerunt, ut nulla id queat oratione explicari. Non dignitas, non sexus ququam protegebat, nihil illicitum toto triduo fuit. Senes, matronæ, virgines, puberes

&

Chron.
Philip.
Dresse-
rus Mil-
len. VI.
Mechov.
Leon-
clavius.
Sabelli-
cus Æ-
neid. 10.
lib. 6.

& impuberes crudelissime trucidabantur. Rapiebantur matronæ nobiles & virgines ad stupra, quærebat præda in omnium ædibus ac templis. quam Mahumedes, si urbs caperetur, concesserat. Finito triduo, Mahumedes ipse ingressus urbem, Proceres, quotquot reliqui erant, adductos ad se dissecari iussit, Imaginem quoque crucifixi erigi in urbe & superinscribi: *Is Christianorum Deus est.* Præcepit autem eam stercoribus projectis ignominie causa conspurcari. Cæsaris conjux & filia una cum alijs honestioribus matronis in convivium pertractæ sunt, atque ibi primum constupratæ, postea frustulacim concisæ. In hac expugnatione caesa referuntur quadraginta millia hominum. Hic exitus est, hic finis luctuosissimus Constantinopolitani Christianorum Imperii, sicque resectum est Aquilæ Romanorum bicipiti alterum caput, quod Orientem conspicebat, quod respiciebat olim *Baro Lobkowitzius* egregiè cantans:

Fulmine quæ nunquam fertur percussa volu-
crio

Casibus ut variis, Sturne, Poeta, patet!
Perdidit hæc alas dudum, caudamque pe-
desque,

Concessit Latio Pontificique caput.

VISCERA

VIScera nunc ejus vereor ne LILIA tur-
bent,

Altivola flos hic perniciosus avi est.

Atque ab hoc tempore Reges Turcici IM-
PERATORIS titulo uti coeperunt. Fuit
autem Constantinopoli sedes Orientalis Im-
periali à Constantino M. usque ad Constan-
tinum Palæologum, ultimum Imperatorem,
annis 1122. Tantum CIVIUM AVARI-
TIA potuit conferre malorum! Non imme-
rito itaque Apostolus 1 Tim. 6. 10. Πίζα
παντὸν τῶν κακῶν ἡσιν ἡ φιλαργυρία.

Perlustravimus jam, Auditores honora-
tissimi, XII. argumenta, quibus summus
rerum arbiter Deus motus reges & regna
solet mutare & revolvere, nimirum Tyran-
nidem, Impietatem, Injustitiam, Incastita-
tem, Perfidiam, Ignaviam, Superbiam, I-
dololatriam, Ebrietatem, Imprudentiam,
Iram & Avaritiam; Quod si non prosunt
singula, multa juvant, id est, si in abstracto
hæc vel illa causa insufficientis sit ad procuran-
dum tantum revolutionis opus, in concreto
tamen & omnes simul sumptæ tantum provi-
dentia divina pondus adhærent, ut vel de-
lere, vel mutare, vel transferre reges &
regna soleat. Reges & Principes exempti
quidem sunt à variis vulgi & subditorum
oneribus, sed non ab infelicitate, & Scelus,
mors,

mutabilitate. Jam Rex, cras exul, jam dives,
cras pauper, jam honoratus, cras contemtus,
jam stipatus, cras solus, juxta vulgatum:

*Cum fueris felix multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Nil novi, antiquum est. E. G. *Caro-
lus Crassus*, septimus Germanorum Impera-
tor, cum ob adversos in bello casus, & ini-
quas cum hostibus pactiones in odium &
contemptum apud Proceres venisset, morbo-
que fractus, mente non adeo solerti consta-
ret, nec corpore valeret, ipsi Imperium ab-
rogarunt, & in ejus locum *Arnulphum* Du-
cem Austriæ & Carinthiæ surrogarunt, A.C.
887. Quapropter ab omnibus desertus,
inops consili rerumque omnium ad extre-
mam egestatem reductus, stipemque ab *Ar-
nulpho* petere coactus est: Sic quoque *Hen-
ricus* IV. sexagies bis in prælio Victor &
Heros illustrissimus, de quo supra, tandem
humanae calamitatis & miseriæ speculum fa-
ctus est: Nam Historici recitant, illum eo
miseriarum reductum, ut ab Episcopo Spi-
rensi sibi victum dari apud Spiram in æde
D. Mariæ cathedrali, à se magnificè ex-
structa, petierit, se haud inutilem Clericum
fore, quod literas calleret, & Choro inter-
vire satius posset: Neque tamen id ipsam ab
ingrato Episcopo, quem antea ad id digni-
tatis

Sigon.
lib. 9. de
regno
Ital &
Helmoltz
du 3, &
Aventi-
nus,

tatis promoveret, obtinere potuit. Suspirans igitur Imperator, & multis effusis lacrymis ad circumstantes conversus inquit. *Miseremini mei, vos saltem amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Et paulò post dolore confectus miseram exhalavit animam. *Dionysius Junior Rex Sicilia,* regno expulsus, Corinthi ludum aperuit, ibi multas variasque vitæ vicissitudines expertus, tandem stipem ab hominibus petiit, tympanaque pulsando & modulando vitam exegit. Itaque rectè exclamat *Oedipus* apud *Senecam* in *Traged.*

Ælianus
de var.
hist. lib. 9
plutarch
in Dion.

*Quisquam ne gaudet regno? O fallax bonum;
Quantum malorum fronte quod blanda tegit!
Ut alia ventos semper excipiunt iuga,
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa fortune objacent.*

Longum nimis foret hîc recensere omnium Regum miserorum exempla: Unicam tantum *Regneri*, *Dania Regis*, historiam breviter attexemus: Nam integram qui volent cognoscere ex *Crantzio*, lib. 4. cap. 6, 7, 8, 9, 10. *Dania*, & ex *Saxone* lib. 9. petant: Hunc *Regnerum* quidem innumeris beneficiorum gradibus, à prima origine, dum vitali modo aura frui incepit, nunquam interpellante infortunio, divina providentia affecit. *Thoram Sueonum Regis* filiam pu-

cherrimam, superatis & cœlis duobus horridis serpentibus, obtinuit. Norwegos sibi subjecit, Haraldum profligavit, Sorlum Sueciæ Tyrannum occidit. Nec contentus tribus regnis aquilonaribus Britanniam invasit, & in potestatem suam redegit. Ausus præterea est Carolo M. arma inferre. Inde ad Orientem pergens, Græciæ & Hellesponti Regibus superatis, Finnis devictis, Orcadibus debellatis, longè latèque dominatus est. Tandem resistente Fortuna ab *Hel-le Britannorum Rege*, antea devicto, victus, captus, & serpentibus devorandus objectus est.

His verò & similibus exemplis moniti magni Principes cogitent esse Deum, qui & procurat res humanas, & imperia sustentat. Nec retineri regna, aut felicem esse sine præsentia & ope divini, nec fiducia nostrarum virium aut potentia quicquam tentandum aut molendum esse, sed cum invocatione Dei, & expectatione auxilii divini, quod ut peti expectarique firma fide possit, causas etiam bellorum consiliorum, & actionum oportet esse pias, iustas & honestas. Scitum enim est *ÆSOP*i responsum, qui interrogatus, quid *Jupiter* in cœlo ageret? *Excelsa*, respondit, *deponit, & depressa extollit*. Deinde verè dictum à *Seneca* :

Diogen.
Laert.

Omne

Omne sub regno graviore regnum est
 Item: *Quem dies vidit veniens superbum,*
Hunc dies vidit fugiens jacentem,
Nemo confidat nimium secundis.
Nemo desperet meliora tpsm,
Miscet hæc illu, prohibetque Clotho
Stare fortunam, rotat omne Fatum.
Nemo tam Divos habuit faventes
Crastinum ut possit sibi polliceri.
Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

O quam periculosum igitur onus est RE-
 GNARE!

O felix quem faciunt aliena pericula cau-
 tum!

O felix qui bene potest regnum declinare!

Conradus I. Imperator moriens voluisset
 & debuisset regnum unico fratri Eberhardo
 obulisse, sed, expertus quantum onus sit
 CORONA, persuasit fratri, ut privata vi-
 ta contentus Henrico Aucupi, Saxonie Du-
 ci, Imperium cum omnibus ornamentis cede-
 ret & offerret, seque ei commendaret: Et
 Eberhardus consilium fratris secutus insignia
 Imperii Henrico, rei hujus planè ignaro,
 detulit. En sapientie veræ haud vulgare
 exemplum in præclaro Principe! Qui ab-
 jecta imperandi cupiditate hac sua vota ab-
 solvit, ut, sine curis improbis, mediocria
 possidens, vitam absque damno & periculo

ageret: *Non cupio, inquit, imperium, nec opto, sed liceat mihi paucis rebus contento, sine omni malo vivere, gradus enim regiminis dicitur grandis honor, sed grave pondus est, HONOS, ONUS.*

Hic pulchra quaestio moveri potest: Quare *Honos* scribatur cum aspiratione. *Onus* verò sine aspiratione?

Ratio lepida est et pulchra. Quia ad *honorem* omnes aspirant & anhelant. Ad *Onus* autem nullus aspirat. Verùm perperam & inverso ordine illi faciunt. Nam *Virtutis* & *Honoris* templa olim Romæ fuerunt conjuncta, ut ad hunc nisi per illam, nullus pateret aditus. *Augustin. de Civit. Dei, lib. 5. cap. 12.* Huc pertinet venustus versiculus:

*Si quærat^{ur} honos, non fugiatur onus.
Fructus honos oneris, fructus honoris, onus.*

Unde *Bernhardus*: Quid est *honor* nisi *onus*? Quid est *potentia*, nisi *calamitas*? Quid *sublimitas* nisi *nausfragiosa tempestas*? Quis potest esse in *honore* sine *dolore*? Quis in *dignitate* sine *vanitate*?

Valerius in
lib. 7.

Refert *Valerius* de quodam rege subtilis ingenii et judicii: Cui cum esset traditum *Diadema*, priusquam capiti imponeret, retinuit diu ipsum; et considerans ait: *Onobile sertum magis, quam felix! quantis sol-*

sollicitudinibus & periculis plenum es tu!
 Hinc recte dixit *Augustinus*: Nihil laboriosius, nihil difficilius, quam præesse. Quare *Eberhardus* prudenter fecit, quod sua sorte contentus dignitatem Imperii non affectavit, sed eam *Henrico Aucupi* lubens concesserit A. C. 919. O quam feliciter vivit qui bene latet!

Vetustum est proverbium: *Κύκλος τὰ ἀνθρώπινα*. *Circulus sunt res hominum*. Quo adagio rerum humanarum notatur inconstantia. Quoniam res humanæ à fortuna (providentia scil. divina) circumaguntur, et velut in orbem recurrunt. Poëta quidam eleganter hoc expressit:

*Circulus sunt res hominum recurrens,
 Fors ROTAM versat, versat omne Fa-
 tum:*

*Sic bonis miscet mala, nempe rerum
 Omnium sic magna vicissitudo est.*

Pingitur *Fortuna* rotæ insistere, ut varii et multiformes hujus prodipii vultus exprimantur, quod variis mutationum vicibus obnoxia instar rotæ, indefinenter in orbem converteatur, miscens infima summis, summa i-
 mis:

*Præcipitem movet illa ROTAM, motusque
 laborum
 Nul-*

*Nulla dies claudit, nec fiunt otio motum :
 Hos premit, hos relevat, hos dejicit, erigit
 illos,
 Cogit & in varios homines descendere ca-
 sum.*

Quare, O mortales, nihil desperemus,
 & nulli rei fidamus, cum videmus tot va-
 rietates in tam volubili orbe circumagi. Ita
Sesostri Rex *Ægypti* felicissimus & poten-
 tissimus plurimas Nationes servituti sube-
 git, unde curru ex auro & lapidibus pre-
 tiosis constructo vehi solitus est, qui à qua-
 tuor Regibus à se devictis trahabatur.
 Cumque Unus ex illis sæpe respiciens, *ro-
 tam*, quæ volvebatur accurate & cum ali-
 qua meditatione contemplaretur, percon-
 tatus est *Sesostri*: Cur ita retrospiceret?
 respondit. Se, cum *rotam* sursum deorsum-
 que volvi cernat, vitæ humanæ & fortunæ
 inconstantiam considerare, in qua perpetuo
 summa ad imum devolvuntur, ima ad sum-
 mum evehuntur, suam se quoque sortem
 perpendere, quod Rex, qui modo potentis-
 simus fuerit, nunc instar pecudis quadrigas
 agitare cogatur. His auditis, atque ani-
 mo secum paulò altius communem omni-
 um hominum sortem perpendens *Sesostri*,
 Reges à servitute liberatos honore deinceps
 plurimo affecit. Ita quoque *Cyrus* humanæ
 for-

sortis fragilitatem ob oculos sibi ponens
CROESUM Regem captivum, pyraque
impositum ab eadem liberavit, & βασιλικῶς
tractavit.

Dantur Reges & Principes qui durante
vitâ (præstaret post mortem) STATUAS
æneas, simulacra pompalia, & monumenta
pretiosa sibi erigi curant, quasi certi essent
se in futurum tam felices morituros, quam
felicissimi vivunt in præsentî. Sed multa
quandoque cadunt intra calicem suprema-
que labra. Omnium dierum Soles, ut ait
Seneca, nondum occiderunt: Nemo ho-
minum scit quid serus vespere vehat. Inde
tales erectæ statuæ, in casu mutatae fortu-
næ, plus aliquando vanitatis & arrogantia,
imo ignominia, quam prudentia & gloria se-
cum trahunt, nam:

Tempora mutantur & nos mutamur in illis.
Christianis prudentiores in hoc casu fuerunt
Ethnici, quorum constans Axioma fuit:

Πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μεδένα

*Ante mortem ne prædices beatum quen-
quam.*

Euripides canit:

Nemo beatus appellandus est prius

Quam videris, quo fine postremum diem

Transegerit, vitæque demigraverit.

Stobæus Serm. 105.

Eurip:
Andro-
machæ
v: 100.

Mor-

*Mortalium nemo beatum judicet
 Quenquam, priusquam viderit bene mor-
 tum,
 Nam mortuum laudare quam iustissimum
 est.*

Horum Carminum summam Ovidius his
 versibus complexus est :

Lib: 3.
 Metam:
 v: 135.

— ultima semper
*Exspectanda dies homini est, dicique beatus
 Ante obitum nemo, supremaque funera, de-
 bet.*

Verum hæc Ethnicorum emblemata
 (quæ omnia huc tendunt, ut doceant nemi-
 nem, non exspectato fine, tantum ex primis
 initiis, aut medio vitæ cursu de sua vel alio-
 rum felicitate nimis præcipitanter judicare
 debere :) procul dubio omnia ex historia
Crassi perita sunt, cui divitias suas opesque
 ambitiosius ostendenti *Solon* hanc vitæ regu-
 lam præscribebat : *Nemo ante mortem potest
 dici beatus.* At *Rex* ille, opum atque bo-
 norum fulgore exæcatus, eam tum quidem
 insolenter spernebat. Ideoque tandem à
Cyro victus, jamque rogo impositus ejus ve-
 ritatem suo propemodum exemplo compro-
 basset, nisi ter in clamato *Solonis* nomine,
 totoque colloquio repetito, *Cyrum* victo-
 rem ad misericordiam flexisset, ejusque cle-
 mentia servatus fuisset.

Qui-

Quamobrem prudens est admonitio Pauli
Emylii: In secundis rebus, inquit, nihil
 in quenquam superbè aut violenter consule-
 re decet, nec præsentì credere fortunæ, cùm
 quid vesper vebat incertum sit. Is demum
 vir erit, cujus animum nec prospera flatu ef-
 ferent, nec adversa infringent.

Liv: l. 5.
 Decad: 5.

Regum sapientissimus incertitudinem fal-
 laciam & instabilitatem gloriæ mundanæ
 descripturus rectè statuit: *Vanitas vanita-*
tum & omnia vanitas, & David de Princi-
 pibus & subditis terræ sermocinans: Pro-
 fectò filii hominum sunt *vanitas*, filii viri
 sunt mendacium, & si ponderentur in state-
 ra ipsi simul ipsa vanitate sunt leviores.
 Hæc *psalms* totius humani generis est val-
 dè elegans, & vehemens ad dejiciendum
 fastum. Nam si homines ponerentur in u-
 na lance bilancis, vanitas verò in altera
 lance, tum homines adscenderent, vanitas
 verò descenderet, hoc est, homines ipsa
 vanitate vaniores, & levitate leviores depre-
 henderentur; eleganter hoc expressit Poëta
 quidam Christianus:

Ecclesi: 1.
 2.

ps: 62: 10.

Ventosa regum & principum potentia

Est vanitate vanior

Adeoque fumo levior, ut si principum

Hac lance vires omnium,

Inanitatem hac colloques cunctis simul

Inanitas præponderet.

H h

Nam

Nam *corpus* nostrum est imbecille, *forma* fragilis, *valetudo* incerta, *vita* fugacissima & brevissima, *honor* vanus, *voluptas* insincera, *sapientia* exigua, *virtus* languida, denique affectus turbulentus est, etiam apud felicissimos.

Colophonis loco sit hic *Johannii Sarisberienfis* Episcopi notabile eloquium. *No-verca virtutis*, inquit, PROSPERITAS, *beatulis suis* sic applaudit, ut noceat, & *infelici successu* sic in via fortunatis obsequitur, ut in fine perniciem operetur: *Convivis suis* ab initio propinans dulcia, cum *inebriati fuerint*, letale virus miscet, & si quid deterius est, quò specie sui clarescit amplius, eò stupentibus oculis densiorem infundit caliginem: Interea quando à Deo prædefinitus & prædestinatus annorum terminus advenit, & iniquitatum mensura repleta est, reges & regna mutari ac revolvi debent, contra quod nullum est remedium. Mementote prophetiæ de *Alexandro M.* apud *Danielem*, tot seculis ante, propositæ, Annon accuratissimè in tempore & personis illa impleta est juxta præscriptam

c. 11. 4. *Supremi Domini methodum*? Verba *Danielis* hæc sunt: Et cum steterit, contretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos, sed non in POSTEROS EJUS, neque secundum potentiam ipsius qua dominatus

tus est, quia evelletur regnum ejus, & ALIIS PRÆTER ILLOS (legitimos hæredes) erit. Sensus est: Corruet Alexandri Monarchia, ejusque partes diripientur ab iis, ad quos nullo hæreditario jure spectabant, quia quatuor Alexandri M. Duces, ipso defuncto, diviserunt inter se Monarchiam, & constituerunt inter se quatuor distincta regna. Nam Antipater Græciam & Macedoniam, Antigonus Asiam, Seleucus Syriam, & Ptolomæus Ægyptum occupavit. Sed tamen hi reges simul juncti non regnarunt secundum potentiam illius (Alexandri) qua dominatus est, hoc est, non habuerunt prioris regni majestatem, prout angelus explicat, Dan. 8. 22.

Sed queritur hîc: *Quomodo Deus humiliat, mutat & revolvit Principes & Reges Tyrannos, Impios, Injustos, Incastos, Idololatrias, Ebriosos, Superbos, &c?*

Responden: VOCE SUA COELESTI.

Nam cum Nabuchdonosor regiam suam contemplanz diceret: *Hæc est Babylon magna, quam EGO ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris MEI, tum statim v. 28. subjungitur: Cumque sermo adhuc in regis ore esset, VOX DE COELO RUIT: Tibi dicitur, Rex: Regnum tuum transibit à te, &c. Ubi no-*

Dan 4.
27.

tandum, quod Deus duobus modis cum hominibus loquatur.

Primo per VERBA, quando nempe homines per prædicationem verbi sui vocat ad poenitentiam, sed illi vocantem audire nolunt, Sicut Sapientia, id est, filius Dei conqueritur, Prov. 1. 20.

Secundo per VERBERA, hoc est inobedientes verbo graviter punit, atque castigat, quæ est locutio *non verbalis, sed realis*. Et de hac Sapientia ibid. v. 24, 25, 26, 27. hæcce pronunciat verba: *Quia vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & omnes INCREPATIONES meas* (intelligitur locutio Dei verbalis) *neglexistis. Ergo quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit, cum irruerit calamitas tanquam turbo, & interitus, quasi tempestas, ingruerit, quando venerit super Vos tribulatio & angustia.* Et hæc est locutio Dei *realis*. Nam solet Deus eos, qui obbrutescunt, vocesque Dei ministrorum audire nolunt, & obtemperare dedignantur, non jam verbis alloqui, sed flagello, sive *camo & freno*, sicut scriptum est, Psal. 32, 11. Elegans huius rei exemplum habemus in Nebucadnetzare. Ad hunc locutus est Deus per verba, quando audivit *Danielem*,
divinitus

divinitus inspiratum, COLOSSUM illum
 Babylonicum de IV. Monarchiis interpre-
 tantem, ubi simul de regno cœli, hoc est,
 de regno Messiz cœlesti informatus est, *Dan.*
2. 37, 46. Locutus est Deus denu cum
 ipso in *visione nocturna somnii*, quando
 vidit *Arborem excelsam*, cujus interpreta-
 tionem etiam à Daniele audivit, in qua De-
 us illi excidium matus est, audivit quoque
 salutare de pœnitentia agenda consilium,
Dan. 4. 44. Verum cum Danielis consilio
 non obtemperaret, vitamque in melius emen-
 daret: Ergo deinceps cum illo Deus *locu-*
tus est realiter, hoc est, pœnis atque sup-
 pliciis severissimis, de quo vide alloquium
 de cœlo: *Regnum tuum transibit à te, &*
homines ejicient te, & cum BESTIIS erit
habitatio tua, &c. Et eadem hora *sermo*
completus est super Nabuchdonosorem, & ab
hominibus ejectus est, & inter bestias come-
dit herbam velut bos, & capilli ejus in si-
mitudinem pennarum AQUILARUM, &
ungues quasi unguis Avium creverunt. Hor-
 ribile est hoc iræ divinæ monumentum, &
 spectaculum: Coeterum hanc *realem locu-*
tionem, id est, regum punitionem Deus ex-
 sequitur quadruplici modo. Sapienter nim:
 potenter, celeriter, & horribiliter.

I, *Sapienter.* Quia Deus apprehendit
 sapientes in astutia eorum, hoc est: Ty-
 rannos

Dan. 4.
28.

Iob 9. 13
1 Cor. 1.
19 20.
Phil. 28

Luc. 1. 51

rannos Ecclesiam & Rempubl. evertere molientes, vel errore in consiliis, vel infelicitate eventuum punit: *Deus superbos dissipat in cogitatione cordis sui.* Pulchri habentur versus in Oratione *Lycurgi* contra *Leocratem*, quos suprà retulimus:

*Iratus ad pœnam Deus si quos trahit
Auferre mentem talibus primùm solet.
Caliginemque offundit, ut ruant suas
Furenter in clades, sibi quas noxiis
Accersiverunt ultrò consiliis mali.*

Ita *Nebucadnezar* cùm in Sapiencia sua confideret, & in potentia sua superbiret, cor ejus ab humano mutatum, & cor bestię ei datum est, id est, Sapiencia excellens, qua confidebat, ei ablata, & ferina insipientia ei data. Unde velut exoculatus *Cyclops*, suis despectus, ab illis est ejectus, & ad bestias reiectus. Hic autem quæstio oritur.

Qualis illa metamorphosis five transformatio Regis Nebucadnezaris fuerit?

Ad hanc quæstionem breviter respondeo: Non fuit SUBSTANTIALIS, qualis fuit conversio uxoris *Lothi* in statuam salis, *Gen.* 19. et aquæ in vinum, *Job.* 2. sed fuit ACCIDENTALIS, quia in statum atque conditionem Bestiarum reductus est, quæ in octo gradibus consistebat: Quorum

1. **EXPULSIO** erat, five ejectio ex ho- Dan. 4.
29.
minum consuetudine. Hæc privatio con-
versationis humanæ est majus malum priva-
tione regni. Quia homo naturâ est ζῷον
πολιτικόν, animal sociale, sed Rex est ex
accidenti. Jam verò gravius est conditione
naturali privari, quam accidentali.

2. **RATIONIS PRIVATIO** v. 13. Nam
regulare est illud, quodcumque Deus im-
pios trahit ad pœnas, tum primum sanam eis
mentem aufert, juxta adagium: *Quos Jupi-
ter vult perdere eos dementat*, quod Horatius
sic exprimit:

*Hunc Deus, ut pereat, privabit lumine
mentis.*

3. **LOQUELÆ IMMUTATIO.** Non
enim humano more loquebatur, et voces
articulatas proferebat, (quia ratione pri-
vatus erat, ideoque instar hominis loqui non
potuit, nam λόγος προφορικὸς τῷ λόγῳ ἐνδια-
θέτῳ ἐνέργημα καὶ δεικνύμα ἐστίν. *Oratio externa
orationis internæ soboles atque index est*)
verum pecora imitatus voces inarticulatas
sonabat.

4. **LIGATIO**, catenis ferreis. Quæ Dan. 4.
12.
verba Lyranus et alii accipiunt ἀλληγορικῶς
de spiritualibus vinculis: Sicut Deus, Es-
37. 29. ait: Se Assyriorum Regi circulum
in naribus et frenum in maxillis positurum,
hoc

hoc est, ipsum depressurum, et] superbiam
ejus contusurum. Verum hac allegoria ve-
ritas historiz obscuratur. Ideoque verba
hæc *per* accipienda sunt. Nam utrumque
verum est, nempe quod Nabuchdonosor cum
furere et à diabolo agitari inciperet, procul
dubio catenis ferreis fuerit constrictus, po-
stea verò è vinculis eruperit, et vagam at-
que ferinam in sylvis vitam egerit, sicut
Gergesenus ille *demoniacus* initio victus
fuit, postea nihilominus vinculis disruptis
in montibus atque monumentis vagatus est.
Et tanè hæc justa talionis pœna fuit. Sicut
enim Nabuchdonosor insana regnandi cupi-
ditate et quasi phrenetica crudelitate contra
omnes gentes rabiem suam exercuerat: Ita
debuìt justo Dei judicio, tanquam infans
ac furibundus vinculis constringi, quibus
deinde disruptis more ferarum per diserta
loca vagatus est.

5. HABITUS. *Habitus* namque ejus non
erat humanus, sed bestialis atque ferinus.
Nam *capilli* ejus in morem aquilarum ex-
creverunt, id est, adeò, prolixi fuerunt, ut
totum corpus contegerent, & *Ungues* in si-
militudinem avium digitatarum creverunt,
imo *nudus* incessit rori & imbribus aliisque
cœli injuriis more bestiarum obnoxius:

6. GRESSUS. Non more humano in-
grediebatur, erecto vultu corporeque, juxta
illud:

Pro-

Marc. 5.
2, 3, 4, 5.

*Pronaque cum spectent animalia cætera ter-
ram,*

*Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus ;*

Verum pronus & incurvatus humum spectavit ad morem bestiarum, manibus pedibusque reptans.

7. VICTUS, erat non humanus, sed belluinus, vescebatur enim gramine, instar bovis, Dan. 4. 30. Ubi nemo curiose quærere debet, qua ratione cibus bestiarum, qui humano temperamento est noxius, ab illo concoqui, indeque nutrimentum habere valeat? Nam hoc est tremendæ justitiæ & infinitæ potentiae divinæ exemplum, tori generi humano observandum, quod nempe Deus justus mundi iudex, ad perdomandam effrenem hujus Regis superbiam, temperamentum ejus plane immutare voluerit, & stomachum ei dederit belluinum, qui cibus bovi & vaccæ convenientibus par esset digerendis. Et si Samaritani stercore columbino, si filius prodigii fursibus porcorum, 2 Reg. 6
25.
Luc. 15 tempore famis, victitarunt, quid mirum si Rex iste deliciis assuetus pabulo jam vesci belluino cogitur?

8. HABITATIO, illa erat in sylvis, atque speluncis inter bestias atque feras. Et si quis quærat: *Quomodo hic Rex septem annos inter bestias incolumis manere poterit,*

erit, ne ab illis dilaniaretur? Ei respondemus: Quod ipse, Deo supremo mundi Domino sic volente, inter feras immanissimas facile tutus esse potuerit, ut justitiæ divinæ & punitæ superbæ illustre documentum, sicut *Daniel inter Leones* mirabiliter à Deo conservatus est, cap. 6. 21.

Unde patet quomodo Nabuchd. tum *ratione animæ*, tum *ratione corporis* transformatus sit, quæ tamen mutatio non fuit substantialis, sed accidentalis, uti demonstratum. Errant igitur illi qui scribunt hunc Regem tantum *animo*, non *corpore* mutatum esse. Errant quoque *Epiphanius* & *Cedrenus* in vita Danielis, qui putant Nabuchd. nosorem humanam corporis formam amisisse, & priore parte, nempe capite, in bovem, posteriore nempe pedibus, in leonem mutatum esse, quam sententiam etiam Iohannes Bodinus approbat, statuens humanam ei figuram revera ademptam esse.

Neque obstat huic sententiæ quod v. 30. dicitur: Eum herbam, inſtar Bovis, comediſſe. Reſp. Hic notanda eſt pulchra Ebraeorum regula: *Nulla obſectio ex ſcriptura aſſertur ubi non ſimul ejus ſolutio inveniat*ur: Nam in eodem v. 30. utrumque affirmatur, tum quod rex herbam velut bos comederit, tum quod capillos & ungues habuerit. Jam verò capillos & ungues habere, in bovem non quadrat. Ergo evidenter
hinc

hinc patet, quod *Nabuchd.* in bovem vel aliud animal transmutatus non sit, sed quod toto illo septennio humanam speciem retinuerit, ac proinde textus non intelligendus est in *sensu absoluto*, quasi ipse in bovem quo ad substantiam mutatus herbam comederit, sed in *sensu comparativo*, quod videl. ipse herbam comederit non secus ac bos illam comedere solet, alioquin non *restitutus* (*vers.* 33.) sed novus omnino homo creatus dicens esset, quod absurdum. Sed hoc obiter. Secundò mutantur reges & regna

2. **POTENTER.** Nam Sap. 6, 7. dicitur: *Potentes potenter tormenta patientur.* Est comminatio proverbialis in malos Reges & Principes, qui hoc adagio admonentur, ne potentia sua, divinitus accepta, abutantur: Quia quo majore potentia præditi, quoque petulantius & ferocius ea abusi fuerint, eò gravioribus suppliciis eos aliquando vel in hac vel in futura vita affectum iri, insinuat, nam *Deus potentiam facit in brachio suo, & dispergit superbos, sicut dissipatur fumus, sic Deus impios dissipat.* Et sicut *cera fluit à facie ignis, sic impii pereunt à facie Dei*, exempla habemus in *Pharaone, Sennacheribo, Antiocho, Herode, in Julia-
no Apostata, & præsertim in nostro Nabuchdonosore.* Hic tres socios Danielis statuam suam adorare nolentes fremebundus

Luc. 1. 51

Psal. 68.

2.

Exod. 14

18.

Ies. 37. 7.

2 Mac. 9.

12.

Act. 12.

hisce verbis compellabat: *Nunc ergo estote parati, quacunque horâ audieritis sonum tubæ, &c. prosternite vos & adorete statim quam feci.* Quod si non adoraveritis, eadem hora projiciemini in fornacem ignis ardentis, ET QUIS EST DEUS QUI ERIPAT VOS DE MANU MEA? At cum illi illasi media in flamma ignis manerent, tandem tremendam Dei potentiam cogeatur agnoscere, eumque glorificabat.

Dan. 3.
15, 19.

v. 95, 96

cap. 5. 16

Pl. 1. 4:

Pl. 19. 6.

cap. 20.
6, 7, 8.

3. CELERITER. Deus namque impios Reges & Principes nil tale opinantes, subito & quasi in momento evertit, ut nempe speculum iræ suæ in illis ob oculos nobis ponat, quando in medio impietatis curtu morte repentina atque violenta, vel regnorum privatione eos opprimit, sicut legitur apud Jobum: Deus consilia pravorum dissipat, nempe accelerando, conturbando, precipitando: Impii sunt quasi paleæ, quæ à vento disperguntur. Unde omnis Impiorum in hoc mundo gloria, nempe:

*Ambitiosus honos, & opes, & fæda voluptas
Quæ tria pro trino numine mundus habet,
Psalm. 72. 20. vocatur Somnium evigilantis & imago & umbra. Umbra, inquam, rerum sunt, non res ipsa.*

4. HORRIBILITER. Jobus ita de Tyrannis, hominibusque sceleratis inquit: *Si ascenderit usque ad cælum magnitudo ejus,*

&

& caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent. Ubi est? Velut somnium avolat, non invenietur, fugabitur sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum suus locus. & v. 15. Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahit eas Deus. Et David de impiis: In lubrico posuisti eos, dejecisti eos in interitum. *Psal. 71.*
 Quomodo facti sunt in desolationem? Quam *18.*
 subito defecerunt? Perierunt propter iniquitatem suam! Sed prout Deus solet MAGNOS è throno dejicere, ita PARVOS interdum in illum solet reponere & promovere: Sicut *Psal. 113. 5.* David inquit. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat? Humilia respicit in celo & in terra. Erigens de pulvere inopem, & de stercore pauperem, ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi sui. *Psal. 75. 7.* Deus judex est qui hunc humiliat, & illum exaltat. *Ezech. 17. 24.* inquit Jehova: Scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile, & siccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci. Aspiciamus exempla. Josephus Patriarcha ex infimo miseriæ gradu ad summum honoris fastigium conscendit, *Gen. 37. 28.* Saul, mi-
 nimus

nimus è tribu Benjamin asinas patris sui
 quærens amplissimum Regnum invenit.
 I Sam. 9. 3. 21. I Sam. 10. 1. Nazianze-
 nus elegantissimè ait in *Orat. funebri in Ba-*
silium : Saul asinos paternos investigans,
 regno potitus, accessorium ipso instituto ne-
 gocio majus nactus. David filius Jesse nati-
 minimus ex Pastore ovium & cantore Rex
 factus est, ut dicere potuerit :

*Ille ego qui quondam caule, post arbiter aule,
 Proque pedo vili regia sceptrâ gero.*

Et Deus mirabiliter ducit sanctum suum,
 Psal. 4. 4. Hic autem quilibet cogitet, qui
 à Deo in statum sublimiorem exaltatus est,
 ut in universa vita sua modestè se gerat, &
 cogitet cum Josepho : *Ego sum sub Deo,*
 Gen. 50. 19: Pulchrum Epigramma Au-
 sonii :

*Fortunam reverenter habe, quicumque re-
 pentè*

Dives ab exili progrediare loco.

*Sed plerumque solet agi juxta illud Claudi-
 ani.*

*Afferius nihil est humili cum surgit in al-
 tum,*

*Cuncta ferit, dum cuncta timet, deservit
 in omnes,*

*Ut se posse putat. Nec Bellua tetrior ulla est
 Quam Servi rabies in libera colla fu-
 rentis.*

Ecce

Ecce, charissimi auditores, jam demonstravimus causas & rationes propter quas reges & regna mutantur & revolvantur, & ubi prædicta peccata regnent, quod ibi imperium non possit esse stabile, sed sit lapsabundum & mutabile:

Vultis autem scire & informari, *quomodo sit agendum, ut reges & regna sint stabilia, & immutabilia, aded ut non mutatio ulla sit metuenda, sed perpetua rerum constantia & durabilitas obtinenda?* Est quaestio ardua, sed tamen scopo nostro convenientissima. Quapropter respondebo, & docebo vos à contrariis (quæ juxta se posita magis elucescunt) & facili methodo proponam qua ratione sit agendum, ut omnia impostertum maneant immutata & immutabilia.

Fiet nempe hoc, si Rex & subditi loco tyrannidis clementiam, loco impietatis pietatem, *injustitiæ justitiam, incastitatis, castitatem, Perfidie, juramentorum & promissorum observationem, ignavia, diligentiam, Superbia, humilitatem, Idololatriæ, veram religionem, ebrietatis, sobrietatem, imprudentiæ, prudentiam, iræ, longanimitatem, & avaritiæ, liberalitatem indefinenter sedulitate exercebunt & operabuntur, quo facto, & fideliter observato, summus Universi moderator Deus non mutationes vel*
revo-

revolutiones procurabit, sed regum & regnorum statum perennem & immutabilem conservabit. Operæ itaque pretium erit ut gradatim & distinctè has virtutes, viciis supradictis contrarias, non minori studio enucleemus & explicemus. Diximus de malis regibus et subditis, qui imperium destruant, jam agemus de bonis et probis, qui regnum immutabile reddunt.

Quando Deus, prapotens ille mundi Rector, Heroas excitat, quos ad summum Imperii fastigium extollere, per eosque res magnas atque humano generi et Ecclesiæ salutares perficere decrevit, eos præ aliis donis divinis et admirandis, heroica indole, excellenti sapientia et prudentia ornat, atque singulari virtute, robore et felicitate rerum gerendarum armat, ut nihil eorum impetum impedire aut remorari possit; Unde in sacro codice principes appellantur *supra alios elati*, vel capita aliorum, hoc est *Dii*, tum ratione *tituli*, quia à Deo sunt vocati et sanctificati, *Job. 10. 34.* hoc est, à communi hominum sorte segregati, quia Dei personam quo ad eminentiam repræsentant, tum ratione *exercitii*, quia sunt Dei vicarii *tum in Ecclesia*, quatenus illius sunt nutritii et defensores, *Jes. 49. tum in Politia*, cujus sunt gubernatores atque administratores, *Rom. 13. 4.* Idcirco primam officii sui partem

partem esse autumant omni tempore, non tyrannidi, sed CLEMENTIÆ esse deditos & studiosos: Sanè nihil magis ornat Principem quàm Clementia & mansuetudo. Planetæ, inquit *Plutarchus*, eò tardius moventur, quò sunt in sublimiori sphaera, ita quanto major principum authoritas, tanto magis affectibus suis moderari, eosque temperare debent. Hinc Salomon rectè inquit: *Misericordia & veritas custodiunt Regem, & in clementia fulcit thronum suum.* Romæ repertum marmor in foro Trajani his characteribus insignitum: *Potentissima dos in principe liberalitas & clementia.* Non enim quicquam est, quod eum meliùs commendet, quàm clementia. Hujus rei pulcherrimus exstat typus in rege apum. Hic namque solus aculeum non habet, vel certè eo non utitur.

Domitius Nero, cùm ex more cujusdam capitis damnati sententiæ subscribere deberet, dixit: *Utinam literas nescirem!* Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodiiisset. Qui vox *Senecam* movit, ut librum de *Neronis clementia*, quem postea ipsemet sensit inclementem, scripserit. In quo inter alia *Neronem* ita alloquitur: Animadversurus in latrones duos *Burrhus* Praefectus tuus, vir egregius, & tibi Principi notus, exigebat à te, ut scribe-

1.
CLE-
MEN-
TIA.

prov. 20
28.

Plin. lib.
11.
Natur.
hist. c. 17
Senec.
lib. 1. de
clement.
c. 19.

res in quos et ex qua causa animadverti velles. Hoc saepe dilatum ut aliquando fieret, instabat. Invitus invito cum chartam protulisset, traderetque, exclamasti: *Vellem ut literas nescirem!* Nam non ignorabas clementiam primam esse virtutem ad benevolentiam bonamque famam Principi conciliandam. FL. Vespasianus non punivit fontes nisi raro, sed neque cæde cujusquam lætatus fuit, quinimò justis etiam suppliciis illacrymavit & ingemuit; sicut & *Bias* inter judicandum lacrymas tenere non potuit. Interrogatus de facto respondit: Se quidem legi dare suum calculum, utpote justitiæ regulæ, sed humanitati dare το συμπάθεις, i. e. condolentiam. Admirandæ quoque fuit *Clementia Antoninus Pius* Imp. in casu quodam bilem movente extraordinario, quem brevibus narro. Uxor *Faustina* falsò aliquando persuasa credebatur Maritum, in Germania militantem, in prælio quodam occubuisse, & proinde nimis præcipitanter & festinanter proponebat & promittebat *Avio Cassio*, Belli supremo Præfecto, non tantum Imperium, sed & matrimonium. Cum utrumque suscipere conaretur Cassius, ecce! milites ipsam interficiunt, & caput amputatum Cæsari transmittunt, qui conspecto illo ad *Faustinam* uxorem suam, non adeò constantem, mansuetissimi adinstat

Im-

Sueton.
in ejus
vita §. r).

Imperatoris, hæc verba rescripsit: Parcam liberis Cassii, & genero, & uxori, & ad Senatum scribam (recordemur hîc Clementissimi nostri Regis *Wilhelmi*, num non eadem procedat via?) ne aut proscriptio gravior sit, aut pœna crudelior. *Non enim quicquam est quod Imperatorem Romanorum melius commendet gentibus, quàm Clementia. Hæc Casarem Deum fecit, hæc Augustum consecravit.* Idque reipsa præstitit. Nam non tantum voluit Cassium extinctum, dicens: Voluisse se sine Senatorio sanguine Imperium transigere. (*videatur Capitolinus in M. Antonino § 9.*) Caput Cassii allatum est ad ipsum, sed ipse non exsultavit interfectione ejus, vel caput & membra Cassii pontibus & portis Urbis in spectaculum ignominia imposuit, & consecravit, sed caput hujus miseri humari jussit. Literas conspiracyonis vel rebellionis diversorum manibus subscriptas, & in marsupio necati Cassii inventas, illectas discerpi & aboleri jubebat, ne cogeretur invitus aliquem odisse. Similiter Asclelis omnibus ignovit, etiam literis conscriptorum crematis, ne mansuetudo sua iis labefactaretur, ut invito extorqueretur. *Filii Cassii* media parte amplius acceperunt paterni patrimonii, & auro atque argento adjuti: Ad Senatum scripsit: *Utinam possem multos ex inferis excitare, non enim un-*

quam placet in Imperatore vindicta sui doloris, quæ, etsi iusta fuerit, acrior tamen videtur. Hinc pulchra vox hujus *Antonii* Imp. fuit: *Inhumanum planè esse humanis casibus & calamitatibus non ingemiscere*, innuens illum ab hominum natura esse alienissimum qui aliorum miseriis non afficitur, ac instar lapidum in adversis amici rebus stat immotus. Symbolum ejusdem erat.

Regni clementia custos, quod Poëta sic expressit:

*Ceu mundi, sic est regni Clementia custos.
Nec virtus major Principis esse potest.*

Imperium *Aurelii Alex. Severi* dictum est ἀναιμαρτον, i. e. incruentum. Licet enim iusta severitas ei in milites, in iudices improbos, denique in homines malos & Reipubl. pestes non defuerit, tamen nullum Senatorem, vel Magnatem occidit. Et licet *Ovinus Camillus*, antiquæ familiæ Dominus, rebellionem moliretur & tyrannidem affectaret, tamen hominis fraude intellecta, eum ad se vocari iussit, & egit gratias, quod Reipublicæ curam, sua sponte, suscipere tentaret. Mox ad Senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum consortem Imperii appellavit, in palatium recepit, ornamentis imperialibus, & melioribus, quam utebatur ipse,

ipse, decoravit, profectionisque comitem adhibuit. Cumque Imperator ipse pedibus iter faceret, invitavit Ovinium, & equo sedere iussit, denique mori paratum impunè dimisit. Generosa in hanc rem est quoque vox Fl. *Vespasiani* ad *Demetrium Cynicum*, qui cum non solum nec assurgeret ei, nec salutare eum dignaretur, non quiesceret etiam contra statum imperii, & Personam Caesaris loqui: *Tu quidem*, inquit Imperator, *nihil pratermittis, ut ego te interfici jubeam, ego tamen canem latrantem non occido.* De *Theodosio M.* Divus Ambrosius in Oratione ejus funebri ait: *Beneficium putabat se accepisse augusta memoria Theodosius, cùm rogaretur ignoscere.* Memorabilis est quoque ad omnem posteritatem clementia *Friderici Barbarossæ*, quam *Mediolanensibus*, toties rebellibus & perjuris, exhibuit: Cùm enim supplices essent facti eum dixisse accepimus: Se lætari, quod tam claram civitatem Deus admonuisset, ut aliquando clementiam, quàm vim suam experiri mallet, & licet asperius in se consulendi causam dedissent, se tamen eo animo esse ut volentibus quàm coactis mallet imperare:

Maximilianus I. ob Clementiæ exercitium valdè quoque laudatur. Aliquando impudens quidam medicus eum, sub fratris nomine, de stipe compellabat, alludens ad locum

Lamprid.
§. 10.

Sueton.
& Dion.

Sigon.
lib. 12.
de regn.
Ital.

locum *Malachie* 2. 10. Numquid non pater
 unus omnium nostrum? Maximilianus hæc
 ejus protervia non offensus stipem ei dari
 jussit; Mendico vero, eà non contentis,
 mendicando instante, dictitans: Tantillum
 dare imperatorium non esse, clementer &
 humaniter ei respondit: *Amice, si omnes fra-*
tres tui tantundem tibi darent, quantum ego
tibi dedi, utique divitiis me superares. Caro-
 lus V. erga multos offensores clementiam
 suam exhibuit. Legi aliquando sub ipsius
 imagine hocce Encomium:

Quis te victorem dicat, qui vinceris ipso
In victis victo Caesar ab hoste tuo?
Si veniam victis petit hostis, protinus illi
Parcis, & errati te meminisse piget,
Non te hostis Caesar, sed te clementia vincit
Et ratio, cum sis Victor & ipse tui.
Vincere laus ingens hostes, & parcere victis
Gloria, sed sese vincere major erit.

Frater ipsius *Ferdinandus* I. supplicibus
 pepercit, & multis graves pœnas meritis cle-
 menter ignovit: Cum enim quidam gratia
 ipsius excidisset, mandavit ut oculi ipsi effode-
 rentur. Sed statim animum mutavit, sen-
 tentiamque revocavit dicens: *Qui nimis est*
præceps non est bonus venator. Ego justum
 & æquum esse non duco, ut adimam cuidam
 aliquid, quod postea, si emendetur, ei red-
 dere

dere non possum. Quando aliquem de facultatibus & possessionibus suis dejicio, si resipiscat, & ad frugem redeat, non solum eas restituere, verum etiam augere possum. Sed visu aliquem privare, eumque restituere, morti aliquem tradere, & ad vitam revocare, non in mea, sed solius Dei potestate situm est. Sed festinandum!

Altera causa quæ reges & regna firmat est ^{2.} PIETAS. Hæc ad omnia utilis est habens ^{1 Tim.} *promissionem vite presentis ac futurae, cum corporalis exercitatio ad pauca saltè utilis sit.* ^{4.} Et hæc est ratio cur Reges, qui felicem rerum suarum exitum desiderant, ante omnes alias virtutes pietati operam dare solent. *Christianus IV. Rex Daniæ* in monetis pro Symbolo gerebat: REGNA FIRMAT PIETAS. Non sufficit autem ut Rex pro se & in corde suo sit pius & orthodoxus, sed debet *plus ultra* tendere, & pietatem ubique in suo regno promovere, & stabilire, & omnem idololatriam & superstitionem abolere & extirpare: Hinc est quod Rex Reges alloquitur: *Intelligite Reges, & erudimini, qui judicatis terram. Servite Domino in timore, & exsultate ei cum tremore. Osculamini FILIUM, ne quando irascatur, osculo nim. amoris, honoris, reverentiæ atque subjectionis: Talis fuit A S A Rex, Nam is fecit quod bonum & placitum erat* in

Psal. 2. 10

in conspectu Domini, altaria idololatrica subvertit, excelsa & statuas confregit, lucosque succidit, purgavitque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres ejus, et renovavit altare Domini, et subditos fœdus cum Deo inire, idque juramento confirmare jussit. **JOSAPHATUS**, Asæ filius, excelsa quoque et lucos de filiis Juda abstulit, ac misit Principes et Sacerdotes, qui circumirent in toto regno ac populum in lege instituerent, hoc est, abolevit cultus idololatricos, et populum de Bersabe usque ad montes Ephraim revocavit ad Dominum Deum patrum suorum. **Ezechias** Rex primo statim anno, *cap. 29.3* **menfe primo regni sui, VALVAS domus Dei aperuit, easque restauravit, excelsa dissipavit, statuas contrivit, lucos succidit, serpentem æneum confregit, cui Israelitæ adolebant incensum, instituit reformationem cultus divini atque templi, iniit fœdus cum Domino, et constituit Levitas in domo Domini cum cymbalis et psalteriis, uno verbo populum ad verum Dei cultum reduxit. JOSIAS** librum legis ab Helkia Sacerdote repertum publicavit, et universo populo praelegi curavit, præcepit etiam Sacerdotibus, ut vasa idololatrica templo ejicerent, delevit *v. 5.10* **Camarim**, quos posuerant Reges Juda ad adolendum in excelsis, atque omnia idololatriæ instrumenta è medio removit.

Pietas

Pietas Darii ex edicto ejus elucescit, quod nempe omnibus populis, tribubus & linguis, habitantibus in omni terra, stupendum illud Dei miraculum de *Daniele* medios inter leones conservato, per edictum regium notum facit, atque præcipit, ut deinceps deserta gentili superstitione Deum verum Danielis colant. idem fecit *Nabuchodonosor* Rex Babylonis, dum publico edicto Deum verum Israelis coli præcepit, & blasphemias contra eum sub pœna mortis prohibuit, quasi voluisset dicere :

Dan.
6. 25.

Dan.
3. 29.

*Cernis ut in cælum fædo qui conspuit ore,
Non cælum, in d' suos conspuit ipse SINUS!
Et tu qui cæli Dominum contemnis in illum
Non quot verba jactis, tot tibi probra vomis?*

Unde Principes Christiani dicuntur Ecclesie nutritii, ad muros ejus ædificandos constituti. Huc graphica & emphatica pertinet sententia, quam *Reccaredus* Rex in Concilio Toletano III. gravissimè & prudentissimè protulit hisce verbis : Non iis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi nostri pacatissimè gubernentur, & vivant, sed etiam in adiutorio Christi extendemus nos ad ea, quæ sunt Cœlestia, cogitanda, & quæ populos fideles faciunt, satagimus non nescire : Similiter *Justiniani* Imp. vox memoratu digna est quæ existat

Ies. 49.
22. & 60

Tom. II.
Concil.
9. 861.

Novella 8. *Non minor nobis cura est ho-*
rum, quæ sanctissimis ecclesiis profunt, quàm
ipsius animæ: E hinc est quod Reges atque
Principes, tempore periculoso ingruente, &
irâ Dei sæviante, pœnitentiam ipsimet agunt,
& subditos pariter ad pœnitentiam & verbo
& facto exhortantur. In quam sententiam
 Epist. 6. *pulchrè ait Fulgentius: Qui sunt in culmine*
seculi constituti aut plurimos secum perdunt,
aut plurimos secum in viam salutis perdu-
cunt: Hoc ipsum peregit Rex Josaphatus,
qui in angustiis bellorum constitutus quære-
bat Dominum, & jejunium in tota Judæa
 2 paral: *proclamari jubebat; Idem fecit Rex Eze-*
 20. v. 3. *chias, Es. 36. 5. & 37. 10. & Rex Ninives*
 Ion. 3. *Ascraxapes, cum Jonas Propheta illi Dei*
iram, et urbis, omniumque, qui in urbe e-
rant, πονεβίαν denunciaret.

Ex profanis historiis placet hic adferre ex-
 emplum, quod cum præsentì examussim con-
 gruit. A. C. 526. Terræ morus horren-
 dus Antiochiam, 14. Calend. Junii, tre-
 mescit, parumque absuit quin tota urbs
 corruerit, civiumque sepulcrum facta sit.
 Euphrasius, Antiochiæ Episcopus eo obrutus
 periit, templis collapsa sunt, urbisque decor
 obiit. Ab omni hominum memoria non
 extitit tanta iræ Dei in urbem aliquam gras-
 satio Justinus Imperator nunciata hac cla-
 de gravissimè indoluit, abjectisque diade-
 mate

mate et purpura, sacco indutus, et cinere conspersus, per multos dies luxit, ad urbis quoque instaurationem pecunias et opifices misit. Imprimis religiosi Principes omni constu impediunt, ne Sabbathum Domini impunè profanetur. Judæi in absentia Principis Nehemias variis modis Sabbathum profanaverant, 1. *Torcularium calcatione*, Neh. 11. v. 15. 2. *Onerum invectione*, 3. *Vindictæ emtione*, v. 16. Hunc autem abusum Nehemias magno zelo abrogavit, et hodierni Principes nostri procedunt similiter in hoc casu juxta modum præscriptum apud Jeremiam.

Inter Imperatores, qui Pietati christianæ operam dederunt, primus est *Constantinus M.* cujus mater *Helena*, *Celi*, *Angliæ Regis* filia erat. Nam hic sex Tyrannis & hostibus Christianorum crudelissimis extinctis, videlicet, *Diocletiano*, *Maximiano*, *Galerio*, *Maxentio*, *Maximinio* & *Licinio*, solum summa rerum potitus ad religionem christianam instaurandam, stabiliendam & amplificandam omnem curam studia ac laborem contulit, publico edicto Christianis de libertate religionis cavit, et pacem religionis constituit, ne quis alteri ob religionis diversitatem molestus esset, qua moderatione effecit ut non tantum Christianis liberum maneret religionis exercitium, sed etiam ut Ethnici

Jer. 17.
24, 25, 26

Fu'eb:
lib. 10.
cap. 5.

lib. I.
cap. 6.
P. Dia-
con.
lib. II.

hac mansuetudine ad veram religionem se converterent : Nam pulcherrimè inquit *Theodoretus* : *Currebant assilue omnes nationes ad filem Christi, & baptizabantur, patria simulacra atque idola confringentes.* Biblia suis summis sapius describi, atque inexteris nationes hinc inde mitti curavit, ut vera religio longè lateq; propagaretur. Tum etiam Novum Testamentū sibi semper præferri mandavit: Quo insinuare voluit, quod ipse ex eo veram Dei atque Christi cognitionem hauserit, inque ea constanter perseverare, subditosque suos protegere vellet. Uode de felici illius temporis statu rectè dici potest, quod tempore Constantini M. duo fuerint Oculi Imperii Romani, videlicet LEX et RELIGIO juxta Epigramma *Oweni* venditissimum :

Lex & Religio junxerunt fœdera, pravas

Hæc hominum mentes comprimit, illa manus.

Magna quoque fuit Pietas in *Joviano* Imp. Hic enim religionem christianam, quam semel amplexus erat, etiam sub *Juliano* apostata, constanter retinuit, maluitq; militiam ac quamcumque dignitatem amittere, quam contra religionem suam Imperatori, impia mandanti, obtemperare. Quin etiam prius Imperium suscipere noluit, quàm omnes una voce proclamassent, se Christia-

nos

nos esse. Symbolum ejus erat: SCOPUS VITÆ CHRISTUS, quem propositum esse oporteat Reipublicæ Gubernatori, quo intueri, & quò cursum suum dirigere debeat: Nam omnis Christi actio, nostra est institutio, secundum *Augustinum*, quippe qui, dicente *Bernhardo*, origo est omnium virtutum, siquidem & prudentia vera in ejus doctrina, justitia in misericordia, temperantia in vita, & fortitudo in passione ejus conspicitur.

Heraclyus Imp. Princeps fortissimus & victoriosissimus, ex instinctu pietatis, professus est, neminem sibi præter Deum auxiliari posse, in & quo-cum in proeliis vincere præclarum sit ac decorum, quo volente unus mille facile persequatur, unde hoc Symbolo usus est: A DEO VICTORIA. Sic & *Euripides* scribit in *Supplicibus*:

Ἀρετὴν οὐδὲν φέρει

Βροτῶσιν, εἰ μὴ τὸν Χριστόν ἔχῃ. id est;

Nil fortitudo proderit mortalibus,

Si non opitulor Deus sit maximus!

Quod cum in aliis rebus, tum maxime in bello ac militia verissimum (falsissimum itaque est illud *Ajaci*: Ignavi vincant auxiliante Deo) est in qua præcipue non tam fortunæ, aut fortitudini militum, aut viri-um magnitudini confidendum est, quam pie-
tati,

rati, & bonitati divinæ & justitiæ ipsius causæ. Testantur hoc ipsum tum sacræ scripturæ dicta, tum exempla.

Dicta sic Ps. 20. 5, 6, 7, 8. Ps. 33. 16. 17. Ps. 140. 7. *Victoria à Domino est*, 2 Sam. 1. 21. 1 Mic. 3. 18. 2 Paral. 14. 11. Instar omnium sit, Prov. 21. 31. *Paratur ad pugna diem equus, sed à Deo est victoria. Exempla. Abraham* habens in comitatu 318. servos domesticos magnorum Regum exercitus vicit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere. *Gideon* Dux populi Israelitici cum 300. militibus, qui una manu rubas, altera testulas gestabant, innumerabiles Midianitarum copias superavit. Midianitæ in sua potentia sunt confisi. *Gideon* verò ejusque milites in nomine Domini, clamantes: *Gladius Domini & Gideonis*. Illi ceciderunt, hi verò steterunt. *Goliath* viribus & vastitati corporis confidens, nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli, à tirone *Davide*, Dei robore instructo, proprio gladio obtruncatur. *ASA* Rex in *Juda* habuit in exercitu suo portantium scuta & hastas, de *Juda* trecenta millia, de *Benjamin* verò ducenta octoginta millia, omnesque illi viri fortissimi. Egressus est autem contra eos
Zara,

Gen. 14

Zara Æthiops cum exercitu suo 1000000 & 300. curribus (maximus hic fuit exercitus cuius fit mentio in bibliis) *Zara* confidit in multitudine exercitus sui, *Afa* autem in Domino, quem invocabat dicendo : *Domine non est apud te ulla distantia , utrum in paucis auxiliis , an in pluribus , Adjuva nos Domine Deus noster. In te enim & in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem, Domine Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo.* Exterruit itaque Dominus Æthiopes, & persecutus est eos *Afa* et *Juda* usque ad internecionem. *Xerxis* copiarum penè innumerabiles primum à trecentis *Lacedæmoniis* ad *Thermopylas* luxatæ, deinde à *Themistocle* in pugna *Salaminia* tractæ, tandem verò à *Pausania* ad *Platas* prorsus extinctæ sunt.

2 Paral.
14. 11.

Præterea de *Carolo V.* Imp. accēpimus, quod nunquam jurare auditus sit, nisi cū regnis inauguraretur, aut fœdera inita confirmaret. Manè postquam vestiretur, longa talari subuculæ injecta, genibus incumbens orabat, deinde, cubiculariis admissis, preces canonicas legebat, quas ut à pueritia assueverat, nunquam intermittebat, ita ut familiares precum illius assiduitatem cermentes *Carolus*, alioquin taciturnum, sæpius cum Deo, quàm cum hominibus loqui dicerent.

dicerent. Finitis precibus Reipubl. negotia tractabat. Hinc ad Dei verbum audiendum, quod nullo die negligere, etiam in itineribus, solebat, accessit: Hoc pietatis clypeo rectus *Carolus* contra Diaboli et mundi, imprimis etiam contra carnis illecebras et tentationes securus recto pede procedebat, et veluti casti pudoris decus fidem conjugalem, constante matrimonio cum *Isabella Lusitanica*, religione servavit, ac adulteria et libidinum turpitudines totus execratus est: Cumque in *Bello* contra Prot. stantes *Germanico Farnesium* Pontificiarum copiarum Ducem ingenuas aliquot matres-familias per vim stuprasset intellexisset, ingenti Zelo exardescens, prehensio gladii capulo, si inquit *imparum ille adesset, manu mea eum confoderem*. Nec vocem iracundiorē unquam ex *Carolo* auditam ferunt, qui statim *Farnesium* ex castris, quæ cum bello nondum confecto ad *Brentam* fluvium hærebant, discedere et in *Italiam* redire iussit. Tum etiam huic *Carolo* per *Galliam* iter facienti, et ubique regis jussu splendide accepto, in ar e quadam, formosissima pu.lla nobilis adducta erat. Quam gementem et trementem vespere in lecto inveniēti interrogas, quæ sit, et quæ occasione illuc pervenerit? Cum verò ipsam invitam à parentibus invitis et plorantibus, jussu Regis *Galliarum*, abstractam

Guith.
Zeno
carus in
via Car.
V.

tractam esse cognosceret, intactam parentibus remisit, ac quadriennio post in bello arcem illam destruxit: Qui ita & tali modo cum Carolo conscientia & pia vita studiosi vivunt, lata quoque mente & animo moriuntur.

Cum *Rudolphus* II. Imp. sub initium mensis Decembris 1611. morbo esset correptus, ipseque sentiret, non longè supremam vitæ suæ metam abesse, inter alios piissimos & dulcissimos sermones ad Consiliarios, cæterosque qui aderant, habitos hæc quoque suspiria emisit: Mei charissimi, inquebat, cùm in juventute mea à divo parente meo ex Hispania in hanc patriam meam transitoriam per Legatum revocarer, tanto gaudio perfundebar, ut sequentem noctem totam insomnem traducerem. Quanto magis mihi nunc latandum, quia Pater meus cœlestis in æternam patriam me brevi avocaturus est, ubi nulla est temporis vicissitudo aut mutatio, & ubi calamitas & adversitas nulla est. Unde pater quod pius hic Imp. COELESTIS PATRIÆ recordatione sese erexerit, atque consolatus sit. Omnium hoc namque piorum christianorum officium est, ut terrenis hisce relictis ad cœlestia suspirent, inque æternam & beatam Dei & ecclesiæ triumphantis consuetudinem

M m

trans-

266 ORATIO J. H. DALHUSII,

transferri cum Rudolpho optent. Unde eleganter canit Mantuanus:

Terra domus animis non est accommodata nostris,

Aliis it nostra conditionis honos.

Qui nimirum terras amat, & mortalia tenet,

Fallitur, est alio PATRIA nostro loco.

Hic sumus extorres, alienaque regna tene-
mus

Sub gravis exilii savitieque jugo.

Quod Carolus M. considerans tale Epitaphium Kulando nepoti suo erexit:

Tu patriam repetis, tristi nos orbe relin-
quis,

Te tenet aula nitens, nos lacrymosa dies.

Symbolum pii Rudolphi erat:

OMNIA EX VOLUNTATE DEI;

quod Reusnerus ita reddidit:

Quae fiunt fieri OMNIA ex benigna

VOLUNTATE DEI pium atque fas est:

Qui, quod vult, facit omne, prosperatque
Rex ceterum maximus optimusque Regum.

Ex eo autem videre est sacratissimum hunc principem istas cogitationes, quas christianum hominem verae pietatis fundamento insistentem de Dei voluntate habere par est, saepe suscepisse, eique hoc ratum, firmum ac
fixum

fixum fuisse, nihil unquam evenisse, nihil unquam eventurum, quod non Dominus ille coeli voluerit. Cum omnia ex voluntate Dei fieri optaret, alium se longè superiorem esse, qui res humanas gubernet, & in cuius manu omnia sint, qui sibi has in Republ. christiana partes dedisset, affirmabat. Hujus igitur imperio & voluntati, non suæ, obsequendum, hunc authorem hæreditarium omnis felicitatis, & ab eo rectum consilium & auxilium flagitandum statuebat.

Vidimus piorum Regum & Principum exempla aliquot notabilia. Sed quid hîc nostri officii est, qui sumus subditi, & minorum gentium Dii? Respondeo. Aequè tenemur ac Reges PIETATI sedulam operam navare, & tunc REGIMEN nostrum erit stabile & immutabile. Ut autem methodum talis vitæ piè instituendæ præscribam, paulò altius Symbolum Rudolphi II. consideraturus illud pro cynosura & rerum gerendarum regula vobis dabo & constituam, scilicet *Omnia vestra fiant ex voluntate Dei*. Voluntatem vestram semper divinæ voluntati subicite, non tantum in fide sed & in Oratione, in cruce, & in ipsa morte.

In Fide, ut credatis Deum vobis remissurum peccata propter merita filii sui, median-
tibus vestris ardentibus precibus, & per eum
ex abyssis inferorum esse liberatos, & candida-

Ioh: 6:
40.

ros iustitiæ ac vitæ æternæ factos. Hæc beneficia Fide vobis applicetis, & sic *omnes, qui credunt, non peribunt, sed habebunt vitam æternam.* Non tantum bene credite, sed & bene vivite ad præscriptum voluntatis divinæ in verbo nobis revelatæ, Nam *non omnis, dicit Christus, qui dicit: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui FACIT voluntatem patris mei qui in cælis est.*

Mat: 7.
21.

Ioh: 16.

In Oratione. Ut Deum invocemus secundum voluntatem ejus, 1 Joh. 5. 2. 14. Est autem hæc voluntas Dei ut in nomine Christi petamus. In nomine Christi autem petimus, quando non in nostra iustitia & operibus, sed in merito & iustitia Christi confidimus, & ob hæc misericordiam Dei ex fide petimus. In omni autem Oratione nostra distinguere debemus inter bona spiritualia & corporalia. Illa simpliciter absque conditione ulla sunt petenda, hæc verò cum conditione hac, si Deus velit, si ad gloriam Dei & nostram salutem vergant. Imitemur exemplum Christi, Mat. 26. 39. *Davidis*, 1 Sam. 15. 26. *Judithe* 8. 13. *Leprosi*, Mat. 8. 2. *Pauli Apostoli*, 2 Cor. 12. 8. Quando ita orationem nostram ad Deum fuadimus, tunc ipse dabit illud, quod in suam gloriam nostramque utilitatem vergit.

In Cruce, Ubi notandum ante omnia est, quod

quod status & vita PIORUM in hoc mundo sit instar *Comædiæ*, IMPIORUM vero *Tragædiæ*. Hoc est, Pii in vitæ non solum *ingressu* & *progressu* cruce & calamitate premuntur, sed in vitæ *egressu* ab eadem liberantur, id est recipiunt post nubila Phœbum, post luctum gaudia. Contra autem *Impii* in vita sui summa felicitate atque gloria fruuntur, sed tandem in exitu vitæ post Phœbum nubila & post gaudia luctum accipiunt, id est, horribiliter à Deo puniuntur. Unde fit sane ut non tantum pii in Ecclesia, sed etiam Gentes extra Ecclesiam hac mirabili planeque inæquabili Piorum & Impiorum sorte scandalizentur, quia Crucis mysterium, quod rationi humanæ est absconditum, non intelligunt. De quo pulcherrimi versus *Ethnici Claudi*, lib: 1. in Ruffin. notari merentur:

*Sæpe mihi dabi im traxit sententia mentem,
Curarent Superi terras, nullus inesset
Reñor, & incerto fluerent mortalia casu?
Nam cum dispositique sissimæ fœdera mundi,
Præscriptosque maris fines, annique meatus,
Et lucis noctisque vices: Tunc omnia rebar
CONSILIO FIRMATA DEI, qui lege mo-*
veri

*Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
Qui variam Phœben alieno jussert igne*

Com.

*Compleri, solemque suo, porrexerit undis
Littora, tellurem medio libraverit axe.*

*Sed cum RES HOMINUM tanta caligine
volvi
Adspicerem, letosque diu fiorere NOCEN-
TES,*

*Vexarique PIOS, rursus libefacti cadebat
Religio causeque viam non sponte sequebar
Alterius, vacuoque currere semina motu
Affirmat, magnamque novos per inane figuras
FORTUNA, non ARTE regi, quæ Numina*

*sensu
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia nostri
Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumult-
um,*

*Absolvitque DEOS, jam non ad culmina re-
rum*

*Injustos crevisse scias, TOLLUNTUR IN
ALTUM*

UT LAPSU GRAVIORE RUANT.

Experientia Ethnicos Dei ignaros docuit plus
esse in vita humana amaritudinis, quam dul-
cedinis, in qua, si unica guttula lætitiæ cui-
quam contigerit, è diverso tres acerbissimos
dolores infundi. Ignorant autem omnia
divina providentia fieri, consilio & volunta-
te Dei gubernari, nec fortuito fieri quic-
quam. Et hæc est nostra illa sapientia,
qua illos anteuimus, & firmiter confidimus,
ne pilum quidem capitis nostri esse, quin no-
tus

tus Deo sit & numeretur, adeoque ei curæ
esse, ne quid ei noxii accidar, nisi Deo vo-
lente. Quare cum sciamus Deum nobis im-
ponere crucem propter nostram salutem, illi-
us voluntati reverenter nos subijcere debe-
mus, sicut filios convenit parentibus obedi-
re. Unde *Seneca*, licet *Paganus*, eleganter
dicit: *Optimum est pati quod emendare non
potes, & Deum, quo auctore cuncta eveni-
unt, sine murmure comitari*: Unde

DIC accepta Deo, DUC vitam labe caren-
tem,

FAC vigilanter opus, FER patienter onus:

Hinc *Theodosii III.* Symbolum erat: *Pa-*
tientia remedium malorum. Quod Reuf-
nerus hisce versiculis includit:

Antidotum vitæ PATIENTIA, sola malorum
Victrix, si bene vis vincere disce pati.

In morte. Paulus refert: Nemo nostrum Rom: 14.
sibi vivit, nemo sibi moritur, sed sive vivi- 7.
mus sive morimur Domino morimur, & is
est qui definivit dies cujusque hominis pro Job 14. 5
voluntate sua. Huic itaque Domino mori-
entes promptè obediamus, quemadmodum
sancti Dei viri, & pii christiani suo exem-
plo nobis præluxerunt.

Interea quotquot Pietatis Studiosi, &
patriæ non ruituræ fulcra estis, cura sit hæc
præ-

272 ORATIO J. H. DALHUSII,

Gen: 5.
24.

præcipua vestra ut indefinenter *cum Deo, coram Deo & post Deum* ambuletis: *Fu-*

Col: 3. 17

fius hæc explicabo. CUM DEO. Sicut de Enoch dicitur quod ambulaverit cum Deo. Sic pii cum Deo ambulant qui in vera cordis fiducia omnes actiones ac labores suos in nomine Jehovah exordiantur & peragunt. Græci dicunt *ὁὐ θεῷ* agere, sicut Paulus monet: *Quicquid egeritis sermone aut facto, omnia in nomine Domini Jesu facite, gratias agentes Deo & patri per illum.* Ita

Luc: 5. 5

Petrus in verbo Christi laxabat rete suum.

*Omnibus in rebus feliciter omnia cedent,
Si statues finem principiumque DEUM.*

Sine ipsius enim numine nihil est in homine.

Θεὸς ἢ διδόντος, ἰσχύος οὐκ ἔστι πόνος.

Non adjuvante, nihil valet labor, Deo.

Rom: 8.
14.
Gal: 5. 5

Deinde *cum Deo* ambulant illi, qui juxta sacra scripturæ regulas actiones suas instituunt, ut idem sit Dei & hominis velle & nolle, & hi sunt filii à Spiritu Dei acti ad obediendum.

Ps: 123.

2.
Gen: 17
1.

Tertiò coram Deo ambulant & illi, qui Deum semper in conspectu suo ponunt cum reverentia, cumque tanquam Patrem timeant Mal. 2. 10. vel ut servi Dominum. Ita Deus ad Abrahamum inquit: *Ego Dominus Omnipotens: Ambula coram me, & esto*

DE REVOLUTIONIBUS REG. 273

esto perfectus. Quod Dei mandatum Abraham implevit, unde amator & amicus Dei appellatur: Posui Dominum in conspectu meo semper. Contra autem Impii Deum in conspectu suo non ponunt Ps. 10. 11. Ps. 36. 2. & 54. 4.

2 Paral: 20. 7.
Sir: 47. 14.
Ps: 16. 8.
26. 3.
18. 24.

Quare omnes homines sint moniti ne mala agant, quia ambulant coram Deo, hoc est, in conspectu Dei, qui omnia etiam absentia & abscondita videt:

*Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus
Adusque nostros prospicit.
A luce prima in vespere
Hic intuetur quicquid est,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit iudicem.*

Quod etiam comprehenditur hoc venusto epigrammate:

*Quod cupis ut lateat dicas faciasve caveto,
Quin neque volve animo, quod cupis ut lateat.
Si lateant homines tua dictaque factaque cunctos,
Queque animo volvis, si lateant homines,
Anne Deum lateant? Qui scit quæ mente voluitas,
Audit quæ loqueris, quod facis, omne videt.*

N n

Quarto post Deum pii ambulant, mandata illius exsequendo, respiscendo, vestigiisque ejus sequendo, Matth. 5. 44. in luce, Hof. 11. 12. in cruce, Mat. 16. 24. in morte, ubi eos Deus per umbrosam mortis vallem deducet in regnum cœlorum, Ps. 23. 4. Act. 14. 22.

IUSTI-
TIA.

*Tertia causa quæ Reges ac regna ab interitu vindicat est JUSTITIA, quæ virtus observatur in tribuendo unicuique quod suum est, & vigere debet in judiciis & gubernatione, diciturque justitia distributiva, Lev. 19. 15. Deut. 1. 16. Ps. 9. 9. Dan. 9. 7. Act. 24. 23. opponitur injustitiæ, Jer. 22. 13. Pro justitia sæpe in mundo colitur injustitia, Eccles. 3. 26. quod Deo displicet, v. 5. 8. & cum justitia rectè administratur magnum est Dei beneficium, Ps. 85. 11, 12, 14. tunc omnibus bonis referta est regio, & reipublicæ status florentissimus ac felicissimus est, vide Ps. 72. 3, 4, 5, 6. Hanc, ante omnes, Reges & Principes amare, colere atque exercere debent, 2 Sam. 18. 15. Ps. 45. 8. & 72. 1. Prov. 20. 8. &c. Omis-
sis exemplis sacris, Trajanus Imp. justitiæ ac juris humani divinique tam repertor novi, quàm inveterati custos fuit. Unde tantum innocentie suæ fidebat, ut Præfecto militum prætorianorum, Sabuzano nomine cum eum creaverat, gladium, quo accingi eum oportet-*

Sextus
Aurelius
Victor.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 275

oportebat, nudum porrigens, dixerit: *Accipe gladium, quem pro me, si benè atque ratione imperavero, distringes; sin minus, eo ad interitum meum utere; Hic obiter observandum: Usam gladii esse duplicem.*

Politicum, vel judiciale. Sic gladius est insigne justitiæ, teste Paulo, & non frustra gestatur à Magistratu, utpote cui ^{Rom. 13} concessum est publica potestate gladium stringendi ad bonorum defensionem & malorum coercionem. Hinc etiam usus est, ut in publicis solennitatibus *Gladius evaginatus* Regibus præferatur, quod *Symbolum* est justitiæ, terror fontibus incutiat, & insontes sciant se sub protectione summi Magistratus ab injuria et violentia sceleratorum tutos esse.

Huc pertinet venustus & prudens Dialogismus:

Quæ Dea? *Justitia.* At cur torvo lumine spectas?

Necia sum fl. Æi, nec moveor pretio.

Unde genus? *Cælo.* Qui te genuere parentes?

Mi modus est genitor, clara fides genitrix.
Aurium aperta tibi cur altera, & altera clausa est?

Una patet justis, altera surda malis.

Cur gladium tua dextra gerit, cur lava bilancem?

Ponderat hæc causas, percutit ille reos.

Cur sola incedis? *Quia copiarara bonorum est,*

Hæc referunt paucos secula Fabritios.

Paupere cur cultu? *Semper iustissimus esse*

Qui cupit, immensas nemo parabit opes.

2. *Polemicum & militare.* Sic gladius est insigne fortitudinis heroicæ. Et hoc respectu à Deo concessus est gladius pugnandi pro aris et focis, hoc est, pro religione et pace, ut subditi sint tuti adversus publicam vel clandestinam latronum infestantium violentiam, ita *Gideon* clamare iussit *Gladius Jehova & Gideon*, cum præliandum esset. Similiter *C. Julius Cæsar* in heroicis *Gabrie. liæ Simeonis* Symbolis pingitur stans super globum mundi, sinistra tenens librum, & dextra Gladium, cum hac inscriptione: *Ex utroque Cæsar*. Quæ pictura adumbratur hisce duobus, nempe Literis & armis Cæsarem Imperium acquisivisse, acquisitumque conservasse. Omnis Respublica ex tribus monosyllabis constat, quæ sunt *Lex, Rex, Grex*. De quibus *Nicolai Rensneri* Epigramma placet:

Lex Regina, Magistratus Rex, Grexque populus

si

DE REVOLUTIONIBUS REG. 277

Si bene habent, tunc & publica res bene habet.

Lex ceu Rex mutus, Rex ceu Lex viva gubernat,

Grege Legi & Gregi paret utrinque volens.

Carolus M. nudum gladium semper præferri sibi curavit, cui hæc literæ adhuc dum insertæ Noribergæ videntur, nempe D. P. C. C. A. D. C, hoc est, Decem Præceptorum Custos Carolus A Deo Coronatus: Et hoc cum gladio justitiam absque personarum respectu omnibus administravit: Est quidem proverbium: Dat ventam corvis vexat censura columbas, et magnis furibus aureæ et parvis ferreæ catenæ applicantur. Sed justus Princeps æqualiter justitiæ exercet, etiamsi vel fratrem vel uxorem delictum concerneret, cujus exemplum memoratu dignissimum ab Historicis traditur in Ottone III. Imp. Hic uxorem habuit MARIAM, scēminam impudicam, quæ secum muliebri habitu circumduxit juvenem, quæ cum congredebatur quotidie, quandoquidem ea pro cubicularia utebatur. Quod cum innotuisset Imperatori, juvenis, multis præsentibus spectatoribus, vestibus est spoliatus, inventusque pro scēmina masculus, vivus deinde combustus est; Sed & Imperatrix, cum sæpius viros peteret, quam peteretur, amatore

amatore suo extincto, cum ab Imperatore veniam impetrasset, in *Italia*, circa *Mutina*, Comitem quendam elegantis formæ, & virum optimum, cœpit deperire, multisque blanditiis conata est eum in sui amorem pellicere. Postquam libidini suæ reluctari vidit, coram *Ottone* III. marito suo, eum accusavit, quasi ab illo de stupro interpellata esset, & specioso sermone: (ut est *calumniator serpens occultè mordens*, *Eccles. 10. 11.*) occupavit mariti animum ut suæ injuriæ vindictam susciperet. Ejus rei admonitus *Comes Mutinensis*, totam rem, ut erat, conjugii suæ, mulieri prudentissimæ, patefecit, se milles citius moriturum, quam tantum Imperatoris dedecus palam facturum. Proinde eam precibus omnibus obtestari cœpit, ut forti ac imperterrito animo apud Imperatorem, se jam mortuo, purgaret. Neque ita multò post *Comes*, irati & creduli Imperatoris judicio, condemnatus, pœnas capere dedit. Uxor verò Comitis conscia innocentiae mariti sui, caput ejus abscissum deosculata est, & secum ablatum diligenter recondidit. Conventu ergo populi ad *Roncalias* instituto, quo die jus viduis, more veteri solenni, dicebatur, mulier processit, magnoque clamore & ejulatu petivit causam suam rectè cognosci, & legum autoritate defendi. Sciscitanti itaque

que Imperatori à quonam laesa esset? Tu, inquit, imperator iste es, à quo sum laesa, simulque in medium projecit mariti sui caput. Hunc maritum meum, exclamavit, contra jus & fas capite multasti: Qua voce audita mirabundus Otto: At tu, quonam pacto, inquit, viri tui, quam iactas, innocentiam comprobabis? Cui illa: *Candenti lamina*, inquit, atque mox, inspectantibus omnibus ferrum ignitum, jussu *Ottonis* allatum, sine ulla offensione apprehendit, & in locum constitutum detulit. Ibi Imperator, detecta rei veritate, graviter commotus, viduam multis muneribus & quatuor castris donavit, suam vero conjugem *Mariam* igne cremari jussit.

Tum etiam Imperator Lotharius Saxo Sapientissimus fuit & justissimus Princeps, quod patet ex ejus symbolo: AUDI ALTERAM PARTEM, D. Reusnerus ita reddidit:

Dimidium facti loquitur, non omne Vir
Factum, sed partem praestat utramque lo-
qui.

Et Hesiodus idem exprimit hoc versu:

Μὴ δὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκρόεσθαι.

Judicium non ante feras, quam audiveris
ambos.

Gra-

Casr. He-
 dien in
 Hist:
 Ecclesi:
 Cosmo:
 Munsteri
 lib: 3.
 Sigon.

Graviter itaque peccavit Darius Rex quod Consiliariis suis sophisticè Danielelem accusantibus, patulas aures præbuit, eumque absque pravia facti inquisitione statim ad leones damnavit. Hæc *πρόπειτα* atque nimia celeritas à judice exulet. Sicut enim nimia celeritas bonis consiliis, ita quoque rectis judiciis est inimica. Quin potius Judex audita actoris accusatione, alteram aurem reo reservare debet. Qui enim statuit aliquid parte altera inaudita, æquum licet statuerit, haud tamen æquus est, dicit *Seneca* in *Medea*. *Lex Attica* erat: *Δῖ δ' ἀμφοῖν ὁμοῖος ἀκροῖσθαι*, id est, Decet utramque partem similiter audire. Et hac de causa Judices olim SEDENDO judicabant, atque sententias è tribunali pronuntiabant, juxta illud *Propertii*.

—— Posita Judex sedet *Æacus* urna.

Et *Cicero* pro *Rabirio* scribit: Vos in *Gabinium* judices SEDISTIS. Quo significatum fuit judicem animo constante & bene composito esse, atque exclusa omni *πρόπειτα* & precipitantia causam rectè examinare debere. Hinc *πῦρ* *chrè* *justitia* hoc modo describitur, quod recto oculo causas intueatur, æqua aure attendat, recto pede ad juris æquabilitatem incedat, animoque in-

incorrupto verè consideret quid fieri oporteat.

Ex quo *Alex. M.* cùm in causis, præsertim capitalibus, sederet iudex, sinistra manu aurem dextram occludebat, significans hoc gestu, se alteram quidem aurem præbere actori, alteram verò integram conservare reo. Pertinet huc sapientissimum illud præceptum *Ciceronis*: Est sapientis iudicis meminisse se hominem, cogitare sibi tantum permissum esse, quantum commissum sit, & creditum, & non solum sibi soli datam esse potestatem, verùm etiam fidem habitam esse: meminisse posse, quem oderit, absolvere, quem non oderit condemnare, & semper, non quæ velit ipse, sed quid lex & religio cogat, cogitare, de quo reo cognoscat, quæ res in quaestione versetur. Cùm hæc omnia sunt videnda, tum illud est hominis, magni iudicis, atque sapientis, habere in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem, libidinem autem invidiam, metum, cupiditates omnes amovere, maximi æstimare conscientiam mentis suæ, quam à Diis immortalibus accepimus, quæ à nobis divelli non potest.

Hoc exemplum *Lotharii* imitatus est *Ludovicus XI.* Rex Gallia, cognomento *Divus*, rigidissimus ille iustitiæ administrator, qui ad sententiæ cuiusdam lææ retractationem

nem permotus est hac occasione. Cum Rex prædictus quodam tempore preces ad Deum funderet, & fortè fortuna alius, qui pro reo quodam capitalis criminis gratiam peteret, intervenisset, & Rex, quasi aliud agens, annuisset, mox verò incidisset in verbum tertium, *Pf. 106. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam omni tempore*, protinus revocari iussit eum, cui gratiam concesserat, eamque irritam fecit, memorabili illa sententia: *Principem, qui punire potest crimen, nec punit, coram Deo aequè reum esse, quam si id ipse perpetrasset. Pietatis est opus, non sevitiae, iustitiam facere. Maximilianus Imp: iustitiae conservandae fuit quoque studiosissimus. Memorabile enim est, ipsum loca destinata ad supplicia fontium venerabundum cum hac voce: SALVE SANCTA JUSTITIA, præterire solitum. Eodem modo Balduinus IC. furcas seu patibula sacrosancta esse debere statuit, quoniam per illa fiat iustitia.*

Fuit præterea *Ferdinandus I.* legum & ordinis politici cultos diligentissimus, & quale jus dixit potenti & inopi. Unde Symboli loco usus est hoc dicto: FIAT JUSTITIA ET PEREAT MUNDUS. Sentiens nim: iustitia sola vitam humanam conservari, quæ gloria & fauor omnium

Re-

Regum ac Principum , quibus Respublica commissa est, fundamentum sit firmissimum, cujus tanta vis est, ut sine illa nulla hominum societas subsistere, nulla Resp: incolumis permanere, nulla jura vigere possint. Ex quo *Plato* eam fulcrum civitatum, *Pythagoras* ornamentum virtutum, *Cicero* Rerum publicarum bene constitutarum animam, civitatum normam, legum condendarum regulam. *Cyprianus* pacem populorum, tutamen patriæ, immunitatem plebis, munimentum gentis, curam languorum, gaudium hominum, temperiem aëris, serenitatem maris, fecunditatem terræ, solatium pauperum, hæreditatem Dei filiorum rectè appellat. Etenim quod Sol est in Cælo, cor in humano corpore, in grege Pastor, in exercitu Imperator, in navi gubernator, illud sola in amœnissimo virtutum hortulo est justitia. Ut enim, sole obscurato, tenebræ in mundum inducuntur, corde mortuo, vita tollitur, pastore sublato, grex dispergitur, Imperatore remoto, exercitus conturbatur, gubernatore excusso, navis in scopulos illiditur. Ita si tollitur justitia, tollitur Rerum publicarum anima, civitatum norma, legum condendarum regula. Imò uno eodemque impetu jura, leges, & societates tollentur omnes,

reges regnaque mutabuntur & revolventur.

In Justitiæ tamen exercitio justus Princeps debet uti & fungi moderatione atque clementia aliqua, alias, prout aiunt, Summum jus, summa injuria est. Idcirco gloriosum illis minimè est, quando omnia delicta, V. G. Si quis detrectaret dicere: DEUS BENEDICAT REGI, & similia leviora, ultimo supplicio & morte vindicant. Ut enim Medico multa funera, ita Principi multa supplicia & invidiosa sunt & periculosa. Quædam enim delicta contemnenda sunt potius, præsertim ab infirmæ sortis aut conditionis hominibus designata & commissa, qui infra iram principis esse debent & animadversionem, vel levius punienda, aut generosè condonanda. Itaque divinè prorsus, & supra sexus sui conditionem LIVIA olim ad AUGUSTUM, thori socium, dicebat: Viden' ut Medici rarissimè sectiones, & ignes adhibeant, ne vitia corporis magis exasperent. Pleraque lenibus corporis exercitiis, & mitibus medicamentis molliunt ac sanant. Eandem rationem curandi animis tu sequere: Audaces, inquietos, & sinistri consilii homines, immedicabilique & continua malitia adsuetos, excindere te jubeo, ad exemplum earum corporis partium, quæ medicina-
nam

Sueton.
in August.
lib. 1.

nam non patiuntur. Reliquos verò, qui propter etatem, imperitiam, imprudentiam, aliove casu quodam, sive volentes, sive invitì peccant, verbis castigare, minis corrigere, aliove tolerabili ratione te tractare velim. A qua mansuetudine & clementia quantum abfuerit hæc vel illa hujus seculi Regina, experientia docuit.

Præterea *Constantini M.* Symbolum fuit ejusdem cum *Livia* sententiæ ex *Ovidio*:

Cunâ prius tentanda: Sed immedicabile vulnus

ENSE recidendum, ne pars sincera trahatur.

Quo insinuare voluit, improborum genus illud pestiferum atque impium ex hominum communitate exterminandum esse. Quemadmodum etiam Hippocrates desperatis morbis vetat adhibere medicinam. Et sicuti membra quædam amputantur si sanguine & spiritu carere cœperint. Ita ista in hominis figura feritas & immanitas belluæ à communi tanquam humanitate corporis segreganda est, ut præclare loquitur *Cicero*. Prout igitur: *Parcere Submissis scit nobilis ira Leonis*, ita contra tales rebelles & nebulones incorrigibiles, tanquam inutilis terræ pondera, pœnam interdum exasperare justè potest, imò debet. Nam pub-

Lib: 3
Offic:

publica saepe numero necessitas exigit, ut Princeps veluti medicus desperatis malis extremam medicinam adhibere cogatur, nisi totam velit Rempubl. pessum ire. Unde ipse Deus iussit Principes poenas irrogare legum transgressoribus. Nam inquit: *Auferes malum è medio tui, & NON PARCETO OCLUS TUUS; Animam pro anima, dentem pro dente, OCLUM pro oculo, &c.* Ita Rex David considerans ignominiam Legatis suis, à Rege Chanum, & subditis Hammonitis, in rasura dimidiæ barbæ & vestimentorum decurtatione, nequiter illatam, punitionem illorum valde exasperavit, nam expugnata civitate eorum metropoli *Rabba* abripuit coronam regi à capite, suoque imposuit, & prædam civitatis omnem abstulit, Populum verò, qui erat in ea, eductum subjecit SERRÆ, & TRIBULIS FERREIS, ac securibus ferreis, traduxitque eos in FURNACEM Moleci, & sic fecit omnibus Hammonitarum Civitatibus.

Ita Gideon Suchotenses & Phanuelitas, qui ipsum procaciter irriserant, spinis tribulisque contrivit. *Darius* Consiliarios, qui Danielem Leonum foveæ innocenter incluserant, unà cum Uxoribus & liberis in speluncam leonum, ut ab illis dilaniarentur, præcipitari iussit. *Johannes Dubravium Episc.*

Deut: 17
7. & 19,
20.

2 Sam. 10
& 12.

Iud. 8. 16

Dan 6.

Hist. Bohem.

pisc. Olomucensis insigne narrat exemplum JUSTITIÆ de Carolo IV. Imperatore his verbis: Pro tribunali Carolo sedente, Sacerdos quispian utroque oculo à Viro quodam NOBILI (qui in Parochia illius Sacerdotis *Jus Patronatus* habebat:) Patrono suo, privatus, propterea quod illum erroris in religione arguisset, injuriam querebatur suam. Non ibat inficiis *Zachora* (id Nobili huic cognomen erat) sed per animi impetum, quem tunc in potestate non habuisset, facinus admissum excusabat, offerebatque pecuniam pro satisfactione, arbitrio judicum æstimandam. Interpellavit dicentem *Carolus*, atque hanc tulit sententiam. Non posse in hoc casu satisfactionem absque ratione sibi constare, quando cæco oculi in integrum restitui nequeant, sed oportere *Zachoram* pariter atque Sacerdotem perdere oculos suos, neque aliter enim jus esse æquabile, quod & ita factum est. Ad *Ludovicum XII.* Galliarum Regem accedebat aliquando, qui perpetrati homicidii veniam flagitaret. Rex facti enormitatem perpendens, & quod jam tertium id sceleris perpetrasset. Tu-ne, inquit, veniam flagitare homicidii jam tertii? Respondebat maleficus: Quid tertii? Imò primi duntaxat. Nam secundum & tertium tua sunt, quia
fi

situ primum non condonasses, reliqua hac non perpetrasset.

Præsertim autem JUSTI Reges atque Principes injustos judices & *ἀποδύς*, qui, non nisi interveniente pecunia, jus dicunt miseris subditis, graviter vindicent. Pestes sunt hujusmodi homines regnorum & Urbium. Olim *Μυλῶρες* Reipubl. dicebantur, quod populum pecunia emulgerent. Recte! Patet hoc ipsum ex colloquio corrupti Judicis cum suo corruptore:

Heus aperi. *Tu quis? Tuus est.* Quid quaeris? ut intrem.

Fers aliquid? Non. *Esto foris.* Fero. Quid? Satis. Intra.

Quid fers? Ova. Quid ille? Capos. Quid tertium? Agnum.

Nemo magis? Sunt qui adducunt. Quid? Cum bove porcum.

Vos laudo: Tamen hi forsitan plus juris habebunt.

Dic quare? Ova, capos, sus, bos malè perdit & agnum:

Et sic bilanx in eam vergit partem, in qua majus est pondus. Hosce injustos judices *Hesiodus*, lib. 1. vocat *χρισόδικας* hoc est, jus in manibus gerentes. Tales homines neque Deum timent, neque homines reverentur, sicut de injusto judice Christus ait.

ait. Illis *jus* est *vis*, & sic ex justitia per metathesin literarum fit *visitatio* juxta versum illum Palingenii optimum:

Cui VIS est, JUS non metuit, JUS obrui-
tur VI.

Notandum hic venit elegans problema:

Dic mihi, quid, quæso toto jam regnat in
orbe?

Dic tribus hoc verbis, literulisque tribus,
& ad id notabilis responsio.

Non verbis tribus, ast una respondeo voce,
JUS, vel transpositis, VIS, malè literu-
lis.

JUS & VIS apicis parvo discrimine distant,
JUS non mundus habet, VIM quia semper
habet.

consentit ingeniosissimus *Owenus* in Epigram:
In mundo nil constat. In orbem vertitur
Orbis.

Quid mirum? Reñi quod sit in orbe
nihil.

Talis injustus Judex et *Sup. a. 7* erat
Felix, Præses Romanus, coram quo Paulus
Apostolus accusabatur à Judæis. Sed ille
Pauli causam judicare volebat, quia, inquit
Lucas, sperabat fore ut pecunia daretur à
Paulo, ut solveret ipsum, propter quod & *aa. 24.*
frequenter accersens eum, loquabatur cum *26.*
Paulo. Sed quia pecuniam ille *Felix* infe-

v. 27.

Act. 25.
16.Gell. lib.
11. c. 9.
Plurarch
in Demosth.

Lix à Paulo non accipiebat, per biennium illum in vinculis detinebat, vinctumque successori suo Festo relinquebat, qui justior ipso erat, ut ex Actis patet. Talis *ῥαπτογ* erat magnus Demosthenes, summus ille Orator, qui muneribus corruptus adversario suo in foro non contradicebat, more solito, simulans se anginam pati. At verè & falsè respondebat Demades: Ipsum pati *argentanginam*.

Deut. 16
19, 20.2 Chron.
29. 6, 7.

Neque vel hodie in quibusdam locis *cru-*
menimulga hæc natio argentanginæ & rapacitatis morbo laborans extincta est, sed integras sæpe populatur regiones & urbes. At hæc natio adultera & Deo, & hominibus piis est exosa: Non ita scriptura instruit terræ iudices. Aliter Moses: Non facies declinare iudicium, *non accipies personam, nec MUNERA*, quia munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt verba iustorum. Et hinc est quod Jehosaphat Rex Judæ edixerit Iudicibus constitutis in omnibus munitis Judæ civitatibus: Videte quid sitis faciuri, non enim pro homine iudicaturi estis, sed pro Jehova, qui vobiscum futurus est in rebus iudicialibus. Quare nunc insit pavor Jehovæ vobis: Observate & facite. Non enim est apud Jehovam, Deum nostrum, iniquitas, aut acceptio Personarum, aut sumptio muneris, quia munera de sinu Impi-

accipit, ut pervertat semitas judicii. A-
 pud Cassiodorum Theodoricus Veronensis, Prov. 17: 23.
 Italiae Rex, Judicem suum sic instruit:
 Esto innocentiae templum, temperantiae sa-
 crarium, ara justitiae, absit à judicariis
 mentibus aliquid profanum.

Aegyptiorum Reges jurejurando adstrin-
 gebant judices, se injustè non judicatu-
 ros, quamvis Rex ipse requirac & præcipiat. Id-
 circo tantum abest ut *Cambyfes* in hoc pun-
 cto sit vituperandus, ut etiam sit valde lau-
 dandus, quod *Sisamni* iniusto & *Supodys*
 judici pellem detraxit, & filium ejus *Otha-*
nem in eam sedem collocavit. eumque jussit
 patris exuvias intuentem rectè judicare, ne
 simili supplicio afficeretur. *Aristoteles* do-
 cet, quod *Cambyfes* fecerit justum tam seve-
 rè *Sisamnem* puniendo, sed non fecerit ju-
 stè, quia non egerit ex habitu, ac proinde ob
 hoc factum solum justus appellandus non sit.
 Quia sicut una hirundo non facit ver, ut in
 proverbio dicitur. Ita una actio habitum
 non parit. Sed de his alio tempore & lo-
 co. Et antequam finiam hanc materiam
 oportet ut adhuc unicum memorabile justi-
 tiae exemplar hîc subjiciam, quod contigit
 Coloniae Agrippinae ad Rhenum, A. C. 1055.
 Archiepiscopus ibid. cum comperisset Ju-
 dices falsam sententiam, in causa sceminæ
 pauperis, tulisse, his omnibus erui oculos

Arist. in
 Ethic.
 Nicos
 mach.

Dresser.
Millen.
VI. part.
11. p. 73.

jussit, excepto uno, qui compater ipsius erat. Hunc enim uno duntaxat oculo privavit, ut altero adjutus domum deducere excæcatus posset. Urque hujus rei memoria diuturnior esset, supra domos excæcatorum capita figulina cum effossis oculis collocanda curavit ut terrori essent præterentibus.

Quatuor enim sunt fines poenarum, quos Princeps in puniendo spectare debet. 1. Est *ῥησίστα*, id est, correctio, ut nempe eum, quem punit, corrigat, ut impolterum cautius agat. 2. *Τῆνοπία*, ut læsæ parti satisfaciat. 3. *Ἡσυχία*, i.e. publica tranquillitas, ut alii, sublati malis, securiores vivant, & 4. *Παράδειγμα* ut alii exemplum inde capientes à maleficiis absterreantur. Quem finem postremum cum *Cambyses* observaverit, quis illum propterea vituperabit? Utinam etiam nostro seculo aliquis exurgeret *Cambyses*, qui multorumque illis, argentan-ginæ morbo laborantibus, judiciorumque corruptoribus, pellem detraheret, ut ipsorum successores perpetuum aliquod severitatis judicium ac indicium oculis suis contemplarentur.

43
CASTI-
TAS.

Sed tempus est ut etiam paulisper collustremus *quartam* imperiorum stabilium causam, quæ est *Castitas* corporis ac mentis. Et hæc virtutum reliquarum singulare est

est ornamentum, absque qua virtutes reliquæ sunt instar trunci à capite revulsi :
Huc respicit pulcherrimum epigramma :

Ut cum de statua facies formosa revulsa
est,

Non decus in reliquo corpore truncus ha-
bet :

Sic reliqui mores spreti sine honore jace-
bunt,

Ni sint ornati laude PUDICITIÆ.

Josephi continentiam DEUS magnis divitiis ac honoribus excellentissimis coronavit.

Gen 41.

Sed quid loquor de hominibus ex Scriptura sacra in timore Domini educatis & instructis ? Quid si exempla ex Ethnicis Christianorum castitatem interdum longè superantia possem adducere ? Inter hæc *Alexander M.* illustrissimus sane est : Nam cum uxorem ac matrem Darii devicti totumque gynæceum in luctu videret, eas humaniter salutavit, βασιλῆως tractavit, nullaque contumelia affici permisi : Nam iis ad genua sua provolutis mecum mortis demisit, & regium cultum reddidit, virginibus hæud sordidius patris dignitate matrimonium pollicitus : Orientem enim fortunam moderatè tulit & prudenter Alexander, sed ad ultimum ejus magnitudinem non cepit

cepit ut pulchre *Plutarchus* in ejus vita narrat. Cum uxorem *Darii Statiram*, quæ omnium foeminarum formosissima erat, & reliquas captivas forma & statura eximias videret, per jocum dixit: *Ἐισὶν ἀλγυνοὶνες αἱ Περσίδες*: *Persicae mulieres sunt oculorum dolores*. Formæ autem earum spectaculo continentia suæ pulchritudinem opponens, tanquam exanimas imagines prætermisit: Quod Persicus nuncius narrans *Dario*, hisce eum verbis ornavit: *Alexandrum* & in proeliis acerrimum, & in victoria clementem esse. De hac *Alexandri* castitate & continentia *Plutarchus* ita scribit: Temperare sibi magis regium ducebat, quam hostes vincere; Speciosissimas *Darii* filias, nec conjugem attigit, nec mulierem ante nuptias cognovit, excepta *Barsena*, Memnonis *Rhodii* defuncti conjugæ. De cæteris Persarum foeminis pulchris joco dicebat: Quam magni oculorum dolores sunt Persides! Ad æmulationem vero formæ illarum ostentans se victorem concupiscentiæ, sicut inanimatas signorum imagines trans mittebat eas. Audiens quædam à suis vi ciatas scripsit *Parmenioni*, ut eos, tanquam belluas natas ad corruptelas hominum, puniret, & interficeret: *Ego enim*, ait, *non solum non vidi Darii uxorem, aut videre cogitavi, sed nec verba facientes de ejus de-*
core

Diod:
Siculus.
Quintius

core sustinui audire. Hæc sane castitas ejus admiranda fuit, & cum quidam familiaris eum hortaretur ut Darii filias & uxorem, forma insigni præditas, spectaret, respondit: *Turpe est viros vincentes à mulieribus vinci.* Hæc Plutarchus. E contrario appetitus veneris tantas interdum sibi vires, diabolo & natura libidinosa instigante, sumit, ut neque sanguinis aut cognitionis, neque sexus discrimen habere ullum permittat. *Johan. Jovian. Pontan. lib. 1. de Obed. P. 8.* Quidam in Ecclesia Corinthiorum propriam duxerat novercam in uxorem, quod graviter reprehendit Apostolus, 1 Cor. 5. 1.

Oedipus Thebanus patrem *Laium* interfecit, & ex matre uxore *Jocasta* tres liberos procreavit: Hinc enatum monstruosum illud problema apud *Senecam* Tragoedi: *Thebais*:

Quid tam inextricabile?

Avi gener, patrisque rivalis sui,

Frater duorum liberum, &

fratrum parens,

Uno avia partu liberos peperit viro,

Ac sibi Nepotes. Monstra quis

talia explicet?

Tristis certè Historis, & hunc finem habuit ut ipse in furorem actus o-

colos sibi ipsi eruerit, atque regno pulsus sit:

—— *Seculi, ait, crimen, vapor,
Odium Deorum, juris exitium sacri,
Qua luce primum spiritus hausirudes
Jam morte dignus.*

Tandem vagus exulque fulmine Ictus absorbetur hiatu terræ.

Idcirco & *Antonius Caracalla*, qui novercam uxorem duxit, & *Nero* qui matris stuprum intulit, non tantum infelicissime perierunt, verum etiam à toto mundo odio habiti fuere, & *Natura Monstra horrenda* appellati.

Sic & non leve admisit delictum Imp. *Valentinianus* I. quàmvis Christianus, dum duas uxores simul in matrimonio habuit, & legem publicavit: *Licere cuius duas simul habere uxores.* Siquidem Princeps non potest dispensare contra leges divinas, quia est *Minister Dei*, Rom. 13. 4. Non enim est supra, sed infra illas, & ad observandas eas obligatus, sicut dicitur: *Non recedat volumen Legis hujus ab ore tuo, sed meditare- ris in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia, quæ scripta sunt in eo.* Ergo non contra, sed juxta legem Dei Princeps agere debet. Jam vero *Christus* tanquam verus Deus bigamiam in N. T. prohibuit:

hibuit: ERUNT DUO IN CARNEM Mat. 19: 5.
 UNAM. Si duo debent esse in carnem tu-
 nam, Ergo digamia simultanea est prohibi-
 ta. Interea favit Deus ter Opt. Max. ut
 Reges & subditi, *abnegatis impietate &* Tit. 2
mundanis cupiditatibus, sapienter, impo-
sterum, & justè & pie, imo etiam castè vi-
vamus in presenti seculo, semper & ubi-
que memores, quod hæc sit voluntas DEI, 1 Thess. 4. 3.
nempe, sanctificatio nostra, ut abstinea-
mus à Scortatione, & unusquisque no-
strum sciat Vas suum possidere in sanctifi-
catione & honore, non in morbo cupida-
tis sicut Gentes, quæ non noverunt Deum.

Unde patet non Christianos, sed Gentes,
 Deum ignorantes, vivere in morbo cupi-
 ditatis, & libidinosa sceditate, quod Dei vo-
 luntati prorsus repugnat: Quid horribili-
 us quam legere apud *Laertium*, incestuo-
 sam parentum & liberorum conjunctionem
 apud *Reges Persarum* posteriores in usu
 fuisse, eamque è *Magorum doctrina* profe-
 ctam esse. *Clemens Alexandrinus* refert,
 Regum Persarum filios cum sororibus &
 matribus impune commercium habuisse. At
Tiraquellus Ictus multa adducit exempla ex
 probatis authoribus, quod apud omnes ali-
 as gentes ethnicas tales commixtiones fue-
 rint habitæ impiæ, incestæ, arque nefariæ.
 Ita namque *Virgilius lib: 6. Æneid.* scri-

bit apud inferos atrociter puniri :

Qui thalamos natae invadit, vetitosque hy-
menæos,

Et Catullus in Gellium ita statuit :

Nam Magus ex matre & nato gignatur oportet,

Si vera est Persarum impia religio.

Sed Plutarchus dicit : Alexandrum M. docuisse Persas matres revereri, earumque nuptiis abstinere. Et in *Authentica de incestu nuptiis* dicitur : Multa etiam bruta hujusmodi concubitus averfari. Omnia autem morbi cupiditatisque Gentium illicitæ scelera longe superat Sodomia, quando relicto naturali usu, vel masculi cum masculis, aut fœminæ cum fœminis libidinem exercent, quæ Gentibus usitatissima est, uti exemplum Sodomitarum, *Gen. 19. 5. & Apostoli* gravissima reprehensio, *Rom. 1. 27.* docet, ubi confert talem libidinem incendio, quo animus corrumpitur & excacatur. *1 Cor. 6. 9.* vocantur tales scelesti ἀσέβητοι masculorum concubitores. Hanc Sodomiam Pontifices Romani tantum abest, ut eam damnent, ut etiam eandem permissione sua publica approbent. Unde Iohannes della casa, Archi-Episcopus Beneventanus, Papalis Cameræ Decanus A. C. 1550. Venetiis librum DE LAUDIBUS SODOMIÆ

MIÆ composuit, edidit, multisque legendum in diversas Nationes misit, in quo horrendum Sodomix flagitium Artem scripsit esse singularem, & *opus bonum, imo opus divinum*, seque hoc propria experientia compertum habere, & non alia magis Veneri delectari, quemadmodum annotarunt. Sleidanus lib: 21. & Carolus Molinaus in Orat. Tubingæ habita, A. C. 1554. Imo etiam quidam P. Romani, sacerrimi sc Patres illi, hoc immani scelere non parum delectantur, ut ex speculo *Platinae* constat, Quin etiam *Sixtus IV.* licentiam dedit & privilegium toti prosapia Cardinalis *Lucii*, Sodomiam mensibus æstivis exercendi. Et *Paulus II.* inter nocturnas impuritates *Sodomiticæ* à Diabolo trucidatus est. Unde quidam Franciscanus Monachus Ingolstadii in Ducatu Bavarix papistico non immeritò dixit: *Romanizare est Sodomizare*: Notum est *Alexandrum VI.* habuisse filiam, profligatæ libidinis sceminam, cum ea concubuit ipsius frater, Papa Spurius, Cæsar dictus, quin & ipse Alexander P. ut ex epitaphio hujus *Lucretiæ* suprâ audivimus. Adeo autem hic Alexander horrendis libidinibus delectatus, ut *Petro Mendoza* Cardinali concederet, ut cum notho suo Sodomiam exerceret. *Marianus Plut. Append. Nauclerus, Balus & alii.* Hac omnia de-

300 ORATIO J. H. DALHUSII,

testemur; & sic in hoc puncto non cooperabimur ad Regum & regnorum mutationes & revolutiones!

5.
Jura-
mento-
rum
Observa-
tio.

Ps 15.

Ps 103. 7

Properamus jam ad quintam regna & reges stabilientem causam, quæ est *sancta & religiosa juramentorum & promissorum observatio & executio*: Optimè quaritur Psalmo XV. *Quis commoraturus est, O Jehova, in tentorio tuo? quis habitaturus est in monte sanctitatis tue?* Quid respondet DEUS? *Qui ambulat integrè, exercetque justitiam, ac loquitur veritatem ex animo suo. Qui non obtreclat lingua sua, nec proximum suum afficit malo, In cujus oculis contemptus est reprobus, & qui JURATUS IN DAMNUM SUUM NON TAMEN MUTAT.* Et alibi Psaltes: *Loquens mendacia non stabilietur coram oculis meis.* Item Psalmo 34. 13. *Quis est Vir ille, qui delectatur vita, & amat frui bonis diebus? Custodi linguam tuam à malo, & LABIA TUA NE LOQUANTUR FRAUDEM.* Recede à malo, & fac bonum, require pacem & sectare eam. Oculi Jehovæ ad justos, & aures ejus ad vociferationem eorum attendunt. Irata verò est facies Jehovæ ad facientes malum, ut EXSCINDAT è TERRA memoriam eorum: Concludo verbis ex Psalmo quinto petitis! O Deus, tu perditurus es loquen-
tes

tes mendacium; Virum sanguinarium & dolosum abominatur Jehova.

De quo horribile adducam exemplum in Pseudo-Imperatore *Rudolpho Suevo* qui posthabito juramento Imperatori *Henrico IV.* præstito, à Papa persuasus, legitimum suum Dominum è throno imperiali dejicere, seque in illius locum perfidè introducere voluit. Sed, Deo immane illud scelus vindicante, dextra manus, qua *Henrico* fidem solenniter dederat, ipsi publicè amputata, & vita miserè adempta est. Dignitas hujus actionis me cogit fasti speciem paulò altius repetere. Facti species itaque brevibus sic se habet: *Gregorius VII.* P. Rom. contra hunc optimum Imperatorem omnes ferè *Germania* Principes; præsertim Ecclesiasticos, armaverat, ut illum Imperatoriæ Dignitatis nimis tenacem destruerent, Sedique Romanæ obedientiorem redderent: Cùm autem *Henricus IV.* tantæ conjuratorum potentia resistere posse diffideret, & ut sapientem decet, quævis potius consilio experiri, quam armis certare vellet, in *Italiam* iter suscepit, ut bonis conditionibus cum Pontifice hoste sibi insensissimo in gratiam rediret. Venit itaque *Canusium* A. C. 1077. quæ *Alixerat Matildis*, ex *Babylonicis* meretricibus primaria, & quidem omni cultu regio abjecto,
in-

inediam, magnaue tempestatum incommoda perferens, expectavit responsum. Gregorius Pontifex Canisii cum temporis apud suum scortum residens, per *integrum tri-
duum* Imperatorem lanceis indutum, nudis pedibus super glaciem, cruda hyeme, stare fivit, nec nisi precibus suæ *Matildis* exoratus admittere eum voluit: Tandem ad pedes projectum & misericordiam implorantem anathemate liberavit, idque sub durissimis conditionibus, ut in controversia cum Saxonibus & aliis Papam arbitrum & Judicem acciperet, ne quid interim pro imperio ageret, ut omnes subditos à juramento, quo sibi obstricti, absolveret, & tandem ut in omnibus Pontifici cederet, & obediret, suosque Consiliarios omnes dimitteret, &c.

Quaquam autem Imperator existimavit se bona fide cum Pontifice in gratiam rediisse, & propterea diutius in Italia commorabatur, tamen fraudem sibi factam re ipsa comperit. Nam *Gregorius* missis interim Legatis, Saxones ad rebellionem incitavit, & *Rudolphum* Suevum Imperatorem per fas & nefas noviter electum autoritate sua confirmavit, eique novo & inusitato exemplo auream coronam miserat, cum hac inscriptione: *Petra dedit Petro, Petrus dedit Rudolpho.* Petrus, h. e. Christus, dedit

dit Petro, id est, Episcopo eam potestatem Imperii, & Petrus, id est, Romanus Pontifex, dat tibi Rudolpho diadema, hoc est, coronam Imperii. *Stadenfis* hunc versum ita allegat:

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam

His rebus cognitis, *Henricus* clam ex Italia in Germaniam rediit, & nulla vel excommunicationis vel absolutionis habita ratione insignia imperii recepit. Quapropter se mox adversus istum novum Imperatorem, omnesque conjuratos, collectis veteranis suis copiis instruxit, & mira quadam felicitate, & praesenti divino auxilio omnes suos Adversarios bello superavit. *Quarto* Rudolphus profligatus ad Elystrum fluvium, A. C. 1080. idib. Octobr. eique à Godefride Bulionæo, Duco Lotharingæ, & postea Rege Hierosolymitano, circa ilia lethale vulnus inflictum, aliis etiam accurrentibus DEXTRA MANUS abscissa, & ambitione ejus maximam cladem Germania passa est. Cum autem Rudolpho morituro dextra præcisa afferretur ad astantes Episcopos dixisse fertur: Condignam ego *Perjurii* accipio mercedem. Ecce hæc est manus, qua *Domino meo Henrico* fidem sanctissime juravi. Vos autem Episcopi, videte,
in

in quod me vestra monita sequentem collo-
castis solium ! Ego quidem ex hac vita dis-
cedo, sed vobis rationes Deo reddendæ e-
runt. His dictis paulo post mortem op-
petiit, & Mersburgi, prout supra narra-
vimus regia prorsus pompa sepultus est. Vid.
Ursperg. Schaffnab. Avent. Chron. Span-
genb. fol. 204. 205. Marian. Scotum.
Sabellicum. Blond. Helmold. in Hist. Sla-
von. c. 29. Bonfin. lib. 3. dec. 1. alios-
que.

Planè & procul abfuit ab illa mente Ca-
rolus V. Imp. Fuit enim juramentorum &
promissorum observantissimus, & cum à
quibusdam Pontificiis Abellis & furiis in-
fernalibus in Comitibus Wormatiensibus, ubi
Lutherus, A. C. 1521. Religionem suam pu-
blicè defendebat, instigaretur, ut ne fidem
Luthero, salvo conductu & reductu, datam
servaret, propterea quod, juxta decretum
Concilii Constantiensis, Hæretico non sit
servanda fides, animosè respondit: *Fidem*
rerum promissarum, etiamsi toto mundo exu-
let, apud Imperatorem tamen consistere o-
portere. **Sennacherib. Rex CONTRA**
FIDEM DATAM Ezechiam in Urbe Je-
rosolyma obsedit. Ideoque non tantum ipse
punitur, (nam exercitum amisit, & ipse à
propriis filiis interfectus est) quo alludit
statua ei erecta cum hac inscriptione :

Ἐγὼ ἐμὲ τῆς ὁράων ἐνσεύης ἴδω,

id est,

In me intuens pius esto.

Sed etiam tota ipsius posteritas defecit, translatâ Monarchia à filio ejus *Assarbaddone ad Chaldaeos per Merodachum*: Ita propter PERFIDIAM Saulis, qui Gibeonitas contra fidem datam occiderat, **SEPTEM** ^{2 Sam. 21. 6. 9.} **FILII EIUS INNOCENTES** in monte coram Domino crucifixi sunt, Domino factum illud approbante, uti colligitur ex v. 14. Quia *Deus terra reconciliatus est post hæc*, id est, pœna Israelitis divinitus propter peccatum Saulis inflicta, videlicet fames trium annorum, cessavit. Similiter *Zedechias* fidem fallit jurejurando Regi *Nabuchodonosori* confirmatam. Idcirco divinitus punitur, urbe *Jerosolymâ* expugnata & flammis deleta, inque conspectu ejus omnes ^{2 Reg. 25} ipsius liberi interficiuntur, jussu Victoris, ipse captus excacatur, & catenis vinctus in *Babylonem* abducitur.

Discite justitiam moniti & non temnere divos!

Quare, O homo, quisquis es, fidem sanctè datam constanter & inviolatè serva: Nam Deus perjuros graviter punit, fidos verò præmiis ornat atq, beat, iuxta versum:

Ἀνδρὲς δ' ἐνδοξεὶ γενεῇ μετόπισθεν ἀμείνων.

Stans patet longa sit posteritate beatus.

In *Ferdinando I.* valdè etiam laudatur apud Historicos **CONSTANTIA IN PROMISSIS**: Veritatem enim & fidem in promissis & pactis religiosè coluit, eamque præcipuum munimentum, & præsidium totius politicæ administrationis & humanæ societatis esse judicavit. Quare & subditis privilegia & libertates, ad quas tuendas se initio gubernationis obligarat, nulla in parte postea labefecit, & hostibus quoque datam fidem & pacta cum iis inita fidelissimè servavit, adeò ut maximi momenti arces hostiles, induciarum tempore sibi à præfectis per prodicionem & traditionem oblatas, constanter repudiavit. Quæ virtus etiam insensibilissimi Hostis *Solymani Turcarum* Imperatoris Oratione, paulo ante mortem, honorificè celebrata esse dicitur: Nam et *Virtus in hoste laudanda*. Nec verò literis tantùm et sigillis, sed etiam nudis verbis promissa inviolatè præstitit, ita ut exigenti promissa militi veterano, etsi initio immoderatam fuisse petitionem militis dicebat, tamen cum opponeret miles, potuisse Imperatorem tunc negare, cum peteret, at nunc sine turpitudine, quod pollicitus esset, rescindere non posse, statim responderit: *Si ex duobus alterum me ferre oportet, levius rerum, quam fama jacturam subibo*, ac statim illi, quod petebat, præberi jussit: Quod si igitur

Prin-

Matthesius in
Conc.
funebri
Ferd.
Jovius.
Wolff.
Lazius
Crucius.

Principes et subditi *seculares* sunt fidei datam tam tenaces, & promissis tam accuratè stant: Quantò magis *Ecclesiasticorum* erit non esse bilingues, liquidem Apostolus Verbi Divini Ministris expressè præcipit, ne sint *διλόγως*, 1 *Tim.* 3. 8. Oblitus est hujus requisiti Papa Paschalis, & in hoc puncto omnes Mundi *perfidissimos* sua fallacia vicit & superavit: Horrenda quidem auribus & oculis vestris erunt ea, quæ de hoc Filio perditionis proponam, sed ramen sunt vera (testantibus *Sigeberto Ursserg.* *Vincent. Antonin.* *Erfordienfi*, *Martino*, *Helmoldo*, *crantzio*, *Aventino*;) Paschalis hic consentientibus ac præsentibus Cardinalibus Episcopis ac Principibus non solum insignia Imperii A. C. MCXI. solenni ritu Henrico V. Contulit, sed etiam *jurejurando se obstrinxit jure investituræ Sacerdotum, cum annulo & baculo Henrico & ejus successoribus integrum esse debere, atque in testimonium veritatis fideique servandæ vinculum, HOSTIAM CONSECRATAM* in duas partes fregit, & unam ipse comedit, alteram Henrico dedit his verbis: *Sicuti pars hæc vivifici corporis divisa est, ita divisus sit à regno Christi Domini nostri, qui pactum hoc violare tentaverit. Hoc anathemate pronunciato, omnis multitudo præsens clamavit. AMEN. Quamprimum au-*

tem Imperator in Germaniam rediisset, Paschalis statim convocat in Laterano Concilium ex 120. Episcopis & Abbatibus Italis consistens, & in illo pacis initæ leges non solum, sed & *privilegium de investitura Episcoporum* per Imp. solenniter revocavit, damnavit & abrogavit, tanquam per vim sibi in caltris extortum, illudque nominavit *Præilegium*: Hac insudita Pontificis *Perfida Henricus* irritatus in Italiam maximis sumptibus iterum profectus, supplicium de *Perfidiis* sumpturus. Verum priusquam Imp. Romam venit, *Paschalis Perfidus*, Dei & hominum irrisor, impiam animam efflaverat, in cuius locum Imperator sua Autoritate absoluta *Mauritium Bracherensem Episcopum* substituit & introduxit: Ante sexcentos annos *Hildebertus Archiepiscopus Turonensis* de perfida Urbe Roma hunc scripsit versum:

*Urbs felix, si vel Dominis urbs illa careret,
Vel Dominis esset turpe, CARERE FIDE.*

Transcurrit jam nostra Oratio ad sextum Reipublicæ conservandæ medium quod est *Diligentia & sedulitas Regum in regendo & Subditorum in obediendo*: Quilibet in sua vocatione debet esse laboriosus, non otiosus. *Maledictus qui facit opus Jehovæ fraude!* Et otium est pulvinar Diaboli. Ut
autem

6.
DILI-
GEN-
TIA.

Ier. 48.
10.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 309

autem Principes in regimine diligentiam suam commonstrent, oportet *primum* ut vigilantes & celeres sint agendo, cum procrastinatio indigentiae notam aliquam praeseferat: Diligentissimus *Julius Caesar* noverrat maximum belli momentum in celeritate esse situm, edoctus à Xenophonte: Πολλὰ μὲν τὸ τάχους μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ ἀνικτόν lib. 6. § 2.
δύσκολα, i. e. *Sæpe res necessaria celeritate magis, quam vi, efficiuntur.* Qui enim in bellis prius instructus & paratus rodit, magnas hosti commoditates eripit, inque metum ingentem conjicit: Unde pulchrè *Lucanus*:

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Non autem hoc loco intelligimus precipitem festinationem, sed consultam celeritatem. Illa consilium præcedit, hæc sequitur, ideoque illa est cæca, & vituperanda, hæc verò oculata & arripienda. De qua *Salustius* prudenter ait:

Fronte capillata est, posthæc occasio calva.

Ideo inquam *Julius Caesar* absque ulla cunctatione negotia sua celerrimè perficiebat. Quare cum ipse in bello civili Pharnacem Ponti Regem in primo congressu viceret, laconica brevitate ad suos scripsit: *Veni, vidi, vici.* Uade *Cæsar* interrogatus, quomodo res tot tantasque tam brevi temporis Plutarchi in Apophth.

310 ORATIO J. H. DALMUSII,

temporis spatio perficere potuisset? Cum Alexandri M. Symbolo respondit: *Μηδὲ ἀναβαλλόμενος*. Nihil cunctando: Quod Lucanus hoc modo expressit:

Nil actum credens si quid superesset agendum.

Brulon:
l. 3, c.
35.

Secundo ignavia infamia, & diligentia laus acquiritur à Principe si ab ineunte ætate bonarum artium studiis & laboribus sit instructus & imbutus: De Alexandro M. supra relatum est, quod bonarum literarum diligentiam ac studium tanti fecerit, ut aperiè pronuntiare ausus sit: *Se malle doctrina antecire alios, quàm opibus & dignitate.* Refertur quoque præceptorem suum Aristotelem non minùs quàm patrem dilexisse. Unde interrogatus à quodam, quemnam plus diligeret, Patremne an vero Aristotelem? Respondit ille, Aristotelem, addendo hanc rationem: Quoniam à Patre accepi ut viverem, à præceptore vero accepi ut bene viverem. Et ipse Philippus Pater Aristotelem in summa pretio habuit. Unde ei in hæc verba scripsit: *Gratias ago Dii, non tam quod mihi natus est filius, quàm quod eum nasci contigit temporibus vite tue. Spero enim ut à te edoctus dignus existat & nobis & tanto regno, &c.* Julius Cæsar ejusdem indolis fuit & ingenii: Hinc Julium Syllanum

Syllanū pronepotem Augusti, quia illiteratus, ^{Tacit. Ann. l. 13.} segnis, piger, ingenioque minimè acuto esset, VITULUM AUREUM appellavit, ille verò fuit non tantum Orator eloquentissimus et ore et manu, ut ejus incomparabilia Scripta testantur, sed etiam Mathematicus insignis & Astrologus, sicut *Lucanus* de eo scribit.

media inter praelia semper Stellarum, calique plagis superisque vacare Moris erat.

Unde in anno ordinando, inque tempore rectè distribuendo magnam curam adhibuit atque industriam. Nam ratio anni usque ad *Julium Cæs.* in tota Europa fuit vaga & incerta, & ille conversus ad ordinandum Reipubl. statum FASTOS & Calendaria correxerit, jam pridem ante seculum, vicio Pontificum Romanorum, per intercalandi licentiam ita turbata, ut neque messium feriarum æstate, neque vindemiarum autumnus competere, annumque ad cursum Solis accommodavit ut 365. dierum esset, & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur, & hi fasti dicuntur FASTI IULIANI, vel Calendarium Julianum. At Pontifex Romanus *Gregorius XIII.* ut se Anti-Christum probaret juxta vaticinium *Dan. cap. 11. 13. & 36. Calendarium*

vid:
Sueton.
in Jul:
Cæ: 40.

lendarium Julianum corrigere ausus fuit anno 1582. tempore *Rudolphi II.* Imp. At si à doctrina & moribus incepisset, fecisset rectius, sed istic altissimum silentium, de quo venustè Poëta ait :

*Jam diu Ephemerides correxit Papa, nefanda
Doctrinam & vitam ut corrigat, ecquis
erit ?*

Capit: 94

Mirifica quoque fuit *Antonii Pii* diligentia non belli tantum, sed etiam pacis temporibus. Etenim ex quo Imperator appellatus est, horis omnibus Reipubl. actibus incubuit : Nam inquit, *Capitolinus* : Semper cum potuit, Senatui interfuit, etiamsi nihil esset referendum, si Romæ fuit. Si vero aliquid referre voluit, etiam de *Campania* ipse venit. Comitibus præterea etiam usque ad noctem frequenter interfuit, neque unquam recessit è curia, nisi Consul dixisset : *Nihil vos moramur* P. C. Quinetiam judicariæ rei singularem diligentiam adhibuit, fastis dies judicarios addidit, ita ut 230. dies annuos rebus agendis litibusque disceptandis constitueret. *Mauritius Cappadox* valdè quoque fuit *diligens* in suo regimine. Quia de nocte etiam Consilium capere solitus est. Prudenter ab eo factum : Nam nox ob silentium, solitudinem,

nem, vacationem à labore, tranquillitatem, collectionem ac contractionem animi, aprior est meditationi, & consilium coctius provenire solet: Unde pulchrè inquit *Homerus*:

I. 2. Iliad.

Ὁυ χρεὶ παρνεύχιον εἶδεν βεληρότον Ἀνδρᾶ
ὦ λαῖον ἐπιτετραπῆσθαι, καὶ τόσσα μέμλε.

Hoc est:

*Turpe Duci somno totam traducere noctem,
Cui multi populi commissi, plurima cura.*

Carolus M. ad cervical pennam & encatistum vel atramentum cum pergamento noctu reponebat, ut si quid in lecto cogitanti utile occurreret, signare posset, ne memoria laboretur. Vicinus item erat lecto paries cera illitus, cui, si quid in tenebris occurrisset, inscriberet. Item inter prandendum vel cœnandum, si quid argutè & subtiliter dictum à commensalibus, notabat, aut historias & antiquorum res gestas sibi recitari curabat. Historici enim commendant Magnates diversos, qui ἀναγνώσιν ad mensam adhibebant, ut, dum corpus epulis pasceretur, animus etiam in honestarum atque utilium rerum cogitatione occuparetur. Hoc ipsum *Carolus* fecit, apud quem nunquam sine aliqua lectione prandium vel cœnatum esse proditur, ut non mi-

Eginh. in
vita Car.
M.

Grantz:
Sax: lib: 2
cap: 9.

norem animo, quam ventre delectationem perciperet. *Hæc insolita hoc tempore & pro ludibrio sunt:* Unde nemo miretur, si hodie regum & regnorum status non tam firmus & stabilis sit, quam illorum, qui talibus diligentia & pietatis virtutibus operam tam gloriose dederunt.

7.
HUMI-
LITAS.

Septima Regum & regnorum immutatorum & immutandorum causa est HUMILITAS, ταπεινότης, quæ est virtus animi se demittentis, sive coram DEO, sive coram hominibus, opposita *Superbia*, & orta ex consideratione vel vilis & abjectæ conditionis nostræ, vel afflictionum, quas perpetimur, vel tenuitatis donorum, quæ accepimus, vel peccatorum, quorum rei sumus, vel comminationum Dei, vel etiam gratiæ & beneficiorum, seu donorum, quæ Deus nobis largitus est. *Act.* 20. 19. *Eph.* 4. 2. *Philip.* 2. 3. *Col.* 3. 12. *1 Pet.* 5. 5. *Proprietas humilitatis* est, quod tanquam *Virtus insignis*, acceptissima DEO, & gratissima hominibus commendetur, 2 *Sam.* 22. 28. *Pf.* 18. 28. *Prov.* 15. 33. &c. *Exempla præsto sunt in Abrahamo*, *Gen.* 18. 27. *Jacobo*, *Gen.* 32. 10. *Mose*, *Exod.* 3. 11. *Salamone*, *1 Reg.* 3. 7. &c.

Ita & *Cyrus* valde fuit humilis. Nam ut plurimum ita fieri videmus, ut successus felices reddant homines insolentiores. Etenim

nim multo facilior est virtus patientia in rebus adversis, quam moderatio, humilitas & æquabilitas in rebus secundis, vide *Dent.* 32. 15. Nam *fortuna*, quem nimium fovet, *stultum facit*. Ita Poetæ fingunt *Perseum* habuisse gorgonem vel clypeum, quo alios vertit in saxa, & prohibitum est ipsi, ne adspiceret suum clypenm, hoc est, non admiraretur suam potentiam & vires. Verrum ipse hoc negligens, & in clypeum introspectiens vertitur in saxum. Quo prudenter adumbrare voluerunt, homines rebus secundis infatuati, atque sibi ipsis confidentes, superbiere atque inolescere. At non eo *Cyrus* ingenio fuit. Nam lib. 8. *causas* apud *Xenophont.* in ultima Oratione ait: Se nunquam ex victoriis factum esse elatiorem, nunquam se effusè laxatum esse: *Res secunda*, inquit, *reddiderunt me timidiorem*, et metus me non passus est unquam fieri insolentior: Unde notanter *Horatius*:

*Rebus adversis animosus, atque
Fortis appare, sapienter idem
Contrahas vento nimium secundo
Turgida vela.*

Sic in tota vita humana modestiæ ac humilitatis in summa ratio est habenda, imprimis autem viris in magna autoritate constitutis. Quia *quandò superiores sumus* tanto *submissius nos geramus*, uti Cicero do-

Cic: in
Officiis.

cet. Et hac *humilitate*, cum gratitudine
 conjuncta, Deus summus ille mundi iudex
 ad majora beneficia conferenda provocatur.
 Tacitus. Unde *humilitatis* fama nec à summis mortu-
 alium aspernenda. Menand. Est enim *omnis Virtutis*
promptuarium. Princeps enim quilibet non
 minus HOMINEM SE, quam hominibus
 præesse cogitabit, seque ab illa lege et condi-
 tione omnibus indicta mortalibus non esse
 exemptum. Agnovit hoc ipsum *Cyrus*, Per-
 sarum Rex primus, cum *Croeso* Regi Ly-
 dorum captivo ad se ducto, et his verbis
 eum alloquenti: SALVE DOMINE (Hunc
 enim titulum ut tibi tribuam fortuna con-
 cessit) responderet: *Salve & Tu*. U-
 Justinus. TERQUE ENIM HOMINES SUMUS.
 Agnovit hoc *Philippus* Rex *Macedoniæ*, qui
 puero cuidam in mandatis dedit, ut singulis
 diebus sibi acclamaret:

O Philippe, memento te esse hominem.

Simili quoque modo AUGUSTUS *hu-*
milis & mansuetus fuit, & quemadmodum
 gaudebat jociis liberalibus in alios ludere, ita
 in se jactatos aut retortos interdum libe-
 rius, patientissimè & humillimè tulit. Ado-
 lescens quidam provincialis Romam vene-
 rat, oris similitudine & vultus tam mirificè
 referens Augustum, ut in se populi totius
 oculos converteret. Caesar hoc audito, iussit
 fit

fit ad se perducī, eumque contemplatus, hunc in modum percontatus est: Dic mihi, adolescens, fuit ne Mater tua aliquando Roma? Negavit ille, ac sentiens jocum, retorsit adiciens: Sed pater meus saepe. Augustus ludens suspicionem intendebat ad matrem adolescentis, velut ab ipso stupratam. Adolescens protinus eam suspicionem retorsit ingeniosè in matrem Caesaris, quod ipse ridendo admiratus est. Singularis quoque modestia & humilitas fuit in CL. Tibi Nerone III. Rom. Imperatore; Nam cuidam, à quo fuerat DOMINUS appellatus, denunciavit ne se amplius Contumeliaz causa sic nominaret. Quanta modestia in tanto principe? Nunc quidam nil aliud audire possunt nisi sacras Majestates, gratiosas celsitudines, & Reverendissimas Dominationes. Titus quoque Vespasianus valdè humilis & affabilis fuit: Unde admonitus ab amicis quod plura polliceretur, quam præstare posset, respondit:

Erasm.
lib: 6.
Apophr.

*Non oportere quemquam à Caesaris
Colloquio tristem discedere, quod
Reusnerus ita reddidit:*

*Principis à facie ne quis discedat amicus
Tristior. Hæc Laus est principis una boni.
Vultis adhuc unum nobilis humilitatis
exemplum? Dabo. A. C. 1099. Hiero-
solyma*

Solyms capta & Saracenis erepta est à Christianis 15 Julii, post 39. dierum obsidionem. Robertus Monachus scribit: Tantum ibi humani sanguinis fusum, ut caesorum corpora, undà sanguinis impellente, natarint ac fluitarint. Hac victoria partâ Godofridus Bilioneus, Princeps Lotharingæ, qui, obstupentibus omnibus, primus conficens & superatis muris & mœnibus in Urbem irruperat, communi omnium consensu primus Rex Hierosolymorum creatus est; Sed regni titulum & insignia ideò se recipere nolle dixit, quod indecens duceret, diadema aureum hominem peccatorem gestare in ea urbe, in qua Salvator mundi, æternus ille Rex, Spineam coronam suo sacratissimo sanguine madentem gestasset. Unde tale epigramma:

*Laurea non hominem gestare, nec aurea Regem
Fas, ubi Rex Divum spinea ferta tulit.*

Tradunt itaque coronam spineam ei esse impositam flexis genibus ad sepulcrum Domini procumbenti, fortè ut testaretur, se Christo caput & vitam suam donare, & ad illius exemplum in hac vita spineum diadema se non aspernari, dum modo post mortem, vitæ æternæ gloria, spinis Christi parta & acquisita, ornandus & coronandus sit; Et
qui-

quidem anno sequenti die 18 *Julii* ad Deum commigravit, eique successit frater ejus *Balduinus*, qui regnavit annis 18.

Tertia fuit hæc expugnatio urbis *Jerosolymæ* ab excidio ejus sub *Vespasiano*. *Primum* enim, imperante *Ælio Adriano*, expugnata est à *Persis*, qui per *Judæorum* manus ad 90. millia christianorum hominum interfecerunt. Nam *Christianos* *Judæi* à *Persis* emtos necaverunt. Deinde à *Saracenis* capta est, A. C. 636. Tertiò, hoc anno *Christiani* eam recuperarunt, multasque præterea circumquaque urbes ac regiones subegerunt. Regnum *Hierosolymæ* tantum octo *Christiani* Reges tenuere annis 88. usque ad annum C. 1167. quo, *Christianis* inter se dissidentibus, in *Saracenorum* potestatem rediit. Tam brevis temporis spatium regnum hoc constitit multo *Christiano-*rum sanguine, multis regnis pretiosiore: Sed hæc bella omnia, quæ *Sacra* vocant, inchoata & acta sunt simplicitate columbina Principum, & calliditate serpentina *Paparum*, qui absentibus domo Principibus in terra sancta, piscati interea in turbida aqua, ipsorumque absentium Bonis ditati non parum sunt. Tandem *Carolus V.* Imp. insigni humilitatis & modestiæ exemplum posteris reliquit, juxta illud *Siracide*, quod *Carolus* sæpe in ore habuit; Quo quisque est

Fucheri-
us Gui-
lielmus
Blondus
& alii.

Sir. 3. 20.

major

major eò se gerat humilius. Nam Historici affirmant, quod nemo in aula Caroli simplicius vestiri solitus, quam ipse, statimque à prima adolescentia compertus sit naturâ inimicus esse gloriosis & insolentioribus. Hinc cum *Ferdinandus Toletanus, Dux Albanus*, ex mera arrogantia Statuam aeneam in *Castello Antwerpiensi* erigi jussisset, cum hac superba inscriptione: FERDINANDUS ALVAREZ DE TOLEDO, ALBÆ DUCI, PHILIPPI II. HISPANIARUM REGIS APUD BELGAS PRÆFECTO, QUOD EXTINGTA SEDITIONE, REBELLIBUS PULSIS, RELIGIONE PROCURATA, JUSTITIA CULTA, PROVINCIÆ PACEM FIRMAVIT, REGIS OPTIMI MINISTRO FIDELISSIMO POSITUM. Incidit in odium *Caroli V.* ejusque filii *Philippi II.* ut testatur *Connestagius*, & addit insigne epiphonema: *Ideò, inquit, neque Carolus V. neque Philippus II. valde amabant Albanum, quod nimis præclare de ipsis meritis videbatur: Principes enim non amare solent eos, aut certè minùs, qui bene de ipsis meriti sunt, quàm eos, quos ipsi beneficiis sibi devinxerunt.* Itaque statua hac superba, illorum jussu, paulò post diruta & dejecta fuit: Tale Fatum superest & expectatur illi statuæ omnium superbissimæ & insolentissimæ,

Metra-
no testi-
bus &
Hieron.
Conne-
stagi-
us
lib. 9.
de con-
junct:
Portu-
gal. &
Castellæ.
aliisque.

lentissimæ, ne dicam stultissimæ, quæ nuper
 Parisiis Ludovico XIV. erecta est. Contra
 insolentiam obstupescendam hujus de tota
 ferme Europa triumphantis statutz protestati
 quidem sunt acriter Imperator Leopoldus,
 ut & Reges Sueciæ & Daniæ, & imprimis
 excellentissima quadam epistola Magnus ille
 Fridericus Wilhelmus Elector Brandenbur-
 gicus, ejusque superbiam et vanitatem de-
 scripserunt, sed Surdo fabula narrabatur, et
 Ludovico pro ratione stetit VOLUNTAS:
 Unum inter multa est, quod in illius inscri-
 ptione totus mundus deridet, nempe quod
 se patiatur per adulatorem vocari: HOMI-
 NEM IMMORTALEM, cum hoc sit *con-*
tradiçtio in *Adjecto*, ac idem quasi dicerem,
 DEUS MORTALIS. Non lego in ullis
 Historiarum libris tantam dementiam. Per-
 sarum Rex Cyrus M. habebat quidem 10000.
 milites, quos (testibus Xenophonte lib. 7.
anabasis et Diodor. Sic lib. 2.) *immortales*
 nominabat, non quod nunquam planè mori-
 rentur, sed si quis horum aut nece aut mor-
 bo numerum minuisset, confestim substitue-
 batur alius, nec unquam plures istius gene-
 ris erant paucioresve decem millibus. Sed
 brevi hac immortalitas mutata est in morta-
 litatem à Tomyri Massagetarum regina, cum
 extincto exercitu Caput Cyri in utrem san-
 guine repletum mitteret. Alexandro M.

T

adulatores

adulatores quoque immortalitatem falso tribuebant. *Necessitas* enim, cum Alexandrum à muscis petiit videret: Quanto inquit, hæ cæteris præstant, quæ tuum sanguinem degustant. Cum vulneratum semel conspiceret, illum Homericè protulit versum: Ἰχθὺς οἷόντις τὸ πῦρ μακάρεσσιν θύοις hoc est: *Qualis Divorum percurrit corpora sanguis.* Sed *Alexander* prudentior *Christianissimo*, vanitatem hanc risit & detestatus est. Nam ita de eo scribit *Seneca* Epist. 60. ad *Lucilium*: Alexander M. cum in obsidione cujusdam urbis circumisset muros, & ictu sagittæ percussus cogeretur absistere. Omnes inquit jurant me JOVIS esse filium *Immortalem*, sed vulnus hoc hominem me esse clamat *mortalem*. Fateor tamen ipsum antea ab adulatoribus persuasum credidisse se esse Jovis *Hammonis* filium, sibi que ideo divinos honores deferri voluisse. Quod dum derideret *Calisthenes*, *Aristotelis* *Consohrinus*, *Philosophus* morosus, moribusque aulicis minimè aptus, contra talem vanitatem loquendo, magno cum cruciatu necatus est. Nam *Alexander* nasum illi, aures oculos & labia præcidi jussit, perque exercitum duci, & hunc versum proclamari:

Μισῶ σπορίην θεῶν ἔχ' ἀντὶ σφῆς.

Odi

Odi sapientem qui sibi ipsi non sapit.

Plutarch. in Alex. Curtium, Arrianus lib. 4.

Sed postmodum, experientia contrarium probante, resipuit, & suam insaniam deploravit, quod *Ludovico XIV.* adhuc restat agendum, & ideo concludendum ex *Ps. 82.*

Deos vocavi vos, Dominos necis

Vitzque feci, sceptrifera manu

Pacem dedi tueri, & armis

Lethiferum cohibere bellum.

At mors iniquuz justa superbiz

Ultrix honores detrahet, & pari

Ignobili cum plebe fato

Purpureos rapiet Tyrannos.

Idem *Carolus V.* cùm *Franciscum I. Regem Gallie* ad *Ticinum* cepisset, annunciata ei victoria ab eis, qui à partibus Gallorum fuerant, ut gratularentur ei de victoria, dicitur ex arce, in qua fùrat, secessisse solus in monasterium quoddam, donec illi abirent. Prohibuit etiam ne quis ad ipsum admitteretur, inquiens: *Non debere institui triumphum capto Rege*, præsertim cùm ipsa nil mali fecerit; Memorem enim se esse dicebat humanæ fortunæ, quod ipse quoque in manus hostium venire posset. Et *Franciscus* postea, cùm adhuc à *Carolo* captivus teneretur, videretque in pariete. Symbolum Imperatoris PLUS ULTRA, veluti

Manlius
in loc
p. 173.

Carolus de inconstantia fortunæ admoniturus, ascripsit: **HODIE MIHI CRAS TIBI.** Quibus verbis adeò nihil offensus est Imperator, ut iis conspectis subseripserit: **FATEOR ME ESSE HOMINEM.**

2.
RELI-
GIONIS
AMOR.

Sed pergitur ad octavam Reipubl. conservatricem, quæ est RELIGIONIS AMOR. Huic religiosa Virtuti illi Reges imprimis operam dederunt, qui contra exortos in Ecclesia errores, hæreses, & tumultus, Concilia Universalia, magnis laboribus, studiis & sumptibus instituerunt, convocarunt, & sua autoritate stabiliverunt, eum in finem, ut vera Religio inviolata & pura subsisteret, & apud posteros quoque immaculata floresceret: Non igitur tam Papæ Romani quàm Imperatores Religionis curam in convocandis Conciliis autoritative demonstrarunt: In Veteri Testamento Concilia indicta & convocata sunt à Magistratu politico, uti factum videmus, 1 Reg. 18. 19. 20. maxime si sit fidelis, Jos. 23. & 24. 1 Paralip. 23. 28, & 29. 2 Paral. 29. 43. vel si sit infidelis, nullam religionis curam habens, officium est Pastorum ac Verbi divini Ministrorum, quos Paulus Episcopos vocat, in casu necessitatis, Synodos convocare & congregare, quod contigit, Act. 15. 2. In Novo Testamento autem Christiani Imperatores potestatem habent congregandi Synodos

vel

DE REVOLUTIONIBUS RE 6. 323

vel generales, vel nationales, id quod inductione Oſto Occumenicorum Conciliorum, poſt Nativitatem Chriſti celebratorum, clare demonſtrari poteſt.

Primum convocatum eſt contra Arrianos A. C. 328. à Constantino M. quod duravit in Urbe Nicæa triennium, & aliquanto diutius.

Ruffin.
lib. 1.
cap. 1.
Sozom.
lib. 1:16.

Secundum à Theodoſio M. convocatum fuit Conſtantinopolin contra Macedonianos, anno 385.

Niceph.
lib. 12.
cap. 10.

Tertium à Theodoſio Juniore Ephesum contra Neſtorianos, A. C. 433.

Evagr.
lib. 1.

Quartum à Martiano Chalcedonem adverſus Eutychianos, A. C. 458.

cap. 2.
Evag. lib.
1. cap. 3.

Quintum à Juſtiniano Conſtantinopolin, A. C. 552.

Sextum à Constantino Pogonato Byzantii inſtitutum fuit, A. C. 681.

Septimum ab Irene, Leonis IV. Imp. Uxore habitum fuit iterum Nicææ, cum ipſa cum Conſtantino adoleſcente adhuc imperio præſſet, A. C. 788.

Octavum Conſtantinopolin convocatum eſt ab Imperatore Baſilio A. C. 860, Unde jam *ὁρθόδοξος* apparet, quod non Pontifices, ſed Imperatores Conſilia Oecumenica antiquitus convocandi poteſtatem obtineant. Id quod etiam Cuſanus confiterur, ubi inquit: *Sciendum eſt, quod in Univerſalibus*

Lib: 3. de
Concil:
67 16.

salibus VIII. Consilia semper invenio Imperatores & Judices suos cum Senatu, primatum habuisse.

At Consilium Tridentinum nuperrimum non ab Imperatore aut Principe convocatum fuit, sed à Paulo III. P. R. qui anno 1542. mense Junio, Bullam promulgandam curavit, qua Consilium hoc indicebat Tridenti. Sed hoc illegitimum factum: quia Pontifex neque jure divino, neque humano talem potestatem habet consilia convocandi. Quomodo enim ille Protestantes Germaniæ principes jure citare potest qui potestatem in eos habere nullam? Ergo hoc Concilium ratione Indicentis sive Convocantis illegitimum fuit. Sed hæc obiter.

Si quis autem Rex vel Princeps eò allaborare conatur ut Religio, tanquam summus rerum gestarum & gerendarum thesaurus, colatur & conservetur, oportet ut is Ecclesiæ & Politicæ idonea Subjecta & Viros habiles præficiat & præponat, quod tamen absque bonarum SCHOLARUM institutione & sustentatione obtineri nequit: Hoc considerans Nebucadnezar, Babylonica in Urbe, Scholam, Academiam, vel Universitatem, fundavit & sustentavit, in qua Procerum Judaicorum filii informabantur, pro salute Patriæ, tam in Ecclesiasticis quam temporalibus vel Politicis rebus, illisque Pro-

Professores, Doctores, & Praeceptores proficiebantur, quibus ex Regia magnificentia sufficientissima salaria tribuebantur. Constat ex Doctoris *Job. Claveri* Hist. Universali, quod hic Nebucadnezar neminem ad ministeria aulica adhibuerit, qui in Academia sua liberalibus studiis triennium innutritus non esset. Cumque *Danielem* regio Hebræorum stemmate ortum, præter artium humanarum peritiam, Numinis etiam gaudere familiaritate comperisset, eum omnibus terrarum Sapientibus MAGISTRUM præposuit, cujus tanta extitit fama, ut qui nimium sibi sapere videbatur, per irrisionem *Daniele* sapientior diceretur, quod illius viri ingenium supra omnem æmulationem foret. Bene igitur rebus suis consuluisse tunc dixeris Græcos, qui in Persiam & Babylo-niam, tanquam ad solennem Sapientiae mercatum excurrisse leguntur, & quidem *Daniele* ibidem Scholas habente, et regente, et ex hac Schola VII. Græciæ sapientes nimirum: *Thales, Solon, Periander, Cleobulus, Chilon, Biss, et Pittacus* ortum ac vitam suam habent, utpote *Danielis* coævi: Interea patet hic, quantopere *Nebucadnezari* Scholæ, et scholastica præstantissimæ juventutis institutio curæ cordique fuerit: Nam et ipse Rex examini alumnorum interfuit, imò præfuit, quia cum adolescentibus et studiosis illis

illis est collocatus, inque eorum profectum inquisivit, *Dan. l. 18, 19.* Dignum hoc est exemplum, quod omnes boni Principes imitentur. Nam ad officium Principum non secundarium (ut quidam Pseudo-Politici somniant) sed primum pertinet, *Scholas & Academias bene fundare, & melius conservare.* Nam *Schola* sunt *Seminaria Ecclesiae & Reipublicae.* Sicut autem hortus, optimè licet cultus, & feracissimis arboribus uberrimè confectus, ætatem ac perennitatem obtinere nequit, nisi in Seminariis, quæ ita vocant, ac plantariis, renella educantur ac formantur arbores, quæ in locum vetustate marcidarum ac emortuarum olim succedant; Ita status Ecclesiasticus & Politicus diu salvus & incolumis conservari nequit, nisi in Scholis formantur & educantur, qui aliis, tum Ecclesiae Ministris, tum Viris politicis morte abreptis, surrogentur. Ament igitur pii Reges & Principes literas & literatos: Nulla enim major aut solidior hisce in terris gloria paratur, quam studium pietatis & artium liberalium, quibus Dei præpotentis gloria illustratur, et salus subditorum promovetur: Hoc meditans *Julius Cæsar* ex *Egypto* insignes Mathematicos in *Italiam* vocavit et adduxit. Et illius successor *Augustus* juventuti Præceptores optimos constituit. *Hadrianus*

etiam

eriaz Scholas et Bibliothecas plurimas instituit. Quas tamen omnes in eadem causa superavit *Constantinus M.* ut refert *Nicophorus.*

Nic: lib: 10. c. 52.
& lib: 14
cap: 3.

Sigismundus Imperator illo præcipuè nomine quoquè summis laudibus ornandus est, quod, ut ipse linguarum ac literarum peritiam amavit, ita Viros eruditione præstantes semper laudare ac provehere studuit, eosque tanti facit ut nobili loco natis etiam anteposuerit. Interrogatus enim aliquando à Principibus, qui literas oderant, cur homines obscuro genere natos ob literarum commendationem tanti faceret? respondit: Merito & optimo jure se illos venerari, qui cæteris singulari dono divino antecellerent. Se quidem dignitatem equestrem, nobilitatem, aliosque honorum titulos conferre posse, doctos verò à solo Deo creari. Cumque præstantissimum illum Iureconsultum *D. Georgium Fiscellinum* Equestris Ordinis insignibus donasset, & ille *Basilea* in celebri Ordinum conventu animi dubius hæreret, utrum Equitibus vel Jure Consultis sese conjungeret, tandemque ad Equites, velut honorificentiores, concederet. *Stultè agis,* inquit Imperator, *quod literis militiam præfers. Nam ego mille equites uno die creavi; Doctorem verò unum mille annis non fecerim.* Germani plu-

Erasmi:
Apoph:
Æneas
Sylvius
lib: 4. de
rebus Al-
phonfi,
Dubra-
vius lib:
25. Hist:
Boh. P.
209.

rimum tribuunt generis nobilitati, ac Vir prudens intellexit, in Eruditis esse quidam Stemmata præstantius. Illi habent ædium parietes clypeis & imaginibus depictos, hi animum optimis disciplinis exornatum. Porro, ut naturâ animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenii longè pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet, quam majorum imagines, opinione nobilis est verius, quam re. At qui virtute est præditus, unde manat etiam illa vulgaris nobilitas, germanam ac nativam habet nobilitatem: unde quidam & nomine & omine nobilis dixit aliquando: *Quid Genus & Proavos? Hæc quæ non fecimus ipsi* *Vix ea nostra voco* —

Hinc pulchre & eleganter *Chrysostomus* in *Matthæum*: Quid prodest ei, qui habet sordidos mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse enim se vacuum ab omnibus bonis & donis ostendit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit *Cham* quod fuerit *Noë* filius, aut *Absalomo* quod fuerit *Davidis*? Huc respexit & *Codrûs Urceolus* cum in jactabundos Nobiles peroraret, dicens:

*Sis licet ingenuis clarisque parentibus ortus
Esse tamen vel sic Bestia magna potes:
Adde decus patriæ, & claros tibi sume pro-
pinquos* Es

DE REVOLUTIONIBUS REG. 331.

*Esse tamen vel sic Bestia magna potes.
Sint tibi divitiæ, sit larga & munda suppel-*
lex,

*Esse tamen vel sic Bestia magna potes.
Denique quicquid eris, nisi sit prudentia te-*
cum,

Magna quidem dico, Bestia semper eris.

Concordat aliud epigramma contra Nobi-
les virtute carentes compositum:

*Sint tibi Gallorum Rex & Regina parentes,
Et maneat virtus pectore nulla tuo,
Non tanti faciam te, quam tibi rustica ma-*
ter

Si sit, & ignotus rusticus ipse pater.

Merito itaque C. Julius Æmylianus hoc
Symbolum usurpavit: NON GENS, SED
MENS, Quod quidam hoc modo expref-

Non genus aut genius, non GENS, si credere
fas est,

Sed MENS nobilitat nobilitata virum l

Præterea Ptolomæus Philadelphi incredi-
bilem pecuniæ vim in conquirendis undique
libris & hominibus eruditis impendit, &
quam multis muneribus 72. vel ut compen-
dio dicunt 70. Seniores vel Interpretes,
qui Biblia Ebræa in Græcum sermonem, ad

Euseb:
l. 5. Hist.
Eccle. c. 8.
Ios: l. 12.
Antiq:
Jud: c. 2.
Clem:
Alexan:
lib. 1.
Strom:
Niceph.
lib. 4:
cap. 4.

Crantz
zins.

Murius-
lib. 8.

Avent.
lib. 4.
Ann.
Bojard.

ipsius postulationem & sumptus, transtulerunt, affecit, *Josephus* & alii annotarunt: Coronidis loco subjungam *Carolus* M. laudatissimum illum Imp. qui agmen claudet. Ille magno cum sui seculi hominum totiusque posteritatis emolumento scholas publicas in Germanis instituit, & Italia, & Gallia, atque annonam & Stipendia è Fisco Professoribus dedit. A. C. 791. instituta est ab eo ACADEMIA PARISIENSIS, quam tanta proventuum & Possessionum amplitudine locupletavit, quantam vix omnes Galliae & Germaniae, quae inde postea natae sunt Academiae, possent aquare. A. C. 805. *Osnabrugi* in Westphalia à *Carolo* Schola est instituta, et multis insignibus privilegijs ornata, ut Graeci et latini authores ibi explicarentur: *Bononiae* quoque et *Ticini* Scholas publicas ab ipso institutas esse, ab Historicis annotatum est, tum etiam secundum numerum Alphabeti Monasteria condidit 24. ut in iis homines de Deo rectè instituerentur, et in bonis literis erudirentur, atque in singulis frontispiciis literam auream, centum librarum Colonienfiam, collocavit.

Laudandum quoque in hoc *Carolo*, quod juventutem ad virtutem & diligentiam ipse instigaverit: Nam *Aventinus* de eo scribit ita: Reversus *Carolus* ab expeditione bellica in Galliam, pueros sui profectus specimen

men epistolis, versibus, carminibus, orationibus Panegyricis, aliisque scriptis, exhibere jussit. Ubi tenuiores & pauperiores propter spem promotionis profecisse, nobiles verò cultum animi neglexisse deprehendisset, illis ad *dextram* segregatis: Vos quidem *maestri* virtute estote, inquit, filii piissimi, qui vestro officio *gnaviter* defuncti estis, vestra erunt sacerdotia locupletissima, & Episcopatus maximus, ego Vos in aulam adsciscam, ex Vobis Senatores cooptabo, Vos in album Prætorum & Patrum curiæ adlegam. Deinde ad Nobilium liberos, quos à *leva collocarat*, vultu irato, nihil dissimulans, ait: Vos comatuli & delicatuli, freti opibus, & splendore parentum, nostram Majestatem spreveritis, vitia, otia, luxum & inertiam bonis literis & virtuti, contempto decreto nostro, prætulisti. Deum verò immortalem testor! Nihil penitus commodi honorisque à me ad Vos perventurum, quin imò edam in Vos exempla, nisi respueritis, & negligentiam diligentia expiaveritis. Non minorem se Oratorem exhibuit in Oratione ad milites, quæ propter suam excellentiam digna est ut hîc inferatur. Invenitur illa apud eundem *Aventinum* loco supradicto, ubi ait: *Carolus* Orationem hanc ad milites habuisse fertur, cum exercitum, debellatis Saxonibus & Longobardis,

&

& quemlibet ad sua dimitteret: Ite, dicebat, milites mei, Vos Heroës vocabimini, socii Regum, Judices criminum. Vivite post hac laboris expertes, consulite regibus publico nomine, favete viduis, juvate pupillos, consilio circumdate Principes, ab his victum, vestitum, stipendium petite. Siquis negaverit, inglorius infamisque esto. Si quis injuriam Vobis intulerit, reum se Majestatis agnoscat. Vos autem CAVE-TE, ne tantum decus, tantumque privilegium, justo bellorum labore partum, aut ebrietatis, aut scurrilitatis, aut alio quovis vicio commaculetis, ne, quod largimur Vobis ad gloriam, redundet ad poenam, quam de Vobis sumendam, si forsan excesseritis nobis & successoribus nostris Romanorum Regibus perpetuò reservamus. Hæc Carolus M.

Obtestor hîc & rogo Vos, Auditores & Lectores charissimi, Dicite veritatem. An unquam et usquam in rerum natura audivistis vel legistis Orationem, quæ sit vel *quæ ad formam* elegantior, vel *quæ ad materiam* gravior & penetrantior, imò quæ ad utramque æstimabilior? Præterea religionis amor præcipuè ex eo conspicitur, si quis ad oblatam pecuniæ, dignitatis, ac mundi Honorum surdus est, ita ut *Surdo fabula* narretur, & ita se constanter gerit, ut neque mors, neque vita,

vita, neque angelus, neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura, neque sublimitates, neque profunditates, neque ulla res alia creata, ipsum possint separare à charitate Dei, et Orthodoxa Religione, quæ est in Christo Iesu Domino nostro, utor verbis, Rom. 8. 38. De tali homine possumus reverà prædicare, ipsum Religionis amore trahi. Sed O quam multi! fuerunt hæcenus qui Tentationi Pecuniæ, Dignitatis ac mundi Honorum victi succubuerunt, et corpore petulanter amisso inanem umbram amplexi sunt. Verum me loqui dicetis quotquot antea factum in magna Britannia et Gallia decennium decenti meditatione consideraveritis, ubi de multis poterimus dicere:

Qui cecidit stabili non erat ille gradus. Multi ἐν καίρῳ. πειρασμῷ ἀπίστανται Mat. 8. 13. Hujus in exemplum proponam sempiterna memoria dignam illam historiam quæ contigit regnante Imperatore Constantio Chlora, qui seculo post Christum natum tertio Eboraci in Anglia diem suum obiit. Hic proclamabat edictum, voluntati suæ longè contrarium, quasi nollet in aula sua Christianos ferre. Ipse autem superstitionem Ethnicam Christiana Religione, & vera pietate mutaverat, sanctæque reliquam vitam cum tota familia in ea exigere intendebat:

Libera

Libera igitur Aulicis optione data hanc conditionem tulit, ut vel diis Echnicis immolando, integram haberent potestatem commorandi, & solitis honoribus perfruerentur, vel sin minus hoc exsequerentur, aditu ad ipsum & ad omnes Dignitates prohiberentur, prorsusque repellerentur ac rejicerentur. Sincerè igitur qui Christum amplectebantur, spretis dignitatibus & comitatu Imperatoris discedebant, qui è diverso nomine tenus Christianierant, ut priorem locum ac gradum retinerent, à Christo deficiebant. *Constantinus* patefacto commento, quod celaverat, illos *Dei desertores* graviter objurgatos, tanquam servicio suo indignos, aula excedere iussit, addens hanc vocem. *Si filii non fuerunt Numini, h. è. Christo, quem colebant, neque mihi fidem præstabunt, neque certam operam navabunt ad me, meumque Imperium tuendum.* Cæteros verò, quorum constantiam in fide christiana perspexerat, honoribus, præmiis, ac beneficiis collatis sibi devinxit, inquiens: *Id genus homines in præcipuis maximeque necessariis amicis ac familiaribus numerandos esse, multoque pluri quàm æraria ingenti thesauro referta, meritò æstimandos.* *Sed festinemus.*

Prout autem modernorum Jesuitarum indefessus agendi modus est terras mariaque pro-

profelytorum causa percurrere, & incantos
 pervertere à Christiana ad Romano-Papisti-
 cam religionem, ita contra tales machina-
 tiones & insultus quilibet conversans cum
 illis se debet armare vigilantia & munire
 precibus, meditando ex *Pf. 38.* Ne derelin-
 quas me Jehova. *Deus mi ne longè ab sis*
à me. Festina ad auxilium meum, Domi-
ne salus mea. Caro quidem & sanguis in
 tali casu non revelant nobis, quod aures &
 oculi sint obturandi & occludendi, quando
 serpens infernalis ejusque filia, Meretrix
 Babylonica, nobis ostendunt omnia regna
 mundi, & gloriam illorum, dicendo: *Hæc*
omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me,
 sed potius inculcant & instigant, tempori &
 commodæ commoditati inserviendum, &
 ab utraque latere claudicandum esse, &c.
 Verum Spiritus Dei clamat: *Noli noli alios,*
sed Deum tuum solum adora, ipsique soli
servitia presta, Mat. 4. Siquidem *Mat. 6.*

Nemo potest Dominis simul inservire duo-
bus. Interea Christus non sine ratione jus-
 fit orare: *Ne nos inducas in tentationem.*
 Me ipsum quod attinet, ut verum fatear,
 non tantum privatim sæpius, sed & bis pu-
 blicè in puncto Religionis ad Papismum con-
 vertendæ, in tentationem inductus sum.
 Prima vice, tempore rebusque secundis, cum
 Inspectionis Ecclesiasticæ munus ad Rhenum
 X x gererem,

gererem, sollicitavit me scripto Prælati
 quidam vicinus, ut abjurata Reformatorum
 doctrina, reverterer in gremium Romanæ
 Ecclesiæ, quæ sit rete Petri, ex quo ob con-
 clusam multitudinem piscium rupto, omni-
 um Errorum Authores fuerint in profundis-
 simum juxta fidem Catholicam pelagus in-
 ferni delapsi, quorum Antesignanus fuerit
 Lutherus Zwinglius, Calvinus, &c. Sed
 huic impudenti postulato opposui statim me-
 um Scriptum sub titulo: *Salus Protestan-
 tium asserta & defensa*, quod jam è latino
 translatum in manibus nostris *anglicè* ver-
 satur: Et hoc medio me *Deus* eripuit à la-
 queo aucupantis, & à peste ærumnosissima,
 Ps. 91. 3. *Secundam tentationis vicem* to-
 leravi nuper *Rebus adversis*, id est, tempore
 exilii, cum in itinere Regiomonti in Borus-
 sia Reverendi Domini Senioris Schlemmuli
 demortui vices, per integrum fermè annum
 concionando, in gratiam viduæ succollarem.
 Accidit enim tunc ut Illustrissimus Domi-
 nus Comes de Schlieben, unus ex Proceribus
 Prussiæ, qui & simul in Lithuania Palati-
 nus, & in Polonia Senator regni erat, Vir
 quo ad famulitium & victus splendorem
 magnificentissimus variarumque linguarum
 cognitione & rerum gestarum & gerendarum
 experientia excellentissimus, & eruditissi-
 mus, sed quod omnem obfuscat & obscurat
 laudem,

audem, ex Protestante Apostata Papista factus, unde seductus & alios seducere summo-
perè conabatur. Hicce Dominus, auditis aliquot meis concionibus, & lecto contra Papistas meo scripto Latino prandio ferè quotidiano, & summa familiaritate, & de rebus religionis differendi libertate gratiosissime me dignabatur. & prosequabatur, & postea in AULA IULONICA, exhibitis meis scriptis quibusdam, me plus justo et supra fortè meritum commendabat & laudabat, totius hujus negotii planè ignarum. Non multò tamen post secretum hoc erupit in publicum, cùm *Regis Poloniae* Confessionarius (est Barbara vox) Sigismundus Makwart, Jesuita non minus potens quàm celebris, non erubesceret sequentem ad me epistolam, per revertentem Dominum Comitem de *Schlieben*, transmittere, meque ad superstitionis et Idololatriæ consortium blanditer invitare. *Originale* diversis amicis visum, et adhuc dum omnibus Lecturis visibile, verbotenus ita habet.

X x 2

Glarissime,

Clarissime, Illustris, & Doctissime Domine summè honorande (Epitheton *Illustris* detestor & respuo ut extravagans & Ministro Verbi incompetens)

Nullibi se Virtus calat, sed ubique suum fulgorem effundit, & in admirationem sui rapit intuentes. Et quò longius è loco suo migrasse videtur, èd majorem venerationem alibi invenit. Si Corduba Senecæ suo continuisset ambitu, tum illustrem illi nominis celebritatem non parasset, quam Roma armorum & eloquentiæ moderatrix, nata eruditionem & virtutem æstimare, ipsis contulit. Idem præagit animus de Illustri Dominatione vestra, cujus eximias laudes Illustrissimus & Excellentissimus Dominus Comes & Palatinus Livonia miki recitavit. Non venisti, vir inclyte, ad gentes & terras, quæ suorum tantum civium virtutes admirantur, sed quæ externas & aliunde vententes, impensius amant & venerantur. Novit Orbis in quantis olim amoribus apud Sigismundum Tercium fuerit Borastus postea Canonicus Varinien-sis, stylo & eloquentia clarus. Wassenbergium historia clarum singularibus beneficiis æstimatum Uladislavus IV. et Ioannes Casimirus. Joachimi Pastorii historiæ, virtuti-

bus

us & ingenio, ad Musas nato, ita delectati
 fuerunt Johannes Casimirus, Michael, &
 prasens summus Turcarum terror Johannes
 III. Reges ut non solum maximis stipendiis,
 & officiis, sed etiam Prælatura Varmiensis
 (quæ ultra 50000. thaleros annuatim con-
 fert) insigniverint. Aliis recensendis Cor-
 biniano, Nigrino, &c. (Supradicti Bo-
 rastus, Wassenbergius, Pastorius, Corbani-
 nus, Nigrinus ex Protestantibus Verbi Mini-
 stris pessimi Ap. statz facti sunt) abstineo,
 sicut & viventibus, quorum usus Dominationi
 vestre sensim parabitur. Quid igitur?
 Nonne eadem via Dominationi vestre patet?
 Aude, Hospes humanissime, invidissimo
 Regi nostro te per amicos offerre, & meam
 cohortationem, jam senis, semper collauda-
 bis, atque utilem tibi olim fuisse senties.
 Sit hæc epistola D. Vestre initium mei amo-
 ris & cultus, quo erga illam feror. Vestra
 jam Dominationis erit sui æstimatorem re-
 sponso æstimare, Atque ita voveo ut supre-
 ma Dei Majestas Dom vestram diu servet in-
 columem, cuius me benevolentia commendo

Clarissime & Illustris Dominationis vestre
 servus promptissimus

Glaubitz die 7. Octobr.
 Anno 1687.

Sigismundus Makwart,
 Societatis Iesu.

Ingrato

343. ORATIO J. H. DALHUSII,

Ingrato et intempestivo huic epistolio responsum dare primitus planè detrectabam. Sed fatigatus instantia continua Illustris Comitiss Schliebensis tandem præsens & immediatè sequens TRISTICHON, sigillo meo, ne à Comite legeretur, & sic rejiceretur, sedulo obsignatum, sub forma Epistolæ multa ac magna continentis, extradebam, quod postea à Jesuita resecretum inventum est contra mentem ac spem conceptam ita sonans & canens :

S. P.

*Hem ! Reverende Pater, NARRATUR
FABULA SURDO,*

Hinc tibi responsi sint tria verba loco :
*Perspicio lateat quod pungens ANGUIS IN
HERBA*

Scripti, me cujus fraude cupis capere.
Sed meliora sciens constanti peiore dico :
**FISTULA DULCE CANIT VOLU-
CREM DUM DECIPIT AUCEPS.**

Ita sentit

J. H. DALHUSIUS,
non immemor sed Studiosus
dicti, Ps. 58. v. 3, 4, 5, 6,
7, 8, 9.

Regiomonti die
9. Nov. 1687.

TANTI POENITERE NON EMAM
ideò in hoc casu planè
MANUM DE TABULA.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 343

Hæc refero in capite, ubi tracto *Religionis Amorem*, nullatenus in mei propriam laudem, nam monente *Catone* :

*Ne te collaudes ne te culpaveris ipse,
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inaniter.*

Sed in Dei solius **GLORIAM**, qui apprehensa dextera mea (utor verbis, *Pf. 73. 23. 24.*) à lapsu me præservavit, & consilio suo porrò deducet, ut postmodum in gloriam me recipit æternam: Quapropter *Jehova* non mihi, non mihi, sed nomini tuo da honorem propter benignitatem ac fidem tuam, *Pf. 115. 1.*

Progrediamur jam ad novum fundamentum, quo regna & reges nixi à revolutionibus immunes sunt, & hoc est, quicquid Ebrietati contrarium, nempe *Temperantia & Sobrietas*: *Temperantia* est virtus, quæ animi nostri affectus in voluptatibus corporis appetendis fugiendisque moderatur, ne illæ regimen, aut subjectionem, precationem & meditationem aliaque officia vocationis nostræ impediant. Ejus proprietas est quod commendetur omnibus, in omni statu ac conditione, hominibus, *1 Pet. 4. 7. Tit. 2. 12. 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 8. Eccl. 10. 17.* Partes sunt duæ, nempe *Sobrietas*, quæ est temperantia moderans cupiditatem circa cibum & potum, & *Castitas*, quæ est tempe-

2.
TEM-
PERAN-
TIA
SOBRI-
ETAS.

1 Theff.
5. 6.

ran-

rantia modum servans in rebus veneris
 eum sc̃ quem Deus & leges præscribit
 tam extra conjugium, quam in illo: De
 hac superius plura diximus, nil h̃c additu-
 ri, saltem de illa sc̃: sobrietate circa cibum
 & potum, tria verba adjiciam: Hujus
 Temperantiæ, in moderatione & paucitate
 ciborum consistentis, vix dantur exempla
 inter moderni seculi Reges, Principes, &
 Magnates, nam omnes & singuli malunt
 hic in excessu, quam defectu peccare: Illis
 autem omnibus oppono exemplum & con-
 suetudinem illius Maximi Principis, qui si-
 mul Imperator, Rex Galliar, & Germaniar,
 adeoque omnium ditissimus & excellentissi-
 mus fuit. Is erat *Carolus M.* pulcherri-
 mum temperantiæ in victu exemplum:
 Nam, referente *Crantzio* & *Aventino*, ci-
 bi potusque erat parcissimus, in potu tamen
 temperantior, ut qui ebrietatem in quolibet,
 etiam infimæ conditionis, nedum in
 suis, abhorrebat. Maxime cœna quotidi-
 na quaternis duntaxat ferculis, præter as-
 sam, qua maxime delectabatur, & quam
 Venatores verubus inferre solebant, con-
 stabat, in cœna ter ferè, neque temerè in-
 terdin, bibit. Lege quoque vetuit, ne quis
 alium ad bibendum provocaret, ebriumque
 in exercitu aquam impoſterum potare com-
 pulit. *Titus* quoque *Vespasianus* fuit val-
 de

Crantzio
 us lib: 2.
 Sax: c: 8.
 Aventin:
 lib: 4.
 Ann: Boiz
 cap. 46.

Sueton:
 in ejus
 vita.

dè temperans & frugalis, nam, teste *Suetonio*, convivia aliquando instituit, non profusa, sed jucunditatis plena. Convivium maximè ornat comitas convivalis, hoc est, si frons absit Stoica, & adsit vultus placidus, & sermones familiares. *Augustus* Imp. majori comitate quam sumptu convivia instituit: Nam & tacentes provocabat, & ad hilaritatem invitabat. Quocirca non pauci in hoc peccant, qui tristitiam ac supercilium ferunt ad convivia. Rectius ille, qui, in colloquiis *Erasmi*, sic convivas hortabatur:

Ioh:
Pontan:
de Con-
viviis.

*Protinus ante meum, quicquid dolet, exue
limen. &
Hospitis in mensa vultum, non fercula,
pensa;
Dat bene, dat multum, qui dat cum munere
vultum:*

Interca Principes & subditos cordicis alloquor verbis Petri: **SOBRII**, *sobrii esto*, & **VIGILATE**. Nam *adversarius ille vester Diabolus ut Leorugiens obambulat, quarens quem absorbeat, & devoret.*

1 Pet. 5. 8

Decima thronos et subditos firmans Virtus est *Prudentia* in verbis ac factis. Est autem *Prudentia* Virtus, per quam homo prævidet quid ipsi agendum et loquendum

IO.
PRU-
DEN-
TIA.

Y y

fit,

fit, quomodo, quo tempore, quo loco, coram quibus, et quis futurus sit eorum, quæ agenda & loquenda suscipit, exitus, unde actiones suas et sermones ita dirigit et moderatur, ut scopo convenienter intento: Hac sane est Virtus excellentissima et utilissima, quæ homines maximè commendat et amabiles reddit, ut videre est in exemplis *Josephi*. Gen. 41. 39. *Davidis*. 1 Sam. 16. 18. *Psa.* 119. 100. *Abigailis*. 1 Sam. 25. 3. *Salomonis*. 1 Reg. 3. 9. *Sergij Pauli* Act. 13. 7. &c. Ita et Reges & Principes moderni prudentiam suam diversis quoque in rebus solent exercere et demonstrare.

V. G.

1: In electione bonorum, et rejectione malorum Consiliariorum.

Darij prudentia effulget ex Consiliariis rum ordinatione: Nam Daniel refert, quod ipse Regni gubernationem prudenter inchoaverit, quando magistratus inferiores ordinavit, nempe Toparchas, et Eparchas, qui toti regno præessent. Ita quoque Reges et Principes Consiliarios bonos atque fideles eligunt, juxta exemplum *Mosis*, Exod. 18. 21. *Davidis*, 2 Sam. 8. 14. & 10. 23. 1 Par. 28. A & Psalm: 101. 6, 7. *Solomonis* 1 Reg. 2. 28. & *Josaphati*, 2 Par. 19. 4.

Quæ

I,
oco,
um,
nde
mo-
Hac
ma,
abi-
phi.
18.
25.
auli
nci-
uo-
are.
ric
uod
in-
or-
qu
s e
eli
18
Par
nis
p. 4
Que

DE REVOLUTIONIBUS REG. 347

Quo nomine etiam *Honorium Claudianus* laudat :

Ut fortes in Marte viros animisque para-
tos

Sic justos in pace legis, longumque tueris
Electos, crebris nec succedentibus urges.

Nam Consiliarius bonus est res etiam 11ocr: ad
Regibus præstantissima ac utilissima. *Ubi* Nicocl:
enim non est consilium populus corrumpit, in- PROV:11:
quit Regum Sapientissimus, & ut in prover- 14.
bio est :

Via consilii expers mole ruit sua.

Meminerit Princeps quod consilium sit res
sacra, *ισορ η βελη*, quodque res sit *secura*
consilii fidelibus, uti pulchre *Baptista Man-*
tuanus ait. Et *Syracides* cap. 10. 5. lo-
quitur. *In manu Dei successus hominis &*
super faciem Scribae; id est, Cancellarii, im-
ponet honorem suum. Tunc enim Reges ac
Principes verè beati in terris sunt, juxta
Apophth. *Sigismundi Imp.* si, exclusis su-
perbis, mansuetudinis, humanitatisque cul-
tores in aulam & curiam adsciscant. Et
Constantinus Chlorus, *Constantini M. Pater*,
sapientes piosque homines, veritatem Dei,
firmo animo, semper professos, stipatores
suos, ipsiusque Regni custodes constituit,
inquiens : Id genus homines in præcipuis

maximeque necessariis amicis ac familiaribus numerandos esse, multoque pluris quam æraria ingenti thesauro referta meritò æstimandos.

Loquor autem hic de Consiliariis, non Placentinis, sed Veronensibus. Placentini sunt adulatores illi, qui injustis principum suorum cupiditatibus adulantur, & juxta Martialis præceptum agunt: *Nempe cocus Domini debet habere gulam*, item observant diligenter apophthegma Parysatidis, quæ mater fuit Artaxerxis & Cyri Junioris. Illa enim jubebat τὸν βασιλεὺς μέλλοντα μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασιν, hoc est, *Enim, qui regem admoniturus esset, uti debere byssinis verbis* (Plutarch. Apophth. Imp.) Ælius eandem sententiam propriis verbis eleganti paronomasia sic exprimit: Τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἁδιστα ὁμιλεῖν, i.e. *Cum Regibus conversandum est vel quam paucissimè, vel quam jucundissimè*. In hosce quadrat Christi servatoris nostri adagium, Matth. II. 8. *Homines mollihus vestimentis induti in domibus Regum sunt*. Quo molli vestimento effeminatus eorum arguitur animus, qui principes suos à veritatis aut justitiæ tramite aberrantes aut planè non arguunt, aut si eos redarguunt, quam mollissimis verbis id peragunt. Talis Placentinus

centinus erat Harpagus. Qui, cum Astyages Rex Medorum unicum ejus filium, annos 13. natum, mactasset, & ad vescendum illius carne assa pariter & elixa eum invitasset, et cena peracta caput, brachia et crura mactati pueri afferri jussisset, eumque interrogaret: Numquid factum hoc ipsi placeret? adulatorie respondit: *Mibi placet quicquid Rex facit.* (vide Christ. Matth. Theatr. Hist. Mon. I. in vita Astyagis IX. Medorum Regis §. VII.) Talis erat Stratocles, qui ad Demetrium dicebat: *Quicquid Rex Demetrius jubet, illud & erga Deum sanctum & erga homines justum est.* (Plutarch. in vita Demetrii) Talis quoque Placentinus in aula Alexandri M. erat Anaxarchus Philosophus, qui dixit: *πάν τὸ πρᾶττον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, θεμελίον, ἐστὶν ἡ δόξα:* *Omne quod à Rege suscipitur concessum & justum est: Vel ut quidam Icti concedunt: Quicquid Principi placet Legis habet vigorem.* At tales mollia vestimenta gerentes Consilarii dira aularum pestis sunt consuentes pulvillos sub cubitu manus Principum suorum, Ezech. 13. 18. Sint potius, imo debent esse Principum Consilarii Veronenses hoc est, candidè & liberè veritatem dicant, animique tui sensa proferant, æquivocationum hostes insensifimi

simi, omniaque cōsilia sua unicè ad De
gloriam & Reipublicæ salutem dirigant
Nam

Si cor & os, si mens ac os, si Oratio
concordat

Et ratio est, ecquæ suavior harmonia
est

Talis Veronensis erat Papinianus Ictus.
Cum enim Caracalla Imp. Getam fratrem
interfecisset, & ipso facto probaret dictum
Euripidis in Phœnissis, & Julii Cæsaris Sym-
bolum: *Si jus violandum est, regnanda*
causa violandum est. In cæteris pietatem
colas: eo impudentiæ processit hic Tycan-
nus, ut non dubitaret postulare à viro iustis-
simo Papiniano, Præfecto urbis Romæ, ut
excusaret hanc eadem aliquo juris prætex-
tu & specie. Ad hoc postulatum tyranni-
cum atque injustum respondit Vir gravis.
Non tam facile est excusare parricidium
quam facere. Propter quam vocem libe-
ram interfectus est. Talis Veronensis erat
Artabanus. Hic namque aperte & nulla
circuitione verborum usus Regi suo Verita-
tem dicebat, bellum dissuadebat, non ob-
scure Regis arrogantiam reprehendebat,
dicens: Solet Deus omnia sublimia muti-
lare: Sæpe maximi exercitus à parvis co-
piis dissipantur ac profligantur, cum pa-
vorem

vores divini eis incutiuntur : Neminem enim alium Deus nisi se ipsum finit magnifice de se sentire, &c. Sanè prout Placentinorum consilia sunt parvi pendenda, ita Veronensium sunt magni æstimanda, & lubenti gratoque animo à Principibus audienda. Unde liquet quam perniciosum sit consilium *Machiavelli*, qui Principem suum ad contemptum Consiliariorum, & Consiliorum, Parliamentorumque informat, & instigat.

O felix ille Princeps qui non Machiavellum, sed bonos & fideles illos à se electos Consiliarios libenter audit, gnarus, plus videre oculos quam oculum, juxtaque ipsorum bene consulta regiminis sui gressus dirigit, & exsequitur. Ad hoc autem requiritur ut veritatem dicentes sponte audiat, & contra dictærum : *Obsequium amicos Veritas odium parit*, recto pede procedat. Vulgo enim *in aulis exulat Veritas & monendi libertas*. Ita *Cambyfes*, secundus Rex Persarum, Cyri filius, cum nimium esset vino deditus, *Prexaspes*, ex carissimis ejus unus, fretus familiaritate regia, illum admonuit, ut parcius & moderatius vino uteretur, quod Regi turpe foret, in quem omnes conjectos haberent oculos, ebrietate agi. Hac libera & fidei admonitione adeo *Cambyfes* excanduit,

it, ut non modo non abstinuerit, sed liberalius capacioribusque quam alijs scyphis cum bibisset, adduci sibi iusserit morientis amici filium, in quem Rex arcum intendens ipsius filii cor sagitta transfixit. *Vide, inquit, an Regis ebrui certa sit manus, & oculus.* At miseria ingens, imo furor execrandus est Magnatum, si veritatem audire nolint.

Sunt quoque Principes qui libentissimè quidem Veritatem audire vellent, sed adulatores illam in fraudis silentio detinent, ita ut Princeps quandoque cogatur veste ac statu mutatis, apud rusticos illam incognitò inquirere et invenire. Recte hoc ipsum intellexit *Dux quidam Noricus*, in cujus laudem sempiternam *Georgius Sabinus*, a Maxim. I. ad Dignitatem Equitis elatus (teste, si benè recordor, Petro Berti in historia sua de Germania, quæ jam non ad manus est) Poëta elegantissimus tale concinnavit epigramma.

*Sape rudes inter mutata veste colonos,
Norici Agricole Dux faciebat opus.
Nunc pascebat oves, nunc gramina falce
 secabat,
Vomere proscindens nunc subigebat hu-
 mum,
Et simul illato de se sermone rogabat*

Plu.

*Plurima, nempe quibus moribus ipse foret?
Justas an exigeret pœnas à sœnibus ulior?*

Debita conferret prœmia numne bonis?

*Quærenti verò causam cur Regibus oritur
Princeps, agricolam se simularet? ait:
Me juvat è rudibus cognoscere VERA colo-*

nia.

Servit adulatrix auribus aula meis.

2. In hostibus non contemnendis, vel ar-
cibus, propugnaculis, portibus atque muni-
tionibus nimium, vel plus æquo ac justo, con-
fidendis: Hostis sanè contemtus pernicio-
sus & exitiosus solet esse. Hinc *Philippus*

In Com-
ment. de
reb. ge-
stis Lu-
dov: &
Caroli
lib. 2.
p. 70.

Cominæ prudenter scribit: Qui in bellis
meticulose aliquid faciunt & pavidè, meli-
ùs ferè suis rebus prospiciunt, & sapius vin-
cunt, quàm illi, qui fastuosè & superbè pro-
grediuntur. Vultis exempla? *Tigranes*
Armenia Rex, qui se Regem Regum in-
scribi non iniquo ferebat animo, infirmior
visus est, cùm vix auditu perferre posset,
Romanos in se exercitum mittere. Proin-
de primum nuncium, qui adventum *Luculli*
ei annuntiavit, securi percoti & interficì
jussit. Qua ex re effectum est, ut cœteri
omnes propriæ salutis ac vitæ consulerint, &
properantem hostem miro silentio transire
permiserint: Adersint regi assentatores, qui
hostium paucitatem se contemnere simula-
bant, regemque illuc insanix compulerunt;

Francisc.
Patri.
lib. 5. de
Regno
Tit. p. 7.
311.

Franc.
Patri.
lib. 7. p.
467:

ut cùm exercitum inimicum cerneret, per ludibrium diceret: Hi, si Legati veniunt, permulti quidem sunt, sin verò Hostes, perquam pauci. Romani autem reipsa docuerunt, *peritam paucitatem longè pluris faciendam esse, quàm imperitam multarum gentium colluvionem.* Plutarchus narrat, quod centum millia peditum in eo proelio ex hostibus perierint, cùm Romanorum tantùm quinque caderent: Item Pompeius contra *Cæsarem* maximum paraverat exercitum, cui non modò par viribus esse videbatur, veràm longè præstantior, & jam securus animo quiescebat, adeoque ad eos, qui formidandam Cæsaris potentiam monebant; *Securi estote, dicebat, & mibi hanc curam dimittite.* Nam cùm primùm terram Italiam pede pulsavero, scatebunt undique equestres pedestresque in Cæsarem copiae. Unde non diu post, cùm spes eum, ut adsolet, fefellisset, & miseranda clade apud *Pharsalum*, profligato exercitu, profugisset, multi per ludibrium dicebant: Instauret exercitum nunc Pompeius, & accipiat alias, quas pulsata terra Italia, ad eum mittat copias.

Prout autem hostis nunquam & nusquam est contemnendus, ita nunquam & nusquam confidendum est, plus justo, arcibus, propugnaculis portubusque, licet natura & arte munitissimis. Nulla enim arx aut Urbs unquam

unquam & usquam tam firma fuit, quam non Hostes continua oppugnatione ceperint atque vel viribus vel fraudibus expugnauerint. Unde rectè Cicero ait: Nihil esse manibus humanis elaboratum, quod non aliquando hominum injuria, vel ipsa rerum omnium confectrice vetustate, ad interitum redigatur. *Lactantius* sic dicit: Nihil est humanis viribus laboratum, quod non humanis æque viribus destrui possit, quia mortalia sunt opera mortalium. Præsertim autem, quando Deus Consilium, & auxilium subtrahit, vana & frustranea sunt omnia propugnacula, sicut Deus per *Abdiam* prophetam *superbos Edomitas* in arcibus suis confidentes increpat, quando v. 3. inquit: *Superbia cordis tui exiulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?* At statim respondet Deus, vers. 4. *Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sydera posueris nidum tuum, inde detrahā te, dicit Dominus.* Ita Rex *Belsazar*, ejusque *Babylonii*, in urbe sua munitissima confidebant. Nam muri *Babylonis* à *Semiramide* extructi (juxta *Diodorum Siculum*) incredibilis erant altitudinis, nempe 365-pedum, frequentibus turribus atque validis, latitudinis ad stuporem tantæ, ut sex simul curribus, una euntibus, apti fuerint, &

Herodoto anthore) centum portis simul cum cardinibus aeneis pervii. Præterea Nabuchodonosor (uti *Josephus* ex *Beroso* testatur) post mortem patris sui, sex aliis muris Babylonem circumdedit. Euphrates in præque ripa interceptus muro 360. stadiorum, pari moenium urbis altitudine & latitudine, medius urbem secuit. Præterea urbis propugnatores erant tum plurimi, tum fortissimi, omnique armorum genere instructissimi. Denique abundantiam commectuum rerumque omnium habebant, quæ ad tolerandam in multos annos obsidionem sufficiebant. Nam (ut tradunt *Herodotus* & *Xenophon*) præsentientes Babylonii futuram Urbis obsidionem, commectum in XX. annos eam præmunierant: Verum vana & frustranea erant omnia. Nam Cyrus urbem hanc munitissimam, & omnium judicio, invincibilem, una nocte expugnavit atque cepit: Quod Deus longè ante per prophetam *Jeremiam* prædixit: Si adscenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelsorobur suum, a me venient vastatores ejus, ait Dominus. Item: Hac dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, & portæ ejus excelsæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & disperibunt. Similiter per *Esaiam* inquit Deus: Et erit Babylon

Jer. 51.
33. 58.

El. 13:
19. 20.
21.

*bylon decus Regnorum, gloria Majestatis
Chaldaorum, sicut subvertit Dominus So-
domam & Gomorrhā, &c. Idem confir-
mant exempla urbium munitissimarum, &
tamen ab hostibus expugnararum, ut, urbis
Jericho, Jerosolyma, Ninives, Roma,
Constantinopolis, & nuper Mose-Trajeſti,
Argentorati, Luxemburgi, Grolle, Zwolle,
Coverdia, &c. Adeo ut verum sit illud,
Placis:*

*Ni capta Dominus juverit, frustra struis,
Moles superbas ælium,
Ni Dominus urbem servet, incassum excu-
bat
Muris vigil custodia.*

Quare in solo Domino est confidendum, PROV. 18,
nam *Turris fortissima est nomen Domini, ad
ipsum currit justus & exaltabitur. Con-
fer Ps. 18. 3. Ps. 46. 1, 2. Jes. 26. 4. Nah.
1. 7. Si in hoc præsidio confidemus, nun-
quam movebimur:*

*Nam si Christus adest, nobis vel ARANEA
muro est,
At ubi Christus abest, vel MURUS aranea
fiet.*

Uti pulchrè *Paulinus*, Poeta Christianus,
canit: Contra autem qui omnem spem sa-
lutis in arcibus & Urbibus, vallo ac fossa
munitis,

358 ORATIO J. H. DALHUSII,

munitis, collocant, audiant venustissimum
Sabini Epigramma :

*Quando ruinosis stabant circumdata muris
Oppida, nec præceps fossa, nec agger erat,
Inclita tum belli Germania laude vigebas,
Hoste tibi nullos incutiente metum.*

*At fossis postquam nunc es munita profundis,
Aggeribusque urbes vallat arena tuas :
Nunc virtute cares nunc simplex porrigi
ultra*

*Omnibus imbelles hostibus ipsa manus.
Grandia nimirum timidos quod cornua cer-
vos,*

Hoc tua te fossis mania cuncta juvant.

3. In estimatione exercitus, non quo ad
quantitatem & numerum, sed qualitatem &
Virtutem. Hujus Prudentiæ rationes hæc
sunt summa.

1. Ex manu militari. Nam in bello
manu opus est, id est, virtute militari, si-
cut rectè & pulchrè ait Synesius : *χαρπὴν
δὲ τῷ πολέμῳ, καὶ ἐκ ὀνομάτων πολλῶν*, hoc
est, in bello opus est manibus multis, non
nominibus multis. Neque enim ibi nobi-
licas pugnat aut numerus, sed nobilitas &
virtus. Sicut etiam apud Henricum Hun-
tidonensem docuit Radulphus Orcadum E-
piscopus, cujus hæc fuere ad milites in acie
verba :

Synes
Epist. 78

Hist. lib.
8. p. 338.

verba: *Non tam numerus multorum, quam
Virtus paucorum bellum conficit.*

2. *Ex disciplina militari.* Disciplina militaris pene tota consistit, sicut & felicitas, in militum obedientia. Quodnam enim bellum feliciter suscipi, & geri, quod prælium iniri, quæ victoria obtineri posset, nisi milites Ducis imperium sequerentur? Quomodo *Silius* de magno Duce ait:

—*Quidamque ciebat*

Nomine :

Item illud Maronis : *Urget presentia Tur-
ni.* Exemplo suo hoc ipsum ostendit *Scipio*,
qui in Italia cuidam percunctanti, quâ re
fretus classem in Africam transmittere vel-
let ? Trecentos ei viros armatos ostendit
exercentes se, & in vicinia *Turrim* excelsam
mari imminentem, addiditque, ut discas
quâ re fretus hoc suscipiam : Ecce nullus
horum est, qui non conscensa hac turri se
præcipitem in mare daturus sit, simul atque
ego jussero. Obedientiâ viz. militum
suorum, omnia sibi obvia pollicitus.

3. *Ex Exercitus conservatione faciliore & translatione commodiore.* Exercitus namque numerosissimus contrahi retentique difficilis est. Unde enim comestus alendo? Facilitas traducendo? Eleganter in lib. 1. cap. hanc rem *Vegetius* scribit, cujus hæc sunt verba: *Pluribus casibus subjacet multitu-*
do

do amplior. In itineribus pro mole sua semper est tardior, in locis asperis vel fluminibus transeundis propter impedimentorum moras saepe decipitur. Præterea ingenti labore numerosis animalibus pabula colliguntur, rei quoque frumentariæ difficultas, quæ in omni expeditione vitanda est, citò majores fatigat exercitus. Unde concludit: Veteres qui remedia difficultatum experientis didicerant, non tam numerosos, quàm eruditos armis exercitus habere voluisse, quibus si succurrit Deus, victoria certa est, licet Hostes numero sint longè superiores. Imperatores *Hæracli* Symbolum erat: A DEO VICTORIA, quod & *Euripides* confirmat in *Supplicibus*:

Ἀπὸν ἰδὲν φέρε

Ἐποταίσιν, εἰ μὴ τῶν

χρήζοντ' ἔχας,

id est:

Nil fortitudo proderit mortalibus,

Si non opitulator Deus sit maximus.

Quod pluribus Lectori constabit ex Ps. 20.
5. 6. 7. 8. Ps. 33. 16, 17.

Sperat incassum numero Tyrannus

Se tutum fore militum,

Sperat incassum validis lacertis

Se miles fore solum:

Sape

Sape spem fallit ———

Bellatoris equi fuga.

At Deus justos oculo irretorto

Semper respicit & pios,

Mortis ut vertat jacula imminentis.

Dabo exempla. *Abraham* postquam audi-
vit quatuor Reges gentium *Lotum* patrue-
lem suum, captivum abduxisse, armavit
318. domi suæ natos & educatos servos, iis-
que potentissimos eorum exercitus vicit,
quos usque ad *Dan* hostiliter infecutus in
fugam coniecit, prædamque, quam rapue-
rant, vi illis eripuit. *Gedeon* Dux Israeli-
tarum 300. stipatus militibus, qui va-
cuas hydrias ardentisque faces manibus
gerebant, cæterâ inermes erant, in-
numerabiles hostium phalanges aggressus
est, easque fudit. Hostium Midianitarum
erant 135000 bene armati: *Gedeonis* verò
tantum trecenti, iique inermes milites. Per
hos pauculos tamen *Israelem* redimere *Je-*
hova placuit. Mirum verò, singulis *Ge-*
deonis militibus oppositos fuisse 450. *Mi-*
dianitas. *Jehova* nimirum perinde est, sive
paucis, sive multis juvet. Sic quoque *Jo-*
nathan, *Saulis* filius, solus cum armigero
per scopulos arrepens copias *Philistinorum* in
confusionem & ruinam conjiciebat, & Rex
Assa parva manu infinitum ferè exercitum

Ioseph.
lib. 1.
Antiq.
cap. 11.

Iud. 7. 16

1 Sam.
14. 6.
1 Sam. 14
13.

2 Paral.
14. 2. 12
13.

Atque

usque

usque ad internecionem prostravit. Ex quibus exemplis patet, Victoriā non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate (loquimur h. l. de causa secunda, prima non exclusa) consistere, & virtutem nulli numero succumbere. Unde *Artabanus* gravi Oratione ad *Xerxem*, de magno exercitu glorientem, dissierebat, eique bellum contra Græcos dissuadere volebat, dicens: *Vides, prægrandia animalia & celosa ædificia, magnasque arbores fulminum telo frequenter peti. Solet enim Deus omnia sublimia mutilare. Sic igitur & exercitus maximi sæpe à parvis copiis dissipantur, ac profligantur, cum pavores divini illis incutiuntur. Neminem enim alium Deus nisi se ipsum finit magnificè de se sentire.* Hæc satis christianè ab Achristiano prolata sunt:

4. In taciturnitate, dum consilia, præsertim ardua & bellica, ingeniosè occultare sciunt. Consilium dicitur à *silendo*, quod consilia principum silentii velo tegi debeant, sicut *Tobias* ab Angelo audiebat: *Arcana regum & principum occultari, sed opera Dei excelsi celebrari ac manifestari debent.* & pulchre ait *Valerius Maximus*: Silentium optimum tutissimumque rerum administrandarum est Vinculum: *Curtius* de Consiliariis Regum Persicorum scriptum reliquit,

Tob: 12.7

lib: 2. c: 2

lib: 4.
circa finem.

liquit, quod arcana Regum mira celent fide, non metus, non spes eliciat vocem qua prodantur occulta. Silentium vitæ periculo sancitum est. Nec magnam rem sustineri posse ab eo, cui tacere grave sit. *Mauritius Elector Saxoniae* omnia in silentio dissimulante agebat, quando Carolo V. cum Alberto Brandenburgico, illaturus bellum esset ad liberandum socerum suum *Philippum* magnanimum illum *Hassiae Landgravinum*. Unde hoc emblemata frequenter in ore gestabat: *Si meum indusium consilii mei consci-um esse scirem, utique repente de corpore detractum comburerem.* Quod emblemata à *Petro Arragonio* (cui *Mariana*, lib. 3. de Instit. Princ. cap. 15. vel à *Metello Macedonio* cui *Dio Cassius* illud tribuit) mutuatus est. In hac prudentis taciturnitatis Virtute inter omnes hujus temporis Reges ac Principes primus ac eminentissimus est *Serenissimus ac Celsissimus* noster Rex *Guilielmus*. Hujus enim consilia ante executionem non patescunt, manent occulta usque ad ictum & actum. Sic nemo nuper certus erat in Anglia de ipsius militari adventu, vel accessu, nisi cum Hannibal esset ad portas.

5. In audacia ac pertinacia fuga. Quantum ad *primus*, Politicorum monitum est, quod Rex vel Dux ipse praelii periculo

Idem.
Ammir.
an. l. 21.

interesse non debeat, sed aliquo intervallo locorum sese à prælio separare. In milite enim Sors unius, in Imperatore verò sors Universorum contineatur. Sicut enim Sol cum maximè tollitur in altum arduus ad polum septentrionalem, tum minimum movetur, ita quo major est potestas, hoc magis coercenda est animi temeritas: *Posterius* quod attinet, nim. *Pertinaciam*, illà quoque abstinendum est. Quia qui nullis se dimoveri rationibus à proposito suo, semel intra se concepto, patitur, ille in præsentissimum incurrat periculum necesse est: Ita *audax & pertinax* in proposito suo erat *Cyrus*, Dux belli alioquin peritissimus. Nam suadebant ei Generales Officiales, ne prælium ipse ingrederetur, sed in extrema acie in subsidiis consisteret: Ipse nihilominus in principiis consistens nudo capite pugnam expectabat, sicut & alios Persas, aiunt, nudis capitibus pugnam inire. *Plutarchus* refert, quum *Clearchus* Dux eum monuerit, ut se post aciem Macedonicam contineret, neque in discrimen pugnae daret, respondisse: *Clearche*, quid ais? Tu regnum appetentem, regno indignum me gerere jubes? Sed eventus infelix fuit. Cum enim *Cyrus* temere medios inter hostes se conjiceret, cum hostibus implicatum, & ira indulentem equus procul provexit, jam tenebris

Plutarc.
in Moras
lib.

Xenoph.
lib. 1.
ἀναβὰς.
στρώς.
Plutarch
in Artax.

nebris ingruentibus ignorum hostibus, & ab amicis quæsitum. Ita victoria elatus, ac ferocia plenus, per medios hostes ferebatur, vociferans. *Cedite, viles homines.* Sed ecce præter opinionem à Mithridate Persi juvene iaculo per tempus transverberatus, ex equo devolvitur. Et mox *Caris* quidam eum ignorum iaculo à tergo petiit. Quo vulnere collapsus, saxoque allisus, miserè interiit. Notetur hîc epigramma in *Temerarios*:

*In præceps rapitur, frustra quoque tendit
habenas*

*Auriga, effræni quem vehit oris equus.
Haud facîle huic credas, ratio quem nulla
gubernat,*

Et temere proprio ducitur arbitrio.

Optimum itaque fuit *Antonii Pii* Symbolum: *Consulendum & consilio parendum.* Sentiens nimis eum qui de sua unus sententia omnia gerit superbum magis quam sapientem judicandum esse, dicente *Liv.* lib. 4. Dec. 5. Et ut *Plautus* ait in *Milone*: *Nemo solus sapit, vel Plato: Tum demum florere civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.*

Con-

Consilio quicunque suo sapit, haud sapit ille,

Consilio alterius qui sapit ille sapit.

Macrob.
l. 6 Gell.
lib. 10 c. 11

6. *In lenta festinatione.* Symbolum Augusti fuit : *Σπουδα σπιδιος. Festina lenè.* Quibus duobus verbis contrariis significare voluit, in rebus agendis neque nimium esse festinandum, neque nimium cunctandum, sed medium observandum. Quod adagium, si vim & sententiam ejus spectes, concisa vocum brevitate universalem rerum gerendarum regulam proponit, & ad omnem vitæ rationem sese extendit, dignumque est, quod omnibus foribus inscribatur. Et ideo etiam *Tito Vespasiano* Imp. placuit, uti ex antiquissimo ejus nummo apparet, in quo emblemata est *Anchora cum Delphino*, quo ipse quoque *Cæsar Augustus* usus est: Nam *nimia festinatio noverca est trium rerum.*

Horat.

1. *Consiliorum.* Duo namque, inquit *Thucydides*, rectæ menti prudentique consilio adversissima sunt, nempe *Festinatio & Ira.* Nam impedit ira animum ne possit cernere verum, Festinatio verò cæca & præceps est: Ad penitendum properat cito qui judicat, cum quo consentit illud *Salustii*: *Priusquam incipias consulto opus est,*

DE REVOLUTIONIBUS REG. 367

est, ubi consulueris, mature factio opus est,
item

*Consilio adde moram, præceptis sententia
fallit.*

Hoc Symbolum D. Nicolaus Reusnerus in
Symbolis Imperatorum hisce versiculis ex-
primit :

*Nec nil, nec nimium, medium tenuere
beati,*

Festina lentè, sat cito, si bene sat.

Carolus V. Imp. hac similitudine usus
est, sicuti Zenocarus in vita ejus refert :
Quemadmodum Saturnus, qui ex septem
Planetis altissimum infidet culmen, tardis-
simè circumducitur. Ita Monarchas Au-
striacos, qui summa apud mortalium ge-
nus functione utuntur, quam minimè præ-
cipites esse oportet.

2. *Cogitationum*, quando nempe in con-
fessu eruditorum dubia aut difficiles qua-
estiones proponuntur, ad quas ex tempore
respondendum est. Quod vidit Aristides,
qui iussus à Marco Imperatore dicere de
quaestione sive materia, quam propositurus
esset subitò, & ut loqui consuevimus, ex
tempore, in hunc modum respondit : Ho-
die propone, & cras audies. Non enim ex
iis sumus qui vomunt Orationes, sed ex iis,
qui

*apud
Philost.
l. 2. de vi-
ta So-
phist.*

qui cum cura meditantur. *Apuleius* pulchram rationem invenit : Nulla res eadem, inquit, esse potest festinata simul, & examinata, nec esse quicquam omnium, quod habeat & laudem diligentia, & gratiam celeritatis.

3. *Admonitum*. Quando enim quis precipitanter aliquid vult agere, saepe totam operationem corrumpit vel magnum committit dedecus. Sic *Honorius Imp.* precipitanter agendo subscribebat saepe literis nondum lectis, sibi nocivis & ignominiosis: E qua consuetudine parum laudabili avocatura eum soror *Placidia*, literas scribi jubebat, in quibus *Imp.* affirmaret, se nuptui dare sororem cuidam ex infimae sortis famulis. Quibus cum manu sua *Imp.* subscripisset : Soror assumtis secum literis istis Imperatorem accessit, supplexque coram eo in genua provoluta, de injuria & contumelia, qua ab ipso afficeretur, dum infelices adeo sibi pararentur nuptiae, conquesta est. Mox Imperatori vanas eas querelas esse contendenti literas manu ejus subscriptas obtulit. Ubi cum manum suam ille agnosceret, pravam & parum curam consuetudinem suam intellexit, & deinceps ea abstinuit. Sic canis festinans, ut aiunt, caecos parit catulos. Huc pertinet venustum exemplum de quodam auriga ex Urbe

veniente. Quidam alter auriga eò tendens & ipsi obvians interrogat hunc aurigam : *An ea vespera in urbem curru suo pervenire posset ?* prudenter respondit : Si festines, excluderis, si lento passu incedas, facile hac vespera urbem ingredieris. Auriga indignabundus, & se irritum putans, currum concitato impetu agere cœpit. At rotâ fracta impeditus urbe excluditur. *Quare lenti sunt amandi : Lenti, inquam, qui cum Plauto : Quicquid est incoctum non expromunt, bene coctum duunt.*

7. *In bonæ conscientie Studio.*

—— *Hic murus ahenus esto
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.*

Titus Vespas. audiens suos antecessores in Imperio multis injuriis à subditis affectos. Nemo, inquit, me injuria afficere aut concumelia potest. Quia nihil ago quod alios ledere possit. Quo dicto ostendere voluit vitæ innocentiam esse certissimum corporis præsidium. Ideò etiam calumniatores nihil curavit, trepidus conscientie suæ integritate: Nam *bona conscientia est reminiscencia actionum bene à nobis gestarum, & approbatio mentis nostræ recte judicantis, & de iisdem nobis testificantis.*

Hac fructus quoque fuit Imp. *Nerva Coccejus*, unde aliquando dicere ausus est : *Se*

370 ORATIO J. H. DALHUSII,

nihil fecisse, quo minus posset, deposito imperio, privatus tui vivere. Cum quo congruit Symbolum ejus, quod tale fuit: Mens bona regnum possidet, quod desumlit ex Seneca in Thyeste:

Mens regnum bona possidet.

Rex est qui metuit nihil.

Hoc regnum sibi quisque dat.

Erasmus Michael in suis Caesaribus ita reddidit:

*Cesaris hac vox est Nerva se Romula tali
Sceptra quidem & fasces sustinuisse manu,*

*Ut nihil horrescat privatam ducere vitam,
Et nihil insidias pertimuisse velit.*

Huc pertinent monita Sapientum. *Cicerone* pulchrè inquit: Altè spectare si voles, atque hanc æternam domum contueri, neque sermonibus vulgi dederis te, neque in præmiis humanis spem posueris rerum tutarum, suis te illecebris trahat oportet ipsa virtus ad verum decus. *Lipsius* graphicè loquitur: *Mibi sententia de me, non nisi fertur apud me, nec, quis sim, alium rogo. Interno isto iudice si probus audiam, quid addent aut dement mihi hi sermones?* Similiter in lib. de Univ. relig. pulchrè inquit: *Æquo animo audienda sunt imperi-*

Cent: 1.
Epist: 77

to

DE REVOLUTIONIBUS REG. 371

torum convitia, & ad honesta vadenti
contemnendus est iste impetus. Et Cato
pulchrè :

*Si rectè facias, ne cures verba malorum,
Arbitrii non est nostri, quid quisque loqua-
tur :*

Huc quoque potest adduci elegans deca-
stichon D. Conradi Ritterhusii Prof. in
Acad: Altorfina, quæ Reipubl. Norimber-
gensis est, celeberrimi :

*Nescia mens fraudum, inculpataque integra
vita*

*Scommata nullius, nullius arma timet.
Omnia contemnit, ventis velut obvia ru-
pes,*

*Mendacesque sonos unius assis habet.
At quibus interno improbitas præcordia pun-
git*

*Rodit, & infandum polluit ora scelus,
Perpetuis animi furiis agitantur, & om-
nes*

*Quæ suasit scelerum sarcina, scire pu-
tant.*

*Qui sapi, ad vitam sapias, gere conscia
recti*

Peciora, nec strepitu commoveare levi.

8. In Simulatione & dissimulatione. Re-
cordor Symboli Friderici Barbarossæ ;

QUI NESCIIT DISSIMULARE NESCIIT IMPERARE. Quo significare voluit, non semper licere cuiquam omnia pro suo jure agere, sed multa in omni vita dissimulari oportere, maximè autem in Imperio, in quo oportet aliquando secundum Thucydidem : *Καὶρὸν δελεῦν τὰς δόξοντας ἀρχαίς*, ut verum sit Friderici dictum : *Qui nescit dissimulare nescit imperare*. Fit enim ut multa plerumque Princeps aut dissimulare invitus, aut dissimulare cum dolore cogatur, ne aut videat ea, quæ videt, aut ne audiat ea, quæ audit, sed in multis volens nolens conniveat, nisi frustra niti, & nullo suo cum fructu aliorum odium querere malit, quod extremæ dementiæ esse autumat *Salustius* : Sed hoc tamen minimè ita intelligendum, quasi non liceat principi tueri candorem, atque veritatem nudam & simplicem, & ab omni mendacio injuria & fallacia abhorrentem (nam quod verum, simplex, sincerumque est, d naturæ hominis & imperio est aptissimum) sed potius, ne, si multa sibi quandoque adversari intelligat in regno, per vim is multa agat aut faciat, quorum ipsam fortassis postea vel pudeat, vel poeniteat. Nil enim violentum diuturnum, & regere vi patriam importunum est. Quo autem quis potentior eò æquior debet esse erga alios. Nam & in regno administrando

Demost.
Salust.

ministrando iustitia, & potestas eget aequitate quadam & patientia, quæ tantò premi debet interius, quantò eminet exterius. Et, secundum *Ishodorum*, plerumque Princeps iustus malorum errores dissimulare novit, non quod iniquitati eorum consentiat, sed quod aptum correctionis tempus expectet, quando eorum vitia emendare, vel punire valeat. *Quod enim differtur, non auferitur.*

Gregor:
M.

Moderatione itaque animi vel maxime opus est imperio, ut princeps aut Rex pius, quam aliis imperet, sibi imperare discat, hoc est, animum regere, & iracundiam cohibere, & cupiditatem moderari. Neque enim rectè dominatur aliis, qui ipse servit affectibus, neque regere alios potest, nisi quem ratio rexerit. Non omnis igitur simulatio aut dissimulatio mala & vitiosa, sed est quædam bona & honesta, eaque cum in reliqua vita omni, tum verò maxime in imperio utilis ac necessaria. Cum hoc *Friderici* Symbolo convenit etiam dictum *Sigismundi* Imo. qui dixisse memoratur: *Ignarum esse regnandi qui nesciret dissimulare.* Innuit autem præcipuam Principum Virtutem esse clementiam, qua docet, ea interdum esse dissimulanda, quæ non magni sunt momenti, commodi majoris gratia.

Æn:
Sylv:
Comm:
in res
gestas
Alphon-
si.

Tempus est ut progrediamur ad argumen-
tum

ΥΥ.
LON-
GANI-
MITAS.

tum XI. quò suffulti Reges & Regna non mutantur, & hoc est, loco iræ, *Longanimitas*. Cujus exempla quadam regia in scenam producam. *Alexander* M. cum exercitum in *Taxilis* regno refecisset, contra *Porum* Indorum Regem potentissimum expeditionem suscipit, qui in ulteriori *Hydaspis* ripa regnabat, & corporis animique magnitudine insignis erat. Hic ingentem collegerat exercitum peditum ferè 30000, currus 300. & elephantes eximio corporum robore 85. & *Alexandro* se opponebat. Commisso prælio, *Porus* è maximo elephante pugnans plurimos telis conficiebat, ipse quoque *Bucephalus* *Alexandri* equus præstantissimus prosternitur. At vicissim omnibus expostus ictibus, cum ad postremum non ferret vulnorum multitudinem, è bestia elapsus captus & ad *Alexandrum* est deductus, qui obviam ei ivit, eumque prior compellans interrogavit: *Quid tibi à me fieri cupis?* Cui *Porus*, *Ute me*, inquit, βασιλικῶς tractes. *Alexander* eo responso delectatus dixit: *Hoc tibi mea causa continget, tu quod tua causa gratum sit postula.* Omnis, inquit, in voce βασιλικῶς continentur. Quo responso latior *Alexander* regnum *Poro* restituit, & veteri amplius adjecit, atque ita eum velut generosa mentis hominem regiè tractavit,

Diodor:
Sic: 17
Plutarch:
Alexan-
dro.

vir, eoque impofterum tanquam fido amico ad omnia ufus eft. *Curtius* refert, quod *Porus*, cū victus & captus in confpectum regis prodiiffet, & quafiens ab eo effet: Quid ipfe Victorem de fe ftatuere debere censeret? refpondit: *Quod hic dies tibi fuadet, quo expertus es, quam caduca felicitas humana fit.* Plus monendo profecit, quam fi precatus fuiffet. Nam *Alexander* imperterritam animi ejus magnitudinem admirans, eum in numerum amicorum recepit, & ampliori regno donavit.

Pyrrhus Monarchiæ III. Dynafta insignis iram quoque fuam domare potuit. Nam cū milites *Tarentini* inter cœnandum multa liberius in ipfum dixiffent, res ftatim ad eum delata eft. Acciti funt juvenes, ac periclitabantur omnes, cum factum nec negari poffet, nec defendi. Tum unus illorum celerioris ingenii imò, inquit, Rex, et ifta diximus, & longè acerbiora dicturi fueramus, nifi nos lagena defeciffet, linguæ petulantiam in temulentiam rejiciens. Itaque mox ira Principis in rifum verfa dimiffi funt. Pulchrum hoc eft longanimitatis exemplum dicit *Erafmus*: *Cæfar Auguftus* legem tulit de adulteris, quomodo judicandi effent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi convicti. Paulò poft ira impatientia irruit in adolofcentem delatum, quod cum *Julia*,
Augufti

Lib. 6.
Apoph.
thegmas
tam.

Plutarch
in
Apoph-
thegma.

Naucle-
rus.

Augusti filia, commercium habuisset, eum-
que manibus verberavit. At cum Adolefcens
exclamasset : *Legem tulisti, ô Cesar !* adeo
facti pœnituit, ut eo die recusaret coenam
capere. Crimen per se grave erat, cum ad-
missum in Cæsaris filiam. Quis Princeps
dolori ac furori suo hîc temperaret ? Aut
quis ibi legum judiciortumque moras exspe-
ctaret ? At tantus Rex adeo sibi displicuit,
ut à seipso pœnas sumeret, quod legi, quam
aliis promulgaverat, non per omnia paruis-
set : Præterea Henricus Lutzburgius Imp.
cum A. C. 1312. à Monacho quodam Bern-
hardino, potrecto veneno in pane Euchari-
stia, nefarie necaretur, ipse vim veneni sen-
tiens & mortem adesse animadvertens, com-
pleta Missa, ad Monachum dixit : *O Domi-
ne, recedas. Nam si percipient nostri de-
voti malum, quod nobis fecisti, morte mise-
rabili morieris. Deus tibi ignoscat.* Annon
hoc est magnum longanimitatis exemplum ?
Quamquam autem Monachum abire Impera-
tor præcepit, tamen postea captus vivus ex-
coriatus est. Vid. *Naocl. Geneal.* 44. fol.
246. *Onuphr. Append. Ursp. Chron. Cari-*
on.

Sincero addam lepidum. Cum quodam
tempore Sigismundus Imp. flumen transiret,
& equus, quo vehebatur, urinam mitteret,
propè equitans unus ex aulicis ministris, pro-
batæ

batæ fidei homo, & qui diu servierat: *Equus*, inquit, *Domini similis est*. Imperator has voces audiens, causam quærit: Respondit Minister: Equum projicere urinam in locum antea abundantem aquis. Sic Imperatorem effundere beneficentiam in eos, qui affluant opibus, negligere cæteros, qui egeant. Intelligens Imp. se festivè accusari, quod ministri bene meriti rationem habuerint nullam, respondet: Voluntatem benefaciendi ipsi nunquam sibi defuisse, sed ita fieri plerumque, ut fructus beneficentiæ publicæ Regum ac Principum redeat non tam ad eos, quibus ex merito, quam quibus ex destinato fato quodam debeat, idque se illi declaraturum re ipsa. Non ita multò post, otium nactus, duas pyxides magnitudine pares implet, unam auro, alteram plumbo, ut & pondere fierent æquales, has ministro proponit, & ut elegat utram vellet, jubet. Minister plumbeam abripit. Viso plumbo, inquit, Imperator. Agnoscis ergo, mihi non benefaciendi voluntatem, sed tibi fortunam defuisse, sapienter monens, bona non solâ vel dexteritate judicii, vel diligentia humana acquiri, sed & distribui atque conferri divinitus, & ad ea consequenda & percipienda homines flecti etiam ducique divini-

Cranzi-
us lib. 5.
fol. 217.

Chron.
Carion.

Leon-
hardus
Atetinus
Manlius
fol. 350.

378 ORATIO J. H. DALHUSII,

tus, & à Deo tanquam authore præcipuo
peti atque expectari debere juxta versum :

*Omnia contingunt nobis bonitate suprema,
A Domino quicquid possidet omnis habet.*

Valdè quoque longanimis & mansuetus fuit
Carolus V. Imp. Ex diversis & variis uni-
cum saltem proferam exemplum. Cùm
Hispani quidam aulici & Magnates illum ro-
garent, & rogando instarent, ut *Germanos*
nobiles & satellites ex aula dimitteret, & ab-
rogaret, ipse convocari omnes *Germanos*
jubet. His vultu ad severitatem composito
indicat Hispanorum petitionem toties itera-
tam. Et venite, inquit, Etiam Ego sum
Germanus, abeamus ex aula, ne deinceps
illis molesti simus, & abire se ostendit. Ger-
mani nobiles & satellites læti & alacres se-
quuntur. Sed Hispanis ad pedes *Caroli* ab-
jectis, ac ut maneret et veniam stultitiæ suæ
daret, suppliciter petentibus, restigit et i-
gnovit. Ubi et notatu dignissimum, quod
cùm aliquando audiret Duces, Marchiones,
Principes et Comites Hispanicos se æquipa-
rare in nobilitatis dignitate et præstantia
Ducibus, Marchionibus, Principibus, et Co-
mitibus Germaniæ, et gloriantes se æquè
nobiles ac illos, adeoque non minori civili-
tate et respectu tractandos esse quàm illos,
Sciatis, inquit, *Me in Germania REGI-*
BUS,

Manlius
in loc. p:
624.

BUS, in ceteris verò meis Regnis subditis ac servis imperare. Quo dicto Principum Germaniæ potentiam, et quo eos loco habuerit, significare voluit. Tenemur quidem omnes, ita pergebat, Imperii Romano-Germanici legibus parere, sed ita, ut liberam suarum ditionum administrationem nostri superiores retineant, et suis legibus, sua libertate utantur, fruuntur. Nulli profectò mortalium armis aut fide ante Germanos sunt, affirmante *Tacito*, nostraque Germania tantum nervorum ac potentiæ habet, ut externum hostem nullum metuat, imò sola, si junctis viribus res agatur, habet quod immanissimo Turcarum Tyranno opponat, quippe pecunia, populo, munitionibus aliisque adminiculis sat valida et instructa est per Dei gratiam. Hæc notanter Carolus V. Imp. cujus glorioso nomini hoc *Sabini* Epigramma annecto:

lib. 13.
Ann.

vid.
Hist. Car.
V.

Dive quibus cælo te Carole laudibus æquem?

*Carole, non ipso, quem regis orbe minor,
Cæsare quo major validisque potentior ar-*
mis

Nullus ab Augusti tempore sceptrâ tulit.

Jam ad ultimam et XII. regnorum firmandorum causam et rationem deveniendum, quæ est opposita Avaritiæ LIBERALITAS. Hæc virtus decet et ornat quam maximè

12.
LIBE-
RALI-
TAS.

Principem, ut *Mosen*, Ex: 2. 17. *Davidem*,
 1 Sam. 30. 26. *Reginam Sabæ*, 1 Reg. 10.
 10. *Artaxerxen*, Esdr. 7. 11, 12. *Affue-*
rum, Esth. 2. 18. *Magos*, Mat. 2. 11. *Mat-*
thæum, cap. 9. 10. &c. Ita ab *Henrico*
 V. Imperatore liberaliori agmina pauperum
 sustentata fuisse traditur, qui cum domi in
 cubilibus, campis, in castris sequebantur. Nam
 et liberaliter eis prospexit, et in demortuo-
 rum locum mox alios substituit, ac in prædi-
 is suis erogari eleemosynas largas præcepit:
 Si quis autem vult scire nomina trium in
 toto orbe liberalissimorum Principum, qui
 innumerabilia ad pios usus auri ac argenti
 pondera elargiti sunt. Nominabo. Primus
 est *Cyrus* lib. 1. Esdr. 1. 2, 3, 4. *Secun-*
dus Darius Hystaspis 1 Esdr. 6. 8, 9, 10. &
Tertius Artaxerxes Longimanus 1 Esdr.
 7. 12, 13. usque ad 24. Hinc est quod *Re-*
ges iussuætas, hoc est, benefici passim sacro
 codice appellantur ut Ps. 47. 9. Job. 12.
 21. Ps. 107. 40. Luc. 22. 25. quod propria
 ipsorum Virtus debeat esse liberalitas, quæ
 subditorum animos quàm maximè illis con-
 ciliat: *Alexander* M. cum quidam eum ad-
 moneret, ut maiora & nova subditis vecti-
 galis atque onera imponeret, sapienter re-
 spondit: *Est boni Pastoris tondere pecus, sed*
non deglubere, & Olitorem odi qui radici-
tus olera exscindit. Responsum hoc quo-
 que

Thea-
 frum
 Zwing-
 eri, fol.
 2425.

DE REVOLUTIONIBUS REG. 381

que fuit postea *Tiberii* ut *Suetonius* refert.

Suet. in
Tib. caps
13.

Plutarchus gravis Scriptor, Rempublicam eleganter & venustè **CORPORI** humano comparat. Verba ejus hæc sunt. *Caput* omnium est Princeps, penes quem Imperii summa est. *Oculi* quibus videmus sunt viri boni in Republica, quorum ductum sequimur. *Aures* quæ audiunt, quæ dicimus, sunt subditi, qui imperata faciunt. *Lingua* qua loquimur sunt eruditione præstantes Viri, ex quibus leges & disciplinas audimus. *Capilli* de capite penduli sunt injuria affecti, qui opem Regis implorant, *Manus* & *brachia* sunt Equites & Nobiles, qui hostem reprimunt. *Pedes*, qui omnia sustinent, sunt agricolæ, qui victum omnibus Ordinibus subministrant: *Ossa dura*, quæ fragilem carnem fulciunt, sunt viri sapientes, qui onus Reipubl. sustinent. *Corda* quæ palàm non videmus, sunt familiares intimi, qui in arcano consilium dant Senatui. Deniq; *Collum*, quo corpus capiti cohaeret, est amor Regis & regni, & utriusq; benevolentia ac beneficentia: Cavendum tamen est Principi ne liberalitas degeneret in profusionem & prodigalitatem. Nam ut graphice *Cicero* loquitur: Non ita claudenda est Reipubl. ut eam benignitas aperire non possit, nec ita aperienda ut omnibus pateat. Nam

lib. de
Doctrin.
Princip.
ad Tra-
janum.

Lib. 2. de
Offic.

ararium

Val.
Max.
lib. 4.
Memor.
cap. 7.

Theo-
doret.
lib. 5.
cap. 18.

erarium nimis largitionibus exhaustum, ex-
pilationibus subditorum postea redimpleri
consuevit. Quare cum duo sint liberalita-
tis fontes, nempe, *verum iudicium*; & *bo-
nesta benevolentia*. Ideò recto iudicio &
deliberato consilio largiri debet Princeps, ne
scil. cæco profusionis impetu regni opes
dispergat, sed bene de Republ. merentibus
præmia proportionata juxta regulam justiti-
æ distribuat. Verum non tantum generis
masculini, sed & *fæminini* est *liberalitas* er-
ga pauperes & derelictos. Lego apud *Theo-
doretum*, quod *Theodosii* M. Uxor *Placilla*
valdè liberalis erga pauperes fuerit: Nam,
inquit ille, ad sublevandos eos, qui mutilati
habebant corpora, nihil non diligentia &
curæ adhibuit, nec ad eam rem servorum
aut ancillarum opera usa est, sed illa ipsa
hoc fungi ministerio voluit. Simili quoque
ratione ecclesiarum hospitia visere, agrotis
in lecto decumbentibus curationem adhibere,
tractare ollas, jusculem gustare, patinam
illis deferre, frangere panem, offas porrigere,
eludere pocula, omnia denique alia munia
obire, quæ servi & ancillæ exequi solent.
Atque illis, qui eam ab hoc genere ministere-
rii avocare studerent, respondit: Aurum
& argentum distribuere decere maritum
Imp. se autem pro ipso imperio ei, qui id
ipsum dederat, illam operam offerre debe-

re :

re: Mira quoque leguntur de *Tiberii II.* Fuit LX. Rom. Imperator.
 (fuit natione Thrax, cujus parentes nimium
 obscuri ignorantur) *Liberalitate* erga Pau-
 peres subditos: Quicquid enim avaritia sua
JUSTINUS, prædecessor, contraxerat, *Ti-*
berius hicce Egenis liberalissimè distribuit.
 Hac de causa à *Sophia* Justinii uxore, tunc
 vidua, reprehensus fuit, quod Rempubl.
 videretur ad paupertatem redacturus, di-
 cente: Quod ego multis annis congregavi,
 tu intra exiguum tempus prodigè dispersis.
 Ad quæ *Tiberius* respondit: Confido in
 Domino quod non deerit pecunia Fisco no-
 stro, quamdiu pauperes eleemosynam inde
 accepturi sunt. Est enim is thesaurus ingens
 de quo Dominus dixit: *Thesaurizate vobis* Mat. 6. 20.
thesauros in cælis, ubi neque arugo, neque
tinea corrumpit, & ubi fures non effodiunt,
neque furantur. Ergo de his quæ Domi-
 nus tribuit, congregemus thesauros in cælo,
 & Dominus nobis augere dignabitur in hoc
 seculo.

Neque Imperatorem hunc optimum ex-
 spectatio præmiorum *Liberalitatis* fefellit.
 Cum enim per palatium aliquando deam-
 bularet, vidit in pavimento domus tabu-
 lam marmoream, in qua aurea crux
 Christi erat sculpta, & ait: Cruce Do-
 mini nostri frontem nostram (En Super-
 stitionem & vanitatem antiquam & hodie-
 nam

nam Papistarum !) & pectora munire debemus , & ecce eam sub pedibus culcamus. Et, hoc dicto, jussit eandem tabulam auferri de fossa. Qua levata atque erectâ inveniunt subter & aliam hoc signum habentem, quam & ipsam mandavit tolli. Qua amotâ inveniunt & tertiam, jussuque ejus cum hæc fuisset ablata, inveniunt ingentem thesaurum, habentem supra mille auri centenaria. Sublatumque aurum pauperibus multò abundantius, quam consueverat, largitus est. Sed & Narsesis thesauros adeptus est. Hic enim ipsi à sene quodam, (qui solus hujus ingentis thesauri, quem Narses sibi comparaverat, & sub terra in cisterna quadam occultaverat , conscius erat) Narsete defuncto , monstratus est. Tantum ibi auri atque argenti repertum, ut per multos dies vix à deportantibus cisterna evacuari posset. Hæc autem penè omnia secundum suum morem erogatione largiflua egenis distribuit , & quo plura erogavit, eò amplioribus à Deo ornatus fuit divitiis.

Exemplum Liberalitatis in Imp. *Henrico II.* inter alia hoc notatu dignum est : *Baro* quidam *Liber* in *Abensperg* ex duabus legitimis *Uxoribus* suscepit filios 32. & filias 8. *Henricus Imp.* aliquando cum secum venatum proficisci jubet , idque cum paucis

P: Diac.
in Tib:
II: §. 2.
Potapon
Læ: Es
gnatius.

paucis concomitantibus. Baro sperans se tempus nactum, quo tantam sobolem Principum maximo commendaret, juvenes jam puberes, scito & elegantes, cultu quoque & arte ornat, unicuique ministrum adjungit, cum talis prolis magnifico globo venatum procedit ad Imp. Ille visâ appropinquans tantâ multitudine Baronem accersit, sciscitaturque : Cur-nam cum paucis advenire jussus tot equites adduxerit ? (erant enim 66.) Respondet Baro. Ego non nisi cum uno equite & famulo praesto sum. Qui igitur isti alii sunt, quærit Imp.? Respondet ille. Sunt etiam, Imperator, mei famuli, MEI FILII, quos tuæ Majestati exhibeo & committo, in pace decus, in bello praesidium, dono, dico, quos Patriæ educavi. Sunt Adolescentes solertes, spero te dignos, & utiles Reipubl. futuros. Gratissimum sane munus tale fratrum examen Imperatori aliàs improbi (siquidem plurimi Historici testantur quod cum unica Uxore Cunigunda perpetuò Virginitatem observaverit. Unde moriturus uxorem & propinquos ejus accivit, eosque intuens : *Recipite, inquit, quam mihi tradidistis virginem vestram.*) fuit, benigne singulos appellat, FILIOS nuncupat, sibi adsciscit, ad amplas dignitates adhibet, & alia splendida beneficia in eos confert : *Sigismundus*

D d d

quos

Fulgosus

l: 4. c: 3

Egnatius

l: 4. c: 1.

Sigonius

l: 7. de

reg: Ital.

Avent: 1:
 5. Hist:
 Beat:
 Rhen.

quoque Imp. liberalis, & contemptor divitiarum fuit. Cum enim aliquando ex Hungaria 40000 ducati ei allati essent, eosque lato animo accepisset, in cubiculum veniens, ubi propè lectum talis pecunia recondita erat, dum cogitat in quemnam usum tales nummos convertat, somnus eum destituit. Tum ille excitatis cubiculariis: Ite, inquit, ocius, Consiliarios, Ducesque quosdam militum, vel amicorum turbam huc accersite: Vocati media nocte trepidi (timebant enim ne quid adversi accidisset:) Imperatorem celeriter adeunt, & quæ causa sit tam repentinæ vocationis inquirunt. Videte, inquit, carnifices meos: (loculos aurum continentes demonstrans:) qui mihi somnum eripiunt, accipite eos, & inter vos dividite. Liberatus ab hac pecuniæ cura, nunc recessit à me, inquit, tortor ille, qui me flagellavit, melius jam quiescam. Quod si & inter hosce advocatos comparuisset *Didius Julianus* XX. Rom. Imperator, is sæpè simplicitatem & imprudentiam *Sigismundi* derisisset & dixisset. Exspecta paulisper, veniet enim tempus & locus ubi hac pecuniola tibi fortè non sufficiet, pluris indigenti: memento mei Symboli quod fuit: *In pretio pretium*, & scito, quod pecuniæ omnia obediunt, quam
 qui

Ænt
 Sylv: 1: 4.
 Comm:
 in res
 gestas
 Alphon-
 si.

qui in numerato non habet in pretio non est : Huc pertinet illud *Nasonis* :

Aurea nunc verè sunt secula, plurimus auro

Venit bonos, auro conciliatur Amor.
Virtus post nummos ———

Et hanc pecuniæ tyrannidem pulchrè admodum & eleganter describit *Euripides* in *Bellerophonte*, ex quo hosce versus ita convertit *M. Cicero*, teste *Seneca* :

Pecunia ingens generis humani bonum.
Cui non voluptas matris, aut blanda potest
Par esse prolis, non sacer meritis parens.

Verum sit hæc mea conclusio :

Non vi, non nummis, EMITUR VIRTUTE POTESTAS,
Et sancta melius longa tenaxque fide.

Tandem *Carolus V.* in elargiendis elemosynis ad redimendos ab hostibus captivos, ad nosodochia, gerontotrophia, inopum puellarum matrimonia, ad exules bonis suis injustè spoliatos, benignè sublevandos, omnium Regum ac Principum liberalissimus sine ulla ostentatione fuit. Cùm A. C. 1536. venisset Romam, pridie Parasceves 13. April. postmeridiano tempore,

duodecim egentium pedes abluir, atque lin-
teo deterfic, cum iis cœnavit, & omnem
argenti abacum, mensæ illatum, à cœna
inter eos dilargitus est, referente *Guicciar-*
dino.

Perlostravimus jam sicuti *Vitia*, quibus
Reges & regna destruuntur, ita & *Virtutes*,
quarum concursu & auxilio constabiliuntur &
conservantur. Idcirco O quam felices &
benedicti sunt illi Reges & subditi! qui jux-
ta votum & præscriptum nostrum *Clemen-*
tie, Pietati, Justitiæ, Castitati, Juramen-
torum Observationi, Diligentie, Humili-
tati Religionis amoris, Temperantiæ, Pru-
dentie, Longanimitati & Liberalitati sedu-
lam dant operam! Nam ibi non tantum
regna publica manent immota & immuta-
ta, sed & propriæ Regum saluti & priva-
to honori et gloriæ consulitur. Nam tales
Reges et Principes

I. Possunt ex bona rerum actarum et a-
gendarum conscientia *in periculis* esse non ti-
midi, sed ultrà sortem communem intrep-
idi. Exemplo est *Julius Cæsar*; Quum
enim ille nocte intempesta ignoto habitu se-
se audacius, quàm prudentius, Anioni flu-
mini commisisset, ut in Italiam trajiceret, tan-
dem nautæ ob naufragii periculum timido,
imò jam desperanti, quis esset, aperiebat,
ejusque obstupefacti dextrâ apprehensa di-
cebat

cebat: Perge audacter, nec quicquam time: *Καίσαρα εἴρεις, καὶ τὴν Καίσαρον τύχην συμπλέσας*: id est, *Cæsarem vehis, & ejus fortunam navigationis comitem*. Si christianè meam mentem ad hac dicta explicarem, cogitare debuisset Cæsar, fortunam esse instar rotæ. Sicut enim rotæ est volubilis, et in orbem agitur, in quo summa citò sunt ima. Ita semper cogitanda est fortunæ instabilitas, quæ aliàs excelsa humiliat, vel humilia exaltat. Cæsar omnes credere volebat Fortunam secum navigare, per campos sequi, sibi assistere in bellis, et periculis nusquam non adesse. Verum nos, ex sacro Codice rectius instituti, et imbuti, novimus, siue adversa siue prospera accidunt, divinæ voluntati ac providentiæ illud tribuendum esse, uti ex hoc epigrammate pulcherrimo patet:

Plutarchus in
Cæsare.

*Si vitam inspicias hominum, si denique mo-
res,*

*Artem, vim, fraudem cuncta putes ag-
gere.*

*Si propius spectes, Fortuna est arbitra re-
rum,*

*Nescis, quam dicas, & tamen esse vi-
des.*

*At penitus si introspicias, atque ultima pri-
mis
Con-*

Connetas, tantum est RECTOR IN OR
BE DEUS.

Non minor Intrepiditate Julii Caesaris fuit generositas *Maximiliani I.* Imp. qui virtutibus suis fretus in summis periculis animum gessit imperterritum : Notum, ipsum fuisse *Bellicosi Caroli*, Burgundiae Ducis ultimi, generum et per ejus filiae unicae Mariae Matrimonium XVII. Belgii Provinciarum Haereditem ditissimum. Uxore mortua (quae A. C. 1482. venandi studio egressa, ex equo ferociente dejecta, et cum fracto foemore omnem tractationem loci affecti per verecundiam refugeret, post aliquot dies obiit, cum post tristem patris *Caroli* interitum Belgio annis quinque praefuisset) fortuna quoque *Maximiliani* mutata est, ita ut in plurimas adversitates inciderit, quas tamen forti & intrepido animo constanter pertulit : Nam duo filii *Franciscus* & *Georgius* immatura morte abrepti sunt. Tertium vero *Philippum*. Flandrenses in Belgio, invito patre, in suam tutelam acceperunt. Cum autem ipse filii tutorem agere instituisset, omnes fere Provinciae, quas in dotem ab uxore receperat, ab eo abalienatae sunt, Regis Galliae *Ludovici XII.* subsidio fretae. Hanc injuriam cum *Maximilianus* (Princeps Austriae, nondum Imperator tum temporis electus,

DE REVOLUTIONIBUS REG. 391

lectus, quia Pater *Fridericus* III. adhuc inter vivos erat :) ulcisci vellet, *Brugis* à subditis suis captus, A. C. 1488. atque in domo cujusdam aromatarii per novem menses custoditus fuit : Nobiliores verò ejus aulici in ejus conspectu à furente plebe capite truncati sunt. Interea verò dum *Maximilianus* captivus detentus fuit, milites ejus, qui evaserant, circa urbem omnia ferro vastarunt, atque *Friderico* Patri, ut res sese habebat, illicò significarunt. Imperator itaque Principes imperii statim ejus rei admonens, expeditionem contra Flandros suscepit, atque 32000. Germanorum armavit. Inter eos in re bellica exercitatissimus & acerrimus Dux Saxoniae *Albertus* naviter suam Imperatori operam præstitit, ac Gandavo obseffo, Brugensibusque profligatis, filium *Maximilianum* è custodia liberatum patri *Friderico* restituit. Interea cum ita à Brugensibus captivus detineretur, in hac rerum adversitate & solitudine, & summo vitæ periculo, nunquam ab animi magnitudine discessit, semper intrepidus, nec quicquam se indignum fecit, nec locutus est. Horrebant ejus vultum, utpote peregrini & extranei Principis, Magnates & Subditi Flandrenses, & hostes infensissimi, quamvis populus & vulgus eum præsentem reverebatur. Emergebat enim ex sincero ejus vultu,

Teste
Heutero
Delfio
lib. 3. in
vita *Maxim.* &
Philippi.

tu, naso aquilino, oculisque micantibus Majestas magno principe digna, rebellium conscientiam non fictè commovens ac concutiens, inerat gravitas debitam auctoritatem vel refractariis extorquens, Universa adeò corporis lineamenta Imperatoriam, Regalemque dignitatem referebant, habitus, incessus decens, motus temperatus, verba pondus habentia affectus hominum quolibet trahabant, &c. Uno verbo, semper & ubique se componebat ad exercitium illius *Horatiani*:

*Rebus adversis animosus, atque
Fortis appare, sapienter idem
Contrahas vento nimium secundo*

turgida vela.

Cœterum Rex *Darius Hystaspis* intrepidus quoque erat in maximo vitæ periculo, & insidias sibi structas non meruebat. Cùm enim cognovisset sibi in venatione à nonnullis Persis, magnæ auctoritatis, insidias structum iri, non correptus metu est, sed iussit eos arma & equos sumere, atque deinceps mandavit, ut intenderent & exploderent arma, torvumque aspiciens eos: *Quid igitur, inquit, Non exsequimini id cuius gratia venistis?* At illi cùm intrepidum Regis vultum aspicerent, non solum impetum remiserunt, verùm etiam usque adeò terrore

re perculsi sunt, ut hastas & gladios, & arcus cum sagittis abjicerent, Darium regem suum adorarent, ejusque arbitrio prorsus se dederent : Imperator etiam *Carolus V.* animi excelsi atque invicti in periculis impavidus, & mortis contemtor fuit, adeò ut in castris sæpe, & in ipso juventutis flore, recitatis Pauli verbis, ostenderet : Se alterius vitæ & consuetudinis cum Christo esse cupidum. Ita se ad omnia pericula impavidum offerebat, ut nusquam & nunquam ad bombardarum ictus, vel tormentorum fulgura & tonitrua hostilia caput inclinaret, nusquam pedem moveret, nusquam expallesceret. Quando armabatur laminis thoracibusque ferreis, initio inter armandum horrebat corpus, ac toto vultu aibescebat, quasi pavescens. Sed cum armatus, loricatus & galeatus erat, jam nullus leo eo fortior erat aut animosior, minusque aliquid expavescebat, cujus fortitudinis gnarus *Franciscus I.* Rex Calliæ, à *Carolo V.* ad duellum sive monomachiam, A. C. 1528. solenniter provocatus, in campo comparere & se sistere non ausus, sed domi timidus manere coactus est. Inter generosissimos ac intrepidus nostri seculi Reges non immerito & numeratur Serenissimus ac Clementissimus noster Rex GUILLIELMUS, qui (omissis multis aliis impavidarum actionum mentionibus)

E c c

nibus) in nupero proelio, ad fluvium Boyne in Hibernia, commisso inter ipfissima bombardarum hostilium crepitantia fulgura tormentorumque boantium circumvolitantes horrifonos & lethales globos (quibus humerorum etiam pars aliqua conquassata est) adeoque inter summa vitæ pericula præsentia, animum plane intrepidum omnibus monstravit obstupescendentibus: ipso facto veluti loquens cum Davide: Etiam si ambulem in valle lethalis umbræ, non tamen timeo malum, quia Deus mecum, & *Si is pro me quis contra me?* Pietas est scaturigo omnis fortitudinis. Unde etiam hicce Hector, tam prudentia quàm fortitudine, incomparabilis, omni encomio & immortalis apud omnes gentes veneratione plus quàm dignissimus, utpote qui in rebus *secundis & adversis* SEMPER IDEM est, imitando exempla Majorum, *Adolphi Nassavii Imperatoris, Wilhelmi Abavi, Friderici Henrici Avi, Guilielmi Patris*, aliorumque Consanguineorum ita ut verum sit & maneat illud *Horatii*:

*Fortes creantur fortibus & bonis,
Est in juvenis est in equis
Patrum virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.*

Et illud *Virgilii*: Te Pater *Æneas*, & avunculus excitet *Hector*. Prout autem ex bo-

nis & generosis parentibus nascuntur boni
et generosi Filii, sic ex malis et effceminatis
parentibus nascuntur mali & effceminati Fi-
lii, quia arbor mala non potest fructus bonos
ferre, *Mat. 7. 18.* juxta illud adagium :
Κακὸν κέραιον κακὸν ὄν. *Mali corvi malum*
ovum, vel ut versus *Theognidis* sonat :

*Οὐτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδον φύεται, ἢ δ' ἐκ κιν-
θου.
θθ.

*Non etenim è scilla rosa nascitur, aut hya-
cinthus.*

Cum quibus congruit *adagium Biblicum*,
Ez. 16. 44. *Sicut mater ita est filia ejus.*
Liberi utriusq; sexus parentum mores ut plu-
rimum imitantur. Unde vulgò de sobole
mascula pronunciatur illud *Græcum*: *Τὸ*
πατρὸς ἐστὶ τὸ παίδιον. *Patris est filius.* De
fœmellis autem inquit *Chrysostomus* :

Scilicet exspectas ut tradat mater honestos
Atque alios mores natæ quam quos habet
ipsa?

Sæpe patris mores imitatur filius infans,
Qualis erat mater filia talis erit.
Castæ refert castæ genitricis filia mores,
Lascivæ nunquam filia casta fuit.

Et canon Logicorum: *Qualis causa talis effe-
ctus.* Ex hoc canone *Domitius Imp.* de filii sui
Neronis pessima vita varicinabatur verissimè.

Fieri dequit, ajebar, ut ex me & conjuge Agrippina vir bonus nascatur. Dion in Domit.

2. *Tales Principes ac Reges Virtuosi in maximis periculis mirabiliter à DEO conservantur* : Cujus rei exempla quædam notabilia adjungam : *Henricus IV.* Imp. egit annuum ætatis sextum, cùm Pater vivis excessit, qui moriturus tutelam filii et gubernacula imperii matri, curam et educationem ejusdem *Conrado*, cuidam nobili Suevo, commendavit. Agneta igitur mater (quæ erat *Wilhelmi* Pictaviensis Principis et Aquitanix Ducis filia) *Henrici IV.* prudentissima fœmina, tutelam filii sibi commissam magna cum fide & diligentia administravit, & de consilio *Henrici Augustani* Episcopi per quinque annos in imperio pacem & tranquillitatem magna cum justitiæ & prudentiæ laude conservavit. Cùm autem Status imperii molestè ferrent sibi imperare Fœminam ex sua & Episcopi alicujus sententia, ideo A. C. 1062: *Otto* Regulus Bavarix, *Hanno* Archiepiscopus Colonienfis, & *Egbertus* Dux Saxonix, patruelis *Henrici*, et alii conveniunt, communicatisque inter se consiliis id agunt, & machinatione quadam perficiunt, ut Agnetæ matri tutelam filii, adeoque ipsam Imperii administrationem, è manibus abriperent. Matrem *Agneta* cum filio hi proceres Germaniæ invitant ut propius

pius Augustam Nemetum, quæ est *Spira Urbs*, veniat. Interim navim in Rheno exornant, et puero *Henrico IV.* ut eam perlustraret, persuadent, ingressum, Coloniæ Agrippinam abducturi. *Henricus* puer cum se videret abduci, vim metuens, in Rhenum ex navis desilit, et sic periisset, nisi Deus ad magna negotia perpetranda ipsum destinasset, et *Marchio Egbertus* simul in Rhenum desiliisset, et in maximo periculo se et puerum servasset.

Chron.
Hed.
Schaff-
nab.

Nec silentio prætereunda memorabilis Historia de *Maximiliano I.* Imperatore, quomodo, tempore adolescentiæ, in summo periculo mirabiliter à Deo sit conservatus. Cum *Maximilianus* per salebrosas montium cautes, per aspera saxa, per altas ac præcipites vales, imperito prorsus ardore, juvenillique nimium audacia capreas insectando eo loci evasisset, unde nec re-ferre pedem, nec ulterius progredi posset, nisi in præcipitium, stabat attonitus in abrupto loco infelix ille princeps, temeritatem suam culpans ipse, famis diræ longa rabie, vel morte violenta vicam ibidem finiturus. Stupebat animus, horror & tremor artus occupaverant, & observabatur ubique tristissima mortis imago. Si alsum respicit, livosa cacumina, & scopulorum ingentes
mi-

minæ capiti imminet, & ut *Silii* Poetæ
verbis dicam :

——caligat in altis
Obtusæ saxis, abeuntque in nubila mon-
tes.

Sub pedibus occurrit tartareus veluti abyssus

——et regni pallentis hiatus
Ad manes imos, atque atræ stagna palu-
dis.

A tergo & lateribus *Marpesia* cautes, non ferro non flammis, non aceto *Punico* domandæ, viarum accessus occludebant. Nec funes aliave instrumenta, quibus extraheretur è periculo, ad ipsum alicundè protendi poterant, nec semita quæpiam lapicidarum labore menstruo parari. Stabant gregatim hinc inde Comites ac ministri, consilii prorsus inopes, dominumq; suum miserum à longè non sine lachrymis prospectant, quem iuvare non poterant. Ipse autem cum jam noctes atque dies integros duos in eam afflicto statu continuè permaneret, nec ulla salutis spes residua esse videretur, mortalitatis hujus vitæ cupidinem pius Princeps abjicere, & qua ratione tutius beatioris vitæ celestem in locum transire posset, cogitare coepit. Appellat magna voce suos, jubet-

que ut quamprimum Sacerdotes sacrosanctam Dominici corporis Eucharistiam adferrent, & è viciniore, quo possent loco, sibi monstrarent, ut quando corpus mortali cibo reficere non daretur, saltem oculos à longè mentemque immortalī viatico, quantum concederetur, nonnihil muniret. Satisfactum tam pio principis desiderio quam diligentissimè. Sed luctus interea magnus, per vicinam provinciam spargitur, famâ tam acerbi casus divulgata. Deplorabant parentes dilecti filii Unici sortem infelicem, & infansatam orbitatem detestabantur, Curia, Senatus ac ordines presentes crudeli Fato heredem sibi sublatum Principem mœrebant. Populus omnis in templis magna frequentia concurrens vota pro principis sui salute suscipiebat, iram divini Numinis deprecando. Flectere autem coelestem iram mortalia vota precesque pias, veluti miraculo quodam, tum innotuit.

Cum enim jam ope destitutus humana Maximilianus in scopulo, cura fragilis vitæ prorsus abjectâ, nil ageret aliud, quam immortalitatis ac servatoris sui contemplatione semet occuparet, ecce ! audit non procul à se strepitum, circumspiciensque videt arreptare per rupis costam juvenem quendam ignotum, habitu rusticum, dimovere ingentia saxa, & collem parare. Qui,
cum

4CO ORATIO J. H. DALHUSII,

cum ad ipsum accessisset, porrecta dexterâ: Maestè, inquit, animo virtuteque tua princeps: *Vivit, & adest, qui te servare potest, & vult*, depone metum inanem, & me sequere, actutum te in tutiora loca deducam. Uti Sol per densas nubes clarior emergit, ita mox anxii pectoris angore deterso, serenior rediit animus, confidenterque ducem sequitur. Et paulo post in patientiore via positus semet ex Orci faucibus ereptum videt, liberatorisque sui industriam non satis admirari potest. Ad descendentem deinde fit magnus Comitum ministrorumque concursus nobilium, ubi inter congratulantium turbas ducem suum perdidit. Pallidus & inedia languidus excipitur equo, domumque cum summa lætitia reducit, luctu publico confestim in gaudium maximum converso. (*Georgius Brannius, in quinto Urbium Theatri Tomo, sub descriptione Vallis Oenoponticæ, fol. 59. &c.*) Postero die cum, exhilarati Patris edicto promulgato, dux ille ubique terrarum quæreretur, nec, diu quæsitus, inveniretur, cognitum pariter & creditum est, Angelum bonumve Genium à Deo fuisse missum ut Adolescentem principem ad maxima Reipubl. christianæ commoda, & Austriacæ domus incrementum grande, ab immatura morte servaret: Quam opinio-

nem

nem postea res ab ipso præclare gesta plurimum confirmarunt. Ad rei memoriam pius Princeps lapicidarum labore muniri, & in eodem periculi sui loco, crucifixi Servatoris nostri imaginem conspicuam è via erigi curavit, uti peregrinantes divini auxilii gratiam ubique piis esse paratam in summis periculis inde cognoscerent. Hanc Maximiliani Cæsaris fortunam Germanus Poeta quidam non indoctè sic attingit in Hoepcorico, sive Itinerario suo.

*Postera rore levi virides Tithonia campos
Sparserat, ad scopulum cursu pervenimus
altum,
Hic ubi sæclatus ter maximus Æmylianus
Alta in rupe capras, finisset turpiter ævum:
Nè Deus ad majora Virum servasset, opem-
que
Auxilio agricolæ penè ipsa in morte tulisset.*

Meminit hujus miraculi etiam Georgius Sabinus, gener Philippi Melancthonis, in Itinerario suo Italico his verbis:

*Jamque tenebamus, qua spumifer æstuat Oe-
nus,
Ardua carpentes sub juga montis iter.
Cujus in abrupto per noctes vertice Cæsar
Dive, tuus quondam, Carole, sedit Avus,
Fff Syl*

402 ORATIO J. H. DALHUSII,

*Sylvestres quando capreas, damasq, bicornes,
Aulus in aërea figere rupe fuit :*

*Cuimen & adscendit juvenis temerarius,
unde
cùm vellet, potuit non revocare gradum.*

Deus porro est custos atque protector
Regum in præsentissimis vitæ periculis :
Nam experientia testatur , quod Assassini
(ita namque sicarii , qui eadem aliquam,
aut alioquin atrox facinus vel mercede
conducti , vel spe præmii ἐκ προαίρεως
perpetrant , in Gallica & Italica lingua
vocantur) quando Magnates interficere co-
nati sunt , sæpe ἐπ' αὐτῶν φόβῳ , id est,
in ipso sceleris conatu, ex malæ conscientiae
metu perturbati, pusillanimes, stupidi atque
vecordes facti sint. Contra verò illi, qui
in viis Domini ambulant, quique se suos-
que Dominos defendunt, fiducia bonæ cau-
sæ, animum præsentem habuerunt , viri-
busque adversus hostes suos extraordinariis
non rarò à Deo donati sunt. Memorabile
hujus rei exemplum habemus in *Andrea
Hunderiorto*, qui conductus erat ab Ale-
xandro Comitis Gauriæ, Præfecti Regii fra-
tre, ut *Jacobum VI.* Regem Scotiæ inter-
ficeret , Hic namque cùm Alexandrum
Comitis fratrem stricto pugione Regi necem
minari videret, ita timore atque tremore
correptus & perculsus est , ut condemnato,
quam

quam deputato ad tale facinus perpetrandum, similior, videri posset. Quæ res occasionem præbuit, ut pauci familiares non tam armis quam præsentis animo instructi, bonaque conscientia freti, vincerent, & illa exigua interposita mora Rex incolumis servaretur. Accidit hoc Perthi, 5 Aug. elo-
loc :

Historia paulò prolixius ita se habet apud Spondanum, & ipsum Regem *Jacobum* in Oratione quadam. Et P. Matth. in Hist. Henrici IV. lib. 3. ita loquitur : Eodem anno, nim. 1600. *Jacobus* Scotiae Rex (qui non tantum postquam natus est, sed etiam antequam nasceretur, atque in ipso matris utero vix ullo tempore ab insidiis & sicariis fuit tutus :) insidiis *Alexandri Ruveni*, ejusque fratris *Johannis*, comitum *Gourez*, penè fuit oppressus. Cum enim Rex Perthum ire ab *Alexandro* consutis dolis persuasus esset, facta spe thesauri, quem nuper invenisset, illi exhibendi. Prandio sumto, inermis per aliquot conclavia circumductus, tandem in musæum perducitur, locum laniæ destinatum, in quo homo pugio-
armatus, parricidii adjutor, erat solus. Ibi *Alexander*, occlusa prius janua, pileoque in caput superbè injecto, statim armato pugio-
nem eripit, & Regis pectori admovet, ultimaque minis ac factis intentat. Rex autem,

qui eloquentiæ suæ viribus, & Majestatis veneratione armatum illum continebat, Alexandrum tamdiu inermis sustinuit, donec acciti clamore quatuor ex aulae familiaribus intervenirent, qui numero & armis impares licet, conjurantes tamen vel interfecerunt, vel malè mulctatos in fugam egerunt. Rex verò in medio suorum in genua statim suppliciter procubuit, Deoque pro liberatione tam miraculosa, & victoria tam insperata, gratias prolixè egit, & postea Johannem Ramsay, cujus potissimum dextera vindex fuit Regis, titulo & honore Vice-Comitis Huntingtoniæ, inter Regni Proceres cooptavit, & postea Rex Angliæ factus memoriam illius diei jejuniis, concionibus, ac gratiarum actionibus publicis devotè celebravit attestante Nob: Bakero in ejus vita. Superior, multi, quod sint hoc tempore, SCOTI, qui dubitant de Veritate hujus historiæ, quæ si falsa, tunc pro errato habeantur ea, quæ in hoc casu ex Historicis, magni alias nominis & fidei, retuli, & erravi, & dictum sit indictum, factumq; infectum, quod expeto & exspecto. Addam adhuc unicum Regum in summis periculis conservatorum exemplum. A.C. 1606. atrocissima conspiratio (qua nulla unquam crudelior suscepta legitur:) mirabiliter in Angliâ detecta est. Robertus enim *Gatesbius*, *Thomas Percius*, *Winterus* alii-
que

que Nobiles subtilissimam rationem novi *Sisyphi* vel *Autolyce* excogitarunt, quo Regem suum optimum & clementissimum *Jacobum* I, Regiam, Principem *Henricum*, cum fratre *Duce Eboracensi*, item cunctos regni Proceres, cunctos Episcopos, &c. uno impetu è medio tollere in animo habebant. Consceleratorum unus monuerat literis occultis Montaquilium, ne interesset Comitibus, quæ improvisum ictum sensura, nec visura percussorem essent. Id suspicionem movit Regi, ut subesse crederet periculum. Scrutati cellam Curiae (in quam Rex ad Parlamentum habendum cum supradictis conventurus esset) subterraneam, inveniunt 36. dolia pulveris pyrii plena. Injectæ manus *Guidoni Fauxio*, qui ocreatus fortè ad januam assistebat. Is excussus, cum funes cannabinos celare non posset, statim crimen prodidit. A Consiliariis postea cum examinaretur fiduciam & constantiam planè antiquam præ se tulit. Nam neque sceleris aut immanitate, aut conscientia, nec gravissimi Consilii audientia, nec quæstionum numero vel assiduitate confusus, vultum deiecit, sed potius renidens ultrò ludificari, ad omnia expeditè respondere, aut si quid alienum aut ineptum quæreretur, subsannare visus est. Regem nec Dominum suum, nec Dei unctum, ut, qui esset hæreticus

cus, agnoscere: factum non negare, verum frustra susceptum dolere: *Postremò Deum non detexisse, sed Diabolum, truculenta voce testatus est.* Et è conjuratis alius *Johannes Grant* jam jam ad supplicium ducendus, in suscepto negotio adeò nihil fuisse delicti contendit, ut è contrario consideret, generosi incepti id esse meritum, quod pro satisfactione omnium suorum in vita omni peccatorum abundè sufficeret. Reliqui conjurati partim in fuga cæsi, partim supplicio affecti sunt, & Rex Jesuitas, hujus sceleris authores, & tanquam communes omnium Principum proditores ac parrieidas, Monachos item, & Pontificiæ religionis ministros omnes, sub capitalis supplicii pœnâ, toto regno excedere jussit.

Thuan.
lib. 135
Sp. onda
nus in
Auctario
Metera-
nus lib.
25:
Cassau-
bon. in
Epist. ad
Fron.
Ducæ-
um.

3. *Si in periculis pereunt & intercidunt, tunc Eorum Virtus post funera vivit.* Misera quorundam alias Imperatorum Rom. Mortis sors fuit, atque condicio. Nam A. C. *Julio Casare* usque ad *Carolus M.* numerantur Imperatores 42. Ex quibus vix decem sunt, quos filius, aut frater, aut uxor, aut amicus ferro, veneno, laqueove non extinxerit. Quatuor sibi verè mortem consciverunt, quod mortis genus fœdissimum *Tacitus* appellat. [*Vid. Phil. Camer. Horis succisiv. cap. 45. p. 205.*] Si mortui sunt illi Virtutis & pietatis expertes nul-
la

la amplius ipsorum fit mentio vel memoria. Sed si mortui sunt ut Viri pietati, justitiæ & honestati addicti, dubio procul ipsorum memoria nunquam intermorietur. In hujus rei gratiam non nisi unicum, inter mille, narrabo exemplum, quod concernit gloriosissimi nostri Regis *Wilhelmi ABAVUM*, *Wilhelmum* nempe Principem Auriacum & Comitem Nassoviæ, Belgicæ Libertatis & Gloriæ primum Fundatorem, aterna memoria dignissimum. Hujus enim Virtus adhuc post funera vivit, & vivet: Fuit Princeps tum suæ, tum alienæ, ac Batavorum imprimis (quibus à Carolo V. & Philippo II. præfectus ac Gubernator datus fuit) libertatis amans, consiliis præpollens, animo fortis & intrepidus, rerumque gestarum gloria maximus, sed à *Johanne Fauregio* Cantabro, à Philippi II. edicto ad id instigato, ictu sclopeti A. C. 1582. per utramque maxillam trajectus est. Auracus ictu attonitus (quemadmodum ipse postea testatus est) primò corruere aliquam contignationem ædium existimavit, mox in deliquium incidens à circumstantibus, ne caderet, sublevatus est, cumque paulatim ad se rediisset, strepitum ac confusas voces audiens, rogare cœpit, ne percussorem interficerent, qui tamen à nobilibus, primum iræ impetum non cohibentibus, transfixus, & à
stipa-

stipatoribus & satellitibus planè jam intersectus fuerat, cujus corpus *Mauritius* Austraici filius (ex *Mauritii* Electoris Saxoniz filia natus, adhuc quidem puer, sed prudentia supra annos innatâ præditus) diligenter investigavit, sclopetumque primò mox schedulas quasdam & fasciculum literarum reperit, quæ cùm Hispanica lingua scriptæ essent, Gallos, à suspitione de illis concepta, ab solverunt, siquidem factum illud totum eis imputabatur, cùm cives putarent lanienam Gallicam apparari, nec quievisset nisi Princeps ipse in fenestra eos placavisset, & auctores facinoris deprehensi rem ordine narravissent, astutque mercatoris cujusdam hæc facta demonstrassent. Vulnus autem per aliquot dies continuato remedio sanatum præter omnium spem & expectationem, & *Wilhelmus* pristinz suæ sanitati restitutus est. Toto illo tempore ex quo vulneratus fuerat, summa in urbe (*Antwerpia*) mæstitia & oppidanorum consternatio visa est. *Carola* autem *Mompenseris*, Ludovici Ducis *Mompenserii* in Gallia filia, uxor ejus, cùm inopinato mariti casu jam ab initio perculsa esset, accedente ad pavorem vigiliarum quotidianarum incommodo, in gravissimum morbum incidit, ex eoque ingenti non solum marito, sed omnibus aliis desiderio sui relicto, decessit.

At violentam mortem *Wilhelmus*, Heros ac Bellator ille fortissimus, evadere non potuit: Nam A. C. 1584. perfide tribus globis à sicario quodam Delphis in hospitio suo, monasterio D. Agathæ sacro, trajectus die 10. Julii, vita privatus est, cum vixisset annos 52. Sicarius Nobilis Burgundus fuit, *Balthasar Seracus* dictus, qui ante aliquot menses in Principis famulitium, singularem industriam & ingenii dexteritatem præ se ferens, sese insinuaverat, & à Principe Legatis ad *Franciscum Alenconium* Galliarum Regis Henrici III. fratrem, quem Belgæ Governatorem & Hæredem Belgii denuo expetebant, comes adjunctus erat. Alenconius autem cum præsentibus Aursici Legatis in Castello S. Theodori in Gallia, anno ætatis 30. non sine veneni suspitione mortuus esset, *Seracum* hunc, ut Principi notum, & nunc per aliquot menses in aula ejus commoratum, Legati ad Auriacum cum literis remittunt, quibus obitum Alenconii significant, & an Rex Galliarum, vel alius ad protectionem Belgii requirendus sit, sciscitantur. Hic proditor, cum humaniter à Principe acceptus, & perbenigne auditus esset, tandem surgentem Principem inscurus, & denuo se cum illo loqui & secreta referre velle simulans, tribus plumbeis globulis venenatis, è parva bombardâ emissis, medium

trajecit, ita ut statim moriens conciderit. *Michael Eithingerus* refert, *Philippum Melanchthonem*, cum *Guilielmus Comes Nassovius Dilleburgensis*, *Auraici* pater, filiorum nativitates vel genituras ei protulisset & de singulis judicium ejus exquirens, eam, quæ est *Auraici*, pervestigasset, dixisse: *Multa eum moliturum ac magna, sed mortem fore violentam*, quod etiam eventus comprobavit. Percussor tanti Principis vivus comprehensus, & non à Gallo vel Hispanis se esse conductum, sed proprio consilio egregium ac præclarum κατόρθωμα & cultum Deo gratum se præsticisse, professus, summo cruciati ac supplicio, proditori debito, necatus est: Ferunt tamen in quaestionibus parricidam confessum esse, se consilium suum *Alexandro Farnesio* *Parmae* ac *Placentiae* Duci, *Belli Belgici*, post *Iohannem Austriacum*, Supremo Praefecto, scripto indicasse, ac jussu illius *Affonlevillam*, Consiliarium ejus, cum eo egisse, eumque in proposito confirmasse, & de mercede non tantum in tabulis Proscriptionis (cui *Auraicus* Apologiam suam latinam, quæ Scriptum excellentissimum & lectu dignissimum est, generose opposuit) expressa, verum etiam multo ampliore ei cavisse. Ordines autem & Status *Belgici* morte *Auraici* alieno adeo tempore sibi erepti summopere indoluerunt,

doluerunt, ejus prudentiam, constantiam, magnanimitatem, æquitatem, patientiam & moderationem necessariis temporibus experti, eique ut dolorem meritis honoribus delatis testarentur ingenti & regiâ propè pompa parentarunt. Celebratæ autem fuerunt exequiæ die XI. Augusti Delphis, & in majori urbis templo conditus est, ubi, cum Anno 1658. Lugduni Batavorum S. S. Theologiæ Studiosus essem, MAUSOLEUM ejus, structura superbum ac splendidum, perlustravi, & ex ejus frontispicio Epitaphium Itinerario meo inscriptum tale:

D. O. M.

Et æternæ Memoræ

GULIELMI NAS-

SOVI, SUPREMI A-
RAUSIONENSIIUM
PRINCIPIS, PATRIS
PATRIÆ, qui Belgii

Ggg 2

For.

Fortunas suis posthabuit, &
Suorum. Validissimos
Exercitus ære plurimum
privato bis conscripsit, bis
induxit Ordinum auspi-
ciis: Hispaniæ Tyranni-
dem propulit, Veræ Re-
ligionis cultum, Avitas
Patriæ leges revocavit, re-
stituit. Ipsam denique
Libertatem tantum non
assertam MAURITIO
Principi, Paternæ virtu-
tis Hæredi Filio, stabili-
endam reliquit. Herois
verè pii, Prudentis, in-
victi,

visi, quem Philippus II.
 Hispan. Rex, ille Europæ
 timor, timuit, non domu-
 it, non terruit, sed emto
 percussore fraude nefan-
 da sustulit **Fœderat.**
Belg Provinc. perenni
 meritor. monum :

P. C. C.

Et sic : Vivit post funera Virtus.

Funere & exsequiis apud Delphos pera-
 tis MAURITIUS, Illustrissimi Principis
 Wilhelmi filius, annorum tum temporis
 19. adolescens, ab Ordinibus Belgii confœ-
 deratis, Hollandiæ Selandiæ, Frisiæ & Ul-
 trajecti Gubernator, ac summus maris
 præfectus constitutus est, qui totus geni-
 torem suum spirans, maximarumque ejus
 virtutum vestigia gnaviter premens, auspi-
 ciis D. D. Ordinum, ductu consilio ac
 auxilio suo reliqui operis gloriam consum-
 mavit.

4. Si regna ipsorum mutantur, tunc non mutantur in pejus, sed in melius. Exemplo sit *Henricus Borbonius*, postea Galliae Rex, ejusdem nominis IV. Hic erat filius *Antonii Borbonii* Regis Navarrai (qui anno 1562. ad Pontificos à Reformatis defectionem fecit, & primus exercitum contra fratrem suum, *Ludovicum Borbonium*, Principem Condæum, & alios Reformatæ religionis ipsi adhaerentes, eduxit, & cum *Rotomagum*, urbem Reformatam, obsessam graviter oppugnaret, globo tormentario ictus occubuit) & *Johanna Albretana*, quæ veneno Papistico periit, quo chirothecæ elegantissimæ tinctæ fuerant, quas ex aula gallica dono acceperat. Educatus magno religiosissimæ matris studio in Protestantium religione, quam verbis & factis heroicis postea semper & ubique, maximo interdum sub vitæ periculo, asseruit, defendit, propagavit & propugnavit, & idcirco cum Deo placeret regnum ipsius revolvere & mutare, mutavit & revolvit illud non in pejus, sed in melius & præstantius, dum, loco pauperis & impotentis regni Navarreni, ipsi ditissimum & potentissimum GALLIÆ regnum obtulit & donavit, quod tamdiu feliciter obtinuit & rexit donec in viis domini, veræque religionis commodis & emolumentis ambularet,

laret, & viveret, postquam autem acceptorum beneficiorum, et fidei Protestantibus datae immemor, Antichristi pedes non tantum ore, sed & corde exosculatus esset, regnum illud cum vita violenter ipsi abreptum est: De quo Viri, tum temporis, magni, tale fuit iudicium accuratum loquens in persona Regis:

*Causa mea cedis fuerit quæ? querere noli,
Deservi Dominum, deserit is Famulum.*

Eodem modo, cum Deus videret *Jacobum VI.* Scotiæ Regem esse eruditionis, honestatis, justitiæ, temperantiæ, prudentiæ, humilitatis, longanimitatis ac sobrietatis cultorem & amatorem Studiosum & sedulum, regnum ipsius mutavit & revolvit non in pejus, sed in melius, dum ex Elisabethæ Angliæ Reginæ ultima voluntate Regnum Angliæ Scotiæ adjiceret & annecteret: Nam Elisabetha A. C. 1603. mortua est. Filia fuit *Henrici VIII.* qui conjuges sex habuit, *primam*, Catharinam Arragoniam, Ferdinandi Hisp. Regis filiam, tandem repudiatam. *Secundam*, Annam Boleniam, Elisabethæ matrem, adulterii prætextu decollatam. *Tertiam*, Johannam Semeriam, quæ in partu periit. *Quartam*, Annam Juliacensem, quam, ex suspitione amissæ virginitatis, repudiavit. *Quintam*, Catharinam Howardum

Howardam, quam adulteram securi percussit, & sextam, Catharinam Parium, quam Anno 1547. decedens superstitem reliquit. Successit ei in regno filius ex Johanna Semeria *Eduardus VI.* natus annos novem, qui cum sex annos regnasset, lento veneno à Johanne Dudleo, Northumbriæ Duce, sublatus est. Post eum Regina salutat *Maria*, ejusd. Henrici VIII. ex Catharina Arragonia, filia, quæ atrocem adversus Protestantes persecutionem movit, nupsitque Philippo Hispaniarum Regi. Anno autem Christi 1558. Mortua *Maria*, *Elisabetha* Soror, virgo 25. annorum, ad regnum evecta Pontificiam religionem iterum abolevit, & Reformatam in totum regnum restauravit. Hæc præter multas corporis dotes supra sexum prudens, multisque literis expolita, Græcè & Hispanicè mediocriter, Latinè verò, Gallicè & Italicè ad miraculum docta fuit, quæ uno & eodem die tribus maximorum Regum Legatis, Latinè uni, alteri Gallicè, tertio Italicè audita est, & totos 45. annos ita sceptrum tractavit, ut illam *subditi* amaverint, veluti matrem benignissimam, *vicini* Princeps coluerint, ut Reginam sapientissimam, *hostes* metuerint, ut ulticem iustissimam, & totus Christianus Orbis cum admiratione suspenderit, ut pacis & tranquillitatis publicæ conservatricem;

cem. Morti vicina **JACOBUM VI.** Scotia Regem à primo *Fergusio* centesimum octavum, *Mariae & Henrici Stuarti* filium, Successorem suum declaravit. Et hæc Regina Declaratio effecit, ut post ejus obitum regnum pacatum & tranquillum maneret. Eo enim ipso die, quo Regina expiravit, omnes Angliæ Proceres unanimi consensu **JACOBUM** Regem suum proclamaverunt A. C. 1603, qui Scoticum Regnum cum Anglico conjunxit & *magna Britannia Regis* nomen assumpsit, hac maximè de causa, ut generosos Scotorum animos ab Anglis invicem abalienatos, communi nomine sociaret, & simul Scotos demulceret, aliter eorum visuros si ille in titulis Angliam Scotiæ anteponeret.

Camb-
denus.

Et sic verum manet, prout ratione majorum Regum, eorumque vitiorum regna mutantur in pejus, sic ratione piorum & bonorum, eorumque virtutum mutantur in melius in hoc mundo non solum, sed & multò certius in altero seculo, ubi omnes ac singuli Reges ac Principes PIETATIS (quæ futuræ vitæ promissionem habet) post certamen bene decertatum, cursum consummatum, fitemque servatam, ut verbis Sapientiae libri utar, Regnum Decoris, & Diadema pulcherrimum è manu Domini accepturi sunt, id est, hæreditabunt **CORO.**

H h h

NAM

418 ORATIO J. H. DALHUSII,

NAM triplicem, nempe Coronam JUSTITIÆ 2 *Tim.* 4. coronam VITÆ *Apoc.* 2. 10. & coronam GLORIÆ immarcessibilem 1 *Pet.* 5. 4.

Ad
SUBDI-
TOS.

1 *Pet.*
2. 17.

Jam derelinquimus Reges & Principes ex quorum virtutibus vel vitiis aut stat aut cadit Respublica. Superest ut tribus verbis, priusquam finiam, alloquar VOS SUBDITOS, nobiles ac ignobiles, maximos & minimos, omnes ac singulos. Vultis, desideratis, optatis-ne ut patria vestra, omnis mutationis periculosa expers, ad seros posterios devolvatur, transferatur? Do consilium: *Deum timeate & Honorate Regem*: Sed quomodo Reges honoremus? Triplici modo.

1 *Pet.* 2.
13.

1. CORDE, eos tanquam Deos reverendo, iisque obediendo propter Dominum, imò etiam propter conscientiam *Rom.* 13. 5.

2. ORE, pro illis orando, sicut D. Paulus 1 *Tim.* 2. 2. præcipit, & addit hanc prægnantem causam finalem, ut nempe placidam & tranquillam vitam degamus cum omni pietate & honestate. Similiter ipse Deus per Jeremiam Prophetam Judæos monet ut pro Nebuchadnezare ejusque Babylone orent, vid. *Jer.* 29. 7. Quare meritò celebratur & subditis inculcatur dictum D. Bugenhagii Pomerani: Si tam prompti essemus ad preces pro magistratibus fundendas, quam

quàm parati sumus ad detrahendum ac maledicendum ipsis, ne res nostra melius haberent. Sed ex S. Scriptura constat maximum esse peccatum maledicere uncto Domini, & Majestates blasphemare.

3: OPERE, rivulos vestros foras derivando, hoc est, tributum & vectigal solvendo cum timore ac honore, Rom. 13. 7. Sed *Ælianus de Themistocle, Atheniensium Principe*, narrat: Dicere illum fuisse solitum: Se quidem de subditis suis optimè meritum, sed nullam ob id gratiam reportasse. Ideoque *Platano* se similem dictitabat, ad quam decurrerent, quos infestaret imber, à quibus, reddita serenitate, velleretur. Sed malè. Quia

*Ælian.
lib. 9.
var. trist.
de Themist.*

Arbor honoretur, cujus nos umbra tuetur.

Antiquum est dictum: Bene facere, & malè audire, REGIUM EST: Præterea ad honorem Operis requiritur quoque à subditis ut vitam suam pro Rege aut Principe haud gravatè periculis objiciant. Nam Princeps est Caput Regionis Num. 1. 16. Judic. 11. 17. Ut autem ex capite motus et sensus per organa convenientia in membra corporis influunt. Ita à Magistratu varia omnino beneficia ad subditos promanan.

H h h 2

Quare

Gen. 47.
43. &
cap. 45. 8
Exod. 20

2 Sam.
11. 2, 3, 4

Quare subditi Magistratum suum non deserant, neque in potestatem hostium pecunia, Judæ proditoris adinstar, tradant, sed operam dent, ut ipse in tuto maneat, pro ipso vigilent, & armis pugnent. Quando enim caput cadit, omnia membra cadunt, et quando caput est occisum, tum de subditorum corio luditur. Similiter Princeps est PATER PATRIÆ, uti vocatur *Josephus*. Quare sicut filii amant parentes, eosque honorant usque ad ultimum spiritum. Ira quoque subditi Magistratum suum ament, honorent, proque eo vitam exponere eventuum discrimini debent. Sic *Israélite*, cum Rex *David* in prælium contra *Ab-solonem* filium egredi cum illis vellet, noluerunt illi hoc permittere, ne in discrimen vitæ veniret, dicentes: *Non exhibis*. Nam si nos fugerimus, non apponent ad nos animum, si dimidia pars nostri cecidit, non curabunt. *Quia tu unus solus pro decem milibus computaris*. Quare melius est, ut sis nobis ex Urbe præsidio. In quorum consilio Rex acquievit, dicens: *Quod vobis videtur rectum hoc faciam*. Legimus quoque, quod cum *Jesbi-Benod*, qui erat è numero Gigantum, Davidem gladio percutere niteretur, statim *ABISAI*, filius Sarviæ, opem ei tulerit, & percussum Philistzum interfecerit, et addit *Textus*. Tunc juraverunt

runt viri David: *Jam non amplius egredi-
eris nobiscum in prælum, ne extinguas LU-
CERNAM ISRAEL*, hoc est, ut non ex-
ponas te periculo mortis, atque interficiaris,
cum detrimento Israelitarum, quibus præ-
luces consiliis et auxiliis tuis. Hæc itaque
habemus memorabile fidelium subditorum
exemplum. Nam *Abisai* vitam suam pro
Davide, Rege tuo, præsentis mortis pericu-
lo objecit, similiter omnes Israelitæ operam
dederunt, ut Rex suus in tuto maneret.

In *feudis Ligii* egregium factum *Petri
Comitis Sabaudie* legitur, qui feudum ab
Ottone IV. Imp. petiturus ante eum appa-
ruit in duplici habitu. Latus enim *dextrum*
ejus vestibus inauratis egregiè fuit ornatum,
sinistrum verò armis lucidissimis ferreis mu-
nicum. Imperator, quid sibi distinctus et
inuitatus mos vestiendi vellet, ab eo scisci-
tatur? Comes respondit: Aurum se gesta-
re in dextra parte ad honorandum Majesta-
tem Imperatoriam, in sinistra verò se esse
armatum, ut contra malevolos, et obre-
ctatores ejus ad extremum usque spiritum
pugnaret. *Herodotus* quoque narrat: *Xer-
sem* dum cursum à *Strymonia* ora navigio
teneret, ingenti vento fuisse exceptum, et
tam ob causam vehementius tempestate ve-
xatum, quod navis nimium referta vectori-
bus esset. Ibi metu perculsum Regem cum
clamore

Lib. 8.
p. 271.

clamore interrogasse navis Gubernatorem : *Num qua salus eis esset ?* Et cum ille respondisset : Here, nulla admodum est, nisi aliqui ex his vectoribus abeant : Tum Xerxen ista locutum esse : *Viri Persæ, nunc aliquis vestrum declaret, se curam habere regis.* In vobis enim videtur esse sita salus mea. Hæc ubi dixisset, illos, eo adorato, defiliisse in mare, atque ita levata navi Regem incolumen in Asiam pervenisse. Ubi cum in terram egressus est, Gubernatorem navis, quod Regis vitam servasset, aurea coronâ donasse, quod autem multos nobilium Persarum perdidisset, decollasse.

Porrò si vos, subditi, vultis OPERE demonstrare vos honorare Reges & Principes vestros, oportet quoque ut prematis ipsorum vestigia in BONO, & declinetis eos sequi in puncto MALI.

Fuit enim Ulpii Trajani XIV. Rom. Imp. Symbolum : *Qualis Rex talis Grex.* Cum quo congruit dictum Syracidis : *Qualis est iudex populi, tales sunt ministri ejus, & qualis est Rector civitatis, tales & habitantes in ea,* id est, Subditi Magistratus sui ingenium plerumque imitantur. De quo Claudianus pulchrè canit.

Syl. 10. 2

——— *Totus componitur orbis
Regis ad exemplum ; &c.*

DE REVOLUTIONIBUS REG. 423

Potest itaque Princeps prudenti ac iusta gubernatione non tantum prodesse Reipublicæ sed etiam exemplo suo mores civium emendare, sicuti *Seneca* pulchre ait :

In Thyeste
Act. 2
Scen. 1.

*Rex velit honesta, nemo non hac eadem
volet.*

Cum quo congruit venustum *Oweni* ad *Jacobum* Angliæ Regem epigramma :

*O Quanta exempli generoso in Principe vis
est !*

Tu vitando vetas, tu faciendo jubes.

*Princeps principium motus, Rex regula vi-
ta.*

Circumfert cælum sydera, Rex populum.

Et Idem alibi, cujus titulus est *Aulicif-
mus :*

*Arrisit tibi Rex ? ridebit & affecula ma-
gni*

*Regis, ut ad motum corporis umbra mo-
vet.*

*Perfricuit frontem Rex ? Aulicus illico vul-
tum*

*Contrahit, ut cum Sol occidit, umbra
fugit.*

Ut paulo distinctius Vos omnes ac singulos subditos, Majores & minores, informem & admoneam, optarem ut officio vestro

stro defuncturi hæc quatuor sanctè observaretis requisita & præcepta.

1. *Diligite & amate vestros Reges, non tantum ore, sed & corde.* Hoc fecit Barzillai unus ex primariis Regni Davidici Proceribus, Vir & ætate & gravitate maximus, ut ex ejus Historia patet, 2 Sam. 19. 32. Premite ipsius vestigia, & in dilectionis ac amoris, quo eos prosequimini, testimonium. 1. *Orate pro salute ipsorum, & benedici illis ut Jacob Pharaoni, Gen. 47. 7. Joab Davidi, 2 Sam. 14. 23. id est, exoptate illis felices successus ut Benaja Jehojade, Regi suo, 1 Reg. 1. 37, 47. nam in prosperitate illorum futura est vobis prosperitas, Jer. 29. 7. ac nominatim vitam prolixam ipsis apprecamini, dicendo cum Bathseba & Nehemia: Vivat Dominus meus Rex in seculum, 1 Reg. 1. 31. Nehem. 2. 3. vel O Rex in secula vive, Dan. 3. 9. quo pertinet fausta illa ac lata acclamatio VIVAT REX! Sic Samuel dixit toti populo, tempore electionis Saulis; Videntisne quem elegit Jehova non ei esse similem in toto populo? tunc vociferantes totus populus dixerunt: VIVAT REX, 1 Sam. 10. 24. 2. Conspirationes contra Regis personam & statum indicate & detegite juxta laudibile exemplum Mardochei, Esth. 2. 22. operamque vestram offerte*

ferre ad opprimendas eas, ut *Johanan* & alii Duces fecerunt, *Jer.* 40. 13, 14. 3. *Vitam & sanguinem pro servitio eorum profundite*, adinstar *Herois Icthai*, dicens: *Quam verè vivit Jehova, & Dominus meus Rex, in loco ubi erit Dominus meus, sive ad mortem, sive ad vitam, ibi futurus est servus tuus*, 2 *Sam.* 15. 21. Sic tres robustissimorum desiderio *Davidis*, de aqua ex cisterna *Bethlehemitana* bibenda, satisfacturi, summo cum vitæ periculo, contra omnem spem, aquam illam attulerunt, 1 *Chron.* 11. 18. 4. *Non deserite ipsos afflictos & periclitantes*, 2 *Sam.* 19. 26. sed modis quibuscunque potestis, juvate eos ad exemplum *Schobi*, *Macir*, & *Barzillai*, 2 *Sam.* 17. 27, 28, 29. & 19. 32. 5. *Gaudete de prosperitate illorum*, *Es.* 33. 17. 6. *Sitis gloria & famam eorum augenda studiosissimi ut Joab*, 2 *Sam.* 12. 27, 18. & 7. *Sitis de vita illorum tuenda solliciti adinstar militum Davidis*, 2 *Sam.* 18. 3. et 17. 21.

2. *Reveremini & timete eos*, et in reverentia ac timoris testimonium 1. *Agnoscite eos non casu sed Dei consilio regimini vestro prefatos esse*, utpote UNCTOS DOMINI, 1 *Sam.* 24. 5, 6, 7. & 26. 9. 1 *Reg.* 2. 15. 2. *Vocate & colite illos ut DOMINOS vestros*, *Am.* 25. 6. *Au-*

gustus tamen, ut refert *Suetonius*, non passus est sibi hanc appellationem tribui, nempe à Romanis, quibus noverat exosum esse nomen Regis ac Domini. Alioquin *Augustum* non repudiassse *Dominum* se appellari ab aliis, etiam ab illis, qui coram ipso verba faciebant, patet ex *Josepho in ultimis Antiq. libris*. item in lib. 2. cap. 1. de *Bello Judaico*. *Tiberium* etiam acerbè increpuisse, qui ipsum *Dominum* dixerunt, narrat *Corn Tacitus*, libi 2. ab excess. Aug. sub fin. Ast *Caligula* et *Domitianus* se *Dominos* ab omnibus vocari voluerunt, et *Festus*, in Actis Apostolicis, adulans *Neroni* appellabat eum *Dominum*. Sed verba valent usu, sicuti nummi. Hodie absque peccato et offensa unicuique Principi potest attribui, et aliis Principe longe minoribus. Agnoscite igitur inquam, Reges *Dominos* vestros, et idcirco in conversatione cum illis utimini gestibus ac verbis humillimis ad exemplum *Achimelechi*, 1 *Sam.* 22. 14. *Mezophibosethi*, 2 *Sam.* 9. 6, 8. *Nathanis*, 1 *Reg.* 1. 32. *Jonathanis*, 1 *Sam.* 19. 4. *Thekuitidis*, 2 *Sam.* 14. 4. Nam etsi rem, quam petitis, justa est imò à Deo expresse mandata, debetis tamen ad eam obtinendam humillimas preces et voces apud Reges adhibere, ut *Moses* et *Aaron*, *Exod.* 5. 3. 3. Non maledicito illis, est enim mandatum

tum Dei : *Magistratus ne execrator, & principi in populo tuo ne maledicito, Exod. 22. 28. et Ecclesiastis 10. 17. Ne quid in conscientia tua Regi maledicito, nam vel avis coelorum perferet vocem illam. & ales indicaret verbum. 4. Accipite equo animo ipsorum decretum & sententiam sicuti Mephiboseth, 2 Sam. 19. 27, 28. et iustas pœnas quas decernunt in delinquentes, sicuti Semei, 2 Sam. 19. 19. 1 Reg. 2. 36, 37, 42. 5. Tollerate patienter injuriam, qua ab illis affecti estis, atque à cæde illorum planè abstinete, exemplo Davidis, 1 Sam. 24. 5. ad 21. et 26. à vers. 8. ad 25. imò ne quidem in eos, qui se ad cædem offerunt, et interfici petunt, manus immittite, imitantes Saulis armigerum, 1 Sam. 31. 4. 1 Chron. 10. 4.*

3. *Solvite eis libenter decimas, tributa, vectigalia, & præstate operas debitas animo benevolo, idque juxta tenorem sacræ scripturæ, ut 1 Sam. 8. 11. & 1 Reg. 15. 22. Matth. 17. 24, 25, 26, 27. & 22. à vers. 17. ad 22. Luc. 20. 22, 23, 24, 25. Rom. 13. 6, 7.*

4. *Præstate obedientiam legibus ac mandatis eorum justis, seu pietati & honestati consentaneis, aut saltem pietati, honestati & veræ religioni non repugnantibus. Ad quorum exempla hîc procedendum est?*

Imitamini Rubenitas & Gaditas, Jos. 13. 8. & 22. 1, 2. Populum, 1 Sam. 11. 14, 15. milites Saulis, 1 Sam. 14. 24. Isai. 1 Sam. 16. 17. Servos Davidis, 2 Sam. 15. 13, 14. Banajam, 1 Reg. 2. 25. Subditos Ase, 1 Reg. 15. 22. milites Jebu, 2 Reg. 10. 25. Et denique

5. *Sitis fideles erga eos ad exemplum Davidis*, 1 Sam. 22. 14. *civium urbis Abel*, 2 Sam. 20. 19. his addantur *Vires Jabes Galaad*, 1 Sam. 31. 12. 2 Sam. 2. 6. *Uriam*, 2 Sam. 11. 11. *Ethaum*, 1 Sam. 15. 22. *Viros Juda*, 2 Sam. 20. 2. *Josabam filiam Joram*, 2 Reg. 12. 2. & *Joadam*, v: 4.

Quapropter fitis dissimiles illis, qui magis Orientem quam occidentem Solem adorant: Hic namque proli dolor est mos hominum: *Presentem fastidiunt, futurum expetunt.* Quam malitiam venuste & eleganter expressit Statius, lib: 1. *Thebaid:* v: 168.

— Jam murmura serpunt
Plebis Echionia, tacitumque à Principe vul-
Disidet, O, qui mos populis,
VENTURUS AMATUR.

Hiscæ præsuppositis & dictis relinquo &
Vos jam SUBDITOS, Deum rogans,
ut

ut porro dirigat gressus et actiones vestras ad sui honorem, Reipublicæ salutem, et proprium vestrum posteritatisque commodum et emolumentum.

Hoc unicum cordis votum addam, *Auditores & lectores benevolentissimi*, et cum eo filium Orationis meæ, plus justo et solito fortè longioris, abrumpam, finiamque. Faxit Deus immortalis, Rex ille Regum, et Dominus Dominantium, Patriæ nostræ Stator ac Vindex, Imperiū hujus per tot secula Conservator, Ecclesiæque suæ in his regionibus benignissimus Protector et Defensor, ut quam Libertatem avitam in Ecclesiasticis et Politicis illustris antecedentium Regum clementia, Procerum generosa prudentia, et civium gloriosa concordia incepit, promovit, stabilivit, sartam, tectam, immutatam, emendatamque in melius porro conservet, et ad seros posteros traducat gloriosissimus noster Rex Wilhelmus, et Conjux Maria, Reginarum excellentissima. Utrique interea ex Psalmo XX. acciimo: *Exaudiat te Jehova tempore angustiae, & nomen Dei Jacobi te in edito collocet. Mittat auxilium tuum de sancto & ex Zione fulciat te. Oloretur omnia munita tua, holocaustum tuum in cinerem redigat, ut quam maximè. Det tibi ex animo tuo, & totum tuum consilium impleat. Canamus*
de

de salute tua, & in nomine Dei nostri vex.
illis utamur. Impleat Jehova omnes peti-
tiones tuas: Jam agnosco Jehovam servare
Unctum suum, exaudire eum de coelis san-
ctitatis sue, Hi currum & illi equorum,
nos vero nominis Jehovæ Dei nostri recor-
damur. Illi incurvant se & cadunt, nos
vero surgimus & consistimus. Jehova
serva ! Rex ipse exaudiat Nos !

Acclamo et huic incomparabili PARI
REGIO illud quod Claudianus, Poeta
Gentilis, seculo, post Christum natum,
quarto, acclamabat Theodosio M:

*Terra tibi faveat, semper tibi militet æ-
ther,*

Et conjurati veniant ad classica venti.

Tandem acclamo hisce Regibus orthodoxis
piissimis, et præstantissimis: Vita salusque
sit vobis, post varios casus et tot discrimina
rerum, longæva et prospera, et per conti-
nuatam felicitatum seriem diuturna non
minus quàm sempiterna

V I C T O R I A !

Dixi.

Interea prout in principio,
sic nunc et in fine

Regi

*Regi aeterno, immortalis, invisibili, soli sa-
pienti Deo, Servatori nostro, honor sit &
gloria, & magnificentia, & robur & pote-
stas & nunc & in omnia secula seculorum.
Amen.*

1 Tim
1. 17.
& Iud.
vers. ult.

F I N I S.

POSTSCRIPTUM.

ERuditus ac benevolus Lector er-
rata Typographica, utpote le-
vioris momenti, vel feret vel auferet,
quod expetit & expectat Author.